

CHI CHA YUA

LEON MERULA

Chi Cha Yua

LEON MERULA

Naslov: Leon Merula

Autor: Chi Cha Yua

Nakladnik: BEBEK

Mjesto izdavanja: Sesvete

Godina izdavanja: 2025.

Tisak: Printera Grupa d.o.o., Položnica 2A, 101431, Sv. Nedelja

Autorska prava (copyright) i izjava o pravima:

Sva prava pripadaju autoru. Nije dopušteno umnožavanje, distribucija ili prerada bez dopuštenja.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001260253.

ISBN 978-953-46419-1-0

Chi Cha Yua
LEON MERULA

Bebek

Zagreb, 2025.

Sadržaj

1. PREDGOVOR	9
2. ILIRI	21
KADMO	22
POSLAVENJIVANJE	37
POČETAK	40
POLOVLJENJE	47
BIJEG	52
ODLAZAK NA KORČULU	54
3. KORČULA	59
Vile	61
Kratka povijest otoka	63
4. NASLIJEĐE	75
Pradjed Marko	77
Djed Marko	80
Petar	83
Anđela i Marko	86
5. DJETINJSTVO	95
6. PUTOVANJE	125
7. MIKULA	143
Smrt	146

8. KINA	157
Kublaj Kan	160
Chabi	167
Druga Šansa	170
Preseljenje	174
9. POVRATAK	181
Perzija	182
Političke Okolnosti	183
Antagonizam među rivalima	187
Sve je ostalo isto	192
Nikola I Marko U Veneciji	195
10. AINU	201
11. RAT ZA KORČULU	215
12. MLECI	233
Starost	243

1. PREDGOVOR

Počeo bih pjesmom, koja artikulira srž samog djela.

... U mladoj travi

Tad se javi

Zviždanjem glasnim prvi kos.

I gle! od pjesme žutokljunca

Odjednom vrt je prepun sunca.

Tiptip ... do puta

Doskakuta,

I digno krilo, pa se sunča.

A onda se u travu vrati,

I sluša gdje ga hvale vlati.

Dobriša Cesarić

Ili kako bi Rustičeli (zapisivač putopisa Marka Pola) rekao:

Gospodo, predsjednici i premijeri, vojvode i markizi, menadžeri, direktori, gazde, seljaci i radnici, branitelji, dragovoljci, proleter i svi ostali, koji želite čuti o mitovima, legendama, narodima i triviji, pročitajte..

„Poč'o život moj, ćutim sunce

Slomilo se sunce, krenula je bol,

Nesta' sunca

Sunce želim, sunce ćutim, zar je noć

Dan je noć, noć je budna

san

O noći, o snu, o sunce o boli, o živote.

Jepoto.“

Ova knjiga zasniva se na ispričanom. Kontrira mnogim današnjim stavovima, djelomično ih i propitkuje. No osnovno uvjerenje onih koji su je prenosili namjerno nije mijenjano, kao zalag prošlosti! Pogotovo gdje znanost tvrdi drugačije temeljem novih saznanja. Smatram da je bolja autentična zabluda, od frizirane tlapnje.

Čitanju pridite sa skepticizmom, no, otvorena srca. Skepticizam uporabite protiv iznesenih stavova, ali i protiv svojih uvriježenih.

Naći ćete u knjizi nedostataka ili će vam manjkati dijelova koje očekujete. Zbog čega na početku parafraziram anonimnog prepisivača knjige Milijun;

„... jer je izlišno govoriti o nečemu što nije ni potrebno ni korisno ...“

Knjigu slobodno smatrajte fikcijom.

Ako mene pitate, bolje reći fiksacijom. Vama, poziv, na put, preko prostranstava svijeta i vremena.

Dugo ni autor nije mogao vjerovati u priče koje su knjigu nadahnule... Hrvao se po granici mita, imaginacije, legende i stvarnosti; bez kolorita. Trajalo je suza, bola, dišpeta, vremena, smjeha, sazrijevanja, previranja. Trebalo je prihvatiti ovo što je napisano.

Godinama utvrdivši da je život nepredvidljiviji od imaginacije. Svjedočeći raznim mijenama i obrtajima kroz danas, koje je već sutra jučer. Potreba me gurala, žudnja za pravdom, istinom. Žudjela je duša rasvijetliti korijenje i osobnost onoga koji ostao u sjeni 'svoga' djela, Marka Pola¹.

Osobno se autor osjeća uvrijeđenim, kao čovjek, kao sunarodnjak, kao rodstvenik i kao poštovatelj. Načinom na koji se danas prikazuje tog čovjeka. Odnosno manipulacijom uslijed manjka informacija. Dopustilo je otmicu njegove ličnosti. Frustrira što ga se prikazuje kao bezočnog, proračunatog, trgovca bez korijena pogonjenog gramzivošću. Kroz opis Marka Pola se pokušava progurati moderni stereotip, neodgovornog osvajača, tlačitelja, izrabljivača².

¹ Pa makar i temeljena na mogućoj grešci u epu koji se prenosi od usta do usta. Razmatrao je autor i alternativne verzije, da nije to kao legenda o kraljeviću istog imena, koji u epu slovi jedno, dok su mu povjesničari, tko zna iz kojih pobuda, temeljem nekakvih zapisa dodijelili sasvim drugu ulogu. Slično se dogodilo i divnom knezu Borni, čiji je opis u povijesti ostao od njegova pismenog protivnika. Davno je rečeno ne slušaj što kaže, gledaj tko kaže. Tako i ovdje, mogućnost odabira i analize, prepušta se vama.

² Svaka sličnost sa sociopolitičkim stanjem civilizacije je ovdje slučajna. Ili nije.

Jer, opisivaše ga na taj način, da uspiju opravdati, proturiti, ispovjediti, neodgovornost modela uspjeha „modernog“ života. Veni, vidi, vici. Use, nase, podase. „*Nije bezdušni izrabljivač, prevarant i nitkov, samo se zna snaći.*“

Takav opis, autor nalazi uvredljivim za sebe, obitelj, narod, tekovine i podrijetlo. Ma za čovječanstvo kao vrstu.

Štoviše, znam, da je taj opis sve, osim ono, za čime je težio, i što je b(ht)io.

Marko se je višekratno i s namjerom utkao u tkivo čovječanstva. Humanizma. Utjecao je prvenstveno na mobilnost ljudi, potakao je mnoga kasnija putovanja. Vasko Degama, Amerigo Vespući, Henri Nautičar, Kristofor Kolumbo je ponosno nosio primjerak knjige Milijun na putu preko Atlantika.

Mikolaj se Kopernik se usmjerio ka zvijezdama potaknut Markovom rečenicom: „...*gdje mi je zvijezda sjevernjača ostala iza leđa.*“. Durante Alighieri, tristo dvadesetih, star i bolestan ga je došao potražio na arsenalu. Kao i nebrojeni drugi, tihi nosioci. Bio je definitivno jedan od detonatora renesanse, ili samo štapin. Potaknuo je mnoga literarna djela, kartografiju (fra Maura), prehranu, financije, cehove, međukulturalnu suradnju itd.

Razumje autor, talijanski stav o cijeloj ovoj priči. Zašto nepodnošljivo suvereno prisvajaju intelektualni, osjećajni, iskustveni i svaki drugi aspekt Marka, kao da je stvar.

Kako nonšalantno lako odbijaju susjedima, braći, mogućnost da bi taj čovjek mogao biti pripadnih njihovog inferiornog roda, koji dijelimo, pa, makar, od majmuna.

Superiorno su Talijani sagradili kulu oko historijskog zapisa o vlasništvu nekretnine u Veneciji, i par arhivskih dokumenata.

Apsolutistički, ljubomorno braneći brend, vlasništvo, kao da je totem. Premda ne pružaju nikakve ljudske informacije o tom čovjeku, koji im je potpuna enigma i za života i danas. Zapise o njegovom bratu Danteu, za razliku, imaju, znaju gdje je i što radio, koga je volio, kada. Do dana znaju gdje je bio, što mislio, osjećao.

Pitaju li se Osvajači, razmatrajući a ne analizirajući, kako su se svi ti ljudi kroz povijest nosili s životom pod njihovom vlašću. Diljem Jadrana, Sredozemlja, Crnog Mora,... Valjda još pretpostavljaju da su istim mačem, novcima, spletkama, podjelama, kojima su osvojili teritorij. Osvojili i srca i duše domorodaca. Podsjećá

me na zlostavljača koji sa strahom gleda kako dijete koje je zlostavljalo odrasta, i svakim danom biva sve snažnije, da kaže, da se suprotstavi. Kakav to mora biti strah. Bliže je da se o ljudima i ne razmišlja, takvo je doba. Lutke iz butika, u čije se oči ne treba zagledati, sva su ista.

Ova je kritika rikošet, jer se u većini našeg djela nije tako zbilo.

Djelo opisuje trenutke sreće, i srca koja su željela pripadati Veneciji, veličanstvenoj Veneciji. Kad su ljudi plijenili dušom. Kad je ta kultura osigurala njihovu vjernost. Sastavljena od ljudi nazbilj.

Nasilne su osvajači imali brakove. Nasilne i iz interesa, bez trunke ljubavi, s puno agresije latentne i eksplicitne. Kao da ti nasilnici sanjaju o haremima, porobljenih naroda. No, čak ni tad u odnosu, ne razmišljaju o potrebama pokorenog. Izgleda da je globus podijeljen moralnom geološkom granicom s koje jedne strane čovjek može imati više žena a željeti jednu, dok s druge strane čovjek ima jednu ženu, a želi stotine.

Prepoznati će se ovdje puno zamjeranja, koja nisu toliko relevantna djelu samome, potiču iz subjektivne sfere. Temeljene na usmenoj predaji. Osnovnog pripovjedača opisuje slijedeća crtica proistekla iz jedne od osnovnih pripovijesti, koja slijedi.

... hrabra žena, koja bi zadržtala jedino na pomen 'starca sa mora'; mu je pričala osobno iskustvo, nije komunikacija jednostavna, ljubav je znala zasmetati. Pričala jednom ...

„...teta ti je bila još mala. Zima prid onaj rat“.

Težak je život na otocima, posebno pred drugi svjetski rat. Zadar je u Italiji, Ugljan je kraljevina Jugoslavija. Ima da su mesa jeli prije koju godinu. Škrta kamena zemlja, ore se more. Velika su obitelj, sedmero ih živi u isječku kuće, podijelili su je roditelji trima sinovima. A s njom odabrali živjeti. U četrdeset kvadrata, ona, muž, did, baba, troje djece, magarac i svinja, pas, dvadesetak kokoša, ruku na srce noćile su u avliji.

Nakon tjedan dana jako visoke temperature, mala je teško, stari su digli ruke, Šiva je rekla svoje. Majka ne prihvaća te bapske priče. Boriće se. Čula je znanost da lijek sve liječi. Čula je da je žena dobila najveću znanost svijeta - prva³.

3 Marie Curie

Temperatura je mali organizam naočigled iscrpljivala. Bilo je još gore zbog hladnog juga koje je puhalo u studenome, par godina prije drugog rata.

Vjetar je Jutros okrenuo u buru, nekakvu šporku, kišnu. Samo je zavrtila južne oblake i pretvorila ih u kapu, ali ne suši iako je hladna. Mala više nije bila u stanju komunicirati, gasi se.

Zna da se ne smije u Grad, brane Talijani. Naći će neki put, podmititi će ih, pa to je radila tisuće puta.

Uzima malenu, naći će doktora, spustiti će joj temperaturu. Rakija, kvasina, trave, ništa nije pomoglo, rakijom ju je masinala, triput. Mnoge je iz ozbiljnih bolesti znala izliječiti jednom masažom s rakijom (svjed.a.). Liječili su je starci, ali su se predali.

Mati neće.

Iz kuće koja gleda u buru, treba doći do luke, uzeti brod pa vesla do Zadra. Nikolica je na ribama.

Malu treba paziti da je bura onako vruću ne ubije, slaba je.

Puhati će na par lokacija dok je bude nosila u luku. Napuhaće je na par mjesta; mogla bi proći i bez toga, ali nema vremena za gubljenje. Vruće tijelo se opušta, zalipila ju je na prsa, pokrila fuštanon. Samo intenzivni otkucaji krhkog tijela udaraju tempo, polutrkom prelazi put, ne obazire se na ništa. Sluša. Maloj srce udara kao srce grdelina kad ga je skidala s bake-tine. Samo kratko, njemu bi se smirilo, njeno tuče jače. Gajeta je pokrivena ceradon i pajolom. Mokra i klizava. Hladno je. Lomi ruke oslanjajući se na lakat kojim čuva čedo i lijevom rukom otkriva vrh cerade, prvi pajol. Kao okrenuti jelenak otkriva brod. Skriva dijete pod provu. Na konope, smrdi po tufi. Oslobađa gajetu i postavlja vesla. Kiša ne pada kao kap, kao voda, nego kao ledene strelice koja se svaka pamti, udara lijevo i desno, i po krmi, razmiče grozdove, kao ameba s drugim amebama, one teže sigurnosti, prisnosti, teže prema obali, a ova se oštro gura vani, u opasnost, 'nemoj'. Oči joj suze od jada, hladnoće i udaraca kapi koje bude suze da zaštite oči.

Opet ide provjeriti malu, umotava ju pod provom. Ljuti je brodovi sami guraju vani. Kreće, izlazi na usta rive. Svaki je moment važan. Traje vječno da slomi opnu bure na vrh rive. Kao da u zid udara. Prodire u buru, koja je uvrijeđena vraća, šiba i tjera, vrti. Nesavladiva je. Ali ne osjeća je

mati. Čeličnom voljom cijelu vječnost reže je dvama mačevima. Odahne pod zaštitom Ošljaka.

To joj je prvi zaklon, nije lako, ruke ne osjeća a kiša udara u ritmu djevojčinog srca. Ritam kojeg čuti u trbuhu, kao u kulisi kišnog zvučnika s burom pojačalom, odzvanjajući preko rebara od trupa broda, potmulo, ublaženo morem. Osjeća zamišlja da ostavlja vesla i grli čedo. Plače. Gleda klupko pod provom, pređe preko klupe, sagne se i takne je. Sada ulazi u vrh bure lakše vesla. Ali bura je zlopamtilo, čeka je na svakoj prilici, spremna je za nju. Sad je najjača, a ova spodoba je savladala, kao da je bonaca. Obrušava se na nju svom svojom samosviješću.

Zgromiće je.

Ne zna žena kako.

Već je u zaklonu rive. Vesla prema Foši. U Zadru je nekakva barufa, nisu već nekoliko dana puštali otočane u grad. Duhom je tamo, šeta se među ljudima, proučava situaciju, grižnja savjesti joj pažnju usmjeri na dijete, hvala buri što ju je osvijestila, uh kako ju je ošinula, skoro je u more pala.

Jeli ponila ulje, vino. Je. Nije svjesna kada ih je uzela.

Što je s dicon, dobro je baba će ih gledati. Uh, hvala buro, sunce moje tusmo, saćemo popiti ljek.

Tu je bura čeka. Udara je, grebe po licu, tijelu, trga joj odjeću Odvraća joj brod od Foše.

Vesla. Lomi misli, lomi osjećaje, vesla preko strahova i valove i vjetra i boli i panike i vapaja.

Vapaj, molitva, kad se ruke križaju za novi zaveslaj i kad su najbliže. Pro-bija se kroz vrtlog, a osjeća da vesla po svojoj nutrini.

Hvata se rive, zavjetrina je tješi, uspjeli su.

Ne gledajući rivu, vidjela je ljude, obitelji, sretne, šetaju se smiju, gledaju akvarel neba.

Uzima je automatski, izlazi, oprezno u luku, mirno je. Idu grupe vojnika gore dolje, stepenicama, na zmorac, prema parku.

Popravlja maloj opravu, stigli su, biće sve u redu.

Tek je sad poslušā. Ritam srca joj više nije sinkron s padanjem kapljica. Nerazmjerno je puno udaraca kapljica prema otkucaju. Usporilo je, kiša se nije promijenila. Čak se smirila.

Žuri, štiti je udovima od kapljica, nosi u drugoj ruci najbolje vino i ulje. Vino je misno, ujac joj ga je dao. Ulje njeno.

Da je vojnici puste u grad.

Dolazi,

četiri su vojnika na punktu, carinski prijelaz Jugoslavija / Italija, Foša, morska vrata.

Ne može dalje, bilo je nekakvih diverzija.

Vino, i ulje, može bravo, grazie, ajde sad nastavi, svojim putem.

Trebam unutra dijete mi je bolesno, trebam doktora, srce...;

odbij ženo.

Ma dajte, imajte srca, silom se pokušava probiti, krene odlučno. Zabija se i trga kroz njih. Računa na njihove osjećaje, sažaljenje. Nema ga.

Četiri kundaka sijekaju, nebo je crno, sijevanje kao sijevanje gromova.

Čuju se udari, ali nema osjećaja, samo želja. Kapi i kundaci ritmički joj udaraju po tijelu, glavi, kičmi, ramenima, rukama.

Reagira desna ruka otvara se, propada.

Zakači kundak u drugu nju, potmulo, i drugi udar.

Nije njeno tijelo, ali, je.

Udarci su to koji promašuju a pogađaju.

Leži na podu kišne kapi kad udare pa spreru sloj krvi i načas sine svjetlo u obnevidjelo oko. Pruža ruke oko sebe, pipa nalazi deku svuda oko sebe, i mala je tu, samo da shvati kako leži, očima joj krolju zalite, ne vidi. Bila bi brža kad bi uspjela nadoknaditi zrak kojeg su izbili udarci i potrošili jauci.

Cijelo joj se tijelo napinje kako bi uzdahnula, ali ne da bi disala nego da bi zaridala. Smiju se vojnici.

Disati ne želi.

Jecaj pomaže da zrak ne uđe u pulsirajuća pluća. Zaključava grlo.

Klizne kap po kap zraka u pauzama jecaja.

Kontrolira ruke, privlači sebi zamotuljak, kako pospano dijete privlači jastuk. Bacaju boce o pod, smiju se kako ju je poprskalo ulje.

Ništa se ne čuje .

Nema neba.

Privija malu na prsa rukama bez zvuka,

nema zvukova,

nikakvog zvuka,

samo zujanje.

Kad bi bar čula otkucaj, makar svoj.

San ju je odveo u gajetu.

Vraća malu pod provu, sjeti se otkucaja s početka puta.

Bura je ljuta, baci se na nju čim je ugleda. Na izlasku iz Foše. Sada je vidjela da joj suze otpuhuje, vrti se zagleda joj lice, ovlaš, u prolazu. Slomljenu, pobijedenu, predanu.

Sažali se vjetar nad jadnom ženom.

Mijenja se, sada je tješi hladnim dahom. Mazi je, miluje, umiljava joj se. Za svaki zaveslaj joj pomaže i gura je kući.

Kao da joj se ispričava za sav otpor koji joj je pružala prema Zadru,

Oprostila joj žena, bura je mislila najbolje. Miluje je bura, vraća joj snagu, gura je kao mačka koju hrani.

Možeš mi malu spasiti?

Istog trena bura je stala. Miriše na život, na bebu.

Jesu dica 'ila, jeli spavaju ... »

Znači, Marko nije bio Talijan. Sigurno ne u klasičnoj definiciji.

Ne zbog subjektivnih nesloboda zapisivača, koji btw obožava Talijansku kulturu, slobodu i karizmatičnost.

Ipak, u jednom su u pravu i Talijani, nije se smatrao Hrvatom, po predstavljanju, nastojao se od svega toga distancirati. Po majci, je bio Grčko-Ilirske krvi (kako bizarno, 'miješani brak' zaboravljenih neprijatelja). Po ocu svjesni Ilir.

Prema sadašnjim normativima, činjenica jest da pripada hrvatskom narodu.

Bio je ponosan stanovnik svijeta, metropolit, globalist u samoj srži tih riječi. Nisu ga ograničavala podrijetla: Pa i tako je to izmišljotina kasnijih vremena. Definirala ga je vrsta. Po nacionalnosti je bio čovjek. Teško je sve njegove motive ili osjećaje ili iskustva prelići u riječi, prijenosom historijskog eha prenesenog ustima, nesavršenim instrumentom na kojem se sve više sviraju prazni akordi. Samo djelo je robusna interpretacija iz pera samoukog pisca. Prema tome ne zamjerite formu, repeticiju, izražaj. Autor se ispričava za greške, ako je pogriješio. Sigurno je pogriješio.

Ne zamjerite.

Svjestan, da će, možda, neke tvrdnje izazvati buru. Znajući, da će većinom sve biti zanemareno. Kako je to već uobičajeno. Možda ridikulizirati. Tako da je potpisana pseudonimom, ne kako bi se osigurala anonimnost. Iz drugih razloga.

Tekst pokušava, prenijeti nešto što je doista **ljepoje**⁴.

Djelo će nastojati dokazati da je hrvatski jezik, a posebno dalmatinsko narječje duboko utjecan korejskom kulturom i običajima!?

Kakva bi mogla biti spona između Koreje i Hrvatske?

Nisu svjesni jedna druge do 1991 godine, kad se uspostavila diplomatska spona. Praktično još manje od toga. Dođe nam pokoji autobus Koreanaca, ali tko ih razlikuje od Japanaca, Kineza ili ne daj bože, sjevernih im susjeda.

Čak i da je postojao kakav magični korejski emisar da umiješa osnove svojeg jezika u ovako mali jezik preko cijelog svijeta. Tko bi i kako mogao utjecati na kulturu ovog malog ksenofobičnog, tvrdoglavog, nepokorivog naroda. Zamislite se koliko su na kulturu uticali nepalski radnici koji su ovdje već desetljeće.

⁴ Ljepoje i ljepoto su riječi koja se isto izgovaraju i isto znače na dva ničim spojiva jezika. Hrvatskom i Korejskom.

Koreanci i Hrvati, su male nacije i svjetlosno udaljene.

Kako unda ista riječ u tako udaljenim jezicima, isto znači i isto se izgovara.

Lepo je, vodi do srži djela. Koji je u autoru još od djetinjstva izazivao vrišteći skepticizam. Toliko je nevjerojatno da je vjerojatno istina.

..pa čak i da princeza nije bila, bila je Korejanka...

Interesantan je taj osjećaj, = *to ne može biti*,

zašto?

Kako to da očekujemo ništa, ništavilo?

Želio bih da djelo pročitaju moderni robovlasnici.

Jer iz ovih krajeva i ovog naroda potiču ljudi koji su se aktivnostima i legislativno zabranili robovlasništvo još prije Kristova rođenja. Ako ne prvi u svijetu, onda među prvima.

Ta činjenica je dovoljna da ilustrira vrijednost stanovnika ovih prostora. Na što je potrebno i njih podsjetiti, jer sami ne znaju prepoznati svoje vrijednosti. Ma ima li još u svijetu onih koji žele harmoniju. Majku Ilira.

Istaknimo, Dubrovačka je Republika, izrijeком zabranila promet robovima (koje je danas u svojevrsnoj renesansi), još 1413 godine⁵. Da bi se zaintrigiralo oce moderne demokracije koji su trgovali i posjedovali robove stoljećima kasnije. No i to je relativno kasno naspram prijašnjih anti robovlasničkih aktivnosti.

Robovlasništvo koje je danas u renesansi. Iako ne koristi priznato ime, već se pakira u raznobojna stakalca. Šarene pikule.

Trebaju djelo pročitati i Liburni i Dalmatinci i Japodi. Ponosni slijednici Poljičke Republike, Tvrtkovi potomci svi trudbenici Iliri s ovih područja koji su kroz nepisanu i pisanu povijest trpili i patili. Srbi, Rašani, Dukljani, koje se malo voljelo, pa malo ne.

I danas pate⁶.

Želim da knjigu pročitati Splitsani, Šibenčani, Romi⁷, Indijci, Muslimani, Pagani,

⁵ Korčula i ranije 1212g

⁶ Iako je današnja patnja bolje distribuirana, globalizirana.

⁷ Romi. Cigani. Priča prepričana gotovo doslovno.

Kršćani, žene, muškarci... Da ih podsjetimo da postoje tisuće naziva koji nas raz-

...Situacija je da nakon mjeseci rata u određenoj Indijskoj regiji. Aleksandrova vojska čisti neprohodni teren. Mjesecima ratuje protiv komandosa. Teren je grozan, džungla, močvara. Malo mu vojnike kose komandosi, još više bolesti. Aleksandar predvodi napad, kao uvijek. Čiste područje koje im dugo pruža otpor. Ortodoksno pleme ne dopušta prolaz vojske u napredovanju prema jugu. Zapeli su se, troše previše vremena za nevažnu zonu. Komandoski je otpor silovit, divlji, nepredvidiv, napadi se događaju sa svih strana, ne zna se tko će žena ili dijete, ili starica, i kada napasti. Konačno nalaze centar, koristeći lokalne špijune, rufijane. Sporo napreduju kroz močvaru i stabla prema središtu otpora. Na Aleksandrovoj strani ratuju većinom drugi Indijci, koje su asimilirali u prethodnim fazama. velika vojska. Sam Aleksandar se bori kao i sva prva fronta s domorocima. On je okružen oklopniciima omotanim vučjim krznom, dok je sam u plaštu od zmijske kože ima proreze na ramenima za ruke. Odatle strižu crno oklopljene ruke koje vitlaju sjajni mač. Od zmijske kapuljače jedino viri crno obrubljena kaciga da istakne licobran u obliku raširenih kljova, od samoga zlata. Kad ga se gleda kao zmija napada i kosi pred sobom. Dvadesetorica strijelaca mu formiraju tampon zonu. Ima ispod plašta na leđima okrugli štit koji napinje plašt u točnom mjestu da podsjeća na kraljevsku kobru napadu. Oklopljeni se teško probijaju kroz geografska ograničenja napadana osicama. Svi se bore protiv vojske. Napadaju žene, djece, odrasli, starac, ptice i životinje, kukci. Neustrašivo upadnu da nanesu štetu, svjesni da je to to, da ginu, da ih se kosi kao klasje. Borba na sve strane, komadi tijela se sapliću s plemenitim domorodcima koji se bore. Izlaze na veću čistinu centralnog sela. Kulja tisuće oklopljenih vojnika na šačicu neustrašivih branitelja(ica). Okružuju ih, stišu, ali bitka nema kraj Brani se zadnji gaj. Koliko da je napadača brane se domoroci na cijelom perimetru, punom žestinom, kao da bitka tek počinje. Ne sustaju, svjesni kraja. Bore se u tišini, muha se može čuti, ni djeca ne vrište pokošena. Borba ih dovede u okrilje gaja, otkriva se pogled na čarobno mjesto usred džungle, vatromet boja, ukrasa, stepenasto zdanje. Usred su muklog boja.

Masakra plemenitih boraca.

Kad se prolomi krik vojnika uz Aleksandra. Njegova se priča ovdje prepričava. Krikne jer je ugledao mladu riđu ženu u svilenj opravi pred sobom u po' zamaha domorodačke sablje. Maši se golom lijevom rukom zaustaviti sablju u zamahu jer nije stigao desnicu i mač okrenuti oko cijelog tijela. Pružajući ruku, krikne krikom koji zaledi sve žive na tom polju. Ni sablja mu nije ruku takla, krikom ju je zaustavio.

Krik pripadnika Svete Garde je bio tako bolan, visok i dubok, neočekivan tik uz Aleksandra. Tako da su svi mačevi zastali u po' zamaha. Gledajući jedni druge, osvježavajući uzaludnost sukoba i razmjere bola koji ih je okruživao, ne predajući se očaju.

Susreli su se pogledima domorodački Rađa i Aleksandar.

Osviještenje.

Opet tišina, kolorit je na sve strane okružen bojom smrti, trupla neprirodno omotana ili pod nogama oklopljenih vojnika. Pulsira krvavo crvena boja od vodu, od oklope, zastrašujuće se reflektira od bjeloočnica.

Aleksandrova vojska pritiskom pozadinskih trupa sabija se u zaustavljenoj liniji.

Tišina. Dovikuju iz stražnjih linija. Kao da je borba zaleđena u vremenu.

Potvrdi, Aleksandar nakon što je vidio odlučnost borbe do zadnjega u očima suprotstavljeneog mu Rađe.

Podvikne 'jeta'.

Svi njegovi spustiše oružje. Skine Aleksandar plašt, zapaše mač.

dvajaju. Dok je Marko vjerovao u rođenje, rijetku ulaznicu u ekskluzivnu zajednicu čovječanstva. Tkiva koje se od nas sastoji, čiji smo dijelovi. Što nas dovodi do ključnog problema. Koji razlaže Điboni u Toleranci,

“Kako da ljudi nauče

I da im pod kožu uđe.

Kada se ljubi domaće,

Da se ne mrzi tuđe.”

Svi se moramo analizirati, popravljati, to kaže strojar. Sistem bez povratne kontrole, se ne prilagođava promjenama, gubi smjer i smisao, degradira i konačno prestaje postojati, i tako stalno u vrtlogu vremena.

Ako ga nešto ne sasječe po putu.

Kao da je zmija odbacila kožu, kao da se ličinka otvorila. Pred Rađu iziđe leptir, mladi vojnik - kralj sav u oklopu oblijepljenim suhim zlatom.

Provuče se Aleksandar kroz redove domorodaca u rukama ukočenih sabalja. Dođe do Rađe i nakloni se.

Zatraži mir, savez.

Rađa tada klekne pred Aleksandra na koljena i pristane.

To su se večer svi veselili.

Rađa je rekao, da oni više za nikoga neće ratovati. Zatražio je slobodu od Aleksandra, da s narodom ode naći zemlju za život. Nisu željeli živjeti uz susjede koji su ih prodavali i ganjali. Aleksandar ga je i sam zbog istog planirao s narodom pozvati u svoju zemlju, čast je takve susjede imati. Nikad Aleksandar nije video hrabrijeg i srčanijeg naroda. Želi da taj narod kao primjer drugima njeguje svoju slobodu i samosvijest. Poziva ih na Balkan. Odredili su putovati i živjeti, slaviti život. Nikad više ni za koga ratovati. Tražio je Rađa slobodu kretanja po zemlji. Rađa nikoga ne tjera sa sobom. Čak ohrabruje svoju djecu da nastave život gdje odluče. Neka ostanu gdje žele, jer neće slijediti ni njega ni nikoga više. Obećao je Aleksandar slobodu u ime svih koji u pravnom smislu slijede i danas.

Premda su to današnji zanemarili, oni žive u petogodišnjim ciklusima.

Preselio se Rađa sa onom šakom preživjelih koji su ga pratili, u Makedoniju, pa su se širili i prema Bugarskoj, Rumunjskoj. Otad putuju diljem svijeta. Nesvrstano, neobilježeno, a u vječnost idu bez pomena bez groba, u majčicu zemlju, slaveći život kao takav.

Aleksandar Veliki im je garantirao nesmetani nastavak života i običaja u slobodi. Demokracija njegovog kraja je tako jaka da će u njima gledati ljude a ne razlike i boju kože. Tako su, prema ovoj priči Romi stigli u Europu. Taj vojnik, Ilir, koji je vidio lik ljepotice koja ga je natjerala u vrisak, pripada još jednoj, drugoj priči. Završio je u Svetoj Gardi i Indiji, preko veze. Otac mu se sprijateljio s Filipom. Jednom je prilikom bio u situaciji da je Aleksandra, još kao dijete spasio od pada u more u oluji. Tako se povezao s ocem i sinom. Njegov je sin pozvan u Svetu Gardu, i pratio Aleksandra dok ga nisu otrovali u Babilonu, nakon čega se vratio kući. Ime mu je bilo Ante, i on je doveo sa sobom ženu iz daleka.

2. ILIRI

Iliri, ime nepismenom narodu nadjenuto od pismenih susjeda, a karakteriziralo ih je zmijama. Izgledom, ponašanjem, ili obredima, oblačenjem; nije precizirano..

Iliri su zmije prigrlili, navodno, obožavali. Oni su ih gledali kao boginje, čuvarice grobova, korijena, tradicije.

Ilirsku genezu grčki mitu vezuje s božanskom ličnošću, Kadmom. Praotac Ilira, koji je imao sina imena Ilir. Što je nekako kontraverzno, kako ćemo vidjeti kroz tekst..

KADMO

Kadmo je bio sin Tirskog-Sidonskog kralja Agenora. Sestru mu je Europu oteo zaljubljeni Zeus. Agenor koji to nije znao, u potragu šalje tri sina. Kadmo ima više braće i sestara; Kiliksa, Egipta, Danaju, Tasa i Feniksa, i sestru Elektru. Mit kaže da su u potragu poslani Kadmo, Feniks i Klikso. Krenuli svaki na svoju stranu. Otac ih upozorava da sestru moraju naći.

Nitko se nije zaputio ka Kreti, gdje je Zeus svio ljubavno gnijezdo za Europu. Odobrovoljio ju je nakon otmice, trima smrtonosnim božanskim igračkama.

Agenor je imao i sina Danaju, čije ime čudno podsjeća na Danajce. Izraz kojim je Homer nazivao Trojance. Od kojih navodno potječu Iliri. Ili Danajci i Ilij od njih. Kokoš ili jaje. Činjenica je da su imena legendarne braće i sestre, sva odreda eponimi. Imena braće su eponimi za Egipat, Klikiju⁸ i Feniciju⁹. Dok o eponimu sestrinog imena valjda ne treba dodatno pisati. Samo ćemo napomenuti da i Jupiter¹⁰ živi u zajednici s Eurom. Valjda su se sastali, kad je Zeus, notorni ženskar odjurio za kakvom drugom suknjicom.

Kadmo je prema legendi, nakon odlaska od doma, ozbiljno pirjanja na potragu, luta svijetom tražeći. Godinama je pratio razne tragove, iako istraga sve više izgleda uzaludnom. Lutanja ga dovode pod planinu Parnas. Gdje ne znajući što dalje, zatraži savjet od Delfskog proročišta. Gdje ga Kirkira usmjerava ka sudbini. Prema Proročanstvu prati mladu kravu, do mjesta gdje će se odmoriti. U Beociji gradi kulu, Kadmeu. Temelj nastanka grčke Tebe sa sedmorim vratima¹¹. Nažalost, tu u gunguli gubi zadnje pratioce i za osvetu ubija Aresova najdražeg zmaja. Tu ga božica mudrosti, Atena navodi da zmajevе zube zasije, kako bi si uzgoji vojsku. Zmijску vojsku. Ilire? Ne, kod njih tek treba doći. Ali ovo ga čini vojskovođom zmijске vojske. Od mnogo izniklih samo petorica prežive bratoubilačku borbu. Kako pitoreskno za Balkansko poluostrvo.

⁸ Kilikija/Cilicia; je regija u južnoj Anatoliji na obali sredozemnog mora. Uključuje današnje pokrajine: Mersin, Adanu, Osmaniju i Hataj.

⁹ Fenicija, purpurna zemlja, teritorij koji je uključivao današnje teritorije Libanona, Izraela i Sirije.

¹⁰ Rimski pandan Zeusu

¹¹ Dijeli ime sa gradom Tebom iz Egipta, koju se naziva, Teba sa stotinu vrata (Luxor). Smješten nekih 800km nizvodno Nilom od ušća u Sredozemno more.

Ta petorica postaju srž tebanske vojske. Notorna Tebanska Sveta Garda. Zastrašujuća vojna formacija od koje je drhtao osvijesteni svijet stotinama godina kasnije. Oni su po predaji, opet, danajskih korijena.

Svih se navedenih putovi mogu pratiti natrag u Egipat. Koji se događao kroz nezabilježeno vrijeme. Prije nego su Heleni počeli zapisivati povijest.

Odustao je Kadmo u Europi od traženja sestre, Europe. No ne brinite za Europu, Europa je dobro. Bar tada. Odveo ju je Zeus na Kretu, podario joj djecu. Na Kreti mu je Europa rodila tri sina Minosa¹², Radamanta¹³ i Sarpedona¹⁴. Kadmo se, u Tebi, ženi sa Harmonijom, kćeri Aresovom¹⁵ i Afroditi¹⁶. Interesantan preokret; kćer božja se ženi za ubojicu očevoga zmaja.

Mladalački bunt?

Ne.

Kako se ispostavilo, velika ljubav.

Svadbu pohode svi bogovi Partenona.

Nakon vjenčanja. Kadmo i Harmonija su u Tebi dobili kći Semelu.

Koju opet, kao tetu prije, otima Zeus! Ah taj Zeus. Tehnički s vlastitom nećakinjom dobiva sina. Imenuje ga Dionis¹⁷.

Uza sve poštovanje, vjerojatno je uslijed kompliciranih obiteljskih odnosa odrastao kao raskalašen lik kojeg su Grci obožavali, i sramili ga se. Dionisa, se afirmirao u jednog od dvanaestorice velikih Bogova. Kadmov unuk.

Toliko je bogova u Kadmovoj obitelji, otac, djed, žena, unuk.

Dionisov kult, kojega kasnije Rimljani zovu Bakus, pa slave bakanalije. Ukazuje kako su Heleni preuzeli bogove od Egipćana, pa ih i Rimu kasnije prepustili.

¹² Legendarni Kretske kralj, začetnik minojske civilizacije. Kasnije postaje s bratom jedan od tri suca u Hadu.

¹³ Minojski kralj, s bratom Minosom, sudac u Hadu.

¹⁴ Brat koji se navodi kao jedan od grčkih heroja iz Trojanskog rata (što bi se reklo bratoubojica).

¹⁵ Grčki Bog rata

¹⁶ Grčka Boginja ljubavi i ljepote

¹⁷ Dvorodeni, Grčki Bog plodnosti Dionisov je Grčko ime za Egipatsko Božanstvo Ozirisa, oca Horusa (uskrslag, dvorođenog), poveznica sa seobom iz Egipta, odnosno Fenicije. Ta je migracija je na Balkanski poluotok donijela pismenost (fenička slova), kulturu i znanost. Datira se makar 2,000g p.n.e.

Imali su Kadmo i Harmonija u Tebi, još i sina Polidora, i kćeri Agavu, Autoniju i Inu. Ipak, Kadmo ne ostaje sa ženom u Tebi. Nakon gubitka kćeri Semele i udaje Ine¹⁸. Roditelji kreću dalje. Ostala ih djeca ne prate, ostaju u Grčkoj. Valjda.

Nastavlja Kadmo putovanje, po isteku osam godina kojima ga je punac kaznio za ubojstvo ljubimca. Premda je njegov odlazak, vjerojatnije, uvjetovan napadima Ahejaca. Lokalnog življa koje ga progoni vatrom i vilama. Potjeri se priključuje Ares jer je Kadmo navodno, zatajio određene dijelove zmaja.

Bježe prema sjevero-zapadu. Utočište nalaze kod kvazi-Ilirskog plemena Enhelejaca¹⁹. Enki Kadma i Harmoniju krune za kraljevski par. Temeljem nekog vlastitog proročanstva.

Otad se Kadmo više nije dao od Ilira. Kadmo Ilirski kralj, osniva gradove; Lihnid (Ohrid) i Butuu (Budvu). Oko zmajsko je, neki kažu, upotrijebio kasnije kod Rogoznice.

Legenda kaže da su putovali po cijeloj zemlji Iliriji i plemenima. Putovali su Kadmo i Harmonija, dalje kroz Iliriju, posjetili su do Histra, Alana, Liburna, Kaptalaca. Pa, po drugim Ilirskim plemenima. Harmonija je Kadmu, i Iliriji, rodila sina, kojeg su nazvali imenom Ilir. Vjerojatno je mladi Ilir iskoristio utjecajne roditelje pa uspio objediniti plemena. Time je zaslužio svoje ime prenijeti na narode koje neki slijede i danas. Ili ih razdružiti, pa svojim imenom indicirati podjelu.

‘*Život je ljubav*’, natpis je to sa vinčanske ploče, možda ishodišta ili jednog od središta pracicivilizacije ovih područja.

Ilir je na neki sebi svojstven način preuzeo identifikaciju slijednih naroda. Nakon njega se zemlja i narodi zovu Iliri. Ili je on samo dobio ime u spomen već prisutnim Ilirima. Vjerojatno je to samo još neka greška vremena, da se od Ohrida zapadno narodi zovu Iliri, dok mjesto nastanka, postaje mjesto loma. Oko Ohrida i istočno se taj rod zove Makedonci. Pravo je ime neizrečeno, zajedničko ime tih naroda koji su živjeli u slozi. Tako da nema druge nego zvati nas Ilirima.

¹⁸ Ina se nesretno udala kao druga žena za Atamana, loše završila kad je digla ruku na djecu iz prvog braka. Prilikom bijega kći Atamanova pada u more, pa se po njenom imenu naziva Helespont (kanal Dardaneli).

¹⁹ Interesantno je da prije osnivanja Tebe, na toj lokaciji postoji mjesto imena Enheleja, kako je navedeno, ime jednog od Ilirskih plemena.

Nakon dolaska Ilira (sina), još neko vrijeme su Kadmo i Harmonija ostavljali svoj pečat na području Ilira, i Kelta i Gota, srodnih naroda. Pretpostavimo, nakon mirnog ostatka života. Smrću se oboje, i Kadmo i Harmonija pretvaraju u zmije. Opet zmije.

On kao kaznu; vječna kazna za ubojstvo zmaja i za ostale boli koje je puncu prozročio.

Harmonija, boginja, si je odabrala istovjetnu sudbu, odabrala lik zmije i otpuzala za ljubljenim u Had. Gdje su živjeli zauvijek sretni...

Nekoliko se legendarnih mjesta spominju, kao mjesta gdje su sahranjeni Kadmo-vi zemaljski ostaci.

Iako, obzirom koliko je Ilirija napravila za tog čovjeka/boga. Ne bi čudilo da je sam naložio da se dijelovi njegova zemaljskog tijela nakon smrti raznesu po naj-dražim mjestima zemlje Keltske i I(li)rske. Ilirske su sahrane često uključivale paljenice.

Jedni kažu da je pokopan kod Epidamna²⁰, drugi se zaklinju da je sahranjen podno planine Snježnice kraj Dubrovnika gdje se nalazi i drevno svetište božice Ištar²¹, ili Bugarj greba.

Možda mu je čak, obzirom na limitirano razdoblje kada se to događa, tijelo spaljeno, pa se prah rasuo po znanim lokacijama.

Slijedeći pak tvrde da je sahranjen kraj Risna u Crnoj Gori, što je nekako najmonumentalnije.

Na listu mjesta gdje se Kadmo pokopao, uvrstila se tvrđa Nakovane na Pelješcu.

Neki grob smještaju kod sjevernojadranskog mjesta Kilikesa.

Na Korčuli su dva potencijalna mjesta pokopa, Kraljevo brdo, ili Koče.

Pula ima za razliku od ostalih spomenutih mjesta, samo Harmonijin grob. Prije spomenute lokacije naznačuju da se pokopala uz muža.

No, razmotrimo bogatstvo koje im je potomak, Ilir iza sebe ostavio. Po predaji imao je puno potomaka, lista sinova (u zgradama pleme koje se uz njih povezuje):

²⁰ Drač, Albanija

²¹ Močići, Konavle, kasnije pretvorili u Mitrin. Ištar je čest motiv na stećcima, što nas pak povezuje s prvim Carstvom nakon starih civilizacija - Akadskim.

- Enhelej, (Enhelejaca)
- Autarij, (Autarijci)
- Dardan, (Dardanaci)
- Med, (Medi)
- Taulant, (Taulanti),
- Pereb; (Parebi)

Od kćeri navodi (u zgradama pleme koje je od njih nastalo):

- Partu (Partani),
- Daorsu (Darsi),
- Dasara (Dasari) i dr.

Dalje navodi da je Autarij imao sina Panona (Panoni) itd.

Eto tako su Iliri povezani s Grcima, Feničanima, Egiptom. Trojom, ali i sa Njemačkom, Irskom.

Ovo su sve odrazi nekog pravremena kroz slova neprijateljski nastrojene Helenске kulture, za ozbiljniju analizu nedostaju svjedočanstva tog nijemog naroda.

Pisci kasne antike redom dodjeljuju Ilirima trojansko podrijetlo, uz napomenu da su se barbarizirali. Kao uostalom, Makedonci. Koji su zasigurno Iliri. Jer, zapisano je da je Kadmo po dolasku osnovao Ohrid. Ova teorija budi slijedeća pitanja. Može li se dolazak Ilijaca, nakon pada Troje nazvati, povratkom. Ilira?

Vraćaju se Prijam i ostali preživjeli nakon prevarnog poraza. Napisano je da su Prijam, Paris i preživjeli Trojanci, kao i Eneja svi pobjegli na Balkan. Većina izrijekom na Korčulu.

Vraćali su se uvijek Iliri preko cijelog svijeta na svoju domaju, (Makedonci iz Indije) tisućama godina kasnije, a i danas.

Dvadeseto stoljeće blago pokušava ispraviti nedorečenost kultura ovog područja. Dosta se miješalo migracije naroda sa Balkana. Ma kako i ne bi, pa i Germane se označavalo cijelim područjem Ilirije prije Huna. Prevladavajuće javno mnijenje je Ilire sustavno zanemarivalo, podcjenjivalo. Kao kakva kazna, zlonamjerni epitaft obespravljenom narodu.

Prešutno se naj-ortodoksija Ilirska plemena povezuju s današnjom Albanijom. Koji su i danas ostali vjerni prajeziku.

Ponovno je vrijeme da živalj mora raspravljati o svojoj genezi. Iako ni danas osvi-
ještanje Ilirskog korijenja, nije nešto politički korektno, odnosno, prihvatljivo.
Valjda zbog više tisućljetnog programiranja. Gdje se svaka dominantna politika
takmičila u kidanju spona. Omalovažavanju Ilira. Asimilaciji življa u svoj korpus.
Zaboravljajući da su socijalne okolnosti samo nadgradnja. Gušterski mozak pam-
ti i ono što ne obrađuje. Mijenjaju se operativni sustavi, aplikacije, ali ne BIOS.
Koliko će trebati da se shvati razlika.

Ridikuliziralo se sustavno i one koji bi se usudili povući veze s narodom Ilira.

Sa sadašnjeg stanovišta. Jesmo li svi Englezi? Svi pričamo Engleski, prije druge
dominantne jezike, Francuski, Latinski, Grčki....

Tako su ovi lokalni nazvani Slavenima, jer im je taj jezik ostao. Uh, da se prema
narječjima definiraju nacije, samo bi se od Hrvata dobilo 666 nacija.

Nisu Iliri bili nekakav super narod, ni disciplinirani, nazvali bi ih oportunistima.

Vidi se i danas.

Sve relevantno modernizaciji su kod njih potaknuli i organizirali neki ambicio-
zniji narodi koji bi im vladali. Nisu bili produktivni u današnjem smislu riječi.
Nastojali su, ali se nisu mogli dogovoriti ni oko čega. Puno zuje a malo meda daju.
Pitanje je dali je ovo opis iz prošlosti, budućnosti ili sadašnjosti. Ruku na srce, ne
može se tako generalizirati stvari.

Bilo je i iznimnih Ilirskih dosega. Ovdje ćemo odati respekt i istaknuti Histre,
Dezitijate i Batona. Generalno nije Ilirska ambicija kompatibilna s onom moder-
nog svijeta eksploatacije. Nezabilježeno je Ilirsko porobljavanje drugih naroda.
Ni Aleksandar nije osvajao radi eksploatacije, nego radi demokratizacije, prosvje-
ćivanja. Želio je globalizirati svijet, proces koji je i danas u fokusu vlastodržaca. Pa
zar nije put u pakao popločan dobrim namjerama.

Da nastavimo, arheološki nalazi dokazuju stalno prisustvo Ilira na području
Balkana, juga Apeninskog poluotoka, Jadrana sve do prije spomenute Njemač-
ke. Autohtono su stanovništvo makar od željeznog doba. Za razdoblje ranije
nema dokaza, odnosno teško je pomoću trenutne arheološke analize koja se
koncentrira na materijalne dokaze. Neki su antički historičari o Ilirima znali
pisali kao o ponosnom, ratobornom i slobodoljubivom, prirodnom narodu.
Jednom riječju barbarima. Premda, legitimno je pitanje tko je barbar. Onaj koji
je barbarskih navika, a poštuje život, ili onaj koji manipulira socijalne forme

da bi eksploatirao tuđe živote za vlastiti prosperitet? Barbarski, ugljenar, kralj, Dardanaca, Bardilis, u četvrtom stoljeću p.n.e., ukida robovlasništvo. Oslobađa sve robove, koji mu se mahom, kao slobodni ljudi, priključuju i ostaju živjeti i ratovati s njime.

Svaka veza sa kasnijom Spartakovom pobunom nije slučajna, premda se dogodila nekoliko stoljeća kasnije.

Spartak je Tračanin, dio Ilirske kolektivne svijesti.

Kasniji je primjer Malmučki, sultanat robova.

Niz je primjera, plemena, historijskih događaja. Koji idu u prilog dosezima tog prastarog naroda, koji je nosio na ovom području kolektivno ime Iliri. Odnosno neko drugo nezapisano. Nažalost ili na sreću nije zapisivao svoju povijest. Drugi, pobjednici, su to radili za njih. Dugo ih se otkidalo od korijenja. Priređivalo, kao glinu da ih se priključi nekom drugom korpusu. Recikliranje naroda.

Iliri nisu ostavljali materijalne dokaze svoga života i kulture. Nije baš jasno čega su se ustručavali. Sumnjaju neki da je bilo zabranjeno narodu Ilirskom pisanje. Tko bi to, kada, i zašto zabranio. Zašto bi to poslušali? Tu je bitno naglasiti da je većina prastarih naroda svoju povijest prenosila usmenim putem.

Izgledaju iz ove perspektive, kao trojanski konj. Pripremljeni da se jednom otvore i razidu u tkivo čovječanstva utisnuti demokraciju, ljubav za ljepotom i sreću. Ma, to i rade, kao kakav organ u tijelu čovječanstva, žlijezda s izlučivanjem. Mnoge kvalitete krase te ljude. Visoke analitičke i moralne sposobnosti. Interesantna je činjenica kako je kod slijednih naroda razvijeno, sofisticirano nazivlje nosioca obiteljskih odnosa. Svi 'mi' znamo što točno znači stric, ujak, tetak, šogor, kum, kumašin, pobratim... Kod ostalih naroda; Germana, Kelta, Anglo Saksonaca i Romana, je sve regulirano jednom riječju Onkel, Uncle, Cio.

No, što je dobro s jedne strani, nije dobro s druge i obrnuto...

Iliri pjevaju, plešu, bave se umjetnošću i dan danas. Dokazano popularnošću kvizova, odlika im je *'znati, ali ne i djelovati'*.

Kao da (su) se trude(ili) ostaviti što plići otisak. Danas, pak, bez materijalnih dokaza nema ni postojanja, odnosno povijesti.

Iliri su, vjerojatno prema ono malo raspoloživih ostataka, estete, umjetnici, tvore „kulturu žitnih polja“, skulptori. Starčevci, badenci. Vučedol, Vinča. Nakit i sva-

kodnevni predmeti su im izvanredne ljepote. Iako okruženi i u kontaktu s nizom 'kulturnih' zemalja.

Posebno s dvjema 'koljevkama' zapadne civilizacije, Grčkom i Rimom.

Utvrđuju gradove, minimalno, taman kol'ko treba. Ne razvijaju pismo, pismenost, i ne ostavljaju nikakve zapise. Sva saznanja o njima potiču iz pera protivnika. Kada bi naišli na neočekivani otpor. Nitko ih ne navodi kao napadače, osim gladnih gusara. Samo rijetki su autori dovoljno hrabri da objektivno izraze karakteristike suparnika. Teško je nakon adrenalinske kupke i narodne polarizacije, odoljeti nekažnjeno ponižavati poraženoga. Iliri su promjenom era, permanentno gubili, bivali pobijedenima. Luzeri.

Zenit se Helenima događa za stagnacije predcivilizacije koja je iznjedrila Ilire. Heleni posljednje tisućljeće prije nove ere osiguravaju prevlast na Jadranu svojom brojnošću, organizacijskim sposobnostima i moćnim vojnim strojem. Bore su se sa svim razjedinjenim plemenima Ilirskim. Najčešće s Makedoncima na kopnu i Liburnima na Jadranu. Koji pokušavaju sabotirati dominaciju, promjenjivim uspjehom sve razdoblje Grčke vladavine. Grčka krajem stare i početkom nove ere gubi dominaciju. Pritisak s istoka, interne nesuglasice, ratovi, dokazivanje demokracije mačem, kao i razvoj bolje pozicioniranih centara, tranzicija sila. Dopušta Ilirima da dođu do daha. Da kontroliraju propast. Da se malo pregrupiraju. Kratko razdoblje gotovo dominiraju cijelom Ilirijom. Helene iznenađuje Filip, otac Aleksandra, razvalio ih inovativnom vojnom strategijom. Ovaj je barbarski narod naučio od Helena kako odvratiti na višestoljetni pritisak. Prilagodili su se. Cijene nauku. Filip angažira Aristotela da mu školuje sina s kojima se pred kraj baš i nije slagao. Vratio je Filip Tebu, i potakao Demostena da istražuje podrijetlo Makedonaca, da ih približi Grcima, udalji od Ilira. Ideje koja je već bila zastarjela. Premda u drugom stoljeću pr.n.e., dolazi do ujedinjavanja Ilirskih plemena Ardejaca i Liburna. Osjetili su moment male zvijeri da napadnu veliku, da je dokrajče. Ali, već je veliku zvijeri progutalo njeno još veće čedo. Grci imaju moćne saveznike. Potpomognuti Rimom uspijevaju ugušiti otpor Ardejaca. Kraljicu se Teutu dvjesto dvadeset osme prije Krista prisile na predaju. Suočena s vojnom kampanjom gdje je broj vojske napadača nadvisio broj cjelokupnog njenog stanovništva.

Legenda kaže da je otrovala miroljubivog muža. Kako bi se domogla vlasti da povede narod u napredak, u novo doba. Pa je kao kraljica/ratnica, baš ona, vatreni vojskovođa. Pokopala zadnji spomen Ilirije. Od tada je Rim dominantna sila na

Jadranu. Svako su se toliko, ponovno dizali ostaci ostataka Ilira. Ma ne dižu se, opanjkare po Rimskim trgovačkim brodovima, za život. Razbija savez Rim. Lomi Liburne i Histre koji zajedno gusare. Sada Rim sustavno kreće na te narode. Legendarni su otpor Rimu davali i Histri u drugom stoljeću pr.n.e. Tada je Rim već sustavno 'kultivirao' istočne obale svoga carstva. Napali su neobranjivom silom Istru. Jedna od posljednjih bitaka, bila je Bitka za Nezakcij (Pulu). U kojoj šačica preostalih branitelja, predvođena Epulonom, nakon višemjesečne opsade ostaje bez hrane i vode. Gledajući poraz. Umjesto predaje, biraju smrt. Kako je to bila upečatljiva slika gdje se preostali ratnici uspinju na bedeme zavijen u zelene plaštove, kao nedozrjeli plodovi padaju i u smrti pokazuju otpor. Dugo su se Histri odupirali asimilaciji, više stoljeća, u početku s braćom Venetima. Fekusima, Kantalima, Rundiktima. Koji su jedan po jedan padali. Kad su ih napokon pokorili Rimljani, sve su ih upisali na kartu, kao 'Rimsku regiju broj Deset'. Tada je na Liburnske granice došao moćni neprijatelj. Pripalo ih štićenje srednjeg i sjevernog Jadrana. Svjesni sile kojoj se opiru nastoje izbjeći velike bitke. Komandoski rat. Potpuna propast Ilira se dogodila, dvadesetih godine pr.n.e. Nedugo nakon Spartakove pobune, koja je zasigurno povezivana i sa Ilirima. Propadaju Iliri zajedno sa zemljom s kojom su višekratno bili povezivani u prošlosti, Egiptom. Čudna koincidencija. Još je par desetljeća trebalo Rimu za pokoriti zadnje ostatke rastrkanih preostalih Ilirskih plemena po vrletima Balkana.

Moment propasti Liburna je moment koji će zauvijek promijeniti odnose tih ljudi. Rimljani su nekako prisilili Liburne ratovati protiv braće. Potčinio je Rim Liburne i prisilio ih u borbu protiv Japoda i Delmata. Pomorskim desantom kombiniranim s logističkim centrima na kopnu razbili su otpor Liburna, preuzeli gradove, ne obazirući se na periferne snage. Potlačeno su stanovništvo mobilizirali protiv braće. Gurajući ih u prve redove kada su se širili prema Gorskom Kotaru, Lici i Dalmaciji, pa i dalje. Kakva sudbina,

sličnom je taktikom asimilacije i Aleksandar ratovao.

Karma.

Nikad poslije Tada prolivene krvi nisu mogli osjećati bratstvo i jedinstvo. Kroz povijest su se posljedice toga razdoblja zvale svakako, i Zvonimirovom kletvom, i hrvatskim jalom.

Uzrok toga je mač od otaca skovan, bratskom krvlju pojen.

Liburni su za nagradu u bratoubilačkom savezništvu bili poniženi i razoružani, zajedno s pobijedenim Japodima i Delmatima. Kao da im nije bilo dosta sva degradacija koju su doživjeli. Još su sva tri naroda (Liburne Japode i Delmate) ujedinili u pokrajinu koju su nazvali Dalmacija.

Centar upravljanja zadržali su u glavnom gradu Liburnije, valjda kao kompromis. Ili kao posadeni korijen sukoba, razdvajanja. Opasan ima prizvuk klasična Rimska strategija „zavadi pa vladaj“. Morbidni a opet genijalni (kako knjige pišu), režiser, Gaj Julije Cezar, koji je nakon Rubikona, pregazio republiku i sagradio Carstvo. Njih, smo dužni pitati za prvi milion, jer smo direktno oštećeni. Kao individua je dobio što je i radio. Nošen osobnom ambicijom usadio je ovim narodima u nasljedstvo izdaju. Sam je skončao probadan jatom ljutih bratskih a izdajničkih noževa.

‘Zar i ti sine, Brute.’

Da li je to simbolička kazna za ono što je Ilirima ostavio kao zapis u dezoksiribonukleinskom kodu koji će trajati dok im krvi kola. Poslije ovoga su Iliri postali prijemčivi na sve promjene koje su uslijedile. Kako se slomila obala, slomio se i kontinent, iza Dinarida su već prije porazbijali Ilire. Uz obalu i djelomično unutrašnjost, Rim provodi intenzivnu romanizaciju Ilirskih plemena dohvata. Oganj, bolest, mač, ropstvo, cijepanje, prilagodba. Prilika u novom carstvu. Prisiljeni je narod prilagođavati se osvajačima. Mijenjati jezik i običaje, koliko god to mučno bilo. Iliri prihvaćaju jezik, imena, način života, bogove. Odustaju od svog načina života, nastoje se prilagoditi novim uvjetima, većim dijelom. Život je bitniji od tekovina.

Naša je civilizacija okrnjena za sve ono prešućeno, namjerno odbačeno ili sramotno za pobjednika. Većina istine završava pod tepihom. Pa se uplijesni. Svjedočimo danas da se materijalne dokaze često patvori. Da sigurnosti u knjigama nema. Zamagljivanje, etatizacija, interes većine ne bi smio nadilaziti interese pojedinca, teoretski. No, intelekt i hladnoća pobjednika i interesnih sfera zna uviti svjetlost jače od gravitacije. Povijest, svi se slažu, pišu pobjednici iz subjektivnih stanja, objektivnih kompromisa, osobnih afiniteta i interesa. Benigne i nespretne laži su samo laži, svaka laž direktno gura zamašnjak propasti, prema matematičkim zakonima. Mi sve gledamo plastično. Donosimo zakone u kojima se sve varijacije nastoji predvidjeti, zakonodavstvo primjera, ne principa.

„Od svih stvari na tom svijetu, samo stalna mijena jest“.

Mitovi koji su aktivna, višeslojna komunikacija starih u budućnost. Stari su bili svjesni mijena. Pričaju kroz eho. Nastoje nas usmjeriti, prvo simbolima, pa principima. Kao nekom koprenom, tkanjem. Mitovi su najdublji vid komunikacije jer uključuju i emocionalni transfer. Možda zato Iliri nisu pisali, jer nisu uspjeli na kruti medij prenijeti osjećaj.

Znali su Egipćani kritizirati u razgovoru s Platonom,

‘...Vi Heleni ste kao djeca, sve imate potrebe zapisati.’

Moderna civilizacija skriva se iza materijalnih dokaza koje kontrolira. Ne zna se nositi s mitovima, odabire pogodne, nepogodne naziva pričama za malu djecu. Tko bi ih sve tako grbave, inkorporirao u povijest.

Periodički su se pojavljivali kroz povijest hrvatskog naroda razni ilirski pokreti. Istaknuti su se pojedinci ciklički usuđivali nazivati Ilircima.

Kolektivna svijest se da zaglušiti, no ne prevariti. Kako je St. Exupery rekao, istina se prepoznaje samo srcem (*„Čovjek samo srcem dobro vidi ono bitno, očima nevidljivo“*).

Narod s ovih područja zna iz kolektivne svijesti da je tome tako. Zbog niza razloga, politika i afiniteta biraju drugačije. Stoljeća permanentnog ridikuliziranja Ilira. Ovlaš spomen, priča bez kontinuiteta. Više se o dinosaurima zna. Ruka na srce, za njihovo prisustvo ima više dokaza. Ponovimo, aktivne teorije priznaju Ilirsko naslijeđe samo Albancima.

Ipak, što se više proučavaju korijeni tih naroda to se više prepoznaju karakteristike današnjih potomaka. Zabilježene karakteristike Ilira su prepoznatljive u ljudi sljednika tog naroda i danas. Koliko god ljudi ovih prostora to odbijaju osvijestiti. Sada vezani za slavensku rasu. Rasa, pa nije li to nešto drugo. Narod, pa što je u stvari to?

Kamo su svi Iliri nestali kad su dolazili Slaveni. U kojim su brojevima Slaveni s Avarima stizali? Tisućama, stotinama tisuća.

Jesu li Hrvati i Srbi putovali zajedno? Jesu li se svađali? Bosanci, Slovenci, Makedonci, Bugari? Došli u organiziranim skupinama, pa odmah krenuli u reproduktivni ciklus, jahale i žene u osvajanja. Možda su žene Ilirske silovali i uzimali nakon što su muške pobili. Pa čak bi i tada, valjda malo ilirskog naslijeđa ostalo? Ma da je jedna Ilirka preostala i rodila malog Slavena, pa jel’ je vrijedi spomenuti,

tu polovinu Ilirsku? Nacionalizam ovog područja je kao bahati zet, koji nastoji izbrisati podrijetlo izabranice u potomcima.

Znači uselili se Slaveni u postojeće objekte, kao smjena gostiju u apartmanima. Nastanili se na ispražnjenom zemlji Balkana, nakon što su prepratili sve ostatke Ilira u rezervat, u Albaniju. Potom su se odmah, kao poznati stepski ratnici praćeni ženama, stokom, namirnicama i beštekom. Uselili u prazne kuće, ili su stanovali u šatorima dok su im se kuće gradile. Koja je tada rasa ili nacija bila bauštelska?

Iliri su ušli u novu eru kao duboko podijeljena plemena čiji je zadnji organizacijski i nutarnji poriv zatirao Rim sve do prve polovice novog tisućljeća.

Prije Rima pričamo o plemenitim narodima. Sretnim i zadovoljnim. Zahvalnim za mir kad traje, koji su u ratu sretni pasti žrtvom za neki novi mir. Zadnji je to val stare srednjoeuropske (Vučedol, Vinča) ili afro-indoeuropske (Egipatski impuls – Kadmo) civilizacije koja je živjela miran i snošljiv život, u harmoniji s prirodom i sa susjedima. Ono što se proklamira kao ultimativni cilj modernog svijeta.

Ovdje bi naveli par zapisanih svjetskih velikana Ilira iz novog doba; Dioklecijana, Nepota, Kneza Bornu Veličanstvenog, Sv. Jeronima, Klesara Marina sa Raba, papu Ivana IV...

Jedan od naroda potomak tog roda, Hrvati, pjevaju:

„Raselit’ nas triba da nas manje ima, nisu tu ni bili tad će reći svima..“ ,

kao da je za Ilire skladana.

Kad već spominjemo narod iz tog korpusa, Hrvate. Oni su krotki, i sporadično plemeniti. Zenit vojne i državne moći, nikoga ne napadaju, samo se brane. Ne shvaćajući pritom da je po nova strategija obrane – napad. Ne znaju za osvajanja i ekspanzije. Ma koliko moćni bili. Introverti.

To su zapisali svi njihovi ‘gospodari’.

Valjda ime nešto u tome, ili u podneblju.

Možda odatle potiče ime Slaveni, slavi-robovi ili schavi - žohari. Očit je korijen imenovanja za recimo Germane, ‘guerra’ (tal.)-rat, sukob. Eto kako su ‘rase’ imenovane, sve iz perspektive osvajača.

Nabrojeno je u raskoraku prevladavajućem objašnjenju kako, su Slaveni s Avarima prodirali i nastanjivali, ove krajeve.

Iliri su, ima se čuti, bili Indijanci Europe. Zanimljiva je sudba svih tih domorodačkih korpusa diljem svijeta. Diljem svijeta su domorodci nakon dolaska agresivnog osvajača, bili getoizirani, rijetko asimilirani, dok, u pravilu istrijebljeni.

Poigravši se ovdje s riječi indija-nci, spomenuo bih računalnu usporedba sanskrita sa živućim jezicima. Koja je utvrdila fascinantni fond istovjetnih riječi, sa hrvatskim, bosanskim i srpskim jezikom, da se čak usudila te jezike povezati sa sanskritom, jezikom koji je izgubljen tisućama godina prije ikakvog spomena pojma Slaveni. Pa čak i puno više od izvornih Slavenskih jezika, kao Ruskog.

Kao vedutu, ovdje, navodimo, arhaični otočki izraz za „prstima/rukom uhvatiti“ – „ćapati“. Ta se identična riječ koristi u Indiji, u samom temelju ajurvedske prehrane postoje tanke lepinjice koje se kidaju, i koristeći ih prstima hvataju nadjev, a ime jela je naziva se „chapati“. Lepinjama ćapavaju hranu. Kako su stari boduli koristili istu riječ za istu radnju sa Indijcima? Povezani su morem, zar ne? Samo kako, samo kada? Kao jedan mogući odgovor, nameću se Make-donci. No što ako je došla i ranije, puno ranije? Puno su hrvatski znanstvenici uložili Sille u dokazivanje Iranskog podrijetla. No, povezivanje s Iranom uz preskakanje Ilira, je nemoguća misija. Jednadžba s dvije nepoznanice, ako u x-u ne razmatramo s vrijednosti Ilira, ta je jednadžba nerješiva. Odnosno gura ju u beskonačno mnogo krivih rješenja, faktor korekcije, no, praktično ni u jedno. Prihvaćanje pradaune civilizacije iz koje potiču Iliri, znanstveni je tabu. Prihvaćanje da Hrvati potiču s istoka je politički neprihvatljivo. U stvarnosti, narod je čekao, a jezik je došao.

Evidentno je da impuls rasta dolaze u pravilu s Istoka. Dok aktivnosti nekompatibilne s humanizmom, u pravilu dolaze s zapada. Tamo se sunce rađa a ondje umire. Valjda je zato svatko sa svog stanovišta u pravu. Da to nije kakav električni naboj, povezan s plošnom polarizacijom? Oba principa su ispravna. Svaki sa svog stanovišta. Svakome srce to govori. Možda svaki narod ima svoju ulogu, funkciju. Možda reagiramo točno kako bi trebali, u nekoj višoj stvarnosti.

Možda je zapadno postavljen mozak a istočno srce organizma čovječanstva.

Hm.

Sjeme položeno raspadom stare velike civilizacije iznjedrilo je niz malih od kojih svaka misli da je baš s njenom pojavom svijet počeo. Kako infantilno. Ukoliko se koja uopće bavi takvim mislima.

Elektronski uređaji, svjetlošću zagađeno nebo. Moderna znanost, koja je u fazi trasiranja pravovjerja, preuzima ulogu inkvizicije. Ohrabruje zanemarivanje razolikosti. Provođi globalizaciju u vidu jednoulja. Svaka zvijezda nezamjenjivo doprinosi ljepoti noćnog neba. Potomci nekad velikih civilizacija, koji mogu osvijetliti puno veći vremenski ciklus, danas prate svoje korijene s figom u džepu. Ne zanimaju ih ni imena pradjedova.

Kad se sve promijenilo? Vjerojatno negdje nakon potopa, kažu 11,600²² godina pr.n.e. Kažu teorije da su sukobima pravicivilizacija potaknute geomorfološke promjene na planetu. Kažu da se slično događa svakih dvanaest tisuća godina. Kako smo dvanaest tisuća godina kasnije svjedoci uznemirujućih događanja, nije baš ugodno. Nekako se ponašamo suprotno od pokušaja da se kao civilizacija pripremimo na eventualije.

Nikad više svijet nije bio koncentriran na podjele. Sve više i sve šire se dijelimo. Nitko nije dobar, ili je pretaman, ili presvjetao, preotvoren, prezatvoren, gay, hetero, zove Boga ovim ili onim imenom. Podsjeća na pjesmu 'stoned' od Boba Dylana.

Iliri iako obezglavljeni „na kraju svijeta“, ostali sami, bez podrške, bez korijena, prešli su s Cezarom Rubikon, kada su ratovali među sobom za Judine škude.

No, opet, fascinacijom životom.

Prilagođavaju se svim geopolitičkim izazovima sljedećih tisućljeća.

Prilagođavaju se oduvijek svima, Keltima, Grcima, Gotima, Rimljanima, Germanima, Avarima, Hunima, Slavenima, Mongolima, Osmanlijama, Talijanima, Francuzima, Nijemcima, Amerikancima, Izraelcima...

Nijedan ih osvajač nije pokorio.

Oni, sami, pred bitku bace oružje i objeručke prihvate osvajača kao svoj izbor, kada bi ih kaznio udarcem, oni bi si zadali još dva. Karakteristiku tog naroda možda dočarava anegdota kada se vratio stari bodul iz Amerike.

Sagradio si je kuću, pa s majstorom pogađa uređenje parcele. Kaže na sjevernu stranu, stavi mi zid od tri metra, na južnu od pet, na zapadnu od četiri. Koliki zid da na istočnu stranu stavim? „*Netriba tamo, to mi ni rojak*“.

²² Pretpostavljeno vrijeme Mlađeg Drijasa kako je uklesan na megalitu 43. „Kamenu Lešinara“ u Gobekli Tepeu.

Ovi se narodi ne boje nikoga, osim svojih.

Pusta su osvajanja izrodila u njima oportunističke. Sposobnost da se zakunu u sve i da rade za svakoga. Ujedno, da nikad ni u jednoj okolnosti ne napuste svoje ja. Fascinantno.

Nakon sukoba među sobom pod Rimskim Carevima, ništa više nije uspijevalo ujediniti plemena. Prošlo je doba Ilira. Razdor posijan traje i žari tisućljećima kasnije. Pleme protiv plemena. Knez protiv kneza. Selo protiv sela, obitelj protiv obitelji. Napuštena plemena, ispražnjena, nenadahnuta, hiberniraju u iščekivanju novog organizacijskog impulsa, i osjećaja pripadanja.

Vlada korupcija, nepotizam (prema posljednjem caru Svetog Rimskog carstva), podgrijava od svih susjeda.

Usljed svega, proisticala je nesigurnost narodne pripadnosti niza knezova vladara. Prvo pisano spominjanje Hrvata, je darovnica Zvonimirova iz g. 1,100. Iako se spominju od bizantskog Cara Porfirogeneta, narod tog područja naziva Hrvatima i malo ranije, ali sporadično.

Naglasak je da globalni i lokalni povjesničari tog i ranijih vremena, kao Toma Arhiđakon²³, Pop Dukljanin²⁴ i Nestor pa ni Porfirogenet, ne navode u svojim djelima nikakvo naseljavanje, a bili su dosta detaljni. Valjda nisu bili na stanici kad su autobusi sa Slavenima došli. Porfirogenet je vladar toga područja, Bizantski car koji živi u desetom stoljeću, koji prvi spominje izričkom Hrvate.

²³ Koji čak navodi da su se Hrvati ranije nazivali Kureti (u grčkoj mitologiji demoni vegetacije, svećenici Reje, majke Zeusove, kao sinonim Kuretima se koristi i Koribanti, koji su povezani s đinovima...), riječ kureti se potencijalno razmatra korijenom riječi Goti

²⁴ koji je isto Gote poistovjećivao sa Slavenima, navodno Zadrani

POSLAVENJIVANJE

Jedva čekani organizacijski ciklus na ovoj ploči globusa je po nekim predajama, i po legendi; krenuo s više braće i sestara koji šire među lokalnim stanovništvom jezik, kulturu, obećavajući novo doba²⁵. Ovaj bi se ciklus trebao povezati s razdobljem poslavenjivanja.

Logično bi bilo pitanje za sve današnje stanovnike Balkana. Kako su mogla sva ta slavenska plemena doći ovdje u tolikom broju, Slovenci, Hrvati, Bosanci, Srbi, Makedonci, Bugari... kako su uspjeli prolaziti kroz sva ta nestabilna područja na putu od Karpata, i kao zajednica se samo pojaviti na Balkanu, svaki sa svojim različitim jezikom.

Kad su koji došli, odjednom, na rate?

Vazali su Avara ali zauzimaju područja na kojem Avari ne postoje.

Naravno sva infrastruktura je raspoloživa u trenutku dolaska.

Tu je i enigma, kako su slavenski stočari i ratnici i kada ovladali superiornim mornarskim vještinama, dopisnom školom, online kursom. Onaj koji to vjeruje, nije upoznao Jadransku buru, a ni jugo.

Poslavenjivanje je proces, vjerojatno pogonjen, aranžmanom Kijevske Rusije i Hazarima, koji traže upravu od Normana²⁶ polovicom 8og stoljeća. Mnoga plemena od Jadrana do Karpata žude za slijedećim organizacijskim ciklusom, ostali su se već bili svrstali.

Traže se ideje.

Žele se ujediniti, okrupniti, no nisu sposobni iznjedrati upravu. Relno vide svoje slabosti nepotizam i korupciju. Dovoljno su samosvjesni analizirati mane i prednosti, to priznati i prihvatiti. Respect!

Normani koji su prihvatili ideju i planirali taj proces; zbog niza pogodnosti, a štedljivi kakvi već jesu, u savez nastoje uključiti što šire područje. Što više neraspoređenih naroda. Tako je praotac Europske unije, Rurik već tada imao viziju.

²⁵ Nakon njih su slijedili svećenici, a posebno Ćiril i Metoda, koji su se potrudili kreirati pismo s lokalnim stanovništvom, koje je podsjećalo na staro pismo koje su poznavali djelomično, i tako je nastala glagoljica, a kasnije i ćirilica.

²⁶ Vikinga, koji su se u bazenu zvali Varangi, od čega vjerojatno potiče riječ Vrag, što u ruskom znači neprijatelj, dok u hrvatskom i puuno više.

Vizija je to koja za protivnika nažalost ima krhotine Rimske i Papu. Koji nisu spremni poduprijeti državu a da je nisu oni formirali. Panslavenski etatizam planira oformiti veliku, stabilnu državu. Jačanjem su širili Slavenski utjecaj diljem tada poznatog svijeta na sve strane. Ne mačem i ognjem, nego nadom i novcem. Ima li ovo veze s misterioznom državom Prezbitera Ivana? Islam je u povojima, ostale dominantne religije su već stare, ili lokalne kao judaizam, hinduizam, budizam, i nemaju utjecaja na ove prostore.

Zapadna Crkva se ustoličila u Rimu i nastavlja ideje još od Rimskog carstva, opet je na vrhu svijeta. Neprikosnoven. Normanski, panslavenski emisari su po zadatku, neki vjerojatno iz osobnih interesa, putovali i širili model novog svijeta.

Obećavali su da će slavenska država narasti veća od svih carstava. Interesantno da nekakva proročanstva tu tvorevinu i vrijeme dominacije Slavena postavljaju u eru Vodenjaka.

Nude emisari nemoralne ponude koja je recipročno povećavala dobit ovisno o brzini uključenja u elitu primjene novog zajedništva, poretka. Prodaju priču. Objašnjavaju vlasništvo nad zemljom, posjede, knjige, trgovinu. Prva su se imenovanja zavisno o političko-materijalnoj podršci pojedinog emisara, potom se vektor podrške mijenjao, u suprotni smjer, kako to već ide. Prionuli su Iliri, požurili prihvatiti ponudu. Postojano kroz povijest „*srljaju kao guske u maglu*“.

Eto, tako je Ilirskom rodu satirano korijenje, u nekoliko povijesnih ciklusa, udara ca sjekirom. Ovaj put najžešće iznutra. Poslavenjivanjem su se dijelili što prije i što više, izvana i iznutra. Na neprirodne cjeline. Mainstream poslavenjivanja događa se na kopnu. Treba malo veća koncentracija da bi impuls prošao morsku izolaciju.

Anegdota kaže da se i danas po otocima, u šali, pitaju; „*Ća smo i mi boduli – Hrvati?*“.

Brat zaboravio brata.

Apeninski je poluotok usvojio romanski jezik, koji je opet nekako ilirski skrnavljen od regije do regije.

Prema teoriji, Hrvati su nazvani prema imenu jednog od braće emisara Hrvatu²⁷.

²⁷ Spomenuo bih teoriju baziranih prema imenu Iranske rijeke Haravaiti (Sarasvati), što u biti nije nit vodilja, pošto je ime ipak vezano s stvarnom osobom. Naime i teorija o Perzijskom podrijetlu hrvatskog naroda nije neistinita, jer su Iliri i pripadali kulturi koja je u zenitu pokrivala sva ta područja. Kao teorija o podrijetlu Srpskog imena, od Serabita, Kananaca, opet Egipatskog ishodišta, kao u ostalom i Iliri.

Valjda zaslugom njegovih panslavenskim postignuća među lokalnim Ilirima.

Plemena su prihvatila jezik, religiju; a ostali vjerni svojim podjelama i kulturi. Nerazmjerno mnogo dijalekata kod balkanskih ‘Slavena’; nasuprot originalnih rusofonih govornika. Kod ruskog naroda, minimalne su razlike u narječju od Murmanska do Vladivostoka. Odatle, dakle, iz ilirskog korijena, potiču različitost narječja i običaja Hrvatskog, Srpskog, Slovenskog, Zagorskog, Istrijanskog, Dalmatinskog, Bodulskog, Vlašskog, Makedonskog, Bosanskog, Hercegovačkog, Talijanskih, Njemačkih... naroda.

Teško je rekonstruirati kamo su naj sjevernije-zapadnije Iliri odnosno njihova plemena obitavali. Po nekim svjedočenjima postoji frapantna sličnost s Portugalcima, Baskima, Galima. Razgovorna dinamika i intonacija, kao i fizičkoj sličnosti, njih i današnjih Albanca. Što opet može referencirati pranarod.

Po osobnom mišljenju, organizatori panslavenskog projekta su poslali više nego upravitelje za Kijev, vjerojatno su braća i sestre²⁸ iz legende, vezani uz opisani normanski projekt.

Ide vrijeme. Posađene ideje rastu.

Već se nekoliko generacija koristi pritisak panslavenskog vala, s kojim se većina življa identificirala.

Novopečeni moćnici šire ideju koja je prihvatljiva narodu. Uspijevaju unificirati življ, okupiti ih oko ideje novo nacionalnog identiteta. Vjerojatno su bili dosta kvalitetni ljudi.

No, tranzicija nikad ne prolazi svugdje jednakom brzinom. Puno je življa koji je bio svjesniji korijena, opirao se na razne načine.

Navodno se i danas u planinama Slovenije može naći starovjerce. Koji prakticiraju prareligiju premda su sve ostalo prihvatili radi potrebe života u zajednici. Pagani, rekli bi iz perspektive, ili konzervativci, u svakom slučaju nešto na što se ne gleda s odobravanjem. Zašto? Ono intimno, uvjerenje, vjerovanje, pripadnost se ne mora promijeniti čak ako se sve ostalo promjeni.

²⁸ Tuga, Buga, Klukas, Lobel, Kosjenc, Muhlo i Hrvat

POČETAK

Za našu se priču, relevantan otpor poslavenjivanju, odvija tiho, pasivno, tradicijom. Među ostalima se u jedanaestom stoljeću opire odnarođivanju, promjenama i polarizaciji, malo mjesto na otoku Ugljanu, nasuprot Zadru. Svim silama nastoji sačuvati kontinuitet svojih vrijednosti. Odnosno očuvati svoj osnovni, ilirski identitet. Braneći neobranjivo. Štiti mjesto tradiciju i priječi trendove, klasični konzervativci. Posebno se jeze prevelikih i prebrzih promjena.

Prisiljeni su koristiti opći jezik, mada ga prekrajanjem prilagođavaju sebi. Spomenuto mjesto je uvijek kontra. Inzistira na održavanju tradicije. Nikad se ne predaju, ni za šta.

Ono što mještani razmatraju usvojiti, prolazi kroz period prilagodbe od sto godina, pa ako izdrži, ulazi u stogodišnju provedbu. Svaka se promjena u mjestu događa na sebi svojstven, dugotrajan način. Kao da su nesvjesno svjesni nekih viših vremenskih ciklusa. Kao da predaju vremenu stavku na testiranje, pa, ako prođe stogodišnji test, usvajaju.

Kali, mjesto o kojem pričamo, su otok na otoku Ugljanu. Tko pozna mjesto, zna da je tako i dan danas.

Danas kada se analizira arhitektura predmetnog mjesta. Očito je da su se osjećali ugroženima. Razvoj mjesta očito je planiran na bazi obrambene strategije. Mjesto je velika kula, bez očitih zidina. Nizom uličica, kala, formira se labirint; kojim se može posve onemogućiti eventualnog napadača. Podsjeća na labirint iz minojske kulture. Posebno jer ponašanjem i izgledom Kaljani podsjećaju na minotaure. Ribari, razbarušene kose izbijeljele od vjetra i soli, razvijenog torza od vesala i povlačenja mreža, tananih nogu i gromkog i eksplozivnog nastupa. Strah su i trepet arhipelaga. Kao da ih je Uderzo crtao. Mreža uličica služi za obranu od kud i kamo jačeg neprijatelja. Izvedbom naselja oni koji su mjesto planirali (Didići, kasnije bratovštine) su onemogućili jednostavno pješačko osvajanje. Recipročno smanjili obrambene sile spram napadačkih. Naizgled, mjesto kao svako drugo. Prirodno, bi se reklo za otok, znajući kroz kakve su izazove žitelji prolazili stoljećima braneći se od napada s mora.

Priča počinje u obitelji ribara i trgovaca iz mjesta Kali na otoku Ugljanu. Razdoblje je to dok mještani nisu imali prezimena. U fokusu nam je Ante, po nadimku Šatala, (op.a.od korijena riječi šetati). Šetanje ga označava, razlikuje od

sumještana. Neki su ga zvali i kosićem. Neprimjetan svakuda šeta. Bez izazova i problema. Suprotno predaji koja traži zatvaranje. Upoznaje Šatala ljude druži se i uči. Neki ga zovu i kosom, zanemarena je to ptica koja živi veličanstveno bez da itko za nju zna. On je iz niza izvirió, pa ga se sjeća kao Vitusa (lat. stvoritelj).

Kako je nadimak opisivao, šetao je Ante za sve što sumještani nisu. Oni se bave zemljom i ribom, izbjegavaju kontakt sa fureštima²⁹. Čak iz susjednog sela. Ante je putovao po arhipelagu. Nije uvijek i svugdje bio dobrodošao. Saveznike je našao u svećenicima benediktincima. Uspostavlja odnose s trgovcima u Zadru, koje opskrbljuje svježim namjernicama.

Dalmatinski otoci, još (više-manje) njeguju pravilo da se prvorodenom sinu nadijeva očevo ili djedovo ime, kao zalog nastavka loze. Iako Lazi tvrdi da je to radi štednje na nadgrobnim spomenicima.

Kali na otoku Ugljanu, mjesto i dan danas primjenjuje identifikaciju prema nadimcima. Poštenije je tako. Ime je to koje si je sam nositelj priskrbio životom. Malo tko tamo zna drugoga po službenom imenu i prezimenu (veliki postotak ponavljanja).

Šatala je narušio tradiciju. Zauzvrat, što bi saznao je prenosio u mjesto, obitelji, Didićima. Među ostalim i svjesnost o potrebi korištenja prezimena. Potreba koju je također upoznao u svojim šetnjama. Primjerom je obitelj i sinove nazivao Šatalićima. Tu nas priča dovodi pred kraj 11. stoljeća. Šataliće se povezuje s rijetkim slučajem u Liburna, polovljenjem.

Polovljenje je ukratko; dijeljenje obiteljskog nasljedstva za života roditelja, praćeno fizičkim napuštanjem obitelji. Što je i dan danas neuobičajeno, no u ta vremena nečuvano.

Otac Ante Šatala uspješno je organizirao život, koji se dotad ne pamti u selu, bavi se trgovinom. Uspješan, gradi egzistenciju već tridesetak godina. Sam u godinama, osigurao je posao za svoj blagoslov - blizance. Dobija odjednom dva sina. Prenosi im svoja znanja i rade kao tim.

Stariji sin, nasljednik, zove se Ante. Drugi je sin prema tradiciji, par minuta zakasnio, morati će se sam snaći u životu. Uz obiteljsku pomoć koliko je moguće.

Stariji sin, Ante je u obiteljskoj podjeli poslova zadužen za ratarstvo, ribarenje, resurse i transport.

²⁹ strancima

Mlađi je Marko, zadužen za trgovinu i distribuciju.

Zbog posebnih ograničenja pozicije drugoga, svojevrsne nepravde. Otac ga odlučuje kompenzirati. Boriti se više za njega. Kad su se rodili, prvo je mlađeg zagrlio, Ante je već u kolijevci bio kad mu je babica dala upravo rođenog Marka, kad je nakon plača ušao u kuću. Kako su odrastali, bili su likom isti. Nije u srcu mogao naći razliku, tako da se za ovog zakinutog sina više trudio, stariji je sve dobio. Napravio je za mlađeg sina, nečuvano. Kao bebu ga je dao na odgoj i školovanje kod benediktinki u samostan u Zadru. Mlijeko je nosio švorama da ga hrane.

One su ga odgajale i doživljavale kao svojeg, nije bio siroče, poštivale su ga. Kroz odrastanje, posjećivala ga je obitelj. Vodili bi ga i kući za velikih blagdana. Od najranije dobi je navikao na organizaciju života samostana. Puno je čitao, puno je pisao, volio je crtati. Dječaka su časne jako zavoljele, i predviđale mu veliku budućnost. Dječak je i učio i radio, dobavljaio, prepisivao. Šataliće benediktinke pomažu u uslugama, produktima. Kako je rastao, širili su mu se horizonti, pa je za obitelj organizirao prodajno mjesto na Zadarskoj tržnici, kojeg je u početku sam vodio.

Razvija se, širi, uspijeva, uslijed čestog boravka na Zadarskoj tržnici, ispeći solidan trgovački zanat.

Iako, hendikepiran s nabavne strane, tu stranu kontrolira stariji brat. Nije Marko svjestan hendikepa.

Koristi Marko veze sa benediktinskim svećenstvom, u afirmaciji među Zadarskim trgovcima. Koliko teško, utoliko i lako u dinamičnom svijetu promjena u kojem su živjeli.

Naučio se, šuti, radi i uči.

Kad god je boravio u Kalima, nastojao je širiti pismenost i znanje među sumještanima. Brat mu nije bio zainteresiran, i nikad nije imao vremena posvetiti se učenju. Brzo je Marko počeo stršati, od rođenja, naspram jednostavnosti koju mu je obitelj živjela. Gradi se. Šire opseg trgovine. Najviše iz Kali voze robu. Žene se obojica. Marko je s obitelji najčešće u Zadru, posebnim prilikama se nalaze svi skupa u Kalima.

Sagradili su magazin, pun svega, slane ribe, smokava, maslinovog ulja, suhog mesa, soli, šećera, brašna, svega ima, luksuzna tvorevina puna svakog blaga.

Brod ne ide prazan, i ne vraća se prazan. Od svakud se kupi nova roba. Šire područje se pokrivalo sezonski, namirnicama, oruđem i potrepštinama.

Marko provodi najviše vremena u Zadru. Održava prodajno mjesto, njeguje prijateljstva i afirmira se u socijalnom životu grada. Svu ekskluzivniju robu prodaje u Zadru.

Šatalići su već postali dobrostojeća obitelj. Takoreći dinastija, evo već druga generacija napreduje. Razgranali su mrežu ulova, sušenja, mariniranja ribe. Proizvodnje, vreća, sprta, mreža, drvenine. Ugovorili masline, ulje, meso, povrće i voće, koje otkupljuju i distribuiraju. Obrtničkih roba, koje mijenjaju za hranu. Konačno, počinju taložiti vrijednosti, u zlatu čuvaju profit.

Nenaučeni na luksuz, zatečeni su pozitivnim razvojem poslovanja. Trendovi su uzlazni. Naizgled dobro doba. Njihov se svijet pomiče nabolje.

Lokalne kao i geopolitičke prilike traže transparentnu identifikaciju, uz partikularne interesne sfere. Novi ciklus odnarođivanja. Sille stare, sile u nastajanju, sile afirmirane i sile buduće vrbuju podanike. Sve da se ugodi nečijoj sujeti. Važno postaje na čijoj će se karti određeno područje pojaviti.

Iako od mira u Aachenu jadranski gradovi pripadaju Bizantu. Promijenilo se puno toga u zadnjih stotinjak godina. Bizant sve teže odolijeva pritiscima nomada s istoka. Otkad se raskolom, pred pola stoljeća (1054g) religijski odvojio od zapada. Nema Bizant više prijatelja, nema ni saveznika. Raskolom je postao onaj drugi, suprotan magnetski pol. Sami nastoje smoći sile da spriječe puzajuću propast. Nema više nade u ujedinjenje svetog Rimskog carstva. Slavonska država unutar Bizanta ne dolazi u obzir, Grci to neće dozvoliti.

Na Jadranu.

Mlada hrvatska vlast nastoji afirmirati svoje postojanje. Nastoji odobrovoljiti susjedne zemlje raznim ustupcima, dok je iznutra glode korupcija financirana moćnim protivničkim, trenutno trgovačkim lobijima.

Šatalova obitelj zadovoljna razvojem svog mikrokozmosa. Ne priklanjaju se nikome, nikad ni nisu. Poštuju svih. Pogotovo sad, za njih, vrijeme prosperiteta. Vrijeme kad su napokon počeli živjeti sinkrono sa svijetom. Bez kompleksa prema ostalim narodima i religijama bazena. Ne priklanjaju se uz Hrvatsku državnost. Predostrožni su prema načinu na koji vladaju. Temelje odnos na iskustva skupljena u odnosu s predstavnicima. Posebno temeljem Šatalovih iskustava, koji

je slobodan čovjek, koji se ne uklapa u staleški odnos na kojem se inzistira. Diješe i religiju i jezik s Hrvatima. No, kultura im je drugačija, naprasnija. Prema ljudima se odnose, kako se mi odnosimo prema ribama, znao je reći.

Ne mogu Šatalići zaboraviti Liburnsko podrijetlo. Još ne prihvaćaju ni da ih se zove Dalmatima. Previše im je to promjena.

Oni su kroz cijelo Rimsko doba njegovali Ilirsku pripadnost, borili se u raznim ratovima, mačem se hranili, bez obzira na jezike i religije. Svjesni da su pripadnici plemena Liburna³⁰.

Prešli su na kršćanstvo, svi zajedno. Popustili pritisku, nije druge bilo, jer Kršćanstvo je, budimo iskreni, mačem prošireno. Ipak Šatalići još uvijek održavaju vječnu vatru na ognjištu³¹. Obiteljski poštuju boginju Šivu³², koja im je zaštitnica obitelji. Donosi ljubav i blagostanje. Posebno su vezani za nju obiteljskom relikvijom, prstenom u obitelji od pradavnih vremena³³.

³⁰ ilirsko pleme porijeklom s Korčule ili Krfa

³¹ „Ahura Mazda“, MP u Milijonu navodi pagane, i referira se na vjeru, iako shvaćajući korisne poveznice, ne apostrofira ništa, suzdržan i profesionalan kakav je bio

³² Živa, Živana, Anzotika, Ilirska boginja ljubavi, plodnosti i života. Izgovaralo se identično kao ime indijskog božanstva. Tako da postoji mogućnost veze s Indijom, iako male, jer je neki predak bio u Indiji. To bi tražilo razmatranje samog imena mjesta Kali, jer je to još jedno Indijsko božanstvo (čak istovjetnog polariteta), no time se neće špekulirati.

³³ Prenosi se po muškoj liniji, sa oca na sina. Sama ga je prelijepa Šiva poklonila čukun, čukun, djedu Anti, koji ju je njegovao cijeli jedan dan kad se samo pod nogama stvorila. Sklupčana, ranjena, onom ranom, zbog koje je viknuo desetljećima ranije. Onesviještena, pod maslinom „podgoru“. Cijeli dan, ju je njegovao, mazio starim, nemoćnim rukama. Kada su se u sumrak čuli glasovi obitelji i mještana što su ga došli tražiti. Kad je sunce zašlo, Šiva je oštro otvorila oči i pogledala ga. Njegovao ju je s obožavanjem, već ju je vidio u mladosti dok je bio ratovao. Kratko pred nego je kralj umro. Ukazala mu se uslijed bitke. Bila je tako lijepa i sjajna, pred njime, kad je zamahnuo jedan rom, mačem prema njenim leđima. Prekinuo je bitku vriskom koji je trebao spriječiti njeno ranjavanje. Sada star sjećao se kako je cijeli život sa zaljubljenosti sanjao njen lik. Sada mu u rukama leži. Ranjena pred tolike godine i skroz tamo daleko. Rana nije duboka, vidao ju nježno zaslinivši rubac. Hipnotiziran tim nježnim, ridokosim likom vanzemaljske ljepote. Pred suton je začuo povike, obitelj ga je tražila u intradi. Ne može vikati, da je ne probudi. Zadnji je moment sutona otvorila Šiva nebeski plave oči, tada se sunce posramilo i nestalo, a jedina je raspoloživa svjetlost izlazila iz plavih očiju. Ništa nije govorila, ali mu je očima rekla da mu hvala, da ju je spasio. Hvala što joj je pomogao u bitci. Dužna mu je, spasio je bitne ljude. Zalog zahvalnosti mu je prsten koji mu se samo stvorio na ruci. Neka ga jako pazi. Nasljeduju ga njegovi. Ne smije ga prodati. Može ga samo za život dati. Jer onaj tko prsten uzme odlučuje o daljoj sudbini njegova potomstva.

Uto je nesta' kao da je nije u njegovim rukama bilo toliko dugo.

Došli su ljudi, obitelj, zatekli ga na koljenima u masliniku, nitko nije vidio prsten. Dizali ga

Zadovoljni su svojim životom, prilikama i potencijalima. Zatvorena su zajednica koja dobro funkcionira, stari Ante, Šatala viđeniji je član bratovštine (vijeća staraca - Didića). Upravljaју svojim i susjednim selom, ne samo u materijalnom smislu.

Piratska je aktivnost u srednjem Jadranu u opadanju. Iako se politička situacija komplicira.

Pad gubitaka koje su dotad trpili od pirata oportuno podiže prihode. Skraćuje cikluse zarade. Sve je naizgled idealno. Premda protivnici piratstva, sami su se njime bavili s vremena na vrijeme u prošlosti.

Blizanici odrastaju potpuno različiti, iako se iznimno vole i poštuju, čemu svjedoče brojne anegdote koliko su jedan za drugoga bili spremni sve napraviti.

Marko, intelektualni tip, uči, prilagođava se, priča sa svima, otvoren je za nove ideje. Blag u komunikaciji, za razliku od tvrdokornog Kualjana Ante koji je srčan, glasan i nepokolebljiv. Sofisticirani Marko je protuteža blizancu narodnom čovjeku. Osjeća Ante da Markovo znanje postaje njegova superiornost, ali je sretan, jer vidi u njemu budućnost mjesta. Osjeća da javnost više cijeni mlađeg brata, koji privlači svu pažnju. Tako se trudi, sebe afirmirati u obitelji i mjestu po svom čistom srcu. Svakome je na pomoći, svima je dobar, radi, gradi, veseli se i pije. Puno pije. Marku su specijalnost trgovina, pregovori. Prati trendove. Izgleda da je jedini svjestan promjena koje se odigravaju u društvu.

Marginalno prati razvoj i zenit samostalne Hrvatske države, posluje s njima. Nije bio svjestan što slijedi. Prati strane trgovce, priča s njima. Posjetio je Veneciju, Carigrad. Hrvatska je država u njihovo vrijeme kao i uvijek, na ciljniku okolnih sila, svatko na svačijem. Vukovi su vukovi a ovce, ovce. Nespremnu, nevinu i naivnu, premrežavaju ju je korupcijom i nemoralom, posebno po gradovima. Gubi postepeno svoju suverenost na kopnu, iako je proširila zone ingerencije uz more. U iščekivanju Bizantskog sloma korumpiraju im narode svi tadašnji geostrateški aspiranti.

Planirajući domino efekt, ili je takva jednostavno sudbina bila. Možda joj se to događa jer su prihvatili jezik kojim govori toliko puno naroda. Naroda sa različitim interesima.

i pričali s njime. Pa mislili da je pijan. Nagovorio ih je da ga ostave samoga.

Ostao je Podgoru cijelu noć mjesec je svijetlio bojom njenih očiju. Do ranog jutra gdje se sunce još nije preko brda promolilo. Onda se vratio i ispričao sve svojim.

Izazovima su u to vrijeme bili izloženi svi, i Mađarska, koja je, valjda mažena od Kairosa, možda zbog različitog jezika i čvrstog narodnog zajedništva. Huni su došli zajedno, ostali, nadrasli Slavene, i/ili Ilire.

Ne može živjeti narod koji ne zna za zajedništvo i nema morala. Naučili su to Iliri tisuću godina ranije. No isto tako su naučili da moral i zajedništvo nisu garant uspjeha, ako li ti sudba suprotstavi moćnijeg protivnika.

POLOVLJENJE

Krajem 11 st, Marko se uvukao u političku igru. Nikakvoj se materijalnoj koristi nije nadao, iz altruističkih pobuda, očekujući prosperitet zajednice. Sada ga muče slutnje. Aktivno ali naивно; priključio se, iz kompleksa ili ambicije, pokretu za osamostaljenja Zadra. Zamislili su trgovci Zadar kao grad državu, kakvih niče puno po Apeninskom poluotoku. Kao Venecija, ili ona što ju je neki Ilir osnova' priko mora, u brdima³⁴.

Nastojali su ispregovarati samostalnost sa oslabjelim Bizantom. Teško se nalazilo sugovornike u Bizantu, tog vremena. Bila je sezona lova na careve. Prosječna duljina vladanja je do najviše godine. Abdikacije, detronizacija i usmrćivanje pokazuje kakvim je previranjima izloženo Istočno carstvo nakon raskola, sukob različitih naroda pod jednom nejedinstvenom crkvom, koja je kanila pripadati svakom narodu ponaosob.

Dinastija Komena su za to razdoblje bili medikament³⁵. Pregovori o dopuštenju Zadru da se osamostali u ulozi Bizantskog vazala. Naizgled su obećavali pregovori, izaslanstvo je dugo samo čekalo proglas. Stalne promjene Careva nisu pregovaračima išle na ruku. Taman dođu do sugovornika, ubijen. Nude da Zadar oformi obrambene snage. Urotnici su se i o tome dogovorili. Marko zauzima viđenije mjesto u pokretu osamostaljenja Zadra. Možda samo iz njegove perspektive. Možda zbog snažne povezanosti s benediktinskim redom.

Iskreno su vjerovali da bi samostalni Zadar mogao biti uspješan, i biti na korist svima. Nikad dosanjani san, sada u rukama morlačkim.

Manja zajednica lakše plovi na izrazitim geopolitičkim valovima epohe. Nisu to radili protiv nekoga, bar Marko nije. Radio je to iz dobra za regiju. Put u pakao popločan je dobrim željama.

Postupak osamostaljenja je naglo prekinut osvajanjem Zadra, kao i ostalih dalmatinskih gradova od strane Hrvatske države.

Čuj, probali su se osamostaliti, nije išlo. Ništa se posebno za njih ne bi trebalo mijenjati promjenom vlasti.

Ugari upravo liju bratsku krv, stric tjera nećaka, legitimnog cara u Pulu da živi i

³⁴ San Marino

³⁵ Riječ na grčkom znači i lijek i otrov.

umre u benediktinskom samostanu. Trodiobom države među djecom nastoji u njima potaknuti odgovornost, iskajati grijehе uzurpacije. Vladarica Jelena udaje za banskog kneza Zvonimira. Što je ispočetka bilo čudno, jer je bila vladarica u trećini, a udaje se za nekakvog bana. Dok mu ne pomogoše da postane kralj Hrvata. Pomoću normanskih plaćenika? Pa Bela bi i brata prodao. Zvonimir, jedan je od najuspješnijih kraljeva, no naslijeđe mu bijaše jalovo. Još je i narod proklinjao na koncu. Smrt bez nasljednika pokreće dinastičke ratove koji razjedinjuju i onako razjedinjene Hrvate. Naslijeđuje ga nećak Stjepan II, koji je nastojao krunu preuzeti i prije Zvonimira. Isprsi se sada, udova Jelena. Smatra da ona ima pravo na Hrvatsku krunu. Pridobila je Gusiće, Lapačane i još neke hrvatske plemiće. Koji su našli interese da se kruna ponudi njenom bratu. Pozivaju Ladislava da vojskom osvoji zemlju, pobije im pobunjene rođake i preuzme krunu. Pa osvoji Ladislav I 1091 Slavoniju.

Vratimo se u Kali, nakon priključenja Zadra Hrvatskoj. Vrijeme je Petra Krešimira IV, ili kasnije Zvonimira.

Upoznaje živalj lokalne moćnike, nakon preuzimanja Zadra.

Cilj je ojačati državnu suverenost. Centralizira upravu. Ili lokalni rade prema nekoj svojoj agendi. Osvrću se na proces osamostaljenja Zadra, proglašuju ga kriminalom. Nova vlast smatra pokret separatizmom.

Često je preuzimanje prodajnih mjesta na Zadarskoj tržnici, brutalno, podobni su birali mjesta za trgovine. Osobno je Marko svjedočio uništavanju vlasništva nekoćine zadarskih trgovaca. Kolega i prijatelja koje je nova vlast obespravila i oduzela vlasništvo, nekima i život. Nelagoda u njemu je eksplodirala u trenutku kada mu benediktinac javlja da je i on, Marko, na listu neprijatelja Hrvatske države.

Opat ga je još kao bebu njegovao, kad je Marko došao u samostan.

Savjetuje mu bijeg čim prije. Uredio mu je i utočište u samostanu sv. Spasa u trogirskoj biskupiji (Šibenik), ima prijatelja opata koji je u samostanu senior i pomoći će mu da se snađe.

Uzdrman i uplašen. Misleći na nekakog sina Marka koji se tek od majčinih prsa odvojio. Razmišlja Marko o sudbini svojoj i obitelji. Strahujući da bi ostankom mogao u opasnost dovesti mjesto, sumještane i rođake. Odlučio se na bijeg, preseljenje. To mu se u tom trenutku nametnulo, kao jedina mogućnost.

Ženu, sina ukrca na gajetu s ono par vrijednosti manjih gabarita i zaputi se prema Kalima.

Liburni bijeg nisu smatrali opcijom.

Bijeg se držao odustajanjem od sebe, roda i poroda.

Krut je tu stav zajednice. Izbjeglicama (dezerterima) od svojih ne pomažu (ratnička doktrina), zajednica je ta u kojoj je snaga. Običavalo se prebjega od svojih, poniziti, ako ne i strože kazniti. Nerijetko i fizički obilježiti.

Članovi koji ipak izbjegnu. Nisu mogli računati na pomoć obitelji. Od njih se okreće glava. Smatralo ih se prljavima, izdajicama, te bi se brisali iz obiteljske loze.

Odnosno u slučaju da su tajno a uspješno pobjegli. Tada bi im se dodijelio pogrdni nadimak. Prema kojem bi ih se ubuduće spominjalo. Ako bi se taj izbjeglica vratio, nadimak se nije dao mijenjati. Osim zaslugama i uz inicijativu obitelji ili didića, koji bi i jedni i drugi promjenu morali odobriti.

No, ovaj slučaj je bio drugačiji. Zbog stvarne opasnosti, velike ljubavi roditeljske i ljubavi među braćom. Odnosno zbog sukoba sa mnogo jačim protivnikom, ili jer je potencijalno moglo ugroziti zajednicu. Zbog Markove sposobnosti da na svima prihvatljiv način prezentira opasnost? Didići su kao i Ante Šatala prihvatili objašnjenje koju je iznio stvarnim. Zajedno su se složili za bijeg kao jedinu opciju. Sve se promijenilo, kad su bijeg prihvatili kao izlaz. Došlo je za njih novo doba, nova realnost za koju se nisu spremali. Uvučeni su u političke spletke, u novo doba i nove uvjete³⁶. Nisu bili sposobni za to, samo je Marko to razumio, i mora sada otići. On je svojim sposobnostima trebao biti onaj koji će ih voditi. Sad traži da ode. U nepoznato.

To večer, za stolom obiteljske kuće u Kalima, uz odsjaj umjesto pucketanja vatre, pucala su srca. Nije samo Ante dao pristanak, još dva brata i tri sestre, rođenih u međuvremenu, sada odrasli ljudi. Jedna sestra sa svojom djecom. Svi prestižni didi, svatko od mještana u hodniku i oko kuće. Svi su proživjeli istu bol. Svima je došlo novo vrijeme. Te se večeri nije nahrnila „vječna vatra“ u ognjištu Šatalićevih. Toliko je ljudi bilo, navodno je mali od sestre pokušao drva ubaciti, ali je bilo previše ljudi da bi se do ognjišta probio. Glavno je srce ugaslo, vatra obitelji. Umrlo je doba Ilira, i kod njih.

³⁶ Sve je degradiralo uslijed promjena. Nepoznati su ljudi uskoro dijelili zemlju na kojoj su oni vjekovima živjeli. Zemlja koja je dotad bilo neotuđiva, od onoga koji ju je obrađivao. Kali se izgubilo u vremenu. Dišpet je jedino ostao. Dispite, valjda odatle potiče spite, kojemu je u prijevodu zločestoća, ah kako su pogriješili jezikoslovci kod ovog tumačenja.

Nakon dugog vijećanja otac, Ante Šatalić, uslijed okolnosti, dopustio je sinu Marku polovljenje uz pristanak brata Ante i Didića. Odlučili su da Marko, suprotno pravu, preuzme raspoložive vrijednosti iz kuće u Kalima. Iako ovaj nije ništa očekivao. Odobrio mu je zabrinuti otac, uz bratov pristanak na korištenje najveću zaštitu koju su imali. Zalog prošlosti i budućnosti. Spoj, kao sponu, kao identifikaciju porijekla. Najvrjednije što je imao prsten Šive. Da ga štiti dok je daleko od obitelji. Pa da ga vrati kad opasnost mine. Poseban im je bio taj prsten, prenosio se sa oca na najstarijeg sina. Legenda kaže da ga je pradjedu poklonila sama boginja Šiva. Zavjetni je to bio prsten koji je štiti i osiguravao obitelji sigurnost, ljubav i plodnost. Rekao je Ante, Marku da ga smije predati jedino ako mu život može otkupiti. Čak je bilo priča kako su preci bili neranji9vi koji su ga nosili, da ih nije mogla oštrica probiti.

Prihvaćeni zavjet je, da kad se promjene okolnosti, Marko ili potomci vrate u Kale.

Dodatno.

Da on i potomci zaklinju njegovanje kontakta s izvornom obitelji i mjestom. Bez obzira gdje će put nanijeti Marka i njegove potomke, dužni su održavati vezu sa svojom obitelji, pod zakletvom sreće.

Voljno je zakleo ganuti Marko u sve uvijete u ime sreće sebe i svojih potomaka, na što mu se i žena zaklela, a sin potvrdio.

Teško je bilo tada podijeliti obiteljsko od javnog, pogotovo u takvim ortodoksnim zajednicama. Zajednica je isticala pojedince koji su se bili spremni nositi s promjenama. Oni su pripremali zajednicu, bili odgovorni prema njoj. Nisu imali tada drugih učenih ljudi koji bi kontrolirali procese i zastupali stavove lokalnog stanovništva. Doba zajedništva, trag osjećaja zajedništva nasslijeđen od praciivilizacije iz koje su potekli. Sudba im se kovala izvan dosega njihove svijesti. Kao i uvijek, oni nisu htjeli utjecati na te sfere. No, Marko Šatalić je odlučio upoznati te sfere, i tome će posvetiti život, makar mu to bilo zadnje što će napraviti. Ne da kontrolira, nego da utječe. Kao kos, kao otac!

Postavljeni vele može su dijeliti njihovu zemlju. Bez njihovog znanja ili pristanka. Opet su zatvorili zajednicu prema promjenama koje su se događale.

Formalno dopuštenje Markova odlaska, doneseno je uz pristanak predstavnika obitelji, sumještana i Didića. Iako, svi osjećaju njegov odlazak kao veliki gubitak.

Bilo je suza i skrivenih i progutanih i javno pokazanih. Znamen je to promijenjene budućnosti. Tako su se prema njegovom odlasku odnosili. Znali su da gube. Da gube puno. Bili su u pravu. To je bio jedan od trenutaka, kada se zajednica opraštala od onih koji su možda bili u stanju promijeniti put sudbine mjesta, okružja, svega. Prst sudbine se poigrao njima.

Marko, kako je provodio većinu života u Zadru, nije imao nadimka. Kako je i tako je morao koristiti alias. Zadužen potporom koju mu je obitelj i zajednica pružila. Označio prema običaju mjesta, svoj status i dug prema svojem plemenu i obitelji, nazvavši se polovicom, prave obitelji, naziva se „Pola“. Polo. Taj su nadimak za Marka Šatalića prihvatili svi, te noći. Trebao je to biti trajni znamen i obveza da se jednog dana opet sastavi obitelji. Da ponovno bude cijelim. Zalag i vjera u ponovno ujedinjenje.

Svi su izrazili nadu; da će se još Marko Polo, uskoro biti u prilici zvati se svojim punim imenom, a ne samo nadimkom.

Povrat pravog prezimena bi, po uzancama kod opće prihvaćenog imena kakvo je ovdje Polo. Usljedio na potvrdu nasljednika iz Kaljske linije³⁷, (isplaćen ili odustao od materijalnih potraživanja, preuzeo prsten Šive od Polovih).

Okupljeni za stolom Ante Šatalića te večeri bili su svjesni da su šanse male, da će se to dogoditi, ali nitko se u mislima nije otisnuo tako daleko. Odlijeće kos iz gnijezda.

Tako ga je, otac savjetovao da se ponaša u svijetu. Neprimjetan, utopljen u gomili, da izbjegava politiku. Da gleda vlastita posla, za dobrobit svih ljudi. Da pomaže, ne odmaže. Poli su kao obitelj, ispoštovali sve uvijete i održavali odnose do samoga kraja. Antin sin, blizanac Marko Šatalić - Polo se nikad više u životu nije vratio u Kale.

³⁷ Op. A... nama ta ljubav prema obitelji živi. Iako nema direktnih nasljednika linije Polo. Prestali su s manifestacijom u 14om stoljeću. Tako ovdje uz pristanak sinova, pisano odričem sve dugove obitelji Polo. Rekli bi, nebitno. Oni koji nemaju odgovornosti, ili ne vide vremenske dimenzije i život u višem scenariju. Oni koji danas neodgovorno koriste i uništavaju psihu, dušu i resurse. Zavedeni sljepilom egoizma i egocentričnosti. Vjerujući da je povijest s njima počela. Posthumno priznajemo ogranku obitelji, nazvanoj Polo, pravo korištenja prezimena Šatalić/Kolega. Svi neispunjeni uslovi su oprošteni, i svjedočimo da su bez mrlje utkani u tkivo čovječanstva, pamćeni i ljubljani od obitelji. Počivaju u miru. Za punu reafirmaciju, fali odobrenje zajednice ili lokalne samouprave mjesta Kali na otoku Ugljanu. Kako bi se niz Marka Pola opet mogli smatrati kaljanima i shodno, Hrvatima. Obitelj je sila iz koje život počinje a ljubav impuls koji je nosi; čestica i val.

BIJEG

Nakon emotivnog odlaska, Marka su s obitelji pod okriljem noći, prevezli Kaljani brodom i prepratili do sigurnog mjesta pred samostanom benediktinaca u Šibeniku.

Predstavio se Marko u samostanu kao izbjeglica. Nisu ga puno ni ispitivali, bio je jedan od desetaka toga dana. Marko se našao u nepoznatom. Pokušavao je u tom razdoblju karijeru u raznim zanatima. No ništa mu baš nije išlo. Znao je par bodulskih zanata, koji nisu na kopnu imali prolaz. Dodatno se ne osjeća se ugodno, preblizu je Zadru. Pod kišobranom vlasti koja ga je osudila na smrt.

Ne može se tu baviti onim što je najbolje zna, trgovinom. Glavni mu je hendikep što ne zna pregovarati, organizirati dobavu roba, nema bazu, zna drugu fazu, ali otkup nikad nije radio ni dogovarao.

Područje na kojem je boravio, uživa status slobodnog područja. Posvećenog od Hrvatskog kralja. Koje je tada već personalna unija nastavila poštivati. Stvari se u Šibeniku za Marka odvijaju na sličan način kao u Zadru. Traže velikaši i kler od sviju identifikaciju uz Hrvatsku državu. Premda se državna vlast i priča oko nje mijenjala iz dana u dan.

Nema dugo da je kliznula kruna u Mađarske ruke. Nezadovoljnici osnivaju svoje zajednice, čak prelaze na alternativne religije, velika je nesigurnost na kopnu. Lokalne velikaške obitelji su nervozne. Kome se zakleti, i kako na vjernost. Proporcionalno pritišću podanike kako bi reagirali na pravi način, u pravom trenutku.

Katolička crkva je razriješila s Ladislavom Prvim pravo nad hrvatskom zemljom. Ladislav se nagodio, zajedno će upravljati Hrvatima.

Ortodoksni zaštitnici Hrvatskog prava na samostalnost. Uslijed sukoba s Mađarskom krunom i Katoličkom crkvom. Prelaze na Bogumilstvo i povlače se u brda.

Klešu stečke, glupost, steći su došli puno prije njih. Kratko vremensko razdoblje pamti suživot triju kršćanskih denominacije na istom području.

U Šibeniku nastoje Marka negdje pripisati, u feudalne ili obrtničke odnose. Možda učitelj. Nastojali su ga kao izbjeglicu ili priključiti vojsci ili poljoprivredi. Marko se nije dao opredjeljivati, raspolagao je solidnim sredstvima koje žena nosi privezane za tijelo.

Život na kopnu ga nije previše hrabrio. Nikakvim alijansama nije želio pripadati, već su ga koštale korijena i obitelji. Šibenik u razvoju ima uzavrio proces politizacije. Kao uostalom, i svi ostali hrvatski gradovi. Marko koji se ne snalazi u takvim zbivanjima, teži dalje. Koristi vrijeme dok traži rješenje, provodi ga posvećen učenju u samostanu.

ODLAZAK NA KORČULU

Kako se bojao održavati veze sa osnovnom obitelji. Sav se posvetio proučavanju znanosti. Pokušava naći mirnu i otvorenu, demokratsku zajednicu na jednom od otoka. Gdje bi se naselio sa sinom i ženom. Potaknut pričom neimenovanog redovnika, donosi odluku o preseljenju na otok Korčulu. Tamo ga je privukla Korčulanska slobodarska i napredna misao. Na Korčulu je otišao kod redovnikovog brata Mara. Koji ga uvodi u zajednicu otočana. Koji su mu svi pomogli očititi parcelu i složiti kuću. Tada su njih troje prionuli. Marko je krenuo iz nule. Nije vrjednosti koje su imali trošio, sve su njih troje svojim trudom sagradili. On se više posvetio administrativnim dužnostima u zajednici, učeći sina o trgovini i pripremajući ga da pokrene trgovinu. Počinjajući lokalno, kad su gajetu kupili.

Početak je dvanaestog stoljeća. Otok je pod vlašću avangardnih Neretljana. Divna je to enklava slobodarskog duha. Posebno njima frustriranim kopnom. Na Korčuli su Marko i obitelj brzo inkorporirani u tijelo otoka nastanjenog koktelom naroda, u slozi. Vlast ga nije zanimala, jer su promjene vlasti i tako bile samo slovo na papiru.

Korčulanski su Didići, Polima dopustili naseljavanje. Otočka uprava je bila složna. Marko je dolaskom nastavio učiti, te je krenuo s lokalnom opskrbom i trgovinom. Kratko je razdoblje podučavao i djecu. Sad je izgradio cjelokupni sistem sam, pa uz pomoć malog Marka. Sagradio mali magazin za robu i sam je uzgajao, tražio drugu, prodavao. Putovao je u Raguzu, Zahumlje, Duklju, Bosnu, Rašku. Polovi su na Korčuli bili bliže Bizantu, tako da je s poraslim sinom uspostavljao veze na Istoku. On sam se nije uključivao u trgovinu, no uputio ga je kojim ljudima može u kojim gradovima trgovati, u godinama, kada mu je sin već stasao.

Marko mladi, dječak koji je stasao u bijegu, prateći svaki očev pokret. Učeći kako živjeti i što je pravilno a što nije. Odgajao se u svjesnog Liburna. Izgradio ga u dobru osobu, držao je do oca i majke, sjećao se zakletve. Uskoro se oženio sa Korčule, imao je sina, Marka. Dolazio je Marko Polo, pa i slijedeća generacija Marka Pola u Kale prema zavjetu. Znali bi se javljali u prolazu, slali pozdrave po drugima. Još su se dvojica Marka rodila i odgojila na Korčuli.

Slijedeći je, još nejak s ocem svjedočio projektu koji je uključivao sve stanovnike Korčule. Sabrali su i izdali Korčulanski Statut 1214 godine, koja kopija nije sačuvana. Iako su tri generacije Polovih radili na njemu. Sačuvano je slijedeće,

modificirano izdanje, kojem je svjedočio tek unuk njegova unuka Marko Polo, putopisac. Taj je Marko (djed putopisca) suvremenik jednom od prvih, ako ne i prvi svjetski Zakoniku koji ukida ropstvo. Početkom trinaestog stoljeća - Korčulanski Statut.

Poli su se Korčuli predali u potpunosti, ona je njihov dom, njihov zavičaj. Pupak njihovoga svijeta.

Šatalov sin Marko se nikad više nije vratio na Ugljan, ni u Kale. Njegov sin Marko je uspio malo proširiti trgovačke veze, uspostavio je imanje, svijet se po običaju nastavio mijenjati. Šatalov unuk Marko, zadnji Polo rođen u Kalima. Prvi je Polo nakon polovljenja koji je posjetio Kali. Desetljeće nakon očeve smrti. Boravio je kratko, s njime je bio sin Marko, dijete. Prvi Polo rođen na Korčuli, i prvi Šatalić koji se rodio van Kali. Bio je to prvi od kontakata obitelji Polo s Kalima. Zatekao je tamo strica Antu, koji je još bio živ, iako u dubokoj starosti, dementan. No sjetio se brata. Davno je izbljedila noć kada je ugasla vatra u Šatalovoj kući u Kalima. Poznavali su se rođaci, po sjećanju, no prihvaćali su se s posebnim poštovanjem. Zavjet predaka ih je nesalomljivo vezao, isprepleo. Tom je prilikom Marko rekao Šatalićima, da mu je otac pričao kako je obiteljska slabost pretjerano pijenje vina. Kad je sam, na Korčuli gradio svijet od nule. Shvatio koliko je to bilo štetno u Kalima.

Poli su općenito bili zakleti protivnici alkohola, nije slučajna karakterizacija Iz Milijona-knjige, kada se narugao Armencima „*Nekad slavni, a sada dobri samo u ispijanju alkohola*“. Pod vlašću kralja Leona Drugog.

Nadao se Marko da će mu brat Ante smanjiti ispijanje alkohola koji ga je jako kočio u razvoju. No Anti je to bio put i sudba prema seoskim običajima i očekivanjima. Samodostatni, glasni i pitoreskni grubi ribari, strah i trepet okolnih otoka, hrvatski Vikinzi, bez osvajačkih ambicija. Po još jednom su bili posebni, jedini su uvažavali djecu, shvaćajući koliko je važno prenijeti im životne vrijednosti.

Korčula je u međuvremenu Pole prihvatila bez rezerve. Uspostavili su svoj centar. Tako da je obećanje za ujedinjenjem obitelji bila odgođena za neka bolja ili lošija vremena.

Obećanje je bez vremenskog ograničenja, a vrijeme brzo nosi. Darivali su Poli, Šataliće, u svakoj prilici. Prilikom svakog posjeta, što je potonjima imponiralo. Sa žudnjom su ih čekali, kao dijete, djeda Mraza. Osim što su Poli mogli doći

bilo kada, ne samo na taj jedan datum. Utjecali su Poli koliko su mogli na obitelj i razvojno, savjetom, po starom običaju, uloge njihovog čukundjeda, sina Antinog. Što su Šatalići koristili kao razvojni impuls u svojem mjestu. Iako, usporedba okolnosti koje su u tom razdoblju vladale na Korčuli, naspram teškoćama kojima su izloženi rođaci na Ugljanu odlučile su za sebe. Osim toga, Šatalići su odustali od 'skitnje' čukundjeda, i vratili se tradiciji sela, koje je opet zatvorilo kapke, čekajući slijedeći udar, kojih je nizalo i nizalo. Gdje ni ribarenje nije bilo opcija, kada svako toliko cijeli zadarski kanal ispune galije, željne potapanja bilo čega što pluta.

Naime, okolnosti u okolici Zadra, politička premrežavanja, utiranje otpora, smanjene mogućnosti poslovanja. Konstantno ratovanje. Ograničavali su Antinin potomcima mogućnosti. Granu Šatalića gurale su okolnosti isključivo u težake i ribare s kraja, tratare. Što su ovi prihvatili samosvjesno i s ponosom.

Bez suza, s osmjehom.

Jer su živjeli u srcu, sreći, slobodarstvu i ljubavi u životu.

Nije priča o uspjehu Polovih, kod Šatalića izazivala zavist. Ah, tebi je dobro a vidi kako je meni. Svjesni su naslijeđem mijena. Pa zar se ne kaže da se cigani kiši vesele, a na suncu plaču. Vidjeli su koliko se razlikuju u znanjima i inteligenciji. Prihvatili su ih kao takve i uvijek od njih nešto dobro dobili, ni materijalni darovi nisu bili na odmet.. Znao je Marko doći ukale i po najvećim bitkama ispred Zadra. Stao bi u Lamjani pa popriko. Kako ni na koji način nisu bili uključeni u sukob, jer nisu imali svoju stranu. Znali bi Marka odvesti na brdo, pa bi gledali i proučavali strategije, napade, kako se danas gledaju nogometne utakmice. Naime, tamo stanete na nekih 170 metear nadmorske visine vidi se zadarski kanal kao na dlanu, pogled je to od milion dolara na kanal do 5 kilometara udaljenog Zadra. E tu je kanal načičkan galijama, koje napadaju utvrđene zidine grada, a napadač se iskrcava po boriku i gaženici.

Nije se obitelj razlikovala u srcu. Njihovo im je prisustvo dušu galilo, ulijevalo nadu. Takvi su ti Šatalići, glasni, srdačni, prvi u smjehu i suzama, i u borbi. Kad treba se ne ističu, kao kosovi.

Skoro svaki je Marko kasnije, osim sina prvog Marka; svjesno i objektivno birao život na Korčuli. Prvo su tamo Poli otpočetak dobro primljeni. Onda su se dobro integrirali i zavoljeli taj otok. Na Korčuli su Poli ostavili najdublji povijesni

korijen, oformljavali su dom opet i opet. Pravedno je s ovog stanovišta gledati spoj Pola i Korčule, kao nečega posebnog i lijepog. Predodređenog. Zapisanog u zvijezdama.

Prolazilo je vrijeme, Poli su se trudili u rasti u svemu posebno znanju.

Za to vrijeme je osnovna obitelj stagnirala. Izložena i nezaštićena na rodnoj grudi. Naivna i neuka, a srčana, korištena na razne načine, zloupotrebljavana.

Njihov se mali svijet prekrajao kao otisak sa velikog ekrana, velike scene.

Srećom u nesreći, ciklički su ih Polovi dizali iznad razine vode, kao utopljenike.

3. KORČULA

Korčula je treći otok sdesna, kad se uplovi u, Hadrijanovo more, od Otranta. Treći veći otok, ili četvrti. Ovisi kako ćemo Lastovo brojati, kao jedan, dva odnosno čak tri, od koliko ih se sastoji. Teško je prebrojati, pa još, svaki ima satelitske otočice. Cijeli arhipelag. Može ih se zvati otočjem četiri velika otoka, Mljet-Lastovo-Korčula-Pelješac. Premda Pelješac nije dijelom liste jer se još nije od kopna odvojio.

Prvi je, valjda, najljepši i najmističniji otok Jadrana, Mljet. Ni drugi nije manje lijep, ili manje zanimljiv, Lastovo.

Ardidejski Mljet. Iskopi stari četiri tisuće godina dokazuju Ilirski kontinuitet. Osmi po veličini otok na Jadranu. Najjužniji i najistočniji otok. Pravo mu je ime Malta. Tema za sebe. Otok čarobnice Kirke (Kirkire?), koja je svojim čarima oduzela Odiseju suputnike i pretvorila ih u svinje. Nakon brodoloma. Dali je ikad prestala pretvarati ratnike u svinje. Nije Kirkira na Mljetu uzgajala samo svinje, navodno je uzgojila i ono malo, nježno pahuljasto biće, psa vrste Maltezer. Otok je Sv. Pavlu pružio utočište od brodolom. Uludo, jer su ga nedugo u Rimu za glavu skratili.

Čvrsto Mljet dijeli sudbinu s Korčulom, povezuju ih uz ostalo Vojislav i Ljutovit.

Ljude i žene sa Mljeta se naziva Mlećani i Mlećanke, kao da su iz Venecije. Kako je u našoj kulturi Venecijanac, nazivan gotovo isto s Mlečanom?

Drugi je otok Lastovo, ili Ladesa. Njegov je prvi spomen zapis kolonizatora Dorana³⁸ iz IV stoljeća prije nove ere, valjda ekspanzija onih sa Lubarde i Visa.

Rimljani Lastovo kasnije zovu Carskim otokom, Insula Augusta. Pa se zvao Lastobon, što se sredinom desetog stoljeća smatra dokazom nazivlja slavenskog porijekla, vjerojatno i pripadnosti. Za Lastovo je notorni Venecijanski dužd Orsolo bio koban. Lastovo je napao nakon Korčule. No izgleda da je ovdje izgubio živce s tvrdoglavim dalmatima. Zadnjima u nizu je naplatio odmazdu za ratne žrtve. Pobio

³⁸ Praotac Dorana, Dorus je sin Helene (kćeri Zeusove) i spartanskog kralja Menelaja. Djete je čija je majka oteta. Zbog koje se vojevao Trojanski rat.

i u roblje poslao više od polovice stanovništva, pa žitelje reducirao na 36 obitelji.

Treći je otok, ili do pola otok, poluotok Pelješac. Plerejski otok. Tragovi se mogu pratiti od neolita. Plareji za sobom ostavljaju i svetište pokraj Nakovana. Gdje je sigurno, pokopan Kadmo. Tu su se Ardiljci s Keltima i autohtonim Plerejima ujedinili i oformili zajednicu koja se afirmirala kao značajno gusarsko središte.

Korčula je sestra Mljeta, predivan primjerak otoka, duguljast, ravan, harmoničan, kompaktan, nizak širok i šumovit. Okružen prekrasnim plažama, bistrim morem koje ne skriva svoje ljepote. Prepoznaje se predmete na dnu do dvadeset i pet metara dubine. Pravi mediteranski biser. Oni koji osjećaju energije nazivaju je rajem.

Vile

Na Korčuli ima lokalitet, kotlina, Kočje.

Tamo u miru počivaju tijela Kadma i Harmonije.

Posebno mjesto.

Rezervat prirode kraj Žrnova.

Nestvarna opera boja, slika zvuka, umjetničko djelo aure umjetnosti. Posebno mjesto, energetski lift.

Kontraverzno do srži.

Suho i mokro, bujno i škрто.

Simbioza vlage i suše.

Paleta zvukova, mirisa, osjeta. Ako ste sretni, tišine i pjeva kosova.

Pitoreskna izložba bujne i rijetke flore i faune, prirodnog dolomitskog suhozida iz kojeg izvire živa voda a sve se događa podno čudnih stijena. Kao jata meteora zaustavljenih u letu pred udar u to malo vode, simbola života. Želi je meteor rasprsnuti u oblak, dokle god stignu kapi.

Hrpa nekakvog kamenja podsjeća na raspadnuti bedem građevine labirinta. Na mjestu krasote, divote i straha.

Tu plače izvor, ili suzi od smijeha. Izgled mu oscilira kroz sezone. Čarolija vida zadire u misao, osjećaj. Kulisa se aktivno mijenja u ovisnosti o svjetlu, atmosferi, godišnjem dobu, danu ili noći. Gledatelj se zatekne u strahu od skučenosti, pod monolitnim otvorenim nebom.

Izvor se zove Vilin izvor.

Nije čudno.

Prema predaji, izvor naseljavaju vile. Što nikoga ne bi trebalo čuditi. Kad vile dođu u određenu vodu, uvijek će je posjedovati. Pisano je da je prva stanovnica Korčule nimfa Kirkira. Posejdon joj je posvetio jednu od svojih najboljih, ali i najdaljih nekretnina. Prva je i jedina stanovnica otoka. Sigurno je Kirkira u odsutnosti tamničara, zazvala sestrice. Najade³⁹. Kako bi inače izdržala zdrava mlada

³⁹ Najade, vodene nimfe, gospodarice potoka, izvora rijeka i fontana. Najade su povezivane sa slatkom vodom, dok su za slanu vodu bile odgovorne Okenaide i Nereide. Život nimfi prolazi u pjesmi i igri. Na izvorima su obitavale Pegeje.

nimfa na pustom otoku? Pegeje su po opisu boginje nižeg reda, koje prelaze iz izvora u izvor. One kao elektron oko jezgre, mogu u svim izvorima biti odjednom. Samo se stvore u vodi u koju su pozvane. Kada uspostave put, stižu Nejade, ostale sestrice, da podjele trač, zabave se, pričaju, vesele, igraju. Sigurno im je bilo lijepo na Korčuli, pod Posejdonovom zaštitom.

Rajske su to ljepotice izvanrednog izgleda, karaktera i duše. Svojim boravkom ostavljaju zvjezdanu prašinu. Koju ne može apsorbirati ni zemlja, ni životinje ni biljke. Ta prašina cvrči ostaje na lokaciji dok je ne upiju svjesna bića, među koja se skromno i marginalno može uključiti i ljude. Nataložile su Kirkira i Najade slojeve te prašine na otoku.

Heleni i Rimljani su Nejade štovali kao božanstva, sile prirode. Često su tražili pomoć, podršku, zaštitu i uslugu od Nejada. Koje uvijek dolaze po pozivu. Pitanje je samo da li je srce dovoljno čisto da ih vidi. Mlade se u nizu kultura savještovalo da zaišću rješenja svojih probleme od vila, uz bilo kakvu vodu, lokvu ili fontanu, bunar. Zauzvrat su vile tražile posvećeni uvojak kose, ili denar bačen u vodu. Nejade su prema predaji bile slabe na ljudski šarm. Što su ljudi znali zloupotrebljavati. Navodnjavale bi im zemlju, pomagale bi plodnost uroda. Puno su ih liječile, dok se nisu povukle iz vidokruga poučene bolom.

Grci i Rimljani gradili su im svetišta po svem području svoje dominacije. Kult im živi i danas.

Korčulanska legenda spominje ćupove zlata, ljubakanje s Korčulanskim mladima. Sigurno su im pomagale kroz cijeli niz neispričanih prilika. Kad Amor odapne strijelu između ljudskog bića i Nejade, sigurna je propast. Prokletstvom vječne mladosti naspram brzog starenja voljenih im ljudi.

Korčula oblikom podsjeća na dupina, koji je u igri zastao pred velikim zidom. Zavukao se koliko se usudio približiti Sv. Iliji na Pelješcu. Upeta je ostala Korčula na korak od kopnom usidrenog Pelješca pozivajući na igru magičnog brata Mljeta.

Kratka povijest otoka

Legenda kaže da su Korčulu naselili izbjeglice iz Troje, predvođeni Antenorom, koji je utemeljio stari grad negdje u jedanaestom stoljeću pr.n.e. Antenora je prema predaji od tragične sudbe u Troji, spasio sam Menelaj, otac Dorusov, muž majke mu Helene, otete, i brat Agamemnonov. Valjda kad je shvatio da su sve žrtve koje leže oko njega potječu od njegove sujete. Postoje tvrdnje da je Stari grad osnovao sam Eneja⁴⁰.

Uglavnom kad su Danajci prilazili Korčuli. Zapisali su kako je jedina krasotica sa otoka, pred njihov dolazak skočila sa hridi. Djevojku se zvali Melaina. Valjda Kirkira, bacila se sa hridi; kako ne bi živa dospjela živa u njihove ruke. Njoj su u čast otok nazvali Kirkira Melania.

No ne zabrinjavajte se, pričamo o Nimfi. Samo je otplivala natrag u domaju Grčku. Tamo je imala aferu sa samim Apolonom. Nije Apolon bio ni prvi ni drugi, nego treći. Kirkira je imala i Delfa u međuvremenu. Valjda kad joj je dosadio ljubavni život tog intenziteta, odluči se za potpuno drugačiji pristup. Priključuje se Trijajama i ostaje vezana za Apolona u proročištu, Delfima.

Pazite, ovo su simbolične poruke iz daleke prošlosti. Danajci su Trojanci potomci Egipćana. Kirkira je živjela na otoku sama dok nisu došli Danajci. Što se da protumačiti netaknutom prirodom, zemlja je nevina, zaigrana. Egipćani su u ovom kontekstu tehnološki napredni pojedinci, plemena, narodi. Događa se za nju pop-top, a pokreće se novi ciklus za otok.

Povela se klasičnom krilaticom: *‘Ne vjeruj Danajcima ni kad darove nose.’*

Otok Korčula se rasprostire na dvjesto sedamdeset kvadratnih kilometara. Dužina mu je četrdeset i sedam kilometara. Dok širinom varira od najužih tisuću i dvjesto metara do sedam i pol kilometara. Istisnut je u komadu, kao ploha iz kore planete, bez vrhova, pitom. Od dolomita, vapnenca i lapora. Relativno nizak, najviši mu je vrh visok 70m, a zove se Klupca.

Što izgleda čudno kad se redom do njega nad otok nadvija zidina Pelješca. Bedem koji natkriljuje te se sili nad pitomom plohom Korčule. Natkriljuje je visinom od tisuću metra.

⁴⁰ U grčkoj mitologiji sin Anhiza čovjeka i boginje Afrodite. Kod Homera naveden kao vođa Dardanaca i Hektorov poručnik. Nakon pada Troje bježi s ocem sinom Askanijem i eneidima (Ahat, Sergest, Akmon, Japig, Mizen i Mima). U pratnji su im bili Lari i Penati, kućna božanstva.

Korčula je matični otok za 25 satelitskih otočića, od kojih je Badija, možda najpoznatija, zbog krunjenja kralja Tvrtka, nije to bilo bez veze, i nije slučajno. Kao ni Tvrtkova veza sa Zadrom.

Treba spomenuti otočić Majsan, jer je igrao važnu ulogu u povijesti Korčule. S njega je prvi put osvojena Korčula prema opisanoj povijesti.

Korčula je manja od brata Mljeta, no istovjetno bogata raslinjem, šumama crnike i bora. Na otoku se gaje vinova loza, masline, smokve, bademi.

Prema raspoloživim dokazima, Korčula je oaza na kojoj se njegovala slobodarska misao od neolitika. Nalazi u Veloj Špilji kod Vela Luke dokazuju da je 3,000 godina pr.n.e. Korčula bila na rutama trgovaca sredozemnog bazena tog vremena. Kako je utvrđeno analizom artefakata, potiču sa sjevernih obala Afrike. Ostala arheološka nalazišta su Jakasova špilja nad Rasohaticom, kao i Neolitičko groblje ponad Žrnova.

Upletenost u Ilirsko sukno je višekratno dokazana mnogobrojnim ostacima iz kamenog, brončanog i željeznog doba.

Razni su narodi naseljavali Korčulu kroz povijest, kako se voli reći, „razni osvajači“. Recimo, Grci su otok osvojili, ili suživjeli s autohtonim Ilirima od šestog st. pr.n.e.. Prema zapisima su otok tada kolonizirali. Potaknuti izgledom, bogatom crnogoričnom šumom, nazvali su ga Korkira Melaina. Postoji teorija da je ime još starije, Alarodijskog podrijetla. Da su otok još prije imenovali Pelazgi⁴¹.

Postoji još jedan otok, koji nosi isto ime samo bez pridjeva. To je otok Krf, koji se također zove Korkira. To je dualan ili binaran podatak. Jer je Korkira bila ishodište iz kojeg su iznikli Liburni, Korinćani⁴² i Kolhidani⁴³.

Slijedeća zabilježena kolonizacija, dogodila se u 4 st pr.n.e. Grčka kolonija s Isse (Visa) osnovala je naselje Lumbardu. Ne spominju se Iliri u tim kampanjama, ali nije vjerojatno da ih na otoku nije bilo. Sudeći prema kulturi Ilirskoj, izgledno je da se nisu borili protiv doseljenika. Bar ne na južnom Jadranu. Dok na sjevernom

⁴¹ Pelasgoi prethelensko starotesalsko pleme. Korijen hrvatske riječi tesari.

⁴² Korint su naselili 6,000 pne Dorani, ne-grčki narod, kojeg tradicionalni izvori ishoduju iz drevne Makedonije ili Epira, gdje bi se čak netko usudio povući genezu Ilirsku

⁴³ Kolhidani ili Kolšani, antički narod koji naseljava Kolhidu, zapadna Gruzija. Bogata zlatom, mjesto na koje su se uputili Argonauti po zlatno runo. Ovdje je potrebno napomenuti da je i danas u Gruziji prisutno višeglasno muško pjevanje, bez glazbene pratnje, koje jako podsjeća na klapsku pjesmu.

nije bilo tako, Liburni su se redovito sukobljavali sa svim kolonizatorima. Na Visu i Korčuli, ne bilježe se sukobi osim sporadično. Nisu im branili naseljavanja, no znali su napasti i opljačkati kolonije.

Dok nije Grčka mornarica potukla Liburnsku, tristo šezdeset i pete godine prije nove ere, ispred Arbe (Raba).

Ovdje bi spomenuli da su se ratnička Ilirska plemena Liburna i Ardejaca sklopili savez, da protjeraju Grke s Jadrana. Najžešće su se borbe vodile oko Isse.

To je trajalo do dvjesto dvadeset i devete pr.n.e. Kada su Rimljani prisilili Teutu na predaju. Kad je umrla ideja Ilira.

Spominjana je Korčula u starogrčkoj mitologiji. Posebno radi svojeg imena. Zna se, da je Posejdon na Korčulu sakrio predivnu nimfu Korkiru. Jadne je sudbe živjelo potomstvo Asopovo. Otac je imao dvadesetak kćeri. Većina je bila otimana i bestijalizirana od bogova i od ljudi. Kćer Eginu je oteo Zeus, Kerkiru Posejdon, ostale su bile u sličnim odnosima s Apolonom, Minosom, Sizifom i Odisejem.

Navodi se dalje, da su se i Argonauti očešali Korčule na putu za ili povratku sa zlatnim runom, uzvodno rijekom Po. Ili u pravcu Kolhožana u Gruziju, što je nekako zemljopisno nelogično. Kako mit kaže prolazeći pokraj mračnog otoka imenovali su je crnom Kerkirom.⁴⁴

Prema zapisima, brzo su se grčki kolonizatori podijelili i izdali prvi katastar. Njime su podijelili zemlju i naveli dionike poimence, što ostavlja ostatak otoka neraspoređenom površinom. Nastanjenom Ilirima. Razdioba vlasništva zemlje u Lumbardi, naziva se Lumbardskim Psefizmom. Interesantno je da su doseljenici bili Dorani, potomci Dorusa, napuštenog sina Heleninog, kojima je iskonski sukob sa sinovima Danajskim.

Kako su se nalazili u srcu Ilirskog područja, daleko od matične države, ujedno i jačanjem Rima. Postepeno se gubi pomen na kolonizatore. Asimilacija.

Paralelno i Ilirska država gubi nadu, organizaciju i moć.

⁴⁴ Interesantno da je i Rab, dobio ime Arb, taman, na Ilirskom. Kad spominjemo Argonaute, oni su se zaputili da otme Jazon zlatno runo od Eta. Pa zavede i iskoristi Medeju da mu ga donese, pobjegne s njom. Et šalje sina za njima, Apsirta. Jazon ga opet uz pomoć Medeje prevari ubije i raskomada, baci u more kod Osora (Cres Lošinj), gdje se i danas nalaze Osorski otoci ili Apsirtidi. Čak Apisir, može zvučati kao Osor. Ostali Kolhidani nisu bez runa i Apsirta mogli natrag, nego su osnovali grad Pulu, Polai-grad izbjeglica. Na vrh poluotoka u obliku štita koji je samoj Ateni pao dok se borila s Posejdom.

Popio je Agron otrov, Teuta se predala.

Nestao Rizan, kao prema proročanstvu.

Pod pritiskom Rima zatire se pomen Ilirske državnost.

Od sto osamdesete p. n. e. Iliri Korčulanski udružuju se s mještanima okolnih otoka. Vjerojatno ne mogavši osigurati kontinuitet kontakta sa kopnom, izloženom još intenzivnijim promjenama. Da prežive bave se gusarenjem. Jaka zajednica i slobodarski duh, natjerali su ih u probleme. Svjedočeći intenzivnom razvoju Rimske trgovine, koji se očitovao gustim prometom trgovačkih brodova. Koji su vapili biti opljačkani. Uočivši laganu i brzu zaradu, krenuli su napadati brodove. Lagano su i apetiti rasli, Korčula postaje veliko gusarsko leglo. Uspješnim i metodičnim napadima na Rimske trgovačke brodove.

Razbjesnili su medvjeda, razbjesnili vuka.

Navukli su na sebe bijes moćnog neprijatelja. Rim više nije mogao tolerirati takvo bezakonje. Tridesetih godina pr.n.e. Cezar naređuje brisanje Ilirskih plemena s karte svijeta. Uništio je Liburne, Delmate, Japode. Osvaja Korčulu i naziva je Korkira Nigra. Poznavajući Ilirsku sposobnost za preživljavanjem. Sigurno su Korčulanski i Mljetski Iliri velikom izbjegli udar, i našli zaštitu. Rim je proveo prema najavama genocidnu politiku, svu Ilirsku mladost je pobio a ono što je preživjelo je prodao u roblje. Nakon uspješnog općeg obračuna s Ilirima. Uslijedila je kolonizacija tada Rimske pokrajine, imena Ilirik. Smanjen je Ilirski korpus na otoku. Iako nije nestao, makar onaj dio koji je naselio Neretvansko područje. Prolaze godine romanizacije.

Zadnjih godina Rim je potpuno slomljen upadima Gota, nakon katastrofalnog vojnog poraza u Germaniji. Veliko je carstvo na koljenima. Ipak, opet od Ilira kreće inicijativa za konsolidacijom. Četiristo sedamdesetih. Salona nakratko postaje središtem Svetog Rimskog carstva⁴⁵. Provincijal Dalmacije 468g odlučuje angažirati raspoložive sile i konsolidirati carstvo nakon prodora Gota. Zapadno krilo carstva je u rasulu. Dogovora s Istočnorimskim carem krunu i zajedničku politiku. Pa pomoću vojske svrgava poraženog cara Glicerija. Taj je Dalmatinac, posljednji priznati Car Sv. Rimskog Carstva, zajednički. Okrunjen godine 474.

⁴⁵ Ilir Julije Nepot /Iulius Nepos/, provincijal Dalmatie, ustoličuje se carem. Potpomognut Bizantom. Ubrzo ga s trona zbacuje Rimski patricij Orest. Na upražnjeno mjesto postavlja svog sina nepriznatog cara Romula Augustula. Otac nepotizma, Nepot 477 godine bježi natrag u domovinu, gdje ga dokrajče vlastiti ljudi u Dioklecijanovoj palači.

Kao u nekom ludom snu moćni Rimljanin Orest ga svrgava i za Cara postavlja svoga jedanaestogodišnjeg sina. Svrgnuti Car s ostacima osobne straže bježi natrag u Salonu. Nedugo kasnije osobna mu straža presudi. Prestaje kratkotrajno za vršno upravljanje Ilira Rimskim carstvom. Nismo spomenuli kako se vladar zvao. Ime mu je bilo Nepot. Otkad je Nepot pao s vlasti Rimske, nepotizam kao da je zavladao cijelim svijetom.

Vlast nakon Zapadnim Rimskim Carstvom nakon zbačenog Nepota preuzima Orestov sin, nepriznati Car Augustul. Sjaši Mujo da uzjaše Suljo. Augustula ubrzo pobjeđuje barbarski vazal Rima i Bizanta, Odoakar⁴⁶. On se povazalio Bizantskom vladaru Zenu i kao konzul vlada Italijom, Dalmacijom i Korčulom trinaest godina. Zatim od četristo devedeset treće, Korčulom vlada Ostrogot Teodorik⁴⁷. Kojeg je opet Bizant poslao na odmetnutog Odoakara. Iako formalno pod Bizantom. Ostala je Dalmacija i Korčula u sjeni. Do Bizantsko – Gotskih ratova. Od 535 je Korčula direktno pod Bizantskim carstvom.

Iz petog stoljeća datira crkvice izgrađena na Majsanu. Što je prvi trag kršćanstva na otoku.

Iako se već neko vrijeme oformljuje, pod tim prelascima vlasti iz ruke u ruku lokalna Ilirska kultura oscilira.

Od sedmog do devetog stoljeća, vraćaju Iliri čvrsto natrag u ruke svoj otok.

To je razdoblje kad Bizant cvili pod velikim pritiscima sa istoka koje granice su izložene napadima Avara, Slavena, pobunama Ilira i istočnim pritiscima.

Bizant je fokusiran na vanjske probleme. Svi ostavljaju otok na miru. Korčula živi lijep život, ljudi se sami organiziraju. Opet se priča o Ilirima kažu da je s Korčule

⁴⁶ Praktičan, Pripadnik Arijanske trinitarne crkve. Plaćenik saveznik cara Nepota, preuzima vlast nad od neformalnog cara Romula Augustula. Poznavajući vlastitu ranjivost, osvojenu vlast predaje u ruke Istočno Rimskog vladara Zenona. Ovaj ga proglašava Patricijem, te ga ostavlja na vlasti (upravo ono što je planirao). Naravno nije duga bila ljubav cara Zenona i patricija Odoakara. Potonjem je samo trebao oslonac da mu život postane bajka, te da ga tvist u umu navede kako je sve sam napravio. Onda se umiješala pohlepa. Tada Zenon u obranu svojih interesa zatraži Ostrogote da razvlaste odmetnutog patricija. Ostrogoti ratuju s njime po Italiji. Odoakarov život završi onako kako ga je vodio, otišao je neprijatelju na pregovore, tu ga Teodorik ubija za večerom.

⁴⁷ Kralj Ostrogota, regent Vizigota i vladar Italije, Teodorik Veliki (454g-526g). Odrastao u Carigradu, jer ga je otac Teodemir dao kao zalog mira prilikom potpisivanja primirja s Bizantom, na zahtjev Cara Lava I (Lav I je bio pripadnik plemena naroda Alana koje svojataju i Germani i Slaveni)

poniklo i Ilirsko pleme Dauna⁴⁸. Kako je vlast Bizanta slabila, kako obično oslabi svaka vlast. Uništena korupcijom i nemoralom. Tako su im oslabljeni i regionalni centri. Koji se nalaze pod prodorima Avara, i uvjetno rečeno Slavena. Ovi zajedno ruše sve pred sobom. Uništavaju Epidaur i Salonu. Na Korčuli se bilježi da stanovništvo pruža izbjeglicama utočište na otoku. Oduvijek su izbjeglice dobrodošle na Korčulu. Kakva je uostalom, bila kasnije i prema Polima. To je karakteristika velikih kultura. Podvlačenje pod svoj nazivnik, bez promjene brojnika. Niz primjera je danas, da ne idemo na više razine. Spomenimo Split. Svaki se došljak nastoji prilagoditi tom šušuru, vapi da bude dio njega. Žudi pod kišobran.

Dok slabi, ksenofobi, drugi, pridošlicu gleda povećalom... Što rijetko završi dobro.

Slijedeće razdoblje, povezuje Korčulu s mirnim periodom pod Ilirima, od sedmog do devetog stoljeća Korčula pala pod vlast tada već neko vrijeme slaveniziranih Neretljana. Ime joj evoluiralo u Kurkra ili Krkar.

Stalne su mijene vlasti, no nisu teške za otočane, to su bila dobra vremena. Koja su osigurale kontinuitet otočke kulture i samosvjesnosti.

Neretljanski knez Družak zaštitnik otoka, tog vremena pregovara s Mlečanima, novom snagom na Jadranu, dogovaraju mir. Pregovori traju, no nisu postignuti.

Devetsto četrdeset i osme u sukobima s Neretljanima Mletačka armada se našla dvaput poraženom. Tada je dužd Petar Kandijan treći. Bilo je to kad su Neretljani, i slijedno Korčulani odlučili vratiti se staroj religiji i načinu života. Interesantno razdoblje. Rim je uključen u sukobe zadnjih godina i vrši vjerski pritisak na Neretljane. Koji odgovaraju prelaskom na paganstvo. Nisu samo lokalno djelovali, to je postalo razdoblje povratka na pravjeru diljem Jadrana. Neretljani i njihova zemlja pa i Korčula nazivaše se u tom razdoblju Paganija. Kako je plitko stajalo kršćanstvo u srcima naših predaka. Samo jedna od mnogih religija prakticiranih na ovim područjima. Nakon pedesetak godina plova po prošlosti. Na otočić Maj-san iskrcava se Venecijanski dužd Petar Drugi Orsоло.

Tisućita je godina.

Prekalio se Orsоло osvajanjima Jadrana. Donio je novi organizacijski ciklus. Ženidbama je distribuirao špijune, rufijane. Što je Ilirima zbog gramzivosti, iskre-

⁴⁸ Pleme trajno naseljeno u Apuliji, Italiji, zajedno s plemenima Pavketa i Mesapa. Govore mesapskim jezikom

nosti, priprostosti, rak rana. Oduvijek su slabi na izdaju. Predviđajući ishode, Poznavajući regiju, iskrcao se na Otočić ispred da pokaže superiornost. Znakovito i moćno, jaka poruka. Mali Majsan je pozvao Korčulu na predaju. Orsolo je paganske Korčulane pozvao na potčinjenje. Kad su odbili, uslijedio je kratki rat, brzo je osvojio Stari Grad.

Potom Lastovo.

Pa mu se Dubrovnik predao da izbjegne razaranje. Tako je to odradio mali Orsolo. Venecija je postala uspješna u sukobu s paganima. Mlečani su utvrdili odnose; pod svojom vlašću drže Korčulu stabilno neko vrijeme. Prolaze godine bez promjene vlasti. Bez posebnih izmjena.

Kad se već o tome piše interesantno je da ljudi većinom teže mirnom harmoničnom životu. No, za vrijeme mirnog života ništa se ne bilježi. Nema Povijesti u dobrim perioda. Sva se u stvari povijest sastoji i piše u odnosu na ratove i mučne događaje.

Od sedmog stoljeća Veneti i Langobardi sa raznim izbjeglicama pred germanskim plemenima oformljuju u estuariju Poa, grad. Okružen labirintom, podsjeća na legende o Atlantidi. Cijela je jugozapadna strana močvarna. Nema šanse pješачko osvajanje, polje je dosta široko nije na dometu nikakvih bacačkih oružja. S mora, sjeveroistočno usred labirinta kanala i sprudi. Kojima moraš znati ploviti, ne možeš puteve naučiti ni da godinu dana po njima ploviš. Osnovali su grad, neosvojivu tvrđavu u srcu Europe, Veneciju. Praznina nastala nakon pada zapadnog rimskog carstva, te gotskom nezainteresiranošću i nemoći organizacije države. Prisilila je lokalni svijet u samostalni organizacijski ciklus. Među ostalim nastaje Venecije.

Prekaljeni ratnici, napadani sa sviju strana, shvaćaju ono što svaki agent za prodaju prvo nauči. Kod nekretnine su važne tri stvari: lokacija, lokacija i lokacija. Neosvojiva tvrđa Venecije vektorizirala je povijest. Tim ljudi koji je vidio budućnost, traži saveznike, financiranje, radnike. Osnivači Venecije su nazivani apostolskim obiteljima dvanaestorice. Temelje gradu i državi koja je igrala važnu ulogu u povijesti ovog dijela svijeta. Geografska lokacija i praktička neosvojivost, kao i veliki planovi lokalnih stanovnika. Napravili su Veneciju velikom, ogromnom. No, zaslijepili su je željom, pa se pokazala i samoživom i neodgojenom, i okrutnom na svom putu.

Korčula je pod Mlečane prvi put potpala 1000. godine pod duždom Petrom Drugim Orseolom. Napad s Majsana.

Tako je ostala, ili nastavila pod Venecijanskom dominacijom sljedećih 800 godina.

Od te tisućite godine geostrateška silnice intenzivno variraju. Korčula mijenjala patrone više puta kroz sljedeće stoljeće. Gotovo na mjesečnoj bazi.

Korčula je kroz svoju povijest više puta bila pod vlašću Neretljana. Tako da su ih u neku ruku smatrali backup patronima. Ili bi trebali reći da je Korčula voljela biti u savezu s njima. Već su neko vrijeme pod Neretljanima, međutim, Neretljane osvoje Zahumci, pa Korčula potpadne pod Zahumlje. Pa je Zahumce osvoje Dukljani. Pa je Korčula pod Dukljom. To nije dugo trajalo, dok nisu Dukljani došli na Korčulu iznijeti svoje uvjete. Tada Korčulani pregovore prekidaju ponize i istjeraju predstavnika izjavljujući samostalnost.

Početkom dvanaestog stoljeća za vrijeme Venecijanskog dužda Domenika Michelija od 1125 do 29, Mletački plemić kupuje, Korčulu od Đenovljana(?).

Plemiću je prezime Zorzi, Pompone Zorzi.

Tako da su po prilici Zorzi i Poli stigli na Korčulu u razmaku od dvadesetak godina. Bili su čvrsto povezani, makar u našoj priči. Pompone je bio prvi od obitelji Zorzi, kako su ih lokalno zvali Đorđi. Koja je važna za ovu priču i sljedećih stotinjak godina Korčulanske povijesti. Ti su ljudi pisali Korčulansku, i regionalnu povijest. Ima dosta izvedenica njihovog prezimena, Đerđ, Đerđa, Đerđi, Zorić, Zorović, Zoranić..

Pomplone je uživao otok do 1180 godine.

Tada se ponovno preslaguju karte moći.

Tih godina obolijeva i umire, Manuel Komen Prvi, Bizantski car. Njegova smrt završava valjda zadnje lijepo razdoblje Bizantske historije.

Sudbina Bizanta nakon raskola je bila tužna. Ubijeno je carstvo, razbijen sustav financiranja religije shodno i religijskih centara. Tu je Manuel pokrenuo preporod, donio uspon. Ekonomskoj konsolidirao carstvo i uspostavio funkcionalne vojne snage. Što je opet rezultiralo vrhunskom kulturološkom usponu.

Velik je bio Manuel, velike je imao planove no nije ih uspio provesti.

Dogovarao je ujedinjenje s papom Adrijanom četvrtim. Oduzeo je Siciliju Normanima, podržavao zapad u svim elementima križarskih ratova. Manuel je

i vojno primirio Balkan. Preuzeo je pod svoj patronat Križarske despoto-tiranske-državice nastale kao produkt osvajanja prvog križarskog rata. Povazalio je Mađarsko-Hrvatsku uniju. Mati mu je bila Mađarica. Koliko je bio uspješan prema sjeverozapadu, toliko je bio neuspješan prema jugoistoku.

Podcjenjivao je Selduke i Turke. Nisu imali ti nomadi šanse protiv njegovih oklopljenih vitezova, utvrđenih gradova. Ipak su ga stalno pobjeđivali, junačkim srcem.

Bizant je bio u srži nemoralan i zatrovan, kompromisi s zapadom, tiranskim državanja, postavilo ih je u poziciju, koliko god moćniji. Da onako otuđeni od naroda u svakoga sumnjaju, ne možeš vladati narodom kojem ne vjerujete. Sukob s Turcima vodi prljavo, zakulisno, prljavim tehnikama infiltracije, uništavanja iznutra, korupcijom, kaznama, zlouporabom položaja, diskriminacijom i sl.

Na Zapadu je Manuel bio poznat kao 'Veliki', 'ho Megas'.

Njegova smrt ponovno je razbuktala aspiracije malih. Sastavne zemlje carstva nastoje svaka ponaosob izvući što više iz njegove smrti.

Nasljedstvo carevine poslije Manuela, nije jednostavno. Iako je trebalo biti, kad radiš loše, ne očekuj dobro.

Manuela nasljeđuje malodobni sin Aleks II Komnen. Sa jedanaest krune ga za Bizantskog cara. Prvi put je okrunjen sa dvije godine u prisustvu oca. Prvo je krunjenje bilo gluma, ovo krunjenje je bilo farsa. Avaj, jadnik ni petnaestu nije pošteno doživio. Sasječen onako zbunjen s tek izniklih par dlačica nad gornjom usnom. Vladaju tih par godina njegova jadnog života i jadnije vlasti, Bizantom kojekakvi regenti. Majka mu je degradirana i otvoreno ponižavana. Dobro da nije na lomači završila radi smrtnog grijeha koji joj se stavlja na teret. Nevjernica, pripadala je drugoj crkvi, zapadnoj kršćanskoj - katolkinja. Dugo čekani sin, zalag kontinuiteta carstva. Kao jedanaestogodišnjaka su ga oženili za malenu Agnezu, kćer Francuskog kralja Luja sedmog. Kad je u preuzimanju prijestolja ubio Aleksa, ubojica je dobio Agnezu, kao plijen. Godine 1183 zamijenila je Agneza muža adolescenta, sa šezdesetpetogodišnjim ubojicom, notornim stricem Andronikom.

Razvoj situacije i ratovi među državama čimbenicima, je načinio da je 1180 zatekla Korčulu, neovisnu, ponovno samu za sebe. Uslijed pretumbavanja, nastoje Korčulu vratiti pod svoju vlast uvrijeđeni Dukljani. Pošto su ponovno osvojili Neretljansku kneževinu. Pamte Dukljani sramotu nanесenu poslaniku, tijekom prošlih pregovora. Naplatiće Dukljani to poniženje i odluče mornaricom osvojiti otok.

Sebi prepušteni otočani, dočekali su 1184g nakon iskrcavanja Srpskih snaga (iako je Stjepan Nemanjić rođeni Crnogorac, katolik). Otočki momci, vični plivači su zapovjednika Sracimira na brodu zaskočili i držali dok nije zakleo povlačenje. Žrtava nije bilo, samo nužnih, par stražara.

Polovi nisu imali riječi hvale za Dukljanske sposobnosti na moru kao ni ostale organizacijske sposobnosti. Ipak su bili oduševljeni kolikim su ponosom zračili ti ljudi. Ilirski Dokleati.

Godinu kasnije, bez sukoba Korčula shvaćajući da trebaju zaštitu, naivno i svojevoljno se priključuje ugarsko-hrvatskoj tvorevini. Od tada datira prvo pisano spominjanje Korčule u Hrvatskim pismenima.

Na crkvenom saboru u Splitu, dodjeljuje se Korčula pod Hvarsku biskupiju, 1185 godine. Poli su tada na Korčuli gradili egzistenciju već par generacija. Nesretni na samom početku prikazanim tretmanom u državi u koju su ušli srcem. Odlučuju sastaviti statut koji će regulirati odnose sa kopnom. Statut na koji ih direktno potiče ova luda neodgovorna vlast bez smisla. Ujedinili su se s Hrvatima, a ovi ih bez konzultacija svojataju, raspoređuju, dijele, počeli su sa Hvarskom biskupijom. Nastavili poklanjanjem otočke zemlju i posjeda i to neselektivno su svi poklanjali, kojekakvi biskupi, velemože, kralj. Otočane nastoje iskoristiti u raznim ratovima, kao da su im roditelji.

Potaknuti su Korčulani svojatanjem, posebno razočarani konfužnom i nepotističkom vlašću hrvatskom.

Odlučili su se protiv toga boriti.

Oni su otok, lako je definirati što otok ima i može dati kopnu,. No isto tako je važno što kopno treba dati otoku, zauzvrat.

Otočani objavljuju godine 1214 svoj, Korčulanski Statut. Naravno da se brani robovlasništvo. Opet otok kliže u sjenu. Nije otok u sjeni, u sjeni su bili svi ostali kad se statut objavio, valjda im se odvila donja vilica i pala. Korčula potpada natrag pod Venecijansku upravu, četrdesetak godina nakon izdavanja Statuta. Što koincidira sa rođenjem Marka Pola putnika, 1254g. Te godine Venecija, bez vojnog osvajanja u dogovoru sa stanovništvom preuzima otok Korčulu od loše ugarsko-hrvatske tvorevine.

Marcelo Zorzi odnosno Đerđi kako su ga zvali. Preuzima vlast nad Korčulom, temeljem prava koje je naslijedio od Pomplona koji ju je kupio od Đenove. Preuzima otok mirno uz prihvatanje Statuta.

Prema potpisanom Korčula postaju dijelom Države Mora za vladanja dužda Rajnerija Zena. Iako se otok tretira privatnim feudom Zorzijevih. Povodom dogovorenih uvjeta, te povratom u okrilje Venecije. Otočko vijeće izdaje, novu, korišćanu verziju Statuta 1265g. Taj je Primjerak, i danas dostupan u Venecijanskom arhivu.

Nakon dvije godine vlasti, htjeli su se Korčulani otarasiti Marsilija i Venecije. Navode kao opravdanje da mu je istekao mandat po uzoru na Raguzu. Imali su određene nesuglasice, malo više u 'Djetinjstvu'. Što je prisililo grofa Zorzija, angažirati naoružanu galiju, te se uz demonstraciju sile, vratiti na posjed. Srećom je izvijestio Venecijansko Veliko Vijeće da su u pitanju nesuglasice. Kako se, u ničijem interesu, te akcije ne bi okarakterizirale separatizmom ili revolucijom. Jer bi tada nužna bila vojna akcija širih razmjera. Ovako je zavedeno samo kao nesuglasica oko posjeda.

Marcelo Zorzi je živopisan lik koji je ostavio veliki pečat na Korčulu i Korčulane. Karijerni diplomat i nadasve čovjek; između ostalog je bio Venecijanski bajlo⁴⁹ u Jeruzalemu. Služio je kao Dubrovački grof, kojeg su hvalili i cijenili istočni vladari, poimence, Bugarski i Srpski kraljevi Uroš I i Mihajlo II. Premda je među njima najčešće vladao sukob, od latentnog do direktnog.

Širok je to bio čovjek koji je uspijevao diplomatskim djelovanjem postići puno više od drugih uz pomoć oružja. Šteta njegovih ideja, metoda. Da se nisu trajno afirmirane u svjetskoj politici. Marcelo bio poznat kao osoba koja rješava sukobe na efektivan i svima prihvatljiv način, kao u ostalom i njegov otac Cardinale. Bez nasilja. Rijetki su takvi ljudi, pogotovo danas. Marcelo je bio opisan kao mecena razvoja Korčulanske slobodarske misli i zaštitnik njihovog načina života. Samo je jedan Zorzi bio još upečatljiviji od njega, Marin.

Kako je Marko Polo bio njihov suvremenik, svjedočio je kako je otok bio lijepo i sigurno mjesto za života obojice. Marcelovo je doba, trajalo do 1271 g.

No dotad se za Pole puno toga izmijenilo. Grofa Marcela je Marko privatno poznao. Znao je s njime provoditi sate u razgovoru, malom Marku bez oca Marcela je bio jedna od očinskih figura. Upečatljiv je utjecaj Marcelo na mladog Marka. Koji ga cijeni zbog njegove osobnosti, postignuća, ali posebno zbog njegove pameti, dobrote i jednostavnosti. Pričao je Marko o tom čovjeku s velikom ljubav-

⁴⁹ Bailo ili Bajlo je venecijanska titula emisara odnosno donosioca, onoga koji javlja, kolokvijalno ambasador, nadglednik.

Iju. Marcelo je pomogao njegovoj obitelji u razdoblju kad im je bilo najteže. Pružio im je i utočište i pomoć, premda se tada većina okrenula protiv obitelji Polo.

Ipak bila je prevelika razlika godina, statusa, korijena među tom dvojicom, njihovim uvjetnim stanjima i satelitima. Nisu našli put razviti vezu koja bi ih spojila molekularno. Više su bili dva plemenita atoma zatečena istovremeno na poprištu istovremenih kemijskih procesa. Molekularna veza među ljudima je primjerice obiteljski odnos. Što je Marka odguralo od diplomacije kojoj ga je Marcelo pokušavao podučiti. To je bio samo jedan od alata koji je morao skupiti po putu svog razvoja.

Nakon smrti grofa Marcela, dužd Laurencije, javlja Korčulanima, kako im šalje za kneza odličnog plemića. Taman je predstavio Ruđera Zorzija, koji je trebao postati knez Korčulanski. Došao se Ruđer predstaviti, no jedva život spasio od bijesne rulje na otoku, polarizirana prijateljima notornog Lucijana, premda potonji nije bio među živima.

Ruđer se na otok nije više vratio.

Dužd Laurencije predstavlja drugog kandidata i na otok šalje prekaljenog diplomata Marina Zorzija. Čovjeka koji se uspijeva afirmirati na otoku. Taj je član Venecijanskog Velikog vijeća, eminentni Venecijanski aristokrat. Prekaljeni diplomat.

Čovjek koji je odigrao značajnu ulogu u povijesti Korčule, a još značajniju za Pole i najznačajniju za Veneciju, no o tome kasnije u priči.

Samo da se dočara taj izdanak obitelji Zorzi. Marin je bio, viđeniji predstavnik Venecijanske diplomacije. Četvrta mu je decenija života. Afirmirani je političar, sudjeluje u koordinaciji diplomatskih aktivnosti sa Bizantom, Dubrovnikom, Francima, Đenovezima s kojima su u ratu.

Igra značajnu političku ulogu u samoj republici Mletačkoj. Marinovo se ime nalazi na raznim dokumentima i prije kneževstva na Korčuli. Nalazi mu se ime na setu vrijednih povelja i sporazuma, među ostalima zajedno s Napuljskim kraljem Karlom i vladarom Bizanta.

Marino Zorzi je postao Venecijanski dužd od 1311g. U poznoj dobi i mandat mu je trajao kratko.

Žena Marinova, Agneza je ostala poznata po poboljšanju proizvodnje i tkanja svile u Veneciji: Da ne ulazimo u analizu izvora njenog znanja, samo ćemo ovdje spomenuti jedno ime, Ainu.

4. NASLIJEĐE

Kako je opisano uslijed nepogodnih okolnosti, Marko, Antin sin, s ženom i sinom napušta Ugljan i utiče se na Korčuli početkom 12 stoljeća.

Sada, sredinom trinaestog stoljeća, na Korčuli su Polovi prihvaćeni i uvažavani. Nekoliko se već generacija Polovih rađa, gradi i živi život na Korčuli. Mukotrpno iz nule su gradili trgovački sustav. Trguju diljem Jadrana i istočnog Sredozemlja.

Poli tog razdoblja navraćaju u Kale. Nikad u Zadar. Kao središte poslovanja koncentrirali su se na Veneciju. Prema kojoj ih vuče strast, kako i ne bi to je za njih već vječni grad. Za razliku u Carigradu sigurnosti nema. Moraju se i u njemu afirmirati, nastojali su odgovoriti na svaku političku promjenu, a njih je puno. Prvi su se Poli zaljubili u Korčulu koja im je bila melem nakon razdoblja izbjeglištva. Žive na Korčuli, no, zavjetovali su se vratiti na Ugljan. Kad opasnost mine, a opasnost oko Zadra ne stagnira. Opasnost nisu ni morali provjeravati. Dosta je proći uz Zadar, koji je cijelo stoljeće na meti Venecije. Sukob eskalira od 1180 do 1202 kada je prerastao u otvoreni rat. Stalno su u zadarskom kanalu opsade, sukobi. Kaljani prestaju ploviti sjevernom obalom Ugljana. Sve su osim barčica prebacili na južnu stranu otoka. Kako direkto gledaju na Zadar, svjedoče opsadi nakon opsade, kanal je najčešće napunjen galijama. Ipak najgori je bio pogled na bestijalni napad križarske vojske na Zadar g. 1202.

Križari, okrutno, kao horda⁵⁰ ognjem i mačem probijaju obranu grada. Osvajaju grad po nalogu Mletačkog dužda. Desetkuju stanovništvo, porušiše i popališe većinu zadarskih znamenitosti i starina. Opljačkaše sve od vrijednosti. Brutalna, razularena bagma bez morala i savjesti. Danima, tjednima krvavo piruju po gradu, do oformljenja Mletačke vlasti. Gospodari su života i smrti, odlučuju čiji će život za kakvu sitnicu, oduzeti. Preostali otpor u gradu vode časne sestre benediktinke. Uzevši za Božje poslanje sačuvati vjerske predmete. Brzo su shvatili razbojnici tko ih skriva pa udaraju bez ustručavanja po njima. Stoički trpe najveće žrtve. Ulagujući hrabro svoj život i čednost. Njihovom je požrtvovnošću spašena zadivljujuća količinu vrijednih relikvija i umjetničkih predmeta. Svetih predmeta koji

⁵⁰ riječ horda dolazi od mongolskog naziva za šator „orda“.

su održali karakter grada kroz slijedeći milenij. Nisu branile od Svete vojske materijalnu, nego duhovnu vrijednost. Nasuprot ljudskih zvjeri koje su odriježene od grijeha ciljale zadovoljiti samo najniže nagone. Govorilo se da su bacili čavao kojim je Isus bio prikovan na križ, samo da bi uzeli zlatnu kutijicu u kojoj je stajao.

Danas se ta zbirka eksponata čuvanih životima, izlaže kao stalni postav muzeja, pod imenom: „Zlato i srebro Zadra“. Podsjetnik na bezočni masakr nevinog stanovništva od strane posvećenih mačeva vjere.

Zbirka je podsjetnik na prošlost, na bremenitu prošlost, još uvijek nevjerovatnu. Što je čovjek spreman sve napraviti drugom čovjeku iz pohlepe za svjetlucavim a neupotrebljivim metalom. Ekspoziti u zbirci potječu iz razdoblja pokršćavanja i slavenizacije Liburna. Dok se usmjeravalo barbare da prijeđu na Kristovu vjeru.

Religija je danas kao i tada, postala osim jezika, kulture, najbitniji temelj podjela naroda.

Divide et impera.

Pa se između ostalog i tako, religijom, na komade rezalo Ilirsko tkivo. Jezikom kosalo. Granicama mljelo.

Opet. Ista je ta bestijalna Venecija pola stoljeća kasnije u Markov život unosi stabilnost, mir, zaštitu.

Marko je Veneciji ostao vjeran i zahvalan, cijelog svog života, iako mu je srce bilo isključivo hrvatsko.

Korčula je za Pole pupak. Navikli su da nemaju potporu rođaka i obiteljskih veza. To ih je gradilo u jake ljude.

Otkako su Normani umorili Petra Krešimira 4, hrvatska kruna plahuta lijevo desno. Pogotovo nakon smrti nasljednika Zvonimira, kulminira i građanskim ratom...

Pradjed Marko

Živjeli su tiho, bez prevelikih uspona odnosno padova. Sve dok se početkom trinaestog stoljeća, otac djeda Marka, Marko, nije naprasno obogatio. Nije uz jednu kolegancu (ugovor o prijevozu tereta), uspio zaraditi bogatstvo.

Zatekao se u Carigradu s brodom u razdoblju kada ga napada četvrta križarska vojne, pijana od zadarske krvi. Našla ga je mala srećica uslijed ogromne nesreće. Grabeža križarske vojske. Bezvlašće koje je uslijedilo tijekom interegnuma pokrenulo je strašne sukobe. On se kao neutralan zatekao pa kupovao od ljudi u spasu života predmete velike vrijednosti, nizašto. Rješavali su se ljudi nepotrebnoga, za prijevoz. Kupovao je od ljudi koji su bježali, od križara, prema križarima iako je bilo i internih sukoba, kako to ide kad se krv prolije.

Dok jednom ne smrkne drugom ne svane.

Kad je prvi put napunio brod zlatom, bojao se da bi i sam mogao postati metom. Otplovio je među grčke otoke našao hrid skrio plijen, i vraćao se u dalji grabež. Znali su mu plaćati čovječju težinu u zlatu da preveze obitelji iz grada, ili da pomogne u potragama. Jednom mu je prilikom iza preminulog putnika ostao sanduk dukata. Sve je vrijednosti nosio u sigurnost hridi. Pa je pradjed Marko grabio dalje i dalje. Sada bi ga nazvali ratnim profiterom. Svi su se složili da je prilikom Marko morao iskoristi, no zlato je specifičan metal, kažu da odlazi na način kako je stečeno.

Nije to tada Marka brinulo. Imao je skoro trideset godina, posao mu nije išao baš dobro. Sami su on i žena. Malo more vrvi sukobima, loše vrijeme za trgovinu. Misle da je neimaština razlog što mu žena ne uspijeva roditi živo dijete.

Kada je imao dovoljno zlata u skrovištu, odjurio je s osjetljivim predmetima da bude među prvima u Veneciji.

Markova je luksuzna isporuka među prvima ušla u grad.

Cijena po predmetu kojoj je prodavao bila je tisućama puta viša od cijene po kojoj je predmete nabavio. Profitom od prvog prodanog predmeta. Angažira brod s posadom i šalje ih po robu s hridi. Prodaje dalje, iz svoga maloga broda. Dok je veliki došao, već je bio bogat. Slijedeći su iz Carigrada počeli dolaziti kroz tjedan dana nakon njegovog velikog. On je u međuvremenu provodio prave aukcije. Izazivao je pomamu za svojom robom, građani su se poneseni okusom pobjede takmičili tko će više platiti.

Tržište Venecije u razdoblju velike pobjede žudi za svime što je imao od tkanina, umjetnina, nakita, predmeta, ukrasa. Profit je bio izvanredan, zarada basnoslovna. Prodavao je tako blizu mjesec dana, zaradivši nekoliko bogatstava.

Prodaju je zaustavio kada su ostali trgovci stigli iz Carigrada s istovjetnom robom. Kako ih je bilo puno, srušili su cijenu. Preplavili su tržište istovjetnom luksuznom robom. Mahom su prodavali za osvajače. Samo građani su prestali kupovati. Stalno pristižu novi brodovi s istovjetnom robom, nečijim životima i snovima. Zasićeno su tržište. Nitko više ne kupuje.

Tu je Marko odigrao još jedan ciklus, bogaćenja. Većina je trgovaca prisiljena robu prodati ispod cijene, da se riješe tereta i odu iz preskupe Venecije.

Stanovništvo je variralo od sto do sto pedeset tisuća duša. Većina je moćnika bila na putu ili u Carigradu. Životni troškovi u gradu, porezi, pojeđu i ono malo zarade. Na smještaju, u gostionicama i na još nekim mjestima, koja zbog djece, neće mo spominjati. Grad se pjenio u raskalašenosti.

Marko, otac djeda Marka je koristio svoju priliku.

Zaradu je investirao u diskontni otkup zlata, luksuznih predmeta. Kad je većinu gotovog kapitala utrošio. Nastavio je kupovati zajmom - mutuom za slijedeći odlazak u Carigrad.

Tada kupljeno blago prevezi na Korčulu gdje ga sprema za vrijeme kada će mu se cijena ponovno vratiti u normalu. Šest brodova koje je profitom angažirao, napunio je hranom, i poslao natrag pune u Veneciju. Sve se prodalo.

Nastavio je iz razorenog Carigrada dovoziti najprofitabilnije kombinacije hrane i vrijednosti. Zaupio je oko Zlatnog Roga kupovno/prodajno mjesto. Nekoliko je ciklusa odradio taj Marko, u razdoblju interregnuma, zatim i slijedeći ciklus grabeža Carigrada, finalni.

On je u Kale, Šatalićima na ime isplate obiteljskog duga; dostavio dragocjenosti, nakita i luksuznih predmeta, vrijednosti dvadesetak dota⁵¹. Isplatio je tada sav dug Šatalićima i preplatio. Nakon njega su ostala još dva uvjeta; povratak u Kale i prsten Šivin.

Iako Korčula još nije dijelom Venecije. Marko Polo, pradjed Marka Pola putnika, cijeli se život predstavljao Mlečaninom, u Veneciji. Poseban mu je tretman još

⁵¹ Dota ili miraz

otac uspio osigurati. Imali su prijatelja koji mu je pomagao pri pripadnosti pod Venecijom. Otac djeda Marka je također imao prijatelje kod kojih je obitavao u Veneciji, iako ne iste kao otac. Sinovi, su ostali nepoznati. Zli su jezici traćali da je tamo imao drugu obitelj. Govorili su je kćer imao, no o tome se kratko pričalo. Činjenica je bila da pradjed Marko, plaćao stanovanje u Veneciji. Kad se obogatio. Prvo je stao graditi svoju kuću u Veneciji. To mu je bila želja otkad je prvi put s ocem ušao brodom u čudesan svijet tog velebnog grada.

Djed Marko

Njegov sin, djed Marko⁵² je sedmi Polo. Odnosno peta generacija rođena na otoku Korčuli. Jedinac je kod roditelja, koji su ga kasno dobili. Otac mu je regionalno uspješan trgovac, jedini, koji se obogatio svojom profesijom u obitelji Polo i Šatalić. Zakupljuje malu trgovinu u Carigradu, kao i u Veneciji, u kojoj gradi kuću. Jedva dočekani sin. Odrastao je kao obožavano dijete. Što ga je izgradilo kao dobrodušnog, širokogrudnog i srčanog čovjeka. Jakog ega.

Odrastao je kao sin vremenog trgovca. Kuća na otoku mu je obična, no prepuna vrijednosti, umjetnosti. Odgoj štedljiv, odgovoran. Bez pretjerivanja. Iako su zloguki govorili da mu je otac prvo sredio obitelj u Veneciji. Kao, isplatio drugu obitelj, platio im život, kćeri miraz. Što je platio onim sandukom dukata. Kako se spomenulo, to su bile i ostale špekulacije.

Zaboravila se prošlost, kad mu je žena donijela zdravog sina.

Posvetio je otac sinu svu pažnju. Koliko su god roditelji tog vremena mogli posvećivati pažnje svojoj djeci. Vodio ga je svuda sa sobom. Odmalena je učestvovao djed s ocem u raznim pregovorima. Naučio ga je otac svemu što je znao, posebno ga je podučavao u pravnim i ekonomskim aktivnostima Venecije i okolnog svijeta toga doba. Kao trgovac Mletačke republike, dužan je razumjeti procese. Kako dobiti i koristiti sredstva za ulaganje. Sredstva svoja, koja se u pravilu ne diraju. Odnosno od investitora ili iz fonda za posudbu. Sredstava dugoročnog zajma, zvana su mutuo (izgovaralo bi se kao mito). Novac je nudila država, lokalna zajednica i privatni investitori. Učio je sina moralu, naglašavajući da se sredstva ne smiju koristiti za financijske makinacije. Kako ih se ne bi optužilo za lihvarenje, jer se tako gubi renome. Pred kraj se bojao pradjed, kakvu je karmu ostavio sinu. Osvijestio je da se obogatio na tuđoj nevolji.

Koleganca je bio ugovor o prometu roba morem, ide u kombinaciji sa sredstvima, mitom. Odatle valjda potiče uvriježeni naziv za nešto sasvim drugo što se zove mito. Postojala su dva tipa kolegance. Samostalna koleganca koju je otac djeda Marka, najviše koristio. Ona je trgovcu pružala mogućnost otplate investicije nakon povratka s putovanja, a prije prodaje robe ili u robi. Drugi je tip kolegance uzajamna, koju je preferirao djed Marko. U uzajamnoj je kapital investitora, mutuo sudjelovao s tri četvrtine ukupnog uloga. Dok je ostatak investicije od

⁵² Djed Marko je djed Marka Pola putnika

jedne četvrtine bio ulog trgovca. Djed je Marko znao ispregovarati da njegov dio uključuje trošak broda. Tada investitor može putovati s trgovcem. Kod prodaje se dobit dijelila popola.

Uspjeh pradjeda i stabilnost poslovanja djeda Marka osigurala im je dovoljno kapitala da sagrađe i opreme kuću u Veneciji. Počeo ju je graditi pradjed, dok je u novoj kući prvi put prespavao djed Marko u svoje golobrado doba, zajedno s pobratimom Petrom. Nije kuća bila posebno atraktivna, ali je bila na lijepoj poziciji. Kuća im je u Veneciji bila potreba kako bi se osigurala ekskluzivna pripadnost i prednosti pripadanja Mletačkoj naciji. Kao i za povoljnije financiranje i manje namete.

Oportunistički, rekli bi neki, no to je bila borba za opstanak. Dok se gradila, kuću su povremeno posjećivali. Kad je stasao, opremio ju je djed Marko raznim antikvitetima, slikama. Koje su stajale na Korčuli još od pljačke Carigrada. Prilikom samih završnih radova na kući, umro je pradjed Marko. Srce mu je puklo u neakvoj svađi s majstorima.

Nije mu sin bio u blizini, kad se dogodilo. Stigao ga je naći ukočenog sa desnom rukom na grudima. Tu ga je golobradi sin, djed Marko, sahranio u Veneciji. Iako nisu imali nikoga svoga, grob mu je uvijek bio uredan i čist.

Kuću iako opremljenu, Poli nisu nastanjivali do rane sredine trinaestog stoljeća. Kad se dio obitelji trajno naselio u Veneciji. Kuća je imala i malu trgovinu u prizemlju.

Kako se djed Marka Pola, putnika, Marko Polo, rano oženio. Imao je četvero djece. Tri sina, starijeg Marka, te blizance Nikolu i Matea. Prvorođeno dijete mu je bila kćer, o kojoj se nije puno govorilo. Blizanci su mladost proveli između majke u Veneciji i oca na Korčuli.

Kako je spomenuto, djed Marko je odrastao na Korčuli početkom 13og stoljeća. Otac je povezao rođenje sina s povoljnim događajima, koji su počeli tragedijom ljudi Carigrada.

Na samoj Korčuli su Poli već smatrani lokalnima. Otok je stalno mijenjao stanovništvo. Uslijed nerealnosti vlastodržaca, škrte zemlje, izloženosti svakojakim napadima, uspješnima i neuspješnima. Upadima raznih piratskih skupina i pojedinaca. Koji su znali napadati u relativno velikim flotama pa pljačkati manja naselja kao i manje otoke. Odnosno, sporadično, podlo otimali najvrjedniju robu, šiparice, mali ulog, brza otmica i veliki profit.

Bilo je i kvazi-trgovačkih brodova koji su na putu od/do Venecije znali prolazeći uz otoke popraviti budžet takvim otmicama. Ostalo bi za potplatiti lokalne rufijane, koji bi im tipovali gdje su same žene.

Djed Marko je bio zahvalan sin i divan prijatelj, dobar trgovac i odgovoran član zajednice. Osoba koja mu je bila najbliža u odrastanju bio je najbolji prijatelj i pobratim Petar.

Petar

Za djeda Marka je on bio više nego susjed i prijatelj, smatrao ga je bratom. Njihovi su se životi tijekom odrastanja spojili u jedan, formalno se pobratimili. Opisivao je djed Marko kao ga se sjeća od djetinjstva; malenog čovječuljka dobrog srca, čelične volje i toplih očiju. Jednom mu je priskočio u obranu protiv starijih dječaka. Iako su bili petorica protivnika, a Petar bio upola slabiji i manji od djeda Marka.

Petar nije rođeni Korčulanin. Nitko nije ni znao oadakle je i kojega roda. Na otok je došao kao siroče. Vrlo upečatljivo. Kako se pretpostavilo, neki se pirat smilovao na nedonošče. Našli su ga koji dan starog, još s pupčevinom. Doplutao je u sanduku na obalu. Pričali su da je Petar najavio dolazak svim otočanima, tako što je cijelu noć provrištao na obali. Bila je mračna i mirna kišna noć. Nije mu se plač najbolje čuo, prvo vrijeme bi se čuo sporadično, no kako je kiša jenjavala, plač je bio sve jasniji. Prvo su ga psi čuli, pa djeca, pa žene, no kako se kiša stišavala i muški su čuli plač i vrišku djeteta. Plač koji se nije smirivao. Seljani su prvo mislili da se mačke tuku. Kako je vrištanje bilo konstantno, prestrašili su se, zvučalo je zloslutno. Zvuk dječjeg plača iz mora. To je vrijeme magije, duhova i mistike. Ova ih je pojava posebno preplašila. Kada više nisu mogli trpiti, uznemireni ljudi su poslali stražare. Da provjere mjesto odakle plač dolazi. Odmah su našli, dijete, u kutiji, hladno, mokro ali još živo.

Vladale je neimaština, kao obično na otocima. Nisu ni znali kako se odnositi prema djetetu koji ih je toliko uplašilo. Nitko ga se nije usudio uzeti.

Obične su obitelji imale problema prehraniti i svoju djecu. Pa su se dogovorili dati ga u starom bračnom paru bez djece. Susjedima Polovih. Oni su od životinja samo magaricu imali. Petar se šalio da je tvrdoglav jer se na magarećem mlijeku othranio. Kad se otac djeda Marka s puta vratio na otok i čuo priču. Tražio da se dijete dodjeli njima, jer je imao samo jednog sina, a uvjete za podizanje više djece.

Odbili su se starci rastati od djeteta. Malog su zavoljeli čim su ga u ruke uzeli, a on onako mali, odmah prestao plakati. Oni su se za Petra, kako su mu dali ime, vezali. Tako da su sa siročetom u poznim godinama izgradili obitelj. Željeli su djetetu pružiti siguran dom. Kako su bili u zrelim godinama, već su se bili bojali da će im uskoro trebati pomoć u domaćinstvu. Nisu imali puno ponuditi djetetu, bili su siroti, ali su ga iskreno voljeli. Živio je Petar kod njih, voleći ih i poštivajući ih do kraja njihova života kao roditelje. Sretan i ponosan im je radio kad mu rodi-

telji više nisu imali snage obrađivati zemlju. Otpratio ih je s ovog svijeta kao svoje roditelje u punoj ljubavi.

Na otoku su ga iza leđa zvali mulcem. Iako, to nije bila uvreda, već podsjetnik. Još dok su mu udomitelji bili živi, Petar je svo slobodno vrijeme provodio kod vršnjaka, tada djeda Marka.

Djed Marko na svojim poljima nije radio. Kod Petra, jest. Kao dobrostojeća obitelj, plaćali su ljude. Polovi su integrirali Petra, kao druga obitelj. Nakon smrti njegovih roditelja. Tako da, iako mu je imanje roditelja ostalo, nakon njihove smrti preselio se kod Polovih. Petar se razvijao s Polovima. Dali su mu mnogo više nego roditelji. Polovi, opet, kad bi jednom prihvatili čovjeka, prihvatili bi ga za sva vremena. Tako su bili dosljedni. Umjeli su voljeti, znali su opraštati. Tako je Petar ušao u obitelj Polo i Polovi u Petra.

No, kako to već biva. Početak naznači smjer. Život, se je s njime čudno poigrao. Uzeo mu, pa mu dao, pa mu opet uzeo. Umjesto po rođenju umoren, on je bio u more odbačen.

Najava je to da mu život neće biti jednostavan. Znakovi su na to ukazivali. Trenuci rođenja, razdoblje najveće sreće i ljubavi za dijete su mu jednim potezom oduzeti. Počeo je život napušten ili otjeran.

Svoju je osobnost formirao pričajući s duhovima. Ne znajući dali je odbačen da umre, ili je spašen od smrti kao Mojsije.

Marko i Petar odrasli su nerazdvojni. Rasli i stasali kao braća. Obojica su se rano uključila u posao trgovine. Nije Petru trebalo dugo da zaradi dovoljno da uzdigne imanje i obnovi kuću. Tako se afirmirao među otočanima, koji su nadasve cijenili predanost otoku.

Gdje god su išli, Veneciju, Carigrad, Kale, uvijek su putovali zajedno. Nerazdvojni, kao blizanci. Na Korčuli im se u društvo gurao još jedan dječaka. Koji je bolesno, zastrašujuće obožavao djeda Marka. Ime mu je bilo Lucian. Kad bi bio Marko na otoku, uvijek je Lucijan trčkarao za njime. Nije bio sretan što je Marku bio preči Petar, teško je to podnosio. Kad je Marko počeli na putovanja voditi Petra. Znao mu je prigovarati kako je on bolji od pobratima mu. Svakim njihovim povratkom Lucijan je bio sve ljubomorniji na Petra.

Lucian je bio izdanak romanizirane stare Korčulanske obitelji. Obitelj je odgajala Lucijana na kompetitivan način. Kad se o tome pričalo, vjerovali su dečki da su

Lucijanu roditelji naredili da se druži s Markom. Zbog renomea, ali i obiteljskog bogatstva Polovih. Na drugu stranu, djedu Marku, činjenica da je bogat ništa nije predstavljala. Tako su svi Šatalići odgajani. Pogotovo u vezi s međuljudskim odnosima, gdje nisu Šatalići nikad gledali materijalno, nego samo duhovno bogatstvo.

Nisu dečki, zaokupljeni životom, primjećivali promjenu u Lucijanu. On se sve teže skrivao ljutnju prema mulcu. Iako se nastavio družiti s oboma, jer je to bio jedini način da bude uz Mark, i kasnije. Neko se vrijeme pretvarao da je oprostio Petru. Nikad im on nije ni bio posebno predan, ali sada je postao protivnik, skriveni.

Postajao je kiseliji i kiseliji.

Njihova je sloga u njemu izazivala uvrijeđenost i ljutnju na Marka, a ljubomoru na Petra. Dok je sebe sažalijevao. Obuzimala ga je mržnja na toga mulca kojeg je more doteplo, koji mu je oduzeo avanture, uzbuđenje. Da ga bar nema.

Početkom 13og stoljeća Jadranski bazen je bio u vrlo politički nestabilnom razdoblju. Vladalo je bezakonje, Pandorina kutija je stajala otvorena. Pad Bizanta probudio je potrebe za novim igračima. Učestali su bili napadi pirata, svojatanje otoka od raznih moćnika, gdje nisu samo glavni igrači pretendirali na njihova bogatstva i teritorij. Otočani su i sami tražili patrone, i zaštitnike, prema afinitetima. Nakon razdoblja vlasti Zahumlja i Duklje, Korčula je razmišljala o moćnijem patronu.

Znači, Petar i Marko (djed) su odrasli zajedno na Korčuli, dijeli su svaki tren, odrastali, stasali, sve zajedno. Prema nauku djedovog oca Marka prihvatili su Liburnsko podrijetlo. Toliko su bili nerazdvojni, da su se i oženili zajedno, za dvije djevojke iz iste, siromašne obitelji. Otac Marijin je prilikom poroda djeteta ostao bez žene. Kako je bio vojnik, morao je curicu dati na skrb u obitelj rođakinje Ivane. Brinuo se o djevojci neko vrijeme. Kada mu se izgubio svaki trag. Ivana i muž su imali svoju curicu Helenu koja se rodila nešto ranije od Marije, pa ih je Ivana obje dojila. Dobro su brinuli o djevojkama. Obije su odrasle u snažne žene. Kako Polovi nisu inzistirali na mirazu, već na ljubavi, parovi su se idealno sklopili.

Andela i Marko

Marko je oženio Mariju, a Petar je uzeo mlađu Helenu. Brzo je Marko dobio curicu. Pa i Petar, djevojčicu Anđelu. Marko je nedugo zatim dobio i sina, Marka. Odmah su se dogovorili kako će se Marko i Anđela ženiti, bez obzira što je malo starija. Lijepo su živjeli, obitelji su se držale zajedno. Kako su odlučili da će se ženiti djeca. Petar je odvojio svoju obitelj, pa su živjeli svaki u svojoj kući. Helena je s Anđelom živjela nedaleko od Polovih. Ali ne bi prošao dan da ne bi mali Marko posjetio svoju odabranicu, kako su ga odgajali, to je bila gotova stvar. Još su Marko i Anđela bili mali, kad je djed Marko dobio sinove blizance. Nikolu i Matea. Taman je Petar krenuo prije puta na koji su se pripremali, skupljati kamen za dogradnju kuće na parceli.

Kako su Petar i Marko gotovo sve radili zajedno, a Petar je bio uključen u sve operacije obitelji Polo. Oko godine 1240 dogodio se događaj koji je promijenio njihov tijek povijesti.

Naime, netom prije Petrova i Markova povratka iz Akre. Helena je smrtno stradala, a Anđelu su oteli pirati. Što je još gore, Markov prvorodenac je smrtno ranjen. Petrov je život završio tragedijom sličnom kakvom je nevjerojatnije i počeo.

Mali Marko nije mogao opisati što se događalo u Petrovoj kući tog kobnog dana. Napad se odvio brzo i neočekivano, da ni suseljeni nisu bili svjesni. Napad je razglasila sestra Markova, koja je naišla na deformiranog Marka koji je ranjen ispuzao iz kuće. Mještani su stigli vidjeti gusarski brod kako odmiče od otoka. Razbojnici su pod okriljem raslinja, direktno izbili pred Petrovu kuću.

Upali u kuću i krenuli na mati i kćer. U kući se osim žene i cure nalazio i susjedov dječak. Njega su savladali na samom ulazu, kad ih je hrabro ali jalovo pokušao spriječiti. Napadači su dječaka riješili vrlo brzo, snažnim udarcem drške mača dijagonalno odozgo u desnu stranu lica ispod uha, što je djetetu odmah izbilo vilicu iz ležišta. Valjda je u šoku ostao stajati, pa ga je napadač istim mačem ubo u trbuh. Dječak je pao na pod ali je ostao pri svijesti i svjedočio događajima dalje. Odmah su se dvojica bacila na Helenu i Anđelu. Helena je u obrani kćeri nečim ostrim rasparala lice najbližega od sada već trojice koji su upali. Ranjeni ju je instinktivno prob'o mačem kojeg je već zakrvavljenog držao nisko sa strane. Ranila ga je dok je pokušavala Anđelu koja je bila prevelika za provući se kroz prozor.

Bio je to brz i neočekivani napad pirata. Koji su vrebali i napali izdvojenu kuću. Iako su se svi čudili kako su baš došli u tu kuću, koja nije bila na kraju mjesta. Kako su znali da je nebranjena, i da su u njoj dvije žene. Sumnjalo se na pomoć s otoka, što nitko nije mogao dokazati. Spekuliralo se o tome godinama, dok nije ušlo u zaborav. Nitko nikad nije ni posumnjao u Lucijana. Jednostavno je bilo prerano.

Petar i djed Marko, su zakasnili jedan dan. Čim su pristali, u luci su saznali za tragediju koja je zadesila obje kuće. Dok su došli do Polovih, mali se Marko još borio za život. Nastavili su prema Petrovoj kući. Osim materijal koji se pretvorio u zloslutni kameni humak. U kući su zatekli u lan umotanu Helena, i susjede na bdijenju. U međuvremenu su otočani samostalno provedi istragu, te su našli čovjeka koji je bio u stanju opisati gusarski brod. Skupljeno je vijeće otoka da se utvrdi na koji se način dogodio takav propust. Nije Petar inzistirao na krivcima, nego je zatražio pomoć za potjeru. Sačekao je da mu se pobratim uvjeri u kakvom mu je stanju sin. Stric Marko tada, bio 12 godišnjak, deformiranog lica u vrućici. Rizično stanje će sigurno potrajati još neko vrijeme, ali je bio živ, dovoljno za sada.

Treba naći Anđelu. Nije Petar ni suze pustio. Nije ni ženu sahranio. Strpljivo je s Markom bio uz sina mu. Samo je u jednom trenu rekao da će razumjeti ako želi ostati uz sina, ali da on mora čim prije za malom. Marko se odbio od kreveta u kojem mu je ležao privenac u vrućici. Iako ga nije mogao prepoznati kako mu se lice deformiralo.

Predavši sinov oporavak u Božje ruke. Ne gubeći više vremena krenuli su u potjeru za piratima. Temeljem opisa će lako prepoznati brod. Znali su da su se gusari sigurno zaputili prema Carigradu, znajući za mjesta gdje se roblje prodavalo. Krenuli su spasiti Anđelu.

Iako s gorkim okusom u ustima, poznavali čud djevojke, kako ju je pater Petar zvao, „mala od tovara“. Ratnica, je naslijedila borbeni duh od Helene. Koja je odrastala kao dijete vojnika.

Strahovi su bili utemeljeni.

Bio je Petar u pravu, točno je znao što se na brodu događa.

Pirati su Anđelu na brodu toliko tukli da dijete nije znalo razlikovati gore od dolje. Tukli su je iz jednog razloga. Anđela bi, čim bi se osvijestila. Koristila bi svaki predmet, okove, drvo, metlu. Koristila je svaku priliku, svaki ud, i posebno zube da se osveti otmičarima. Vrteći pred očima scenu u koji su joj ubili majku. Svaki

dan tako, dok je imala snage, zatim joj je trebalo po par dana da skupi snage da napadne. Tada bi plakala, naricala, da bi je i onda udarali da stane. Nisu je hranili, druge bi joj žene i djevojke znale odvojiti malo od onoga što bi one dobile. Dok bi je gusari gađali truleži i prljavštinom. Dva su mjeseca prošla od otmice. Anđelu, potpuno unakaženu od batina nisu mogli prodati.

Potjeri je trebalo toliko vremena u istrazi i praćenju tragova.

Našli su je okovanu na brodu, u Aleksandriji.

Kada su Petar i Marko, u pratnji nekoliko Korčulana, i petorice saracena ušli na brod. Izbrisali su ih na spavanju, svih. Navodno se sve dogodilo bez glasa, ni jedan nije pisnuo.

Kad je oca prepoznala u bunilu, opet se raspakalo dijete, bez suza. Anđela je preživjela toliko da mu sve ispriča i da se oprosti s njime. Marka je prvo pitala kako je mali Marko.

Dugo se spominjala, ta divna, neustrašiva djevojka.

Prije smrti je zaklela oca da nikad više drugom biću ne nanese bol. Pričala mu je kako je zavoľjela jednog od tamničara, mladića člana posade. Koji je ležao nekoliko metara dalje u krvi. Razumije i ne zamjera ocu. Ali mržnja i osveta nije ono što ona želi. Zavjetovala ga je da okaje krv koju je prolio u njen spas. Jer je ona živjela i svjedočila ljubav, i čista ide na onaj svijet. Da će moliti da se njegova duša oslobodi, da nađe mir. Tada je prešla u mir. Uzeo je mulac to tanko, neustrašivo, hladno, unakaženo tijelo svetačkog sjaja. Pokopao ju je u Aleksandriji na koptskom groblju.

Molio je Marka, da ga ostavi tamo. Želio je djed Marko ostati s njime. No Petar to nije prihvaćao, potjerao ga je da ide brinuti o sinu. Nisu više bili u istoj poziciji, on ima četvoro djece koji ga čekaju, i ženu. Dok je Petar sam.

Pustio je Marko suzu, pregrizao srce i odjurio kući.

Kad je potjera kretala s Korčule, Lucijan im se odbio priključiti u potjeri. Da li zbog straha ili zbog mržnje koju je osjećao prema Petru, ili čega drugoga. Korčulane koji su znali za njihovo 'prijateljstvo' šokiralo je njegovo odbijanje. Nisu mogli naći opravdanje za čovjeka koji ne pomaže prijateljima s kojima je odrastao. Lucijan je i za to krivio Petra i Marka. Svaki je dan njihove potjere posjećivao Marka. Iako bi svih prošla jeza kada bi se pojavio.

Marku se stanje poboljšalo iako nikad kasnije nije mogao razgovjetno pričati zbog slomljene vilice. Zbog rane na trbuhu ležao je mjesecima dok se nije smirila upala, na rani koja nikad nije potpuno zacijelila. Vilica je loše srasla i uzrokovala mu teškoće u govoru, te, još više poteškoća kod jela. Dok rana na trbuhu nikad nije u potpunosti srasla i uvijek je, do kraja života imao iscjedak.

Dječakov razvoj i sudbina, oduzeti su bili tim napadom.

Više nije mogao biti ni pomorac, ni putnik. Liječila ga je obitelji sestra dok se nije s ocem razišla. Onda su ga odveli na liječenje u Veneciju. Trajalo je godinama i bilo skupo. Iako napredak i nije baš bio vidljiv. Djed ga je Marko preselio zajedno s ženom k doktorima u Veneciju.

Nikad se sin Marko više nije makao iz Mletaka, gdje je i pokopan, u sirotinjskoj grobnici.

Trebao je, posebne uvjete kako bi živio koliko toliko normalan život. Da ne preskočimo važan detalj. Suočenje s mještanima Lucijana nakon što je odbio sudjelovati u spašavanju Anđele. Nešto se u njemu prelomilo. Počeo je javno iznositi svoje stavove, počeo kriviti Petra i Marka za ono što im se dogodilo. Ljudi ga nisu razumjeli, počeli su ga se plašiti. Nešto se monstruozno u njemu probudilo. Bulazio kako je on volio Helenu i Anđelu koju je osjećao svojom kćeri. Opet je inzistirao pa je za sav jad, nastojao okriviti Petra. Marka je prikazivao kao suučesnika koji je pogriješio što nije njemu ukazao povjerenje, nego mulcu. Kad bi ljudi govorili da se kao prijatelj, trebao priključio potjeri. Onda bi poludio. Smetao ga je od javnosti protumačen kukavičluk. Pa se nastavio samo sažalijevati. Uvjeren da su krivci za sve njegove nedaće, Petar i Marko.

Djed Marko, je jako patio za Helenom, Anđelom, i posebno Petrom. No posvetio se oporavku sina. Znali su dolaziti susjedi da im opiše potjeru. Pa bi djed Marko opisivao sve do detalja, zadnje trenutke Anđelinog života. Ali i detalje na koji su način kaznili pirate, ne izostavljajući krvave detalje.

Kako je Lucijan je pretpostavio da Petra više neće biti na otoku. i uvjerio je sebe kako je njegov kukavičluk bio ispravan.

Laknulo mu je, kada je izgubio jednog, sada već neprijatelja.

Postojala je još nada da Marko shvati da mu je on najbolji odabir za prijatelja.

Odlučio se raspraviti tu idejom s djedom Markom. Koji mu je na to suzdržavajući se rekao da se pokupi. Da mu se više nikad ne pojavljuje pred očima.

Tama je tad u potpunosti preuzela Lucijanovu dušu. Iako ju je već i prije imala.

Povukao se u sebe toliko da ni s obitelji nije komunicirao, čak ni sa sinom, kojeg je tako željno iščekivao. Imao je dvoje djece, stariju kćer koja se udala na drugi otok. Sin ga je pokušavao usrećiti, stvarno se trudio.

Jedina strast koja je Luciana dalje kroz život vodila, bila je mržnja prema djedu Marku. Ne samo zbog svađa ili incidenata, nego zbog toga što ga je sad vidio kao smetnju. Viđen čovjek razvijenih političkih i poslovnih veza, koji je priječio (po Lucianovom mišljenju) njegov razvoj, i njegovu prirodnu poziciju vođe otoka. No to nije mogao postići javno.

Kako je Marko u toj fazi često odsustvovao s otoka. Pogotovo kad se mali Marko preselio u Veneciju sa majkom i blizancima. Uskoro je djed Marko uzeo blizance sa sobom, pa ih je svuda sa sobom vodio. Kontrolirao interese, pogotovo prema Levantu gdje se oko Carigrada situacija mijenjala na dnevnoj bazi. Činjenica da mu u Veneciji žive sin i žena, tražilo je to od njega veću angažiranost, zbog visokih troškova.

Kroz godine se brzo topilo bogatstvo koju mu je otac ostavio, iako je Marko bio uspješan u poslu.

Otkad im je majka ostala s Markom u Veneciju, život s ocem ranjenoga srca nije za njih ostavljao mjesta. Tako su se blizanci posvetili jedan drugome. Jedan su drugome bili i otac i majka. Malo su bili u Veneciji, no više na Korčuli. Najljepše su se osjećali u Kalima, tamo su ih rođaci stvarno voljeli.

Djed Marko ih je zbog briga i zauzetosti na otoku zanemarivao, kao i majka u Veneciji kad su tamo bili, jer se bila posvetila bolesnom sinu. Kad su stasali, upregnuo ih je djed Marko u trgovinu. Zahtijevajući od njih nemoguće.

Kako Korčula nije imala zaštitu. Nastojali su Korčulani poslije neuspješnog pokušaja s Hrvatskom, priključiti se Veneciji. Time bi i Polovi dobili bolje uvijete za poslovanje.

Intenzivno je djed Marko lobirao da se Korčula podredi odnosno uključi u Stato del Mar.

Tijekom pregovora u Veneciji, dignuo je djed Marko, posebno visok mutuo na svoje sinove koje je odlučio poslati dalje od svih ostalih trgovaca, kako bi smanjio marže i povisio profit.

Mito je preuzet 1253. Dio tih sredstava je utrošio za lobiranje za Veneciju. Kako bi uspio podmazati glasove neodlučnih u vijeću. Kad je sredio sve na Korčuli, znao je da će morati jako dobro zaraditi da bi se vratio u plus.

Pošto je bio svjestan na kako se riskantan potez odlučio, poslati oba preostala zdrava sina u opasnost, čim dublje na putu svile. Kako bi dobavljali direktno od Mongola. Plan je bio nabaviti robu bez marži. Potrebnu da bi mogao nastaviti podmirivati visoke troškove života dijela obitelji u Veneciji. Naravno i vratiti zaduženi mito.

Prije putovanja, postavlja djed Marko sinovima uslov. Zahtijeva da barem jedan od njih nastavi lozu, prije odlaska. Nikola se prvi izjasnio, jer mu se sviđala jedna Korčulanka. Mateo se nije ni izjasnio.

Otišli su zaprositi nevjestu, Anu od oca Akila, majka joj je umrla još dok je Ana nejače bila. Akil je ostao na otoku zbog ljubavi. Nisu dugo bili sretni. Volio je ženu, koja ga je prerano napustila. Obožavao je kćer, sav se njoj posvetio nakon ženine smrti. Jedino, ostali su živjeti u zajedničkom domaćinstvu s ženinim bratom. Koji se jako promijenio nakon smrti roditelja, a i kasnije nakon sestrine smrti. Pokazivao im je na različite načine kako su suvišni. Trpili su Akil i Ana dosta poniženja. Ipak je odrasla u mirnu, pitomu, a opet snažnu i izdržljivu osobu. Akil je po nacionalnosti bio Grk, romantik. Samo je djevojčino srce još od najranijeg djetinjstva ranjeno odnosom ujaka prema ocu a i njoj. Nije Ana imala šta donijeti iz kuće svoga ujaka. Jedini miraz koji je donijela bila je hrpa knjiga, oca i psa. Kako su Poli navikli nikakav miraz nisu ni očekivali. Otvorenih ruku i srca prihvatio je nove članove obitelji. Obavili su sve pripreme, oženili Nikolu. Pričala je Ana kasnije mladom Marku kako mu je otac plemenit, dobar i nježan čovjek. Iako ga je poznavala svega par tjedana u životu. Temeljem njene ljubavi, mali je Marko ispredao oca u zvijezde.

Ana je ženidbom i preseljenjem kod Polovih napokon bila sretna. Svoja na svome. Nedugo nakon ženidbe, 1254, Nikola i Mateo nastavljaju prema Crnom Moru. Propusnica im je bila kad je lokalna vidarica, Diva, utvrdila da Ana nosi sina pod srcem. Odlazak blizanaca koincidirao je s ulaskom Korčule pod suverenosti Venecijanske države. Požurili su se, otići prije nego Korčula uđe pod Venecijansku dominaciju. Naime, kolegancu su zadužili 1253. Preuzimanje mutua je značilo odlazak na put, bez odlaganja. Poli si nisu mogli priuštiti da ih tko od Mlečana zatekne, kako odmaraju kući. To bi značilo gubitak obraza.

Potpisali su Korčulani s Venecijom ujedinjenje, Za kneza im je došao Zorzi. Prihvatilo je to vijeće otoka. Udruživanje je slijedila revizija Korčulanskog Statuta iz 1214 godine. Izdan je i još postoji u Venecijanskim Arhivima revidirani Statut iz 1254 godine.

Djed Marko je iste godine, napokon postao djedom. Tješilo ga je da je postao djed samo par godina stariji nego je njegov otac dobio njega. Kad je sin dovoljno ojačao, otputovali su u Veneciju. Predstaviti unuka i nevjestu, baki Mariji. Koja je odjednom upoznala i nevjestu i unuka. Kojeg je Ana nazvala po njemu – Marko. Stric Marko je bio jednako ganut kao i otac mu (djed Marko), obojica su osjećala da je dijete baš njihova ekstenzija. Čim su Polovi krenuli s Korčule u Veneciju u dulji posjet obitelji. Lucijan nezadovoljan svojom pozicijom, pokrenuo protuuudar. Uspio uz pomoć nekoliko poslušnika pobuniti bratovštinu i utjecati na Vijeće da se povuče iz unije. Brzo su pokušali poništiti uspostavljene odnose. Potom su protjerali Venecijanskog predstavnika. Venecija, u kojoj se brzo saznalo za povlačenje Korčule iz pakta, odlučila je na provokaciju odgovoriti vojnom akcijom. Kako je djed Marko upravo tada bio u Veneciji, uspio je preko utjecajnih Mlečana i obitelji Zorzi utjecati na odgovorne, kako se ne bi pokrenuo vojni udar. Dopušteno mu je vrijeme da uspije utjecati na zdrav razum Vijeća. Kratak je bio posjet baki i stricu. Koji Anu nisu nikad više vidjeli. Baka Marija nije bila baš dobro, pobolijevala već neko vrijeme. Blijeda, jako je kašljala i bila slaba. Skoro godinu prije posjeta, predala je kućanske dužnosti i brigu o bolesnom sinu, djevojci iz Rike. Koja je živjela s njima i brinula se o stricu Marku, a sve češće o baki Mariji.

Otputovali su Poli natrag na Korčulu. Djed je odmah iznio Vijeću opasnosti s kojima se suočavaju. Izvijestio ih koje aktivnosti Venecija stopirala. Potom je otputovao u Raguzu po grofa Marcela Zorzija. Diskutirao trenutne odnose na Korčuli s njime. Kako su se dogovorili, pripremio je teren na otoku. Kako bi pomirili Venecijanski zahtjev za silom i pokazali dobru volju. Zorzi je 1256 opet, mirno, preuzeo vlast nad otokom. Simbolično je, ipak, preuzeo vlast sa naoružane galije. Naravno, kako je djed Marko u međuvremenu diskutirao sa članovima Vijeća, osim Lucijana, nije bilo protivljenja reintegraciji. Bez otpora. Nisu našli potrebu za revanšizmom. Nitko nije snosio posljedice isprovocirane i nepotrebne odluke. Što se ipak kroz par godina pokazalo pogreškom.

Opet je Lucijan bio ponižen. Što mu je dodatno povećalo mržnju prema djedu Marku. Pokušavajući ga po otoku prikazati izdajnikom. Prihvaćajući da su postali dio organizacije koja je čeličnom šakom kontrolirala Jadran, istočno Sredozemlje i Crno More.

Moćni zaštitnik doveo je fondove i investicije u razvoj otoka od strane prebogatog patrona. Korčulu je djed Marko vidio kao Venecijanski hub. Otok na kojem će Venecija morati izraditi infrastruktura. Sanjao je djed Marko veliki utvrđeni grad. Po uzoru na one kakve je viđao širom Sredozemlja.

Nakon stabilizacije odnosa s Venecijom. Vratio se i pobratim Petar, kao svećenik. Nije bilo kraja sreći djeda Marka. Nije mu srce moglo bilo na mjestu bez Petra, toliko mu je značio u životu.

Svo vrijeme Petrovog odsustva s otoka, djed Marko je održava njegovo imanje i kuću. Nije ni humak dirao.

Petar se s druge strane, premda očito ranjen za cijeli život, isto strašno razveselio svojem pobratimu. Smijao se kao nekad. Suze su mu potekle tek kad mu je Ana u ruke digla malog tamnoputog dječaka nebeski plavih očiju.

Petar je u malenom Marku našao i kćer, sina i unuka, zaboravio bi se u njegovom prisustvu. Zaboravio bi vjerske zavjete i bio običan čovjek, otac i djed.

Cijeli je otok slavio povrat svoga izgubljenog sina. Čak se zaboravilo da Petar bio mulac. Prvo što je Petar napravio oko kuće, raščistio je humak kamena, prekinuo staru tugu.

Na sreću ili nesreću, Lucijan je ponovo morao progutati mržnju. Jednostavno nije mogao naći sugovornika koji bi dijelio njegovo mišljenje o tim divnim ljudima koje je cijela zajednica poštivala i voljela. Posebno sad kada se Petar vratio kao dušebrižnik.

Nisu vidjeli dotad tako direktnog, mudrog svećenika. Kojeg su se sjećali iz vremena kad je bio grješnik. Divan, pun ljubavi, podrške, nije čudno da ga je Mladi Marko Polo zvao djedom, kad bi se zanijali u raspravi. Učio ga je Petar kao jedino svoje čedo, jezicima, religiji, filozofiji, dijelio je s njime sve svoje znanje i iskustvo. Bez kočnica o svemu pričao s malim princem. Vidio je u njemu dušu svoje Anđele. Znao se Petar prepustiti svojoj tuzi. Popio bi i prepustio se, a pio je i kad bi bio sretan. Napokon je ušao u mirnu fazu života. Provodio je vrijeme s pobratimom, obrađivao je svoje imanje, pretičke dijelio potrebitima, ribario, posvetio se svojim prijateljima, sada pastvi. Sve je radio, kako se govorilo, s Božjim blagoslovom, lako i u miru. Taman kad se sve uredilo, stigla ih je vijest da je Marija umrla u Veneciji. Marko je se nije sjećao. Sve su to elementi djetinjstva maloga Marka.

5. DJETINJSTVO

Biti rođen na mediteranskom biseru, čovjeka mora izgraditi u ratnika svjetla.

Plemeniti su ljudi nastanjivali njegov otok, puno ga je dobrih ljudi okruživalo. Nisu svi odrasli na otoku svijetli, ali i tamni otočani imali su puno dobrih osobina, tako da su predznakom naginjali pozitivni. Sunčeva svjetlost smeta rane. Što znaju koji suncu izlože ranu na tijelu ili na duši. Ranjeni ne mogu uživati u suncu. Umjesto u užitku, boli, budi im najljepše, agoniju. Lucijan primjerice nije podnosio sunce.

Marko se s Korčulom volio na poseban način.

Volio je sve svoje ljude. Koji uzvraćali da je znalo biti zamorno. Kao da se od njega nešto očekivalo. Otok mu je bio nepresušan izvor nadahnuća, cijelo je djetinstvo proveo istražujući ga. Korčula je poseban otok. Pitom toliko da je divlji. Zrači onim vanvremenskim, onim što prožima tijelo jače od duše koja ga vodi. Osjećao je svoj otok kao majku Zemlju, intuitivno i telepatiski. Obala, unutrašnjost, svi ti okolni otočići, zaštićeni akvatorij a u isto vrijeme i kulf⁵³. Tirkizno plavo more, snježno bijele stijene, i zelenilo koje vibrira do plavila. Zatamljeno zeleni visovi okolnih otoka, brda, kreirali su nekakav erodirani zid koji se nizom vrhova proteže u beskonačnost. Sveti Ilija na Pelješcu, kako samo ime kaže, bedem je koji ih štiti od kontinenta. Ističe poluotok svoju kičmu koji snaži otočko srce nekom iskonskom sigurnošću. Klima ugodna kroz sva godišnja doba. Sunce sije jako a opet blago; pa se izlivena na kožu kao med, nježno i sveobuhvatno. Kasnije se sjećao Marko da noći nije postojalo u njegovom djetinjstvu. Nikako je nije bio svjestan. Svo to sunce koje ga je žarilo, kao da mu je dušu prosvijetlilo. Ljepota koju su mu ulijevali prelijepi ljudi koji su ga okruživali i ljubav kojom su ga čistili. Pretvaralo ga je u simpatično, obljubljenom dijete dobra i otvorena srca.

Miroljubiv i dobar. Empatičan, drag, predan, vjeran. Posebno je poštovao život u svakom obliku, bez obzira radi li se o mravu ili ptici ili ribi. Bio je mirna i zadovoljna beba. Govorila mu je majka da kako bi ga ostavila, tako ga je znala naći. Ako nije spavao, se smijao u igri ručicama ili nožicama.

⁵³ Kulf, naziv za otvoreno more

Kasnije je razvio odnos s oblacima, pticama, sjenkama. Vrlo je rano počeo puzati, tako i hodati. Krenuo je otkrivati insekte, životinje. Nije bilo životinje s kojim bi došao u kontakt, a da ga nije zavoljela. Satima se znao igrati se uz more u lokvicama. Svako su ga večer morali tražiti, jer bi se zaigrao u polju ili uz more. Još kao dijete je znao donijeti kući hobotnicu ili sipu za ručak. Kada se počeo družiti s drugom djecom, često bi se vratio poderan u masnicama iz igre. Kad su ga znali pitali dali je uzvratilo na batine, nije. Bilo mu je žao nanositi bol prijateljima. Ipak Marko je u svemu prednjačio. Najbrže trčao, jedrio, radio, najbolje se skrivao i nalazio, najdublje plakao i najglasnije se smijao. Dobro srce, kako su mu tepali djedovi, iako su inzistirali na tome da se mora braniti. Lijepo je odrastao, stabilno. Odrastao je u slobodnom uvjetima bremenitog vremena. Već se s deset godina s Tvarom prvi put sam posjetio Kale. Tamo bi ga uvijek dočekivali kao princa. Čak se Tovar udomaćio, imao je svoje mjesto u kuhinji. Tolerirao je Tovar Šataliće, iako nije bio baš najprijazniji. Samo je jednog čovjeka volio osim Marka, njegovog pravog vlasnika, djeda Akila. Koji je uvijek imao psa.

Nije svijet tog vremena bio slobodan, čak je bio jako nakaradan. Samo je njihov mali svijet bio nezanimljiv i anonimn, što ih je činilo slobodnima. Nitko i ništa nije ometalo njegovo odrastanje. Djetinjstvo i rana mladost poduprti su i zaštitenim najbitnijim osloncima religijom, politikom i obitelji.

Socio ekonomska pozicija djeda Marka je iznimno cijenjena na otoku. Odluka čukčukunundjeda-Marka o bijegu iz Kali se pokazala višestruko ispravnom. Posebno je važna osoba njegovog mladog života, bio grof Marcelo koji je s godima postao prijatelj njegovog djeda.

Kakve je sve valove pokrenulo njegovo rođenje, nije sagledivo ni danas. Koncentrične su to kružnice koje se i danas šire u tkivu vrste. Kao da je kamen pao u omeđenu mirnu vodu. Nisu se zaustavili valovi, rezoniraju kako bi utjecali dalje.

Sigurno je u zadnjem tisućljeću tolike duše da se otisak ne može izbrisati. Njegova priča prema evolucijskom iščekivanju ne bi trebala biti čudnom. Ipak, tisuću godina kasnije nosi istu magiju i tajnovitost. Prvi beletristički putopisac, opisima prostranstva planeta, potaknuo je nebrojene. Prenoseći priče koje je su njega nadahnule (prošle pravilo njegova srca), ugravirao se u srca čitatelja. Ne samo jer je bio prvi.

Čeka Marko polo kad će se jednom netko povesti njegovim opisima, zaključcima. Posebno onima, gdje navodi, bez osuđivanja, kako se ljude može klasificirati prema geografskim okvirima, prevladavajućim ambicijama i osjećajima koje odre-

deni narod njeguje. Osobu definira pažnja i kamo je usmjerena. Nije ga čudilo ni kad bi se s vremenom pokvarili najbolji narodi najviših ideala. Isticao je kako je stalno preispitivanje presudno. Objektivno je opisivao kakvi su stanovnici određene regije/države vjere. Što rade, čime se bave, kakvog su morala, što su im ideali i najvažnije, kakvi su ljudi. No, nikad generalno, premda je uvijek ponavljao o svakome osnovne parametre (jezik, religija).

Sve to trenutno nije bitno. Zagubili smo se u statistikama, afinitetima, etiketama, nepotizmu, korupciji, kaljuži. Kao da smo ušli u neki novi srednji vijek. Nepotizam, korupcija nas drže u zatvoru, uništavaju planet i generacije i generacije, ljudi. Konstantno nas masovni mediji, umjetnost, upozoravaju kako se trebamo ujediniti, kako trebamo evoluirati kao vrsta. No pramac broda čovječanstva zaronio je u val oluje vremena.

Zamijenilo se gore s dolje.

Slično a opet različito je bilo i u Markovo doba. Činjenica je da je većina onoga što je Marko spominjao o politikama prije 900 godina, očito i danas.

Ništa se ne mijenja pod kapom nebeskom.

Moćnici se uskoro osjete većima, opije ih slatki okus narcizma, pa se distanciraju od drugih ljudi. Kad krene pukotina, putuje kao lom kroz staklo pa se širi dalje i brže.

Izbivši povjerenje u ljude, zamjene njihove misli svojim strahovima, strepnjama, demonima, gube smjer. Onda nastoje sijati strah i nemir, jer im je to, tada već, prirodno okruženje.

To je nastojala Markova organizacija kontrolirati u svoje vrijeme. Nije bitka laka, mukotrpna i teška. Oni su utjecali na raznim mjestima svoga vremena, Dubrovačkoj Republici, Veneciji, Poljičkoj Republici,... Vladari kakav je bio Kublaj Kan, su rijetki u povijest. Sreća je za ovaj dio svijeta što je kraj njega bio svjedok, inače bi bio samo riječ iz povijesnih knjiga. Dovoljno prizeman, i hrabar da sasluša i uvaži svaku osobu, pa čak i onu sa suprotne strane spektra. Od njega je Marko najviše naučio. Ostavio je nadu da će doći ciklus renesanse ljudskog duha. Vidimo, želimo vidjeti da joj se sve više okreću današnji ljudi. Komunikologija u otuđenju. Valjda mora proći noć da bi svanuo dan. Kako da si danas objasnimo koliko se malo razumijemo? Kakve su to sposobnosti imali ljudi srednjeg vijeka da su se mogli razumjeti kroz sve neočekivane i neslućene razlike? Nitko ih nije pripremao za život, školovao, organizirao, zapošljavao, globalizirao. Vladala je nekakva

veza među ljudima, veza koju smo izgubili. Ovo nije subjektivno, ovo su činjenice. Inzistiramo kako smo evaluirali od tih ljudi iz prošlosti. Te, Nas iz prošlosti vidimo kao skućene i male osobe ograničene znanjem i osjećajima. Jer mi smo od njih napredovali geometrijskom progresijom. No ispada kad se zagledamo u njihov odraz, gledamo u ogledalo iz lunaparka, groteskni refleksija humanizma.

Kako kažu, lopov uvijek misli da ga se potkrada. Kako opisujemo druge, opisujemo sebe.

Jednom kad će se proučavati „Milijun“, vidjeti će se smjernice evaluacije naroda i uspjeti generalizira svari koje danas nije moguće generalizirati, ili je zbog prevelikog broja, manjka empatije i statističkih grešaka, nemoguće.

Milijun, čega?

Novaca, zemalja, ljudi, nacija, religija..?

Opis puta u Kinu, se sastavio po sjećanju, no tome kasnije.

Zašto tako širok čovjek daje toliku količinu šturih i ponavljajućih podataka. Ponavljanjem ističe razlike.

Čini se da je tim načinom ostavio smjernice u budućnost, sintaktički kodirane tako da su uporabljive a neshvatljive.

Knjiga je izdana s namjerom, primarnom, sekundarnom i tercijarnom. Organizirano je preplavila svijet na rudimentarnom francuskom jeziku. Propituju se detalji, knjige je monotona, ponavlja, štura je i prazna, čitaocima ne poručuje puno, ponavlja se. Kao prema nekom ključu, programski kod, ritmično gura čitatelje do nekakvih viših stanja svijesti. Kad mislite da ste ga upoznali, kao pjev kosa, kad vam nestane pred očima.

Njegovo je djetinjstvo bilo upravljano konstelacijom zvijezda, ili perfektnim oda-birom, ili je u pitanju božanska intervencija, uglavnom u Markovu se životu se preklapalo katastrofalno i perfektno, prema okolnostima.

Nije bilo nevremena dok je odrastao, iako se mogla naslutiti velika. Diva ga je na to upozoravala.

Giganti njegovog djetinjstva; djedovi Marko, Akel, mati Ana, pater Petar, grof Marcelo, vidarica Diva, svi bitni, njegova osnovna obitelj. Skriveni lik oca, čiji je lik gradio refleksijama izrečenog, i svojom maštom.

Baku Mariju nije upoznao. Nekoliko joj je dana proveo u naručju obučen poljupcima te krasne žene. Koja je posvetila život sinu Marku, jer sam nije mogao. Umrla je prije nego se Marko osvijestio. Mati mu je bila od svoga djetinjstva bez majke. Nije imao baka, samo djedove.

Zato je malog Marka obožavala njegova velika otočka obitelj. Iako, ništa nije vječno.

Puno se tragedija dogodilo obitelji Polo do trenutka rođenja unuka Marka. Naladali su se da su stale. Iako su još posjedovali krvavoga Carigradskog zlata.

Prije Markova rođenja, nije Pole išlo. Bilo očito da neće imati nasljednika po prvorodencu. Nisu Šatalići bili optimistični prema obiteljskom naslijeđu. Pogotovo jer se blizanci zaokupljeni jedan drugim i izgradnjom poslovnog carstva. Nastojeći zaraditi dovoljno za život svih članova, skupe Venecije. Kad se Marko rodio i kad je umjesto Nikola imenovan Marko, svi su odahnuli. Rodio se mali lav, astrološki. Zahvaljivali su sudbi da je osigurala novog nositelja prstena. Veliko su poštovanje uživali djed Marko, stric Marko, otac mu i stric Mateo. Razgranati poslovi i akumulirano bogatstvo kojim su raspolagali. Iako nije sve bilo kako je izgledalo. Krhka je to bila konstrukcija.

Djed Akil je zbog svoje vesele osobnosti bio voljen na otoku. On je kod unuka njegovao kulturu svojih Grčkih korijena. Živio je u domaćinstvu kod Pola s kćeri. Djed Marko je bez ustezanja prihvatio njegovo useljenje s kćeri. Znalo se kako im je bilo teško sa šogorom.

Rođen je Marko u dobrom razdoblju. Dočekan kao kraljević, tako ga se obožavalo. Bogaatstvu i materijalnom, nije pridavao pažnju, učili su ga da je bogatstvo u srcu čovjeka. Bilo je tiho doba.

Dok je odrastao gledao je, za dijete, veličanstveno blago, u slikama i tapiserijama. Zlato je polako kopnilo. Nikola i Mateo su u par navrata uspjeli poslati pošiljke, što je sve išlo u otplatu mita. Marku su govorili da je bogatstvo kao i more dođe i ode, plima i oseka.

Taman se tada mijena i događala.

Učili su ga da se u blagostanju ne uzvisi, niti da se u neimaštini ponizi.

Nije se u bogatstvu uzvisio, a sada mu je slijedila neimaština.

Odrastao je normalno, u ljubavi, stalno su uz njega bili majka i djedovi. Koji su sva trojica redovito zanemarivali svoje ostale aktivnosti, kada god bi bila riječ o Marku.

Razdoblje je istjecalo kad je Venecija agresijom uspijevala osiguravala dominaciju nad Konstantinopolom⁵⁴. Carigrad pod vlašću križara, dok u stvarnosti njime upravlja Venecija kao kolonijom, nakon što su opljačkali sve što se opljačkati dalo⁵⁵. Za pristup putu svile, dozvolu se moralo dobiti u Veneciji.

Stavovi i životne činjenice krenule su se dupkom mijenjati. Drugom polovicom 13og stoljeća, djed Marko nije više živio život koji su živjeli preci. Stara braća više nisu postojala. Kršćanstvo je sveprisutno, on je kršćanin, no prenosi unuku sve što zna vezano uz starovjerje. Iako kršćanstvo fizički ulazi u svaku kuću na otoku, a posebno kod djeda Marka. U vidu patera Petra, divnog i srčanog čovjeka koji živi svako slovo riječi Kristovih. Bori se, kad se trebalo boriti, pije, kad treba piti, smije se i plače kad treba. A s druge strane obiteljski posjed održava kao i svaki drugi težak na otoku. Nikad Petar nije osuđivao čudne običaje Polovih. Vatru koja je i ljeti gorjela u kominu. Polako i posredno, poklonima, pokrstio je Petar, Markovu kuću simbolima.

Nastojao je to napraviti kako bi Pole zaštitio, otkad se Venecija vratila na Korčulu nakon nesuglasica/pobune iz pedesetih godina. Odnosi su postali formalni, a crkva je bila rigoroznija prema alternativama. Još traje razdoblje Kumana. Djed Marko je nastojao s pobratimom Petrom održati svoje tradicije. Oformili su bratovštinu, kao slabu zamjenu za vijeće staraca, ali jedinu moguću.

Petar je uspio odgovoriti djeda Marka od javnog inzistiranja na tradiciji, bolje shvaćajući isključivost sudbinske mijene. Djed je teško prihvaćao promjene, jer je živio po svojim zavjetima. Šivin prsten ga je živo na to podsjećao. Sin Marko živi u Veneciji, promijenio je karakter, pa i zbog konstantne ovisnosti o drugima nije mu sigurno predati prsten. Nikola i Mateo se ne vraćaju. Nije djed Marko mislio na najgore, bio je vitalan i zdrav, ali nije mogao ne misliti na prsten. Htio se prilagoditi novom vremenu, žurio se predati prsten, da ode u mirovinu, opusti se. Sve češće je o tome razmišljao. Učestalo o tome i pričao. Odlučio je prvoro-

⁵⁴ Početkom 13 stoljeća, uz blagoslov nevinog Pape Inocenta III, dužd Enriko Dandolo je uspio privatizirati 4 križarski rat i instrumentalizirati ih isključivo za venecijanske interese.

Gdje je pod zakletvom obrane kršćanstva napadao samo njih, u Zadru do Carigradu

⁵⁵ Napomena da su razvratom i korupcijom osigurali dominaciju plemena Kaji. Omogućivši Ertugalu i potomcima osnivanje otomanskog imperija.

đenca zakinuti od prstena. Petar ga je u odluci podržao. Čak mu savjetovao da ga direktno preda unuku. Unuk je bio očiti nositelj obiteljskog razvoja. Subjektivno jer je maloga obožavao. Mladi Marko, svo to vrijeme izrasta u divnog pozitivnog iskrenog i jednostavnog mladog čovjeka.

Bio je prvi u pomoći potrebitima, starima je nosio drva, hranu. Štitio je svako nemoćno biće, bez obzira dali je to životinja, insekt ili nemoćno ljudsko biće. Skupljao bi i štitio zanemarenu djecu i odrasle, bio im iskreni prijatelj. Na otocima se uvijek rađao visoki postotak mongoloidne, i djece s raznim bolestima i poremećajima. Nikog nije zanemarivao, nego ih povezivao s ostalom djecom.

Dokazivao koliko su zanimljiva, i nesvjesno je osjećao koliko su bitna u ravnoteži svijeta. Integrirao ih, intuitivno znao kako je njihova sreća, odnosno sreća najslabijeg člana, ujedno doseg sreće cijele zajednice. Kao u fizici, zakon spojenih posuda, ili kapilarni efekt. Iako se nije znao braniti od napada na sebe, neustrašivo bi branio prijatelje i životinje. Slično kako je i stric Marko u mladosti goloruk branio Anđelu od brutalnih i do zuba naoružanih razbojnika. Takvo je srce Marko nosio. Anđelino, znao je reći Petar.

Marka su od najranijeg doba naučili na multietničnost. Podučavali ga raznim narodnim običajima (hrvatskim, ilirskim, grčkim, talijanskim), istim jezicima. Filozofiji, trima religijama, povijesti, matematici. On je sve usvajao nastojeći iskoristiti znanje da bi bio potrebitima od pomoći.

Posebno je upečatljiv bio njegov odnos s travaricom Divom, usidjelicom, srednje dobi koja je bila otočka druidica. Stotinjak godina kasnije, kršćanstvo je takve su žene nacistalo. Nazvalo vješticama i spaljivalo na lomačama. Markovo vrijeme ih je toleriralo, čak cijenilo. Nije bilo čudno da ljudsko biće muškarac ili žena odabere život s prirodom. Tako je Diva živjela u polju daleko od sela, na rubu obradivog zemljišta. Stanovnici su joj vjerovali i po potrebi uključivali u svoj život, obraćajući joj se za pomoć. Živjela je u maloj poljskoj kamenoj kućici (kažotu, trimu, bunji, kažunu). Okružena cvijećem.

Upoznao ju je prilikom nevolje koja je snašla malenu Mariju, curu iz sela koja mu je bila draga. Skotrljala se malena sa stijene, jureći kozu. Ostala ležati s iščašenom nogom ne mogavši od bolova hodati. Puzala je par sati prije nego ju je Diva našla. Namjestila joj nogu i uzela je odnijeti prema selu. Kad su im u susret prilazili mještani, Marko unuk i djed. Čuo je za nju Marko, ali je prije nije pogledao u oči. Divin mir, i lik je Marka duboko dirnuo. Nije vidio djeda kojemu se lice nabralo

u tuzi. Obuzeo ga je lik koji je gledao. .. tako je on zamišljao vilu. Usput im je spomenula da će mala biti dobro. Pa prošla uz njih ne obazirući se, noseći malu kući. Tek tada je Marko primijetio djedovu bolnu grimasu, pa ga pokušao utješiti vjerom koju mu je Diva ulila, pogrešno tumačeći njegovu bol brigom za malu Mariju. No nije ga to tješilo.

Od tada je Marko imao neobuzdanu želju provoditi vrijeme s Divom. Krenuo je posjećivati. Na početku mu je otvoreno davala do znanja da joj društvo ne treba. No, suočena s upornošću dječaka, polako ga je prihvatila. Postali su prijatelji.

Ona ga je podučavala duhu, životu, prirodi, bez okvira ili skrupula. Posebno bez primisli koje bi danas mučile ranjene, bolesne umove, naspram odnosa dječaka i starije žene. Objašnjavala mu je da je svojevoljno je izabrala isposnički život, da okaje grijehе svojih predaka. Marko joj je bio nerazdvojni prijatelj sve do njene smrti, koja mu je bila prva smrt kojoj je u životu svjedočio. Upozoravala ga je da od sebe odbaci vlasništvo, da nikad ne smatra da je išta njegovo, pogotovo drugi ljudi. Čudno je pričala kći Vidova⁵⁶, kako je sama sebe nazivala odrekavši se bio-loškog podrijetla. Govorila mu je da mu je sestra, sestra svih ljudi.

Diva, je jako utjecala na razvoj mladog Marka. Odvojena od ikakve zemaljske veze. Svi su joj ljudi isti, za svakoga se davala u potpunosti, ako je trebalo. Ipak, Marka je posebno nježno voljela⁵⁷.

Njegovala je Diva izgubljena znanja ravnoteže, tjelesnih krugova, iscjeliteljstva. Pokušavala je to prenijeti Marku, koji joj nije želio biti učenik. Samo je osjećao neodoljivu potrebu biti uz nju. Nikakve trave nije zapamtio, iako je desetljećima

⁵⁶ Bog prirode, životnih mijena, kasnije Sv. Vid

⁵⁷ Nakon Divine smrti je saznao, da je Diva njegova tetka. Marko nije ni znao da je prije strica Marka djed imao kćer, imala dvije godine kad se rodio stric Marko. Ona je prva naišla na mjesto zločina, gdje je zatekla iskasapljenog brata, i ubijenu tetku. Istraumatizirana ne razumjevši koncept nasilja, vapeći nebesima za moć da pomogne bratu. Nadajući se da će joj se najbolja prijateljica Anđela vratiti. Nade su joj nestale svjedočeći povratku oca iz potjere. Uskoro je i otišla od obitelji i svijeta shvaćajući da joj je i otac isti. Noć kad ga je slušala kako je mještanima detaljno opisuje načine kojima su presudili posadi piratskog broda, uključivši i dečka kojeg je Anđela zavoljela. Noć je kada je otišla od kuće. Spavala je pod otvorenim nebom dok nije našla kašun uz polje. Tjednima je uspijevala izbjeći tražiteljima. S ocem je odbijala kontakt, osim jednog razgovora. S majkom nikad nije progovorila nakon noći kad je otišla. Ova je slomljenog srca otišla u Veneciju. Nakon spomenutog razgovora djed Marko je digao ruke od kćeri, rekli su da je rekla da je živu u kuću neće dobiti. Poštivao je njen izbor, i otpustio je. Davno je bilo od toga, pa je i selo zaboravilo na njihove odnose. Rijetki su se toga sjećali. Dok je o svemu svjedočila samo zaglušujuća tišina.

kasnije prepoznavao mnoge u najljepšem vrtu svijeta. Svejedly ga je ona podučavala u svakom razgovoru, direktno i indirektno. Čvrsto je bila vezana za Pole, nadahnuta je skupljala bilje za prvog pacijenta svoga brata Marka. Toliki je šok doživjela da ju je prosvijetlilo tu noć da je u svakoj biljci pogledom vidjela za što može poslužiti.

Uporno ga je upozoravala, da se kloni Lucijana, i svega vezanog s njime. Ona je tvrdila da je Lucijan zlo koje ih je već napalo i da se neće nikad zaustaviti. Nitko joj nije vjerovao. Upozoravala je Marka da je Lucijan bolestan. Patio je od, kako je govorila, „*stomak mu je pojeo srce*“. Onda bi ga opominjala; „*da ako mu se slično dogodi, da traži pomoć od ljudi nazbilj*“. Premda je o tome razmišljao, nije znao čemu bi mu to služilo.

Jako ju je volio. Većinu onoga što mu je pričala nije baš razumio. No, povjerenje koje je prema njoj osjećao bilo je neprikosnoveno. Mir koji je u njenom društvu osjećao je bio neopisiv. Kad je napustila svijet, dugo se mučio shvatiti kako sebe nije željela izliječiti. Tada mu je Petar sve o Divi, Marku i Anđeli ispričao. Nakon čega je Marko mislio da mu je sve jasno. Razumio je prisnost sa Divom, i shvatio ograničenost svoje kulture, koja sramotu krije velom tajne. Zatvorio je to poglavlje, čak posredno prihvatio opći stav ‘*luda baba*’, iako ga je od stava odbio trenutak godinama kasnije kada se sam približio stanju u koje je ona tada prešla, i ostala iskustva s time vezana.

Sve je Marko otad želio znati. Nije se bojao mračnih tajni.

Sve je od djeda Akila želio čuti o njegovom podrijetlu i korijenima. No Akil nije htio ništa pričati o svom podrijetlu. Čak ni mjesto odakle potječe. No, s druge strane kompenzirao je to učeći ga o Grčkoj kulturi i religiji. Majka mu Ana nikad nije razvila nacionalni identitet, jer od djetinjstva nije nigdje pripadala. Od smrti majke je slušala ujaka kako joj ocu ‘savjetuje’ da se vrati s djetetom tamo odakle je u Grčku. Shvaćala je da ne pripada tu, Grčka nikad osim očevih priča nije bila nešto opipljivo i realno.

Djeda Marka nije trebao tražiti da mu priča o korijenima, Liburnima, Ilirima, Šatalićima, podrijetlu obitelji, polovljenju, Šivi, prstenu. Djed ga je upućivao u cikluse, kako su postepeno mijenjale religije, kulture, jezici.

Djed Petar se kao pajdaš obaju djedova, preuzeo je komičnu poziciju, propitivao sve. Akila je provocirao na račun Grčkog porijekla i nauke. Posebno ga je čačkao

oko stava nakon raskola. Ilirsku tradiciju djeda Marka je neuvjereno ismijavao. Ni Petar se nije nikad nije mogao kao mulac razviti pripadnost nikakvom narodu. Definirao se vjerom, što je opet djeda Marka izluđivalo, objašnjavajući da su korijeni važniji od religije, pogotovo jer su vjeru recentno promijenili, a čovjek kroz život može povjerovati i prestati vjerovati, dok se od korijena ne može odbiti.

Svi su redom bili dobri, učeni i iskusni ljudi. Zajednički obrok sa svima njima za stolom je bila Marku manifestacija sreće. To je bila komedija ljubavi, svi su svoje uloge igrali s iskrenom ljubavlju. Svaki se obrok pretvarao u igrokaz. Nerijetko bi se mali Marko doslovno upiškiio od smjeha. Obroci su bili jedino vrijeme kad je vidio majku sretnu. Ona je tada bila gospodarica kuće, pa bi im vikala, kao majka četvorice dječaraca. Karikirala bi svoje ponašanje, de bi bila komična. Pjevali su anđeli tada.

Marko je najviše volio djeda Marka, on mu je bio glavna očinska figura. S njim je imao najdublje odnose, jer mu je djed Marko od najranijeg djetinjstva prilazio punim povjerenjem i ljubavlju. Ništa mu Marko nije mogao naći za zamjeriti od prvog svjesnog dana o do trenutka djedove smrti. Nije djed Marko bio jednostavan. Znao je biti jako isključiv, čvrste ruke, neumoljiv, ništa od njega našem Marku nije smetalo. Čak ni prešućivanje Dive, jedino za što mu je uskratio objašnjenje.

Djed Akil je bio zanesenjak, romantičar, kozmopolit. Samo što nije prebolio nešto iz svojeg starog kraja. Valjda je ta isključivost razlog zbog kojih je imao dosta isključive poglede na svijet. Smetalo bi Marka kako je mnoge skupine naroda smatrao 'nižima'. Helenistički je podcjenjivao Makedonce i Ilire. Iako je cijenio njihove izdanke, kao Aleksandra, Teutu ili Dioklecijana. Generalno ih je držao barbarima. Slavene, *'slave'*, robove, je posebno gledao s visoka, odbijao je bilo kakvu vezu. Premda mu je obitelj bila sada Liburnska, Hrvatska. Jako je poštivao djeda Marka. Kojem nikad nije kontrirao. Iako si je u sebi Akil naslagao previše ograničenja ili nesloboda ili strahova u životu, da bi ga u potpunosti prihvatio.

Opet, Akil je prema ćudi, bio prava pjesnička, umjetnička duša. Očaran grčkim mitom. Grčke Bogove je poštivao do zadnjeg daha. Valjda jer nije bio kršćanin prave vrste, nakon razdora. Pravu je dušu pokazivao s psima. Uvijek je imao psa, koji su ga jednostavno obožavali. Tovara jedinog psa koji je u Markovom životu postojao, odgojio je Akil. Iako najbliži s Markom, jedino je Akilova naredba bila jača od Markove.

Marko je odrastao uživajući svoje multi kulturalne i multi religiozne korijene. Liburni i starovjerje pripadnost staroj divnoj i miroljubivoj civilizaciji. Sada Mlečanstvo i Hrvatstvo i katoličanstvo, pa čak i pravoslavlje, o kojem ga je Akil znao poučavati. Obojica su voljeli Aleksandra Makedonskog, iako mu je Akil zamjerao pad Helenskog svijeta.

Djed Marko, je nasuprot bio osoba jako razvijenih obzora. Nikad mu nije govorio protiv nikoga, samo 'pro', za svakoga je imao objašnjenje, čak i za Lucijana čovjeka kojeg otvoreno nije volio. Djed Marko je odabirom bio duboko tradicionalna osoba. On je najviše od Pola održavao veze s Kalima, tako je odgajao i sinove i unuka. Obavezno je bilo po putu za ili iz Venecije, posjetiti obitelj. Sve je detalje Marku prenio o povijesnim događanjima njegove obitelji. Posao je bila djedova odgovornost koju je podijelio sa sinovima. Samo strica Marka i baku nisu vidjeli Šatalići od tragedije. Blizanci bili redoviti, dok se nisu zaputili na istok.

Kad bi na otoku bio Grof Marcelo, obavezna je bila večer rasprave političkih aktualnosti sa djedom Markom. Upoznali su se još dok je djed Marko bio u izaslanstvu koje je dogovaralo uvijete ulaska Korčule pod Venecijansku zastavu. Nikad nije djed Marko otišao do Marcela bez unuka. Često bi kao mali znao zaspati ili jednom ili drugom u krilu tijekom dugih razgovora o politici i društvu.

Naš Marko je uslijed sigurnosti pod Venecijanskom upravom. Osim u poticajnoj obitelji, koja je od njega težila napraviti čovjeka na svoju priliku. Odrastao u miru, prijateljstvu s životinjama i ljudima. Imali su na imanju i koze i ovce, svinje, magarce, kokoši, i psa, mačka, magarca. Od kojih su se tri zadnje životinje zvale isto: „tovar“. Iako je svoje ime najponosnije nosio magarac, svi su oni međusobno itekako znali kojem se obraćaju oni koji su ih zvali.

Kao i sva ostala domaćinstva, posjedovali su i gajetu, koja je bila druga kuća za Marka i psa (Tovara). Koji je uvijek bio uz njega, od vremena kad mu je bio oslo-nac, dok je učio hodati, do vremena kad ga je pratio na jedrenja, ribolov, trčao je za njim i magarcem preko cijelog otoka.

Puno su oluja i bonaca prošli zajedno. Dugo mu je bio jedini pratioc i najbolji prijatelj, djedov Tovar.

Dok je odrastao nikoga Marko nije bio izdvojiti kao lošeg, svi su mu ljudi bili dobri. Isticao se Lucijan u čijem je prisustvu osjećao nelagodu prisustvu. Opravdao je to Divinim tlapnjama, nedefiniranim antagonizmom sa djedom. Nastojao

je to ispraviti, pomiriti ih. Imao je u tome interesa, jer je curica koja mu se sviđala, bila Lucijanova unuka. Lucijan je nasuprot tome s Markom bio pretjerano ljubazan, opisujući se kao djedov najbolji prijatelj iz djetinjstva. Prestao je Lucijan javno iskazivati stavove naspram djeda Marka. Djetetu nitko o uzajamnom odnosu nije pričao, osim Lucijana. Ni Petar, ni sam djed Marko. Lijepo su živjeli, i nisu željeli proživljavati opet rane iz prošlosti. Iako se sve dalo pročitati u njihovim nakostriješenim stavovima ako bi naletjeli jedan na drugoga. Lucijan nikad nije stao rovariti. Nalazio bi i najmanju pukotinu kako bi djelovao protiv djeda Marka. Koji je ovoga odrezao, i o njemu nije ni razmišljao. Zaštićenost Marka u odrastanju, zbog osobne čednosti, otvorenosti, ljepote, dobrote, iskrenosti; bila je neugrožena.

Bio je to crnomanjasti dječak skladnog izgleda, krupnih toplih plavih očiju. Zaljubljen u svako biće svakog čovjeka, svaki posao, svaku ideju, svaku znanost, svaku zvijezdu, svaku životinju.

Prepun ljubavi kojom su ga obasipali. Srce mu je bilo veliko do zvijezda, kako je sam znao reći. Od rane mladosti je uzeo zdravo za gotovo, da će ga život koji je tad živio i ta sreća pratiti dok je živ. Želio je do smrti, živjeti takav jednostavan život, miran zaštićen s mnogobrojnom s obitelji, prijateljima, morem i brodom i naravno glavnom strašću Polovih, znanošću. Nije volio trgovinu, pregovore, odlučio se, kao Šatalići, baviti ribolovom. Živjeti život, ratovati u ratu. Ljubiti u miru. Oplemenio se putujući mediteranskim bazenom, što obiteljskim ili partnerskim brodovima. Sam se od najranije znao gajetom samo s Tovarom u društvu otisnuti na dalje otoke. Kale mu je djed dok je bio mali više puta pokazao, upoznao ga sa svima. Kasnije je Marko svake godine sam navraćao, nije običavao pristajati na nepoznatim otocima, ili lukama. Nakon dugog puta, nagrada mu je bila utopeliti se, najesti. Pričati s rođacima priče iz prošlosti, koje oni nisu više znali tako dobro kao Marko.

Godine su prolazile od odlaska Matea i Nikole, vijesti o njima nisu dolazile. Od zadnjeg su se javljanja dva rata dogodila, prvo Bizant i Đenova protiv Venecije, a sad još jedan među samim Tatarima. 1265 se blizancima gubi svaki trag. Nitko nije znao gdje su. Otišli su na put prije nego se Marko rodio. Sada je jedanaestogodišnjak i crne se slutnje množe. Potaknute neimaštinom.

Blizanci su prije njegova rođenja žurili uspostaviti trgovačke ugovore i prije nego se Korčula pridruži Veneciji. Očekujući manja davanja, pa i proširiti pregovarač-

ku poziciju kroz mjesta gdje je Venecija nepoželjna zbog uloge u rušenju Carigrada. Kad se Korčula priključila Veneciji, ostali su kratko u Carigradu da promijene kvalitetu prodajnog mjesta u Carigradu. Odлучili su novo mjesto iznajmiti, kako bi od njega obitelji išli prihodi. Njima ne treba, jer su krenuli ka Krimu. Tamo će zasigurno naći bolje uvijete, nego što može donijeti trgovina u Carigradu. Osjetna je bila politička nesigurnost regije u kojoj su se nalazili. Učestale su bile pljačke, palež, jer su se u gradu smjenjivali moćnici i politike na dnevnoj bazi. Ipak dobra je zarada od mjesta kojeg su imali. Tako da su veselo krenuli dalje prema Soldaji. Pravovremeno bi se reklo. Nekoliko godina nakon što su napustili Carigrad, 1261 izbio je rat. Bizantsko (Nikejsko) carstvo osvojilo je naglim napadom Carigrad od onemoćale Epirijske Despotovine. Nikejci su bili potpomognuti Đenovom. Uslijedila je krvava osveta Mlečanima. Sretni su bili oni koji su živu glavu izvukli. Sva je Venecijanska imovina konfiscirana i sve su spone s Venecijom prekinute, a Mlečani se našli neprijateljem prvog reda. Nitko tamo nije mogao zaboraviti ulogu Venecije u razaranju Bizantskog Carstva i grada samoga, kao ni šezdeset godina tiranije.

Blizanci su tada već dugo bili u Mongoliji. Neko su vrijeme proveli u Sudaku na Krimu. Razvili odnose sa Mongolima. Dobavljali su dobru robu, i slali je ocu i bratu u Veneciju. No nije bilo ono što su tražili. Mongoli s kojima su poslovali, preporučili su im uputiti se u glavni grad kod svojeg Kana. Blizanci su se zaputili 1,500km sjeverno u glavni grad Zlatne Horde, Bolgaru na Volgi (sadašnja Rusija). Taman su stigli upoznati samog Kana Berkea, unuka Đingisovoga. Eksplozivnog, opasnog čovjeka, britkog uma, vrlo gostoljubivog, ali i sujetan. Brzo ih je usvojio, dopustio im slobodu trgovanja i nastanjivanja u Bolgaru. Brzo su blizanci uspostavili otkup životinjskih krzna. Jednu su veliku pošiljku uspjeli poslati Volgom u Kaspijsko jezero, pa preko svojih veza djedu Marku. Nažalost tu im posao nije potrajao.

Potjerala ih je kulminacija građanskog rata među Mongolima istoka i zapada.

Berke, Kana zapadnih Mongola, musliman se sukobio sa istočnim Mongolima, vođenim bratićem, Hulagu Kanom, budistom. Naime, Hulagu je nakon uništenja Bagdada nastavio napadati muslimane Arabije i Egipta, koje je Berke uzeo u obranu. Epizoda je opisana u Milijonu, kada je Hulagu zatvorio Kalifa kojrg je svrgnuo bez hrane u riznicu zlata, da poživi hraneći se na njemu. Hulagu je nažalost prilikom osvajanja spalio Bagdadsku biblioteku.

Eskalacijom sukoba blizanci nisu mogli trgovati, nego su sjeveroistočno kroz veliku Mongoliju, izišli van ratnih aktivnosti.

Prešli su 2,500km prema istoku, pa se u Uzbekistanu skrasili u gradu Buhari. Tamo su nekoliko godina živjeli i trgovali. Već koju godinu nisu mogli slati robu kući. Uvjereni da to ništa ne znači, oni su obiteljski putnici. Snaći će se otac, zna on, da su oni sigurni i da će se vratiti.

Buhara je bila važan grad, sjecište putova toga svijeta. Taman su bili u gradu da bi upoznali Kublajevog veleposlanika na povratku iz Perzije. Ambasador im je predložio da mu se priključe na putu Kaganu⁵⁸ u Dadu. Tek se izborio Kagan protiv brata za poziciju i uspostavio vlast. Blizanci nemajući boljeg izbora priključe se ambasadoru. Natrag još nisu mogli, iako je rat među Mongolima završio, pogibiju Berke Kana, i nedugo zatim smrću Hulagua. Vladala je nesigurnost, a kroz Bospor i tako sada nisu mogli. Sve im je ispričao ambasador koji je prisustvovao ustoličenju Abaka Kana, Hulaguova sina. Prenio im je novosti iz Carigrada pod vlašću Mihajla 8.

Davno se izgubio odjek braće s ove strane granice svijeta. Trgovci koji su poznavali. Koji su ih posljednji vidjeli, čuvši kamo su se zaputili. Sumnjali su da je itko mogao preživjeti Mongolski rat. Priča je rasla do toga da su razmatrali mogućnost da čak i ako su se zatekli u ratu. Onda su ih mobilizirali u vojsku, što znači da su prešli na tatarsku vjeru i postali Mongoli.

Te bi priče svih rastuživale, osim Lucijana koji je jedva dočekao takav razvoj događaja. Svesrdno se posvetio širenju dezinformacija. Upalo mu u ruke oružje da uništi Pole.

Naime, prvi pravi udar na obiteljske financije i prihode se dogodio se g.1261, kad je Nikejski kralj Mihajlo Paleolog Osmi. Preuzeo Carigrad zaplijenio i istjerao Venecijanske trgovce. Imao car Mihajlo dobre namjere, intenzivno je radio na pomirenju crkava i ujedinjenju kršćana. Nažalost, nije to bilo u interesu notornog Karla Anžuvinskog. Koji radi osobnih interesa, putem raspoloživih poluga moći sabotira stvarno ujedinjenje. Koje se na koncu i poništava. Samo je Grko-katolička crkva ostala spomenikom te prilike. Nakon osvajanja Carigrada, Mihajlo se prema venecijanskim trgovcima odnosi jednako okrutno kao Venecija prema njima organiziranim uništavanjem Carigrada. No s druge strane bilo je kasno. Već

⁵⁸ Kagan je titula vrhovnog kana, Ilkan je naziv regionalnog Kana, koji je u biti vojskovođa regije, pod Kaganom.

su se Turska plemena Kaji i Žandar ujedinila i kreće Osmansko carstvo. Pobio je i istjerao Mihajlo Venecijance iz grada, okolice, te konfiscirao svu Mletačku imovinu. Kao kaznu neprijateljskoj Veneciji. Sve je to radi uz pomoć Đenove, koja preuzima sva trgovačka prava. Dok su Poli prestali dobivati prihode sa istoka,

Đenova je također u ratu sa Venecijom. Rat se nastavio između Venecije i Đenove, sve do 1270. Kada ludilo zaustavlja francuski kralj Luj 9. Zaustavlja sukob kojim Đenova i Venecija žare po bazenu, crpeći snage, duh, u bespredmetnim ratovima. Podržavajući tako uzlaz budućih suparnika. Luja devetog je nedugo nakon potpisnog mira Venecije i Đenove, pokosila dizenterija tijekom osme križarske vojne u Tunisu. Još jednom je ušutkan glas koji je govorio razumom.

Usljed konfiskacije, obitelj Polo je izgubila sve prihode od zastupanja i distribucije u Carigradu. Blizanci su još par sporadično robe iz Kafe i Saraja i Bolgare. Dok su mogli.

Poli na Korčuli i Veneciji polako ostaju bez robe za prodaju, samim time i bez prihoda. Poli s Korčule su počeli su hraniti Venecijanskog člana koji je smanjio troškove na minimum i životario sam, djevojka iz Rike ga je napustila jer joj nije više mogao plaćati.

Obitelj Polo polako klizi u neimaštinu. Ako ne i potpuni bankrot. Stric Marko, nemoćan, prodavao je što je imao dok je imao. Nema više ni za potrebnu mu zdravstvenu skrb. Sam si previja trbuh, čisti, kuha.

Muto uzet za putovanje blizanaca je samo djelomično isplaćen. Prodavao je djed Marko vrijednosti iz kuće, kako mu ne bi vjerovnici zlostavljali sina u Veneciji.

Nove poslove više nije imao tko ugovoriti, mali Marko nema ni osam godina. Trebalo bi se otisnuti po bazenu, naći zaradu. Stric Marko se neko vrijeme uzdržavao prodajući za druge. Radio je za plaću, jer morao bilo što raditi da se prehrani u izbjeglicama prenapučenoj Veneciji. Čak je bilo perioda kad je prisiljen prositi, što mu je čak dobro i išlo, obzirom na izgled. Tu je grof Zorzi, par puta stricu Marku pomogao.

Lucijan je bio na sedmom nebu. Kao hijena se veselio padu lava, i čekao kada će zadati smrtni udarac. Aktivno se uključivši u uništavanje. Onima koji su Pole voljeli širio je glasine o pogibiji blizanaca. Onima koji su ih slabo poznavali ili bili indiferentni prema njima, je tvrdio da su prešli na pagansku religiju, priključili se Tatarskoj vojsci. Pa dodavao kako su počinili razna zvjerstva, i druge mračne

mitove o njima. Uključivo da su ih vidjeli da piju krv ljudsku, i žive kao životinje, ne želeći se vratiti kući. Pa bi to povezivao s djedom Markom: Jer stari nikad ne ide na mise. Sumnjao je da su oni svi antikristi.

Marka okolnosti nisu mijenjale, isti pozitivni dečko, koji nije ni primijetio da je nestalo osmjeha oko njega. Iako je naučen da ne cijeni čovjeka po bogatstvu, svjestan je da nisu svi takvi, pa ne zamjera. Opravdavajući ih činjenicom da Poli više nisu bogati. Pa što, svi imaju nekad problema, kolikima su pomagali kad su bili u sličnim pozicijama. Ništa ga to nije uznemiravalo, rastao je punim plućima, sanjao, živio, radio, volio. Bližio se dobi za ženidbu, skoro četrnaesta godina. Vidjevši poteškoće koje su mu obitelj snašle, odlučio se pomoći obitelji. Kako djed inzistira da se loza nastavi, odlučio se oženiti, dobiti sina. Pa se par godina priključiti Mletačkoj vojsci, tamo se najbolje zarađuje. Isplatiti dugove. Ppomoći svojim, pa se otac vrati. Biti će ponosan na sina. Ženiti će onu u koju je zaljubljen otkad za sebe zna, Mariju.

Znao je cijelim danima kopati umjesto majke, ribati, vozio bi jednom mjesečno stricu hranu u Veneciju, ribati, pomagati otočanima. Onda žuljavih ruku trčati smijati se s djedovima i majkom na večeri. Akil je već neko vrijeme poboljšivao. Teško ga je pogodio razvoj događaja, i situacija u kojoj mu se obitelj nalazila.

Nije dugo bio bolestan, umro je tužan, ipak pomirivši se sa svijetom. Blagoslivljao je obitelj, kod svih svojih Bogova. Prije odlaska pripremio je unuka da bude otvoren prema smrti. Prirodnoj, univerzalnoj fazi nakon života. Tražio je da ga isprati s ponosom, i sjeća ga se s osmjehom. Svoj život neka živi u skladu s mogućnostima, ali ponosno. Djed Akil se jedno jutro samo nije probudio. Zimsko je jutro bilo, tako da je bio hladan kao led.

Nisu čuli kada je prešao. Mirno, u snu. Marka je opteretio zadnji razgovor koji su vodili večer prije. Pričao mu je djed o Heraklu i ženi koja ga je otrovala iz ljubavi.

Razgovor je tekao kao obično. Kad mu je Marko napomenuo da će uskoro navršiti četrnaest godina, da se mora oženiti, i početi doprinositi u obitelji. Otvorio mu je zaljubljeno srce. Molio je starca da s njime ide mladu isprositi. Trebao mu je neko zamijeniti oca. Požalio mu se kako je djed Marko odbio ići s njim ili bilo kim u Lucijanovu kuću. Akil kao da je bio svjestan da se ujutro neće probuditi. Bez odgovora na Markovu molbu, s tugom mu je ispričao priču o Heraklu i ženi koja ga je toliko voljela da ga je ubila. Pa se povukao na spavanje.

Nije priznavao Marka da su ga mučile glasine da ga je otac napustio, koliko god je odbijao vjerovati u to. Stoički je izdržavao sve teškoće koje su mu se u životu množile. Tako je odgojen. Sve se mijenja, sad je loše ali biti će opet dobro. Dok živi, treba živjeti život u punini. Dostojanstveno kako priliči Polima. Pa bi upao u adolescentsko maštanje, sam će on ići kod Lucijana isprobiti Mariju. Tiho, prijazno čeljade, zaigranih, pak sjetnih očiju. Lijepa kao najljepši porculan iz stričeve trgovine u Veneciji. Zagonetna. Sjećao se njenog pogleda od najranije dobi. Uvijek je bila negdje u blizini. Sam pogled na nju bi ga razgalio. Ona je stalno u njega gledala.

Oženiti će se, imati će desetero djece, on će putovati i trgovati. Baviti će se ribarstvom, neće svoju djecu napuštati kako je njega otac. Stalno ju je osjećao, kao magnetna igla sjever. Gdje god da se ona na otoku nalazila, on ju je mogao locirati, slutnjom. Jednom prilikom se to pokazalo korisnim. Marija je za kozom pala i ozlijedila se. Čim je čuo od drugih da je nestala, nepogrešivo je odveo par mještana, sa djedom prema njoj. Znao je gdje ih treba voditi, točno ih je doveo do Marije, koju je vidarica nosila ozlijeđenu kući. Možda je to bila slučajnost.

Postoje li u životu slučajnosti?

Život je iz njegove perspektive bio idila, volio je uzvraćeno. Svaki je njen skriveni i značajni pogled osjetio.

Akilov odlazak ga je strašno pogodio. Ne zbog starca, koji ga je pripremio. Već zbog majke, koju nije mogao nikako utješiti. Nije Ana bila spremna, zaključana u svojem jadu, slomila ju je očeva smrt.

Sve su okolnosti u njemu očvrstnule odluku i životnu strast. Vidjevši majku neutešnu, odlučio joj je donijeti unuka, da joj opet zakuca srce srećom. Odlučio je čim prije ući u svijet odraslih, oženiti se, dobiti djecu. Kako bi mogao pomoći svojim, i nastaviti svoju lozu. Trebalo je dugo poticanja da se Ana sabere.

Adolescencija je Marka, premda okružen teškim životnim prilikama, izdigla iznad svih poteškoća. Nikad nije bio sretniji. Sada siromašan dječak, prosjak sa stavom kralja.

Kako mu je majka mu je s druge strane teško podnosila glasine. Mučile su je u snovima. Posebno one u kojima ju je muž zamijenio za Tatarku i pije krv protivnika. Pokušao je što više njenih dužnosti preuzeti na sebe. Kao i sve zadatke od djeda Marka i Petra. Snalazili su se nekako, i za strica je bilo.

Ana je teško bila ranjena u odrastanju izgubivši majku, suvišna u ujakovoj kući, svjedočeći svakodnevnom ponižavanju oca. Sada joj se isto s mužem i svekrom događa. Onda, očeva smrt. Falio je svima zajedljiv, topao starac. Imala je u srcu samo njega, i Marka. Ostalo joj je tek bila svojta, posljedica otuđenosti od ujakove obitelji. Marko u adolescenciji nije mogao stajati na mjestu, nedovoljno je vremena s njom provodio. Upala je u duboku depresiju. Prikazivala se čvrstom i hrabrom. Bez treptaja je podnosila sve glasnija ogovaranja, prijekorne i sažaljive poglede sumješтана, siromaštvo i glad. Prolazile su godine u vrijeđanju i teškom radu. Prije se rijetko smijala, sada više nikako.

Kriza raste od 1261 i postala je nepodnošljiva.

Zaboravila je lik muža kojeg je znala tek blijesak dana prije toliko vremena. Život ju je slomio, izvori sredstava presahnuli. Oca je izgubila, muž joj se nije vraćao, sin joj je od male koristi, predobar je ne zna kako će u životu proći, sigurno će ga ljudi iskoristiti tako dobrog i naivnog. Svekar joj je također polako kopnio. Samo o onom svom prstenu priča. „*Da me bar nema*“, to joj je postala poštapalica.

Godine su joj prošle u polju, kako bi priskrbila osnovnu hranu. Grof ju je angažirao za sluškinju na dvor, jer su odbijali poklonjeni. Svako je jutro ustajala loviti ribu. Pa bi radila po kući. Pa na dvor, pa u polje, pa po kući, lijegala kasno, budila se rano. Nije više bilo smjeha za stolom, otkad Akila nema. Marko i Petar si ne mogu nabijati kontre, previše se vole i trude u prazno. Tovar je svaku noć tulio za Akilom otkad je otišao. Pas je star, ali ne zavija od fizičkog bola, tuži se i žali.

Nedaću joj je Marko nastojao umanjiti, pomagao joj je u svemu što je uspio. Sretan i nesvjestan situacije u kojoj je dobro iz njegova života kopnilo potaknuto nekom neprirodnom osekom. Usprkos Akilovoj priči o Heraklu i njegovoj ženi Dejaniri⁵⁹ koja mu u zaljubljenosti prsluk maže otrovom. Prevarena od kentaura Nesa, koji ju je uvjerio da je njegova otrovna krv, u stvari čarobno sredstvo koje će joj ga vratiti u naručje, ako drugu pogleda. Nije vidio nikakvu poruku u priči koju mu je djed prije smrti ispričao. Razmišljao je samo o rješenju problema. Ženidbi.

Očekivalo bi se da otac prati isprositi mladu. Njegovog oca nije bilo. Djed Marko se jednostavno ne da nagovoriti. Marko je u prosidbu odlučio otići sam. Tu je noć Tovar tulio i tulio, pa lajao pa cvilio. Cijelu noć nisu spavali. Misli, očekivanja,

⁵⁹ Kćeri Enejinoj, kćeri osnivača Starog Grada

umor uzavreli su mladu krv. Ujutro je, odlučio da više neće čekati. Tovar je cijelu prošlu tulio da ga ohrabri. Tako je to mladić tumačio, svako tumači kako mu paše.

Sasvim sam je zaputio, Lucijan je otvorio vrata.

To je bio kraj jednog nevinog života.

Srušila se kula od karata.

Nije bio pripravan na ono što je našao.

Premda mu je obitelj trenutno bila u izazovnom periodu. On je vrijedan, sposoban, voli Mariju, zasigurno će joj biti dobar muž, dobar zet. Nije mogao ni u jednoj analizi naći razlog da bi ga odbili. Proći će trenutne teškoće, vratiće se Poli opet na vrh. Biti će opet uspješni, on to garantira. Sve je izgovorio u jednom dahu.

No razgovor se razvio drugačije od onoga što je mladi Marko očekivao.

Lucijan ga je pustio da kaže. Uživao je Lucijan u trenutku. Očekivao je kako ga je Marko došao moliti pomoć.

Kad je shvatio da je došao po ruku njegove unuke, tada je sva mržnja koju je osjećao prema obitelji Polo eksplodirala.

Tada je Marko prvi put u životu vidio, osjetio i upoznao mrak, noć. Iako je jutro bilo.

Susreo je nesputanu gajenu, odležanu a opet frišku mržnju, armiranu i prenapregnutu.

Iskuljalo je iz Lucijana vrijeđanje i ponižavanje. Opijen mržnjom i nadmoći nad klipanom ispred sebe. Probijali su Marka, ledili i pekli noževi mržnje. Mlazovima su spirali s njega tkivo života, iluziju sreće. Zaklinjao se i opisivao silnice, boje tih valova, jer to nisu bile riječi, vidio ih je pred očima, osjetio u nosu i ustima, pod prstima. Svako toliko Lucijan je ponavljao *'paganine, kao što su ti djed, otac, stric i one luda tetka'*.

Kao da je u nekakav portal upao. Diva ga je upozoravala na ovo, kao da je najavila. Akil ga je upozorava, i Tovar noćas, nikoga nije čuo.

Uzdizali ga i spuštali valovi mržnje, ljuljao se kao brod. Iako se ni milimetra nije makao, blokiran kao zaljubljeni tetrijež. Nije poznao Lucijanove riječi, nije razumio što se događa s njime, s otokom, sa svemirom, sve se ljuljalo.

Nakon nekog vremena je prepoznavao riječi uvreda koje su se nepresušno slijevale među starim, tamnim zubima i neprirodno crvenim jezikom, leteći s kapljicama sline: „*kopile, bijedniče, beskućniče ..., moju princezu?*“

Koristio je Lucijan ime Marko, ali Marko je osjećao da se ne obraća njemu.

Uživao je Lucijan izrigati blizu stoljetnu mržnju. Uklonio je sve filtere, ohrabrivala ga je činjenica dominacije, temeljena na recesiji obitelji Polo na Korčuli, i uopće nemoći, neznanju i nevinosti mladića pred njime.

Dok se Lucijan istresao.

Marko je doživljavao transcendentalni pomak svoga bića. Opisivao bi kako mu je svijest klizila oko sebe i Lucijana, da nije gledao samo iz jedne perspektive. Već je na scenu gledao iz niza kutova, odozgo, slijeva, zdesna, s poda, odostraga. Usporeno i ubrzano. Zaklinjao se kako je pratio kapljice sline koje su frcale iz zapjenjenih usta, otkidajući se od istrošenih zuba u smjeru njegovog lica, i to je trajalo i trajalo. Vrijeme je stalo, kapljici sline je trebalo dugo da preleti, kao kad je znao pratiti sunce po nebu. Riječi su bile nerazumljiva buka, trebalo bi dugo vremena kako bi je povezao s pojmom.

Vidio je ljepota kojoj se toliko divio u životu i svuda je nalazio. Materijalizirala i kao prekrasno se svjetleće biće pokušala obraniti Marka. Koji je gledao kako se pokušava obraniti, pa sakriti, zgrčiti, skutriti. No uslijed udaraca tih valova, eksplozirala, razletjela se, detonirana čistom i nepatvorenom mržnjom. Razletjela se ljepota kao oblak svjetleće prašine, i nastavili su je valovi mržnje nositi dalje dok mu nije izmakla iz vida. Oblak ljepote je opisivao kao veliko dijamantno biće koje se razletjelo u milijune sitnih svjetlucavih zrnaca. Koji su se kao geleri razletjeli u vrijeme.

Tada ga je Lucijan krenuo udarati, šamar, pa je uputio šaku. Marko, zdravi momak u punoj snazi. Koji se po jedru klizao kao po toboganu, ispinjao po konopcu bez nogu do osmatračnice broda. Refleksno je zaustavio starčevu ruku.

Što je prouzročilo još dublju i potmuliju ranu.

Njegova izabranica, idealizirana ljubav dječake dobi. Koja vidjevši da Marko drži starca za ruku. Utrči u suzama i krene grebati i udarati Marka, zajedno s ostalim članovima obitelji. Na ovo ga je upozoravao Akil.

Udarali su ga i tjerali.

Branili su nasilnika od pasivne obrane. Dijelom svoga bića Marko je svjedočio neprirodnom likovanju starca. Koji se smješkao perverznom srećom, kao Nes, jer je zatrovao ljubav. Nevini članovi obitelji su iz ljubavi uništavali ljubav u Marku.

Lucijana je još uvijek onaj inhibirani Marko držao za ruku, brojeći desetine udarača koji su mu pljuštali po licu i tijelu. Pogled odostraga nije mogao vjerovati scene koje su se pred njime odvijale.

Odrezao je Marko svoju ruku kojom je držao starca, kao što si kojot odgrize nogu u zamci da se oslobodi.

Zaputio se negdje, pravo u nigdje. Ječalo mu je u glavi. Ruka kojom je držao starca je s njime bila, ali mrtva. Mijenjali su mu se u glavi razni sugovornici, ponavljali svaki svoj savijet glasnije i glasnije da nadglasaju uvrede koje su rezonirale u ponavljanju. Kako će igdje ići, kako će to više živjeti. Odjednom su ga počeli ubadati svi oni pogledi nepoznatih, sažaljenje, strah, osuđivanje. Bježao je ali im nije mogao pobjeći. Kakva sramota, kakav čovjek, *'kriv, bez krivice'*. No nitko mu nije od stotina glasova odgovorio. Nije znao gdje ići. Odlutao je u gustiš, samo se je htio sakriti, osjetiti tupost, zatupiti, obrisati taj dan. Ah da se vratiti satima ranije.

Lutao je otokom omeđenim morem, u mraku, da je bar na kopnu da ode dalje i dalje. Koliko je prošlo prije nego se sabrao, sjetio se obitelji. Zašto nije slušao djeda. Prošao je dan, došla večer, pala je noć. Brinuti će se gdje sam.

Dan kada je zaprosio Mariju, bio je dan kad mu je majka umrla, nije izdržala poniženje kojem je bio izložen njen sin, kao ni riječi i zlo koje su izvirale iz Lucijanove žene.

Ona je kad je Marko otišao, odmah dotrčala kod Ane, žaliti se i ispričati kako joj je Marko napao Lucijana, koji mu je odbio dati Marijinu ruku.

Marko se nije pojavljivao a majka mu se u patnji branila od agresije. Zadojena mržnjom Lucijanovom, žena mu je bila posebno agresivna i unijela nemir i zabrinutost u kuću Polovih. Vrištala, proklinjala, naricala, opisujući kako je Marko nasrnuo na starca. Djed Marko je čuo tko je došao i nije ni izlazio iz kuće. Vika je privukla susjede, i Petar je čuo viku i krenuo prema njoj.

Ani je smrt oca, patnja, teški rad, tračevi, usamljenost i briga, zadnjih godina sve teža bila za nositi.

Opisivali su da joj je srce puklo nedugo nakon dolaska razularene Lucijanove žene, usred njene vike. Samo se salila s nogu tlačena vrištanjem i uvredama ci-

tatima Lucijanovih fraza. Drugačije je vrisnula Lucijanova žena kad joj je Ana pred očima kolabirala. Nije se ni spustila pogledati kako joj je, susjedi su dotrčali, rekli da ne diše. Kad je shvatila Lucijanova žena da je Ana preminula. Stubokom se promijenila, nije u njoj bilo mržnje, i ona je bila samo jedna u nizu žrtava Lucijanove mržnje. Spoznala je odgovornost za smrt drugog ljudskog bića. Muk je dozvao djeda Marka koji je istrčao čuvši da mu je nevjesta kolabirala. Panično u bolu, krenuo je dizati tijelo snahe. Ani su se udovi klatili svaki u svojem smjeru bez kontrole. Nekako ju je nespretno privukao sebi u naručje da je odnese u kuću. Hodajući tako van sebe, nepripremljen, gledajući u nju, nadajući se vidjeti kako će uzdahnuti. Sapleo joj se u ruku, i pao, na samom ulazu u kuću. Presložio se preko beživotne snahe, udario glavom u kameni okvir vrata. Onesvijestio se u čudni splet dva nepomična tijela. Tako ih je i Petar zatekao. Kad je došao, svi prisutni su u šoku nešto pokušavali, skupiti posuđe koje je Ani ispalo ili pružiti pomoć onesviještenom starcu. Samo je Lucijanova žena stajala kao stup soli na sred dvorišta. Ona nikad više nije ni jedne riječi u životu prozborila. Petar se pobrinuo da odvoje djeda od nevjeste. Utvrdio da je preminula, pa je dao ženama kako bi je uredile za pokop. Djedu je doveo čovjeka koji je liječio na otoku. On je utvrdio povrede glave, slomljen lakat desne ruke i vrlo vjerojatno lom kuka.

Tijekom bdijenja za Mariju, skupili su se ljudi i bdjeli u tišini. Petar je pripremio karmine. Pokušavajući saznati što se u stvari dogodilo. Kad je shvatio slijed. Poslao je mlade da ga potraže po otoku. Nitko ga nije uspio naći. Marko se sam pred jutro pojavio pred kućom.

Obavještavali su ga ljudi u suzama što se dogodilo, nije ih čuo, niti shvaćao što se događa. Smatrao je da su se skupili u vezi prosidbe. Neki ga je nemir obuzeo, kad je shvatio da se ljudi nisu okupili radi njega. Kad je ušao u kuću i vidio majku kako ukočena leži na stolu. Istom onom oko kojeg se sva njena životna sreća odvijala. Pristupio joj je, pokušao joj ruku privući svojim usnama. No, hladna se ruka kruto odbijala pomaknuti. Stajao je samo tako, ništa ne shvaćajući, ništa ne govoreći. Tada je iz djedove sobe stigao Petar. Koji mu je opisao što se dogodilo i odveo ga djedu, koji je spavao. Marko je pao na njega, ali se odmah odmakao kad je starac bolno zaječao. Pa se vratio kod majke. Od majke je odlazio do djeda kao u nesvijesti, u snu. Sjeo je Marko majci uz glavu stavio joj ruku na lice i ostao tako dok ga nisu odmakli, kako bi je zamotali i za pokop pripremili. potpuno zamotali. Kad je išla pogrebna povorka pratio ih je bez da je pustio suzu za sebe, za majku, za život, za sudbinu. Samo je tupo, ne shvaćajući gledao oko sebe. Za povorkom

je u snu išao za ljudima. Probudio se tek kad mu je majku progutala zemlja, sjetio se djeda. Ništa što ga je okruživalo nije poznao. Tupilo je zaglušilo sve i majčinu smrt, pogreb, događaje od jučer. Tupilo mu se nekontrolirano raširilo dušom i srcem kao šumski požar. Kao kroz san se vratio u kuću, koju također nije poznao, prepunu ljudi. Nije se Marko probudio niti je spavao već dugo, što od Tovarovog zavijanja, što od ljubavi, što od poniženja, pa sad od smrti. Jauknuo je srce, samo mu je djed ostao. Molio je za njegovo ozdravljenje. Nikad nije molio, Petar je za to bio zadužen. Cijeli je dan sjedio uz njega, Tovar mu je držao glavu u krilu, nije se oglasio nikakvim zvukom, samo ga je odozdo gledao tužnim očima. Ni sljedeću noć nije spavao, probudio ju je uz djeda. Djed je u nesvijesti cijelu noć proležao. Kad su ga budili za sprovod, nije ga čuo da ječi ali mu je na licu ostala ista bolna grimasa. Ljudi su ulazili i izlazili, Petar je jurio od djeda do ljudi, povremeno do Marka. Sljedeće se jutro djed probudio kada je vidio Marka uz sebe. Lijevom je rukom skinuo prsten sa slomljene desne ruke i gurnuo ga unuku na prsa. Opirao se Marko toj gesti, no starac je inzistirao. Uzeo je Marko prsten, popuštajući kako bi smirio djeda koji je odjednom postao slomljeni starac. Objesio si je prsten na traku od kože, oko vrata, rekao mu da će ga oči dati kad se vrati, djed ga je molio da ga stavi. Zatvorio je oči djed Marko, ocrtan borama boli kao paukovom mrežom centriranom u korijenu nosa. Rekao mu je da ga nema kome dati, da je izgubio svih, i Nikolu i Matea. Strica Marka još davno i da je sad na Marku da ga nosi. Šiva će mu pomoći sad kad je sam ostao. Opet je izgubio svijest. Petar je šetao od pobratima do gostiju. Sa svakim popio, braneći se od boli vinom. Vraćala se Marku neka nova svijest o okolnostima. Ispunjavale su ga navale samosažaljenja, očaja, straha. Osjećaji koje do tada nije poznao, iako ih je slutio.

Sljedeće se jutro shvatio kako danima nije jeo. Pa se sjetio da mu više nema majke. Kako ga je zatekla ta činjenica, odjurio joj se na grob isplakati. Sjedio je uz humak, ne znajući što reći, ne shvaćajući što se događa. Sjedio je uz nju držeći neki kamen, dok se nije djeda sjetio. Trkom je, s groblja, pohitao natrag bolesnom djedu. Tempo su mu nabijali tupi udarci prstena o prsa. Svakim zamahom jači i potmuliji kao kakvi otkucaji nekog vanjskog srca. Kad je stigao pred kuću je stao, odlučio slušati djeda, umiliti mu se, ispuniti njegovu želju. Skinuo prsten s ogrlice i stavio si ga na prstenjak desne ruke. Prsten kao da mu je obujmio prst. Kao da ga je stisnuo. Savršeno se prilagodio na prst. Gledajući kuću. Tješio se da ne treba brinuti. Sada on nosi prsten. Sigurno će mu se molitve ispuniti. Svjesno brišući misli na sve prethodne događaje. Stigavši pred vrata, se otvore, a Petar izađe tetu-

rajući u suzama s bocom u ruci. Očito pod jakim utjecajem alkohola, s bocom u ruci. Gušći bol koja ga je očito razdirala. Spominjao je propast, kraj svijeta, svi su ih sveti napustili, žao, ni Bog ne želi pomoći.

„Petre kako je djed?“

„Umro je, sad je izdahnuo, dok sam ga za ruku držao.“ Pa je dodao, *„više ga ne boli“*. Izrekao je i dugo kašljao nemogući uhvatiti zraka dušnika punoga sline razrijeđene vinom.

Utrčao je Marko osvjedočiti se da je ostao sam na cijelom svijetu.

Sam.

Pao je na djeda, ležao je na njemu, povlačio ga, štipao. Plakao, svađao se, tulio. Osjećao je kako iz starca izlazi toplina, i njegova je odlazila. Gledao je poznato lice obojano blijedilom sa zagonetnim osmjehom blagosti na starčevim usnama.

Djed je umro upravo u trenu dok je on prsten na prst natakao. Pokušao ga je skinuti, baciti, ali nije se sa prsta dao.

Ne kontrolirajući kretanje izišao je i propao na zemlju pred kućom uz Petra. Točno na mjesto gdje mu je mati pred koji dan pala. Ne znajući kako da utiša bol, uzeo je bocu iz Petrovih ruku. Nikad do tad nije probao alkohol. Bez kontrole, bez da ga pogleda, ili da neki zvuk ispusti, iz Petrove omlohavjele ruke uzeo bocu. Nalijevao se i punio, ništa nije osjećao. Kakd ju je ispraznio, otišao je po drugu u kuću. Prolazio je pokraj djedove sobe tiho, refleksija starih navika, da ga ne probudi. Zujanje u ušima nije prestalo. Vratio se uz vrata u prolazu opet vidio djeda s osmjehom na licu. Nije se zaustavljao, vratio se pokraj Petra i nastavio piti dok se nije potpuno oduzeo. Petar je bio tu, gledao ga s patnjom i šutao i kašljao sav balav, suze su bez plača, same tekle. Tada je Petar kratko izjavio: *‘ja sam otrov, svih je moja kob ubila, svih koje sam volio. Nikome dobra nisam donio, nikog nisam uspio obraniti. Samo želim nestati’*.

Sunce je na zalasku uprlo u njih a noć je trajala.

Probudila je Marka graja i kuknjava lokalnih žena. Još je noć bila mlada. Pokraj njega je je bio Petar, u čudnoj ukočenosti a susjedi ga drmaju.

Marko se nije odmah sjetio što se događa. Javila se blokirajuća bol u glavi, zujanje se samo nastavilo, nevjerica. Pa blic bolnih sjećanja koja mu nisu došla iz glave, nego iz srca, iz želuca, odozdo. Probudili su ga kuknjavom u istoj noćnoj mori.

Prisjetio se svega, skočio se i utrčao u kuću do djeda, kojeg je našao na stolu, kao pred koji dan majku. Samo ga je gledao bez riječi. Stari mu se smijao sa stola. Privukla mu je pažnju buka izvana, izašao je vidjeti što je Petra zadržalo. Našao ga je vani, isto zamotanog. Tvrđili su da se ugušio u alkoholu.

Vratio se kad su unijeli Petra u kuću. Ležali su Marko i Petar jedan do drugog, kako su i živjeli.

Nastavio je piti. Molili su ga susjedi da ne pije, nudili mu jelo.

Lucijan je bio sa ostalima u kući. Zabrinuto je opisivao prisutnima kako su njih trojica u mladosti bili kao braća. Da je sada on sam ostao. Neprirodno uživajući u ulozi, kao neki dan, kada su Marka udarali njegovi ukućani.

Čudila je okupljene snaga kojom je govorio. Likovao je, postavši najveći autoritet u selu. Sjajila je kuća zloslutnom sjajem. Ustao se. Prišao Marku, neiskreno izražavajući sućut. Pa mu krenuo objašnjavati koje su sad njegove dužnosti.

Marko je sada glava obitelji Polo. Nasljednik. Premda je sada u stvari siroče bez oca i majke i skrbnika.

Lucijan je odlučio pomoći mu. Odlučio je dati mu ruku unuke Marije. Vjenčanje će organizirati nakon pokopa. Vidio je svoju priliku za finalni udar, prst božanski, čuperak Kairosov⁶⁰. Iskoristiti slomljenog mladića pred sobom. Tako bi preuzeo posjede Polovih. Objašnjavao mu je o vlasništvu, pričao o granicama, krenuo se dogovarati o vinogradu.

U jednom ga trenutku Marko ga više nije mogao slušati. Tijelo mu je samo odskočilo, potaknuto strašnom vatrom koja mu je vrat pržila, prolazeći kroz rebra kao zrakama.

Ni trenutka nije više mogao ostati u kući svoga rođenja. Zlo ju je okaljalo.

Otišao je bez riječi.

Trčao je do luke uskočio u more, pa se zakačio na mali jedrenjak koji je upravo odlazio. Napustio je Korčulu.

Nije prisustvovao pogrebu djeda Marka, ni Petrovom.

Bježeći od susjeda, sebe i nemogućnosti shvaćanja cjelokupne situacije.

⁶⁰ Bog povoljnog trenutka

Narednog razdoblja se Marko ne prisjeća. Vjerojatno nije o tome htio pričati. Živio je s demonima u paklu. To je bilo sve što je znao reći.

Otočani su pričali da se predao tamnoj strani, da se družio s najmračnijim ljudima, po najgorim rupama, valjda je želio dokrajčiti mrtvo srce. Samo ga je Šivin prsten čuvao kroz to razdoblje, znao je reći, nijedan nositelj prstena u obiteljskoj povijesti nije bio ozlijeđen u ratovima u kojima su sudjelovali.

Marija je na otoku čekala svog obećanika, kako bi danas rekli zaručnika. Djed joj je preuzeo brigu o imanju Polovih. Petrovo crkvi.

Godinu kasnije, našao ga je otac u nekoj rupi u Carigradu. Nakon što su blizanci iznenadivši svih vratili živi i zdravi iz Kine. Saznali su što se na otoku dogodilo, oba su pohitala naći ga. Nije ga lako dobio nazad. Trebalo mu je par tjedana da ga uopće dobiju za suradnju. Gotovo na silu su ga odveli. Vratili su se na Korčulu. Tada su se susjedi okupili da im izraze dobrodošlicu, izraziti sućut. Vladala je neka tupost u Marku koja je čudila svih oko njega, osim blizanaca, koji ga nisu ni poznavali.

Marko je tek tada shvatio tko su ljudi koji su ga na Korčulu doveli. Upoznao se s ocem kroz oči mještana. Sjetio se djetinjstva, dana, pisama koja je pisao tom čovjeku. Svog jada koji je majka proživjela. Kako je znao tužan djed biti kad bi gledao svečano odijelo s rupom.

Sada je pred njime stajao upečatljiv čovjek u najfinijim tkaninama, naočigled ludo bogat, sa istim takvim bratom. Gdje su do sad.

Korčula se dosta u međuvremenu promijenila, nakon tragedije, Kad su se na otoku pojavili blizanci na kratko, Lucijan se objesio. Par tjedana prije povratka blizanaca sa Markom. Govorili su da nije mogao podnijeti da će Poli opet preuzeti posjed..

Kad su se vratili, pojavila se i Marija. Koja čeka da se uda za Marka, obećana mu je. Marko o tome nije mogao ni pomisliti. Ona za njega nije postala. Znala bi mu prići nasamo, govoriti, objašnjavati svoje postupke, vratiti se u vrijeme prije, no ona je za Marka ostala negdje davno pokopana. Volio ju je iz daljine, s par riječi, sada kad je pričala sve je zvučalo lažno.

Stalno je nesretna djevojka tražila Marka, no on se toliko stvrdnuo, da njene suze nisu mogle dirnuti njegovo srce.

Nije prihvaćao njezine vapaje, nije je mogao gledati.

Kad ju je odbijao, imao je osjećaj da u svoje srce zabija nož.

Riješili su Nikola i Mateo sve imovinsko formalne repove, vratili sve dugove. Prije smrti je Lucijan preuzeo svo njihovo na sebe. Povratu se nitko nije suprotstavljao. Lucijanov sin se nakon očeve smrti ukrcao na jedrenjak, nitko nije znao gdje je otišao. Iza Lucijana na otoku ostala poludjela žena, nevjesta i unuka.

Upoznali su blizanci na otoku i grofa Marcela, on im je iskazao poštovanje, prvenstveno zbog oca, a i njihovih pothvata. Pa je izrazio bol i kako je teško prihvatio gubitak prijatelja Marka, njihovog oca. Nije ni Marcelo tada bio u najboljem izdanju, i sam je ubrzo umro.

Nastojao je Marcelo tijekom razgovora u Marku probuditi iskru, na trenutke mu je izmamio natruhe osmjeha kojeg mu je pred koju godinu morao limunom brisati.

Ostao je bio Marko bez svih svojih snova. Potpuno se predao. Zalutao u tami. Mučila ga svaka noć. Najčešće ista mora u kojoj Lucijan onu noć pred kućom guši Petra pa se onda prema njemu okreće. Toliko realno da više nije znao dali je to bio san ili stvarno.

Marko više nije bio Marko. Bar nije više bio onaj Marko s Korčule, koji je naivno trčao i svih volio.

Ovaj Marko se izgubio, u očaju i samosažaljenju. Cijeli sklop shvaćanja mu promijenio. Tuga tako jaka da boja oblake.

Prostor kojeg se sjećao, nije ga više okruživao.

Slutio je ranu, kao trunku, točku, sve do vrha oštice mača koji mu je nanizao kožu, mišićnu opnu, hrskavice i kosti rebara, osjetio ga u mračnoj praznini grudnog koša.

Svaki je emocionalni podražaj pomicao taj mač. Uzrokovao duboku, potmulu bol. Krtao je kosti, vrijeđao tkivo, kidao krastu. Slutio je gdje se trun nalazio, ali mu srce nije dopustilo povjerovati, nije se predavalo. Zaledilo se srce. Sebe je nekad nesvjesno volio, i cijenio. Sada nije nalazio u sebi ni natruhe ljubavi prema sebi. Nije se zabrinjavao, pasao mu je taj osjećaj ništavila. Mračnog mira. Iako su ga često pržile erupcije straha, griznje savjesti, koji bi mu lizali torzo iznutra.

Tijelo mu se počelo krutiti, grčiti. Intenzivno je osjećao ukočenost, bolove. Agonija mu je postala svakodnevnica. Bol mu je postajala suputnik. Dnevni naponi su mu pružali nadu, jer je znao zaboraviti bol. Kao funkcija tangensa ali koja se iz beskonačnosti vratila u negativni kvadrant i negativnim budila pozitivno. Iscrpljivao se napornim radom, uređivanjem, pakovanjem, čišćenjem kuće, radom u polju, ribanjem, sa što manje društva u tišini. Samo ga je tužni Tovar pratio u stopu, kao u neka stara vremena. Koliko je mogao onako star i šepav. Nikad poslije noći pred prošnju nije Tovar zavijao.

Onda su mu stric i otac rekli da moraju s Korčule, trebaju na put, po zadatku od Kana. Presretan je bio Marko, nije ni obraćao pažnju na izgovorenu riječ, Kan, nije ni znao što znači. Polovicu ih riječi nije razumio, tako da je čitao između redaka, nekakvim telepatiskim čitanjem je nadoknađivao riječi koje nije razumio. Prvi spomen riječi Kan je spojio s nečim lijepim, vidio je da njima puno znači, čak je osjetio strahopoštovanje, a za njega je značila karta za bijeg, legalan. Smatrao je da će na takav način pobjeći od depresije koja ga je obuzela na Korčuli. Bio je nekoliko puta na svim grobovima na otoku, nitko mu ništa nije poručivao. Niko se nije pojavljivao, nije ih više bilo. To mu je govorilo da mu svi zamjeraju jer je uzrokovao njihovu propast. Rijedak smiraj bi našao na krajnjim granicama izdržljivosti, kako bi preskočio fazu lijeganja u krevet i razmišljanja, ušuškavanja.

I tamo su ga čekali demoni.

Likovi prošlog vremena Akil-Lucijan, djed Marko-Lucijan, Petar-Lucijan, majka mu je Lucijanova žena bila. Ponavljali su kao zbor Lucijanove riječi. Čak je i Divu sanjao kao demona. Borio se protiv tih mora, potpunim iscrpljivanjem, kada bi se onesvijestio u mračni, tmurni san. Povukao se u sebe. Nije više bilo sjaja u njegovim očima. Odnosno sjaj je postojao ali tamni duboki sjaj aure oko crne rupe, svjetlost je vrištala gledajući u dubine u koju je upadala.

Situacija u kojoj se nalazi dodatno se komplicirala novim članovima obitelji, koje je znao po čuvenju i želio u dijametralno različitim okolnostima. Sad ne. Sad je odustao os sebe, od svega. Ječalo mu je Divino, *'uvijek budi bolji od samoga sebe'*, on je nastojao biti gori od samoga sebe.

Trenutak kada je odustao od samoga sebe i nije bio najbolji trenutak za uspostavu obiteljskih odnosa. Pogotovu što je oca držao krivcem za sve što se dogodilo. Da je stigao godinu ranije sve bi bilo drugačije. Mogao je.

Zanemario je Marko da mu je i otac tih dana gotovo sve izgubio. Ostao mu sin, koji se ponaša kao psihotični stranac, koji otvoreno pokazuje netrpeljivost.

Markova svijest je Nikolu držala krivim za Lucijanovu reakciju na prosidbu. Za sav onaj sirotinjski život koji mu je majku ubio. Sve što je uslijedilo. Dalje je za-mjerao što nije bio uz njega za svih presudnih trenutaka njegovog života.

Stranac, gore od stranca, dušman i krivac za sve loše ovog svijeta.

Ipak, osvijestio je Marko u ponorima u koje je utonuo kako je sam. Sjetio se kako je okrutan život bio kad je pobjegao s Korčule. Shvatio koliko je važna obitelj. Sa-zrio u agoniji. Oportunist. Prestaje pokazivati direktni antagonizam, guta mržnju spram oca. Tamni balon je sve više rastao, kao kakva baterijska infekcija ali iz svih pravaca, infekcija imunološkog sustava. Smože snage da sve kompenzira i ponaša se zajedljivo ljubazno prema njima.

Samo su mu oči sijevale.

Priklonio se uz strica Matea, koji je bio hladan i nezainteresiran, ali i brutalno direktan. Nije ga štedio u njegovoj boli. Što je Marku odgovaralo, iznenadna bi mu bol godila, jer bi načas odvratilo pažnju od one koja ga je proždirla. Ubrzo je shvatio Mateovu predvidivu grubost. Pa je učestalo manipulirao njegovim reakcijama. Prema svojim potrebama. Trenirao je na stricu manipulaciju. Mateovim bi izljevima bijesa znao prekidati neugodne razgovore, zaobići posjete mjestima koja mu nisu odgovarala.

Marko se sklonio u promućurnost, hladnoću.

Ovaj je Marko, najkompatibilniji sa slikom koju o njemu iščitavam u današnjim medijima. Ubijenog srca.

Opisuju ga kao nekoga koji ide preko ruba svijeta ponesen željom za lakom zaradom. Baš je laka bila.

Koliko ste vidjeli trgovaca u životu koji su voljni riskirati sve za upitan profit, uz svakodnevnu ugrozu? Ne baš puno. E od tih ne baš puno, koliko se od njih iz ponora na vrhove svjetova popelo?

Tako je, nijednog, ako ih i je bilo, respect.

Ipak, prihvatio je u osnovi Marko tada ulogu trgovaca. To su Nikola i Mateo govorili, i svima ostalima. Tek su mu godinama kasnije spomenuli kečige.

Posredno se uvjerio da je siromaštvo u kojem su bili, uzrokovao svu njegovu tragediju. Nikakve druge uzroke Lucijanovog odbijanja, nije u tim trenucima bio u stanju shvatiti.

Nije imao informacija.

Vjerovao je da ga je odbio zato jer ga je smatrao bijednim, nije bio svjestan koliko je sveobuhvatna bila Lucijanova mržnja prema njemu i svemu vezanom uz njegovu obitelj.

Slično kao Marko su razmišljali i blizanci. Oni se isto nisu slagali da jer sam išao isprosit Mariju, sigurno ih je uvrijedio. Blizanci su snagu izvlačili velikih iskustava koja su imali, Marku nepoznata.

Sve što je Marku ostalo na svijetu bila su dva suputnika s kojima je krenuo ne poznavajući ih u nepoznato. Konvencionalno su mu to bili otac i stric.

Stisnuo je Marko ranjeno srce u propusnu utrobu i krenuo na put. Pratio je svoje viđene suputnike. Slušao je sve njihove priče, upijao.

Samo ih je Marija ispratila, govorila da razumije kako će mu trebati vremena da ponovno zaželi nju i Korčulu, a da će ga oboje čekati.

Pogledom na uplakano lice njegove nekad jedine sreće. Završilo je njegovo djetinjstvo i mladost.

Mladi starac se zaputio na put. Put koji mu je bio očajničko sredstvo da preživi dan.

6. PUTOVANJE

Kad se Marko priključio blizancima, nakratko je osjetio smisao. Otišao je s Korčule. Uputio se na putovanje. Prepustio se, izgubio se, između, ljudi, između plamena i vala, između brodske utrobe i palube, između zvijezda i šatora između smrada i mirisa Orijenta. Između ovog i onog svijeta. Nisu odmah krenuli ka Kini, imali su predradnje koje su morali ispoštovati, po Kanovom nalogu.

Nošen neočekivanim vjetrovima s neočekivanih strana svijeta. Stalno su ga misli vraćale na Korčulu. Od čega se svim silama trgao. Želio je zaboraviti divno djetinjstvo, Korčulu, posebno Mariju. Čak je gušio iz osjećaja krivnje sjećanja na obitelj koje više nema, njegovom krivicom. Završio je s Korčulom, odlučio se nikad ne vratiti.

Počele su ga oduzimati slike djeda, majke kako se smiju. Pa ulaze u svoje grobove. Posebno grob djeda, kojem ni na sprovodu mu nije bio. Nije znao kako su ga položili u grob.

Zaleđeni osmjeh na licu kad ga je napustio. Možda mu je laknulo što se riješio takvog unuka. Sljedeća bi vizija bila, Marijino lice, očaj, moli ga da joj oprost, da joj se vrati. Nekad najljepše a sada groteskno i tužno, a učas nagršeno mržnjom.

Nastojao se ne sjećati, čak bi nasilno ušutkavao sjećanja, vizije. Radio bi bilo što, stalno se iscrpljivao. No utrošena snaga se poigravala s njime čekale su ga iste vizije i u snovima, morama. Sanjao je Lucianovo unezvijereno lice mržnje, pa prevrtljivo ljubazno zamotano pohlepom.

Sanjao je i sve ostale slike mozaika vlastite propasti. Lio je u snu suze koje nisu bile njegove. Natjeravao se do polusna, poluspavajući bi nastavljao raditi mehanički radnje kao što su slaganje odjeće, kreveta. More su mu oduzimale noći. Svaka noć drugi dijalog, znao je cijele noći pričati, svađati se i žaliti. Slušali su ga otac i stric sa strepnjom.

Bolne vizije su mu oduzimale dane, noći.

Bez obzira gdje se nalazio na ulicama Venecije, Rima, s ratnicima u Akri, s papom, pijancima, kraljevima ili prosjacima.

Kada bi ga mora probudila, nije više mogao spavati. Pa bi skitao, radio bilo što, iscrpljujući već iscrpljen organizam.

Sva se bol koju je izbjegavao se usidрила i krenula rasti kao parazit u njemu. Počeo je osjećati i krivicu zbog Marije koju je ostavio u patnji. Opet nije mogao zaboraviti kako ga je divljački udarala i grebla jer se branio. Tolika je bol vrištala iz svake situacije, a sve ga je podsjećalo na nju.

Pa bi se sjetio obitelji. Lucijana. Toliki su divni ljudi nestali.

Najvažniji su mu se životi izgubili.

On još živi, ostao je, zašto. Zašto je živ, zašto je Marija morala ostati sama.

Što je uzrokovalo takvu tragediju.

Padanje životne snage mu se manifestiralo čudnim vrhuncima strasti, leptirićima u stomaku. Obmanjivala ga je propast kojoj je svjedočio.

Žudio je za daljinama, bespućima, idealizirao ih, kao da je u njima osjećao smiraj, izlječenje. Dok ne bi do njih došao i osjećao isto.

Htio je ići čim dalje iako nije vidio cilj.

Uhvatio bi se razmišljati o zemljama, gradovima i vladaru o kojem su mu otac i stric pričali. Osjećao je nelagodu. Nije mogao vjerovati da će imati što ponuditi takvom čovjeku, on, ruina. Nesposoban u svakom smislu, krvnik najmilijih bez prošlosti i budućnosti.

Što je bio okrutniji prema sebi i drugima to bi se načas bolje osjećao, ali je tražilo još.

Uživao je u samokažnjavanju.

Putovali su morem, kopnom. Spavali po raznim konačištima. Praćeni raznim suputnicima, na konju, na devu, slušajući cvrkut ptica ili zrikavce, ili huk vjetera u pustinji.

Žudio je za sukobima, u mišljenju, u uvjerenjima ali ni od fizičkog sukoba nije bježao, dok je još imao snage. Morao je sukob izazvati, ili se u njega uključiti.

Upadao je opasne situacije, zaplićući svoje probleme s rasnim varijacijama kopija onih koji su mu živjeli u svijesti. Prepoznavao je u slučajnim ljudima obrise karaktera svijeta iz svoje prošlosti.

Otac mu i stric nisu nalazili opravdanje za sve što se dogodilo. Inercijom su nastavili putovati, prisegnuli su, izvršiti Kanovu naredbu. Premda im smisao više nije bio jasan. Obitelj im je nestala u hipu, nisu imali nekakve alternative putovanju. To im je bilo jedino čvrsto za oslonac.

Osjećali su se kao Marko Šatalić-Polo. Kojeg je otac Ante kao „neukog“ gurnuo u drugi svijet, u kojem je bio dok nije shvatio da je izgubio obitelj.

Gurao je život tada i sada, prostodušnog Pola da si sam nađe mjesto pod suncem. Da se potruži učiti, shvaćati, djelovati. Da usvoji, obavi, poboljša. Da dopre čim više u sustav upravljanja, da nauči principe. Uz ludu ambiciju da dopre do srži čovječanstva. Da ispravi nepravde koje su ga okruživale. Htio je pomoći svima a sebi nije mogao pomoći.

Nikola i Mateo su bili u situaciji da su svojim iskustvima i saznanjima mogu pomoći svome narodu, civilizaciji.

Povezati svjetove.

Nije ih vodila želja za zaradom. Uložili su sebe, kao zadnji ulog u veliku igru. To je sve što im je preostalo. Sebi nisu mogli pomoći. Obitelji koja im je ostala sastojala se od bolesnog starijeg brata, kojem su našli domaćicu, udovicu s Krima. Do mladića teškog karaktera, ćudljivim i problematičnim, koji je bio kao kazna. Stalno im probleme stvarao, usporavajući ih, kojekakvim sukobima, neposluhom, inatljivošću. Kao da su kosovi podigli kukavičje mlado. Opet je Polo bježao, od sebe u pratnji oca i strica.

Ni u čemu nije vidio smisao. Bježao je prije i sad je samo želio pobjeći.

Pitao se, ipak, zašto je bijeg sudba obitelji Polo.

Pobjeći, bježati, to bi pretpostavilo naći spas, očekivati spasenje. Kojem se nije nadao, nije ga zavrijedio.

Mlad naivan, kakav je u stvari bio, pridao je sebi preveliku ulogu. Emocijama nadglasan kritički um mu je potpuno zakazao. Iz te perspektive je smatrao svojom greškom, brisanje svega dobroga što je imao u životu. Život kojeg je sanjao, pokazao se utopijom.

Odustao je od normalnog života ratara, ribara, trgovca, otočana. Muža, oca. Od svega je toga bježao, zaronio u eter nepovrata.

Da se usudio birati, prihvatio bi taj ambis odmah. Rađe nego se svaki dan buditi pokraj nepoznatih ljudi koje je trebao smatrati obitelji. Ali se srce nije dalo. Budi bolji od samoga sebe, stalno mu je šumilo u ušima.

Otac i stric su ga nastojali nadahnuti opisivanjem raznih čuda i najmoćnijeg čovjeka na svijetu. Opisivali su vladara a čovjeka kojeg su odlučili slijediti. Vidjeli su mu moć koja je nadilazila i najluđe snove, a bio, samo čovjek.

To je razdoblje kada ljudi nisu primjećivali razlike među sobom. Vremena su to kad ljudi nisu učili o ograničenjima ni u sebi ni izvana. Nisu poznavati gravitaciju, elektricitet, niti ostale sile kojima se danas ograničava um ljudi. Nisu bili zaključani dvijema dimenzijama kvadrata nogometnog igrališta, ili plošnog grafikona ekonomskog prosperiteta, s 3D konturama iste te dvije dimenzije.

Kada bi ih slušao, u trenucima, javljala mu se mračna strana srca. Vapila je djetinjom ljubavi prema ocu. Naslućivao je prošlost i bez uslovno iščekivanje povratka čovjeka kojeg sluša, koji je uz njega. Pa bi te osjećaje ugušio.

Nemogućnost pričanja otuđivala ga je od suputnika.

Vatra u njegovim očima, tjerala je strance. Sve osamljeniji je bio.

Plovidbe, jahanja, organizacija puta, lov, to mu je donosilo smiraj, odvlačilo misli od tragedije koja mu je dominirala u svijesti. Tragedija nadglasuje sve ostalo. Ni jedno ga čudo svijeta koji je upoznao nije iznenađivalo. Ni lijepo, ni čudno, ni dobro ni loše. Loše je prihvaćao, dobro, zanemarivao. Proživljenoga posljednjih godina pripremio ga je za jednako raj i pakao, jer je on bio u paklu.

Put je bio život, i živio je samo dok je putovao. Noć mu nije donosila odmor. More ga nisu napuštale.

Sam odlazak na put nije bio jednostavan, zbog preduvjeta.

Nema više spona sa rodnim krajem. Stricu Marku su ostavili dovoljno sredstava da si osigura ugodan život, kroz dugo vremensko razdoblje. Predlagali su mu da se vrati na Korčulu, da se oženi za kakvu udovicu. No on se je vezao u potpunosti za Veneciju. Pa su mu angažirali domaćicu.

Korčula je nastavila svojim životom. Kroz Kali su prošli, ali su samo ranili obitelj, koja nije bila svjesna svega što se dogodilo, pozdravili su se s njima, oni su bez ustručavanja pokazali žal kad su odlazili.

Polovi nisu mogli krenuti na put bez Papinskog odgovora na Kanovu poslanicu.

Ponovno i ponovno slušao je Marko, Nikolu i Matea da opisuju život preko ruba svijeta. Svijet je tada, još uvijek, ravna ploča. Sugovornici najčešće negoduju na njihovu priču. Neki im se naočigled polariziraju od njih. Neki ih promatraju sa zabrinutošću, ili se pretvaraju da saslušaju ili okreću očima. Nitko ne može pojmiti njihovu priču, a kamoli prihvatiti je.

Previše je to bilo za ljude toga doba, bez obzira gdje su na starom kontinentu tu priču čuli. Premreženi vlastitim sudbinama, egoističnim interesima, sugovornici jednostavno nisu mogli shvatiti, pojmiti, ni povjerovati čudima koja su blizanci opisivali.

Ni Marko nije vjerovao. Kad je počeo slušati što pričaju, dijelio je sve reakcije sugovornika, i nevjericu, i zabrinutost i strah.

Ni kasnije, dugo, nije shvaćao da govore istinu. Jer je bila buno čudnija od snova. Sve je to bilo previše apstraktno. Toliko ljudi, to ne može postojati.

Ali u Marku se probudio bunt, odlučio se za put, zagrizao je uz oca i strica. Odlučio je obračunati se sa svim podsmjesima kojima je svjedočio kako su ljudi reagirali na njihove priče, kao bijesan pas se posvetio dokazivanju očevih riječi, praznim frazama. Blizancima je često kompliciralo organizaciju putovanja. Znao bi Marko izazvati fizički obračun sa neljudima.

Blizanci su usvojili rutinu, pa je Mateo običavao silom izvesti Marka iz prostorije u kojoj bi sugovornici izražavali sumnje. Smirio bi ga, te najčešće ostavio samog. Što bi opet završilo nekakvim sukobom, ukoliko bi ga prestao nadzirati.

U vrijeme, kada su trebali na put. Kardinali i crkveni se oci ne mogu složiti u odabiru pape. Crkva je obezglavljena već par godina.

Uzroci su duboki koloplet osobnih, nacionalnih (Francuska, Italija) interesa koji su zagadili sami vrh crkve.

Kardinali se nikako nisu mogli dogovori. Od tog razdoblja izbora pape datira izraz konklava (con chiave) kada se razjedinjene kardinale zaključavanjem bez hrane prisiljavalo na izbor. Papa Klement Četvrti, koji je napustio svijet prije gotovo tri godine, nije ostavio harmoniju za sobom, upravo suprotno.

Umro je nakon tri godine pontifikata. 29 studenog 1268. Ostavio je crkvu duboko razjedinjenu. Nije on nikad za pontifikata stolovao u Rimu. Sam Rim nje

vidio Pape zadnjih petnaestak godina. Nije to bilo najbolje razdoblje za katoličku crkvu. Nastojali su sve moćniji Franci i premjestiti upravu crkve kod sebe.

Papa čijeg nasljednika nisu mogli izabrati, Klerment IV, kako je tada uobičajeno, svjetovni je papa. Život je proveo kao obiteljski čovjek s ženom i dvjema kćerima.

Na zaredenje ga potiče smrti žene. Bio je jedan od arhitekata buduće inkvizicije djelom „Konzultacije“. Smrt su mu ljudi tog vremena, tumačili kao zasluženom. Duboko je papa Klement uronio u interesne borbe plemstva. Izdanak Franačke linije, sa nekoliko prethodnika, nije se osjećao siguran u Rimu.

Jugom Italije su vladali posljednji Stauferi. Protiv sve jačih franačkih interesa. Stauferi su kraj druge, tada već notorizirana Švicarska dinastička kuća Hohenstauferi (o kojima ne bi dublje, ali je svakako interesantna tema koja traje od raspada Rimskog Carstva). Klement 4 odabire stranu, traži Karla Anžuvina, da obrani interese kršćanstva protiv Staufera, koji su otvoreno protiv njegove vlasti. Posvećuje Papa Karla da oslobodi južnu Italiju i Siciliju, od morskog vladara. Brzo je završila više stoljetna vladavina dekapitacijom zadnjeg iz dinastije Staufera, Manfreda, kralja Sicilije, na glavnom Napuljskom trgu.

Karlo Anžuvina, koji je proveo osvajanje i presudu je ostavio duboki pečat na povijest Europe tog vremena, a ujedno i Hrvatske, koja je većinom predmet ovoga djela.

Polovi su taoci, izbora pape. Moraju mu se obratiti, čim bude izabran. Imaju Polovi agendu. Treba zatražiti papinsku podršku. Kagan traži katoličke emisare. Što veći broj njih. Kublajeva je majka kršćanka, Nestorijanka. Od djetinjstva ga uči kako je vjerski pluralizam temelj stabilne države. Sam kalkulira između Budizma i Konfucionizma. Planira pomoću papinskih emisara ujediniti svijet. Globalizaciju.

Uvjete su dobili, Poli, bez ispunjenja kojih se ne usude pojaviti pred Kaganom. Izgubili bi kredibiliteta vjerojatno i glave pred vladarom istoka.

Čekali su i čekali, prolazili su mjeseci, godina.

Kako bi ipak bili aktivni, kretali su se po bazenu. Nisu se mogli nigdje smiriti na dugo, brzo bi Marko upao u probleme, tjerali su ih iz gradova, sela, iz konačišta.

Nije Marko bio generalno neprijazan, reagirao bi samo ako bi uočio kakvu nepravdu prema obitelji, ili prema dostojanstvu kakvog čovjeka.

Tako se angažirao za prava robova diljem bazena Sredozemlja po kojem su se gibalili. Kad bi se vratili na Korčulu Marko bi dane provodio ili na moru, ili uz majčin i djedove grobove, daleko od svijeta, samo s Tovarom. Koji je dane provodio kod susjeda, star jedva hodajući. Nikad nakon one noći nije zavijao. Da bježao je od Marije.

Nikolu je, pak, na Korčuli pokušao zaskočiti Lucijanov sin, koji nakon očevog samoubojstva nestao. Pojavio se samo da od Nikole zatraži milost, nije izlazio pred ostale sumještane. Vratio se p u brizi za jedino dijete pokušao uvjeriti Polove, da ispune svadbeni zavjet. Nikola je pokušao isto raspraviti s Markom, no to bi Marka gurnulo još dalje. Otišao je Marijin otac, opet, ne čekajući odgovor. Marija je bila uporna, čim bi saznala da je na otoku, ga je molila. Marko je odbijao svaki razgovor.

Bizant se još ne vraća na pozicije moći. Hladno su topli odnosom s Đenovom kao saveznikom (bez kojeg je Veneciju pobijedila) i Venecijom mrskim neprijateljem, s kojim sada pregovara.

Samo sada su dobili novog moćnog neprijatelja Karla Anžuvina, među ostalim, novopečenog uz pomoć Pape, kralja Sicilije. Shvaćaju Bizantinci da su velikim raskolom, stavili metu na sebe. Shvaćajući poziciju u kojoj se nalazi, pokreće car Mihael pregovore o ponovnom ujedinjenju crkvi. Iščekuje i on, novog papu s kojim se nadao vratiti u okrilje zajedničkog kršćanstva. Raskol, podjele, korupcija, mržnja degradira ovu grčko, nikozijsku državu. Koja je uporno pokušavala nadići propast koja ju je okruživala. Već su izgubili a da nisu bili svjesni, u pužajućem usponu nomadskih Turskih plemena naseljenih oko Carigrada.

Više puta su boravili kod strica Marka u Veneciji. On je dosta patio u razdoblju dok se nisu vratili Nikola i Mateo. Braća su ga odmah po povratku riješili svih financijskih problema. Vjerojatno zbog blizine vlastite tragedije, nije mogao pričati ni o čemu osim o svojim i bolima tragedije sa otoka. Intenzivno se samosažalijevajući, kao i obično, otkad ga je tragedija promijenila. Tužeći se kako je sam, i kako će sam umrijeti. Domaćica ga je samo slušala. Tada bi frflajući, mumljajući ispitivao Marka o okolnostima sa otoka. Pogotovo je ispitivao o Lucijanovoj ulozi u cijeloj priči. Neizrečeno su sva trojica braće držali Marka odgovornim. Držeći ključnim prosidbu. Tu ih je zbunjivalo, kako je Lucijan dopustio ženidbu tek nakon smrti svijeta.

S druge strane je Marko, bez izrijeke držao oca odgovornim za tragediju, strica Marka zbog osiromašenja koje je uslijedilo nakon propasti trgovine u Veneciji.

Lucijan ga je sigurno odbio zbog siromaštva. Tako su prešutno trojica braće držali Marka krivima, koji je isto mislio o njima. Nitko od njih nije ni slutio dubinu Lucijanove mržnje.

Objašnjenje ih je stiglo desetljećima kasnije. Sve im je objasnila, Marija. Kojoj se Lucijan otvorio u danima ludila koji su uslijedili nakon Markovog bijega.

Čekao je Lucijan, kada će se Marko vratiti, slomljen realnošću, i molit Lucijana, spasitelja. Pa će on, Lucijan odgajati buduće generacije Polovih. Kako samo on zna. Štogod da je ili nije napravio s Petrom one noći. Vjerojatno je raslo u njemu. Shvaćanje kakvo se ogriješio o te ljude. Da li je to bila grižnja savjesti ili nešto drugo, što ga je nagnalo na samoubojstvo, to nije ni Marija znala.

Braća bi odustala od predmetnog razgovora, zbog bola koji bi se manifestirao Markovim licem. Izrečeno je stajalo među njima, kao grdelin koji leti ne mičući noge sa ljepila baketine.

Marko nije bio u stanju pričati o tragediji na Korčuli.

Ranu je bila preintenzivna u srcu.

Stric Marko je bio u lošem zdravstvenom stanju, cijeli je život bio bolestan. Sada je popustio psihički. Razdoblje prošnje ostavilo je duboke tragove na njega.

Za Korčulansku tragediju je čuo naknadno i ona ga je potpuno slomila. Posebno ga je boljelo što nije pristustvovao na očevom sprovodu, iako čak i da je znao ne bi mogao doputovati obzirom na stanje u kojem je bio.

Kakva je to bila igra sudbine, na sprovodu djeda Marka nije bio ni jedan od četvorice živućih Pola.

Tri sina ni unuk, nijedan.

Čak ni prsten nije bio tamo.

Prsten, koji je od polovljenja svjedočio svakom ukopu prethodnog nositelja.

Nadajući se odabiru Pape, putovali su i u Rim. Gdje je glavni autoritet Sv. Toma Akvinski. Pokušali su od njega dobiti potporu. Njega se gotovo smatralo papom. No on nije bio nimalo zainteresiran za uključiti se aktivno u rješenje Kanovih zahtjeva. Nije ga Kan kao takav fascinirao, bio je fasciniran Polima, kao malim ljudima, koji ponizno traže velika rješenja, iako znaju da sami ostaju mali. Sav je svoj interes usmjerio na njihove osobne sudbine, i put. Podržao ih je, blagoslovio,

no nije smatrao da ima autoritet kojim bi u ime crkve odgovorio Kaganu. Nije vidio smisao poslati braću paganima. Shvatili su Poli da Rim nije mjesto u kojem bi mogli dobiti afirmaciju svojeg putovanja.

Stric Mateo, predstavljao se kao hladna i promućurna baraba, hedonist, naizgled nikad nije nikoga volio, nikoga cijenio osim svoga blizanca. Jedini je mogao pričati s našim Markom, jer je poznao bol, te mu je znao pristupiti na neposredan način. Uključivao ga je neposredno u dnevne planove, indoktrinirao ga je, učeći ga Mongolske običaje, jeziku, kulturi. Prolazi s Markom razne borbene pripreme.

Marko je strica upoznao desetljećima kasnije. Pred smrt mu je priznao da je volio njegovu majku, i odustao od nje u korist brata Nikole. Potpuno ga je upoznao tek kada je Mateo ostao bez blizanca, star, bolestan, bez družice koja ga je svojim izborom napustila. Onda je shvatio da je taj čovjek kojeg je cijeli život gledao kao osobu bez srca u stvari bio čovjek s previše srca.

Otišli su beskompromisno na put. 1270 godine.

Više nisu mogli čekati, brinuli su o odgovornosti prema Kaganu. Odnosi u društvu su se komplicirali. Morali su predati Kanovo pismo Papi.

Padala im je na pamet osuda crkve ako bi se na avanturu kod paganskog cara odlučili sami. Bojali su se moguće osвете, već su ih optužili da su postali Mongoli. Na vlastitoj su koži uočili kako je teško i opasno pričati o onome čemu su svjedočili. Shvatili su kako je to sve eterično za sunarodnjake. Paralela sa Sidartinoj⁶¹ prispodobi o kornjači i ribi.

Politička situacija vremena je dovoljna sama od sebe da polarizira narode. Nestabilnosti, države, vlastela, kraljevi, interesi. Nelagoda iz nemogućnosti izbora Pape. Opterećuje i plaši ljude.

No, kad blizanci počnu o svijetu demona, Tartaru, podzemlju. Odakle potiču oni koji su podgrijali strah o apokalipsi, Tatari.

Pa pričaju Poli kako je njihov vladar veličanstven. Za većinu je bilo bogohuljenje.

K'o da Đavla veličaju.

⁶¹ Sidartha Gotama Buda, kad su ga pitali da opiše nirvanu; ponudio prispodobu, opisivao je čavrljanje ribe i kornjače prilikom prelaska mora, kada je kornjača pokušala ribi objasniti svijet izvan vode, što je ribi bilo neshvatljivo, te je pobjegla. Marko ga se referencirao u jednoj od varijacija u Milijunu.

Polako su se Poli počeli brinuti o crkvenom poslanju za svoju misiju. Spustili su očekivanja, tražili su makar nekog svećenika da blagoslovi njihov put u srce paganskih, saracenskih i idolopokloničkih krajeva.

Morali su dobiti blagoslov. Morali su s nekim diskutirati svoje poslanje. Da opravdaju odnos sa Kaganom. Kojem su se zrekli na vjernost. Shvatio je to Marko kasnije.

Drugo je bilo na prethodnom putu, dok su bili samo trgovci, sad se njihova pozicija stubokom promijenila.

Kako su se odlučili krenuti, Marko je upadao u prevelike probleme širom bazena. Jednom se fizički sukobio s vlasnikom u obrani roba, u Rimu se umiješao među supružnike, braneći ženu, u Veneciji je prosjakinju doveo kod strica Marka u kuću, ne spominjući koliko je puta bježao kad se nalazio u grupama koje su zapodijevale različite kavge. Prosjakinja koju je doveo, bila je udovica sa Krima, pa je pristala za plaću brinuti o stricu.

Shvatili su blizanci da moraju dobiti minimum, prihvaćanje nekog autoriteta katoličke crkve. Preporučili su im da idu do Legata. Kojeg su upoznali u Akri, na povratku iz Kine. On je bio nositelj najviše dužnosti u katoličkoj crkvi.

Uputili su se kod gospara Tibalda. Njega je prethodni papa poslao na engleski dvor da uz pomoć Rogera Bacona, mobilizira Engleskog kralja za deveti križarski pohod.

Kralj je u rat poslao sina Edvarda, kojem se priključio Tibaldo. Za razliku od prethodnih nekoliko križarskih ratova, ovaj je bio prilično uspješan. Čak su se Nikola i Mateo priključili u pregovore o savezu s Abaka kanom. Neprijateljem Islama. Iako nejasno da li se to odnosilo na vrijeme prvog ili drugog susreta s Tibaldom. Jer su uspostavili međusobno prijateljske odnose. Tibaldo, također laik, ipak, najveći je autoritet tog razdoblja u Zapadnom Kršćanstvu. Prema konstelaciji, i okolnostima, pokojni ga je Papa uputio za duhovnika u Križarskom pohodu. Čime ga je izdigao nad kardinalima i kraljevima.

Vratili su se Poli u Akru. Ponovno se konzultirali s tim mudrim čovjekom. Prošli put kad su se sreli, on je bio taj koji im je rekao o smrti pape. Puno mu je ime Tibaldo Viskonti, Rimski legat za afričke zemlje. U Akri služi kao predstavnik katoličke crkve i Svete Stolicе. Palestina, Akra, širi crkveni nauk, odriješuje grijehe i pomaže u političkim dilemama tijekom pohoda. Akra, zadnji bedem kršćanskih vojni. Čiji se konačan pad dogodio dva desetljeća kasnije.

Neobično je što se slika tadašnjega svijeta u vrijeme pisanja ovoga, nekako ne-prirodno ponavlja, s novim akterima. Ali s neobičnim sličnostima. Ne govori se uzalud kako se povijest ponavlja.

Objasnili su legatu Tibaldu svoje strahove dvojbe. Na što ih on ohrabri i pripremi im pisma i blagoslovi ih. Što je ispunilo njihova očekivanja. Priključio im se inkognito u posjetu grobu Isusovom u Jeruzalem koji je bio pod Mamlučkim Sultana-tom oslobođenih robova koji su ga osvojili od Kurda. Poli su išli po Ulje. Nakon ispunjavanja svih formalnosti, imajući odgovor od gospara Tibalda. Priskrbili su Poli sve za put. Pa su se oprostili s Tibaldom i krenuli prema Armeniji.

Ulje koje su nosili prema traženju Kana, bilo spona duhovnog sa svjetovnim. Takve je stvari Kan tražio diljem svoga carstva. Nikoli je Kan citirao tekst iz Posla-nice Hebrejima 1:9;

„Ljubio si pravednost a mrzio bezakonje, zato te Bog, tvoj Bog, pomazao uljem radosti mimo tvojih drugova“.

Kan je žudio za Uljem. Prepoznao se u navedenom citatu. Osjećajući sve napisa-no u poslanici, a posebno navedeno.

Ležalo je Kaganu na duši puno grijeha. Težak je bio život vladara svijeta. Nije nji-hov posjet bio kako smo rekli prvi Kanov dodir s kršćanstvom. Daleko od toga, imao je majku i bratića kršćane. Svi su mu preci bili u vazalskom odnosu pod kr-šćanskim vladarom. No, kako su dokazali Mongoli, (slično kao Hazari) nisu imali problem prihvatiti religiju koja im je pomogla u održanju na vlasti.

Trenutni je znanstveni stav kako je kršćanska zemlja na dalekom istoku prethod-no i u vrijeme Đingis Kana, čista nebuloza. No osobno, ne bih odbacio niti jednu stvar i činjenicu koja je navedena u knjizi Milijun. Svi stariji su to prije objavljiva-nja potvrdili. No nitko koji radi nije imun na greške. Posebno ne bih zanemario opisanu vezu između Đingis Kana i Prezbitera Ivana, jer je sigurno da je priča po-tekla od suvremenika, zasigurno potvrđena kad ju je uvrstio u svoje djelo. Pogo-tovo jer je Đingis htio oženiti Ivanovu kćer. Gdje je odbijanje značilo objavu rata. Kao i kasniji nasljednici trona od Prezbitarovog roda (spomenuto u Milijunu).

Što se sve temelji na svjedočenju stvarnih ljudi, koji nisu imali razloga lagati, po-sebno Đingis Kan.

Poštivao je Kagan sve vjere, proučio ih.

Kako je Krišna govorio, ne obazirite se kojim me imenom zovu susjedi, svi putevi i tako vode k meni.

Napokon su Poli, putovali.

Taman su iz Lajaša (Ayas) trebali krenuti prema sjeveroistoku. Kad ih je zatekla vijest da je za Papu izabran upravo Tibaldo. Još su bili u Armeniji, u gostima kod kralja Lea drugog, Armenskog. Ovaj kad je sve čuo, stavi Polima na raspolaganje svoj najbrži brod i posadu. Vratili su se Poli u Akru po papinski blagoslov. Papa, sada već prijatelj, savjetnik, Grgur 10 ih svesrdno blagoslovilja. Zadužuje za predstavnike u Mongolskom Carstvu. Blagoslov Pape. Ali još upečatljivija je činjenica da je Papa sve povjerovao očevoj priči. Premda mu sam Marko nije ni sam vjerovao.

Papinski blagoslov je Marku olakšao agoniju na neko vrijeme. Privremeno je smetnuo s uma bol, pa se čak radovao putu. Papa im je priključio dva svećenika, koliko ih je imao, umjesto stotina traženih. Svećenici nisu dugo s njima putovali. Jer je Armenija u sukobu s Mamelučkim sultanatom. Pravi se rat dogodio tek 1275.

U stvarnosti su se već na plovidbi od Akre do Armenije sukobili s Markom, koji je u svojim napadima razdražljivosti propitivao njihovu vjeru. Shvatili su i jedni i drugi da bi bilo pre riskantno da nastave dalje na taj predugi put u takvim odnosima.

Sam put će se prenositi generalno, detalji i prilike će se spominjati samo usput. Detalji puta su raspoloživi u Milijunu, koji ste pozvani pročitati ako do sad niste.

Put je rušio i ponovno gradio Marka.

Upoznajući ljude, običaje, krajeve. Svakodnevno srećući desetine ljudi koji nikad nisu čuli ni za njega ni za njegove probleme. Ni za njegovu zemlju, ni za njihove male interese, ni za njihove velike tragedije.

Živjeli su ljudi svuda svoje probleme.

Shvaćao je Marko kako je svijetu pun patnje, te da nitko nije izuzet.

Svaki oltarić, svoj križić.

Odnosno, svjedočio je na putu da su pakao i raj na samoj zemlji. Određeni ljudskom polarizacijom. Reklo bi se višim silama, koje su pak pogonjene konstelacijama i sličnim neopipljivim utjecajima.

Shvatio je da u životu prosjeka, ako ga nije zadesila neka nepredviđenost; statistički puno više radosti.

„Šaka suza vrića smija, ča je život vengo fantazija“.

Princip mijena. Sve pozitivno iz djetinjstva statistički je dovelo do tragediju koja ga je kasnije snašla.

Branili su se u više prilika od razbojnika. Ubijali, da ne bi bili ubijeni. Tu je imao divnog suputnika, koji mu je u dušu unio, opet statistički, puno prijateljske ljubavi. Turka Mahdija, on je i jedini spomenut u Milijonu.

Relativizacija ljudskog života ga je primicala i udaljavala od duševnog mira. Kad bi bio bolje, duševni bolovi su mu jačali. Prihvaćao je boli kao omot oko svojeg bitka. Iskorištavao bi ga da se nadiđe i izraste, makar nesvjesno u početku.

Naša kultura njeguje pobjedu kao jedini mogući ishod, i to ju truje, jer koliko god dobar bio, ne možeš uvijek pobjeđivati i jednom ćeš (i više puta) izgubiti. Statistički. Plemenitije je ponosno izgubiti nego nemilosrdno pobijediti. Tako je u ovom primjeru Liburn, pripadnik naroda koji je jedva zabilježen u povijesti. Čiju su kulturu i znanja nasilno izbrisali drugi moćniji narodi i interesne sfere. Oslobođen okova prošlosti. Noseći u ranjenom srcu prave istine usađene od nekadašnjih otaca. Putovao i otkrivao sve te narode prošlosti, za koje se neće čuti godinama kasnije. Kao svojevrsni epitaf ili podsjetnik kako bi i njihovi sinovi, nekad, usprkos porazima, shvatili istinu.

Marko se polako prilagođavao, nastojao probuditi iz letargije, kolopleta samo sažalijevanja, besmisla i depresije.

Ako ne boli onda se ne voli.

Okružen svakodnevnim čudima.

Vidio je dotad nešto svijeta, ali put mu je ovaj svaki dan donosio novo čudo. Mahdi je znao uliti toplinu u ozlijeđeno srce, imao je djecu, ženu. Zbog dugova obitelji je bio plaćeni vojnik, putnik. Širok čovjek, visoke inteligencije, i dubokog pamćenja, uveo ga je u međureligijski svijet, čak ekumenizam. Znao je sve o svim narodima, objašnjavao Marku vjere, vjerske odnose, naslijeđa i kulture.

Kako su putovali prema istoku, svakodnevni pogled na sunce koje se budi, davalo je Marku snagu da nastavi dalje. No koliko bi se digao svanućem, toliko bi i padao u suton.

Putem mu je otac otkrivao koliko je bitna pozicija na dvoru Kanovom. Objasnio mu je da su oni stekli Kaganovu naklonost, ali da se ona može graditi stotinama godina i izgubiti u sekundi. Posredno mu je i priznao da sve one glasine koje su kolale po selu da ima drugu obitelj tatarsku nisu ni bile toliko neosnovane.

Opisivao mu je moćnog Kagana koji je, kao pasionirani skupljač nastojao ostaviti tih ljudi u svojoj upravljačkoj strukturi. Odnosno da je nastojao Matea i Nikolu oženiti i nastaniti kod sebe, pozicionirajući ih u vrh upravljačke strukture.

Isto tako je Nikola priznao sinu, da je bio nesposoban ispuniti Kanove zahtjeve.

Da ni trena nije prestao misliti na njegovu majku, i njega. Sve te priče su u Marku izazivale gnušanje.

Jer je proživljavao nanovo tragediju s rodnog otoka, i zamišljao oca koji uživa dok su mu, Marku, pred očima umirali svi koje je volio u životu.

Tako da je slabo oporavljeni Marko opet utonuo.

Dodatno uvidio da taj svijet u koji se uputio ima od njega iščekivanja.

To ga je počelo gušiti. Tu su izgubili Mahdija, samo su čuli da je izboden na tržnici gradića u kojem su se našli, nekakvi stari odnosi.

Godinama kasnije se živo sjećao fizičke boli koja ga je razdirala na putovanju. Inhibiran tragedijom koju je preživio. Potpuno mu je zaključanog srca. Od ratnika svjetlosti postao je biće tame.

Izgubio je po tko zna koji put u kratko vrijeme vjeru u život u ljepotu u sreću.

Otac mu je nastojao putem objasniti, kao pripreme za svijet u koji ga vodi, neku njemu, u tom trenutku - post životnu logiku.

Sve te smetnje onemogućavale su povezivanje s ocem, koji je također bio emocionalno inhibirana ličnost, iznimne inteligencije.

Stric mu je pak otvoreno pokazivao netrpeljivost, ne shvaćajući ga i kriveći ga za smrt svoga oca.

Iritiran njegovom nestabilnošću, svadljivošću, tvrdoglavošću, nedisciplinom i neslušanjem.

Nikako nisu funkcionirali jedni s drugim, nisu se podnosili.

Teško se Marko budio jutrima, gušila ga je realnost skršenog života, odustanka od snova, gubitka svih koji su mu išta značili u životu. Iza sebe nije ostavio nikog. Bar se trudio tako razmišljati.

Gušio je spomen na Mariju i Tovar. Tovar je ostao u selu plaćući. Kad se opraštao, znao je da ga više neće nikad vidjeti. Sve ga je gušilo. Umirao bi Marko večerima a rađao se u svanuću. Na putu prema istoku.

Spašavala ga je pohlepa prema znanju.

Htio je naučiti svaki jezik, svako pismo, svaku religiju. Koristio bi svaku priliku, za učenje. Mahdi ga je gurnuo i nestao.

Puno im je puta odlutao u želji za informacijama, vječno se čudeći i nalazeći u učenju jedinu preostalu strast.

Jeo kad je bio gladan, borio se kad ih se napalo, pričao kad bi ga se pitalo. Kako se nije mogao posvetiti sebi, nastojao se posvetiti svima. Tako je na Mahdija održavao sjećanje. Taj se znanstveno žedni dio njega posebno razvijao, jer nikad nije bio prekinut tragedijama ni emocionalnom osekom s kojom je živio. Shvaćao je da su ga tragedije, pripremala za put. Onakav kakav je nekad bio, srčano naivan i dobar. Takav ne bi na putu dugo trajao, nije se na putu mogao posvetiti ni suputnicima, ni ljudima u potrebi. Pojeli bi ga mađioničari, vračevi, svećenici, hođe, šamani, pripadnici niza različitih religija, raznih psiho, emocionalno, magijskih sposobnosti, bez da se zanemari, razne nasilnike, ubojice, razbojnice, korumpiranu vlast i vojsku, te mnoge druge ugroze na putu. Ovako ga ništa nije moglo iznenaditi.

Osjećao se bezdušnim, takvim je sam sebe vidio. Okretao je oči od patnje drugih, zanemarivao je njihove osjećaje, oglašivao se o direktne vapaje mnogih puta. Poučen bolom nakon vezivanja uz Mahdija i njegove smrti.

Na drugu stranu Mateo i Nikola su tvrdili suprotno, da je svakome pomagao, što ih je izluđivalo. Bio je negativan, što ga je pravilo bolesnim. Toliko da je postao ozbiljno bolestan, od Hormuza je počelo s dijarejom. Otkad je iz protesta popio vodu koju su lokalni opisivali opasnom po život. Svakim daljim metrom, kilometrom mu se stanje manifestiralo u bolest. Osjećao je težak teret na srcu, na duši, usto i fizičku slabost. Bolest mu je razlila po unutrašnjosti svu silu kiselih emocija i sjećanja, proždirla ga je griznja savjesti. Stalno je razmišljao i nije shvaćao u čemu je pogriješio onda u Korčuli. Vjerovao je da je proklet, nedostojan sreće,

da je sva njegova krivica u tome što se usudio željeti sreću i mir. Jako je duboko zaronio njegov bitak, kako je tada Dante opisivao deveti krug.

Slušali su Nikola i Mateo njegove dileme dok je noćima buncao. Nesvjesno im je, kada je svjesno odbijao, rekonstruirao svoj život na Korčuli ali i strahove i osjećaje.

Realnost, po putu do Kagana, nije pretpostavljala prevelike poteškoće. Premda su u raznim situacijama bili izloženi napadima.

Karavane su tada već mijenjali često, svakom promjenom pravca. Cjelodnevni boravak u sedlu, sa otvorenim ranama na stražnjici, posebno oko kolona. Marka je iscrpljivao, po koži cijelog tijela su mu izlazili bolne čirevi koji su cijedili gnojem i sukrvicom, boljelo ga je održavati osnovnu higijenu. Jahanje za njega je bilo konstantno izvijanje u sedlu.

Mnoge su ih družine ostavljale, na prve zadržke, a kako Marko više nije baš bio u stanju brzo putovati, sve rjeđe su nalazili pratnju. S vremenom je sve više slabio, nasuprot mu je rasla snaga negativnog karaktera.

Sve čudljiviji, svadljiviji, nasilnili.

Kako su morali od pozicije do pozicije čekati dok se ne oformi adekvatna grupa za putovanje u smjeru u kojem su išli.

Provodili su dosta vremena u čekanju. Mnogi su im pratioci otpali, neki svojom, neki tuđom voljom, a neki Božjom.

No najviše ih je Marko potjerao svojim ponašanjem. Grozan je postao prema ocu i stricu. Njih je najviše i krivio za kalvariju koja ih je sve snašla, a koja je za žrtve imala svu njihovu obitelj. Ubrzo je zbog nemoći koja je iz psihosomatskih razloga počeo proklinjati i mrziti samo putovanje. Prije su putovali dugo vremena radi konstantne Markove bolesti. Koja se prikazala od Hormuza. Povraćanja, proljev, osjetljivost na sjedenje, nesanice. Pravile su od njega gorkog, razdražljivog mladica. Duševna bol je počela, kako znamo i prije upoznavanja s ocem i stricem. Putem kad bi stali da se Marko oporavi po raznim mjestima. Često bi morali bježati jer bi izazvao kavgu. Morali bi ga spašavati, od raznih. Marko nije imao takta s nikim, ni starcem ni djetetom. Često je nepoznate, naivne slučajne prolaznike, male trgovce, suputnike učio, 'pomagao' da se prilagode. U komunikaciji je bio silovit, uvredljiv, razdražljiv. Ljudi su trebali slušati njegovu perspektivu dobra i zla. Kada bi ga ismijavali, onda bi prosipao uvrede, i divljao. Istina koju je svjedočio bila je

apsolutna. Pozitivna i u negativnom. No, pristup ljudima, bez takta i empatije, bio je grozan. Istina sama sebi nije dovoljna. Bez uvoda, bacio bi je direktno u lice i dušu slučajnog sugovornika.

Znali su i Mateo i Nikola da je najčešće bio u pravu, ali način na koji je to iznosio je bio neprihvatljiv za ljude koji bi ga vidjeli prvi put u životu. Iako ima primjer gdje su na povratku čuli za jednog kojeg je Marko savjetovao, koji mu je bio zahvalan. Jedan od Tibaldovih svećenika. Nikad nisu vidjeli svećenike koje je Papa Grgur 10 poslao s njima. Odustali su od puta sablažnjeni Markovim provokacijama. Nije ih plašila muka ili žrtva, već putovanje s takvim čovjekom, ono što bi ih on pitao, ni na koje od njihovih pitanja dogma im nije mogla pružiti zaklon⁶². Bolna su bila njegova okrutno precizna pitanja, razrade, zaključci. Srećom iz nekakvog osjećaja prisnosti s Tibaldom, nije svoje dogme iznosio papi.

Kad ih je ispitivao, i razdirao im osnovne dogme vjere, kao i onoga što je religija kao ljudski organiziran sustav provođenja vjere, radila. Nadasve zajedljiv.

Tako da su Mateo i Nikola odlučili putovati još sporije i sa što manje nepoznatih pratitelja, da spriječe svjedoke da čuju kako Marko psuje Kagana kojeg još nije ni upoznao, jer bi ih to svih moglo koštati života.

Zaštitu i resurse im je kroz Kaganovu zemlju garantirala Zlatna Bula koju su Nikola i Mateo dobili na prethodnom posjetu. No do granica njegovog carstva su bili izloženi.

Sve navedeno je u Marku prelomljeno teškom bolešću kroz Pamir. Marku je sav život kulminirao, pogotovo ovaj period s negativnim osjećajima, te ga doveo do na rub iskustva vlastite smrti.

⁶² Za ove dogmatske bombe, bio je odgovoran djed Petar, koji ih je znao analizirati u kovitlacu alkohola i samosažaljenja kad bi se sjetio Anđele. Kada bi propadao u dubine depresije, a djed Marko bi ga zaključao u konobu do jutra kada se ničeg više nije sjećao. Opća literatura ih se ovlaš dirnula preko Dana Browna.

7. MIKULA

Koliko se Marko primicao cilju svoga puta, toliko se neslavni kraj primicao njemu. Cijelim se putem do Pascijana (Kafinistan) osjećao loše. Nije tome pridavao važnost. Pravdao je to kaznom zbog sveg onog što mu je tištalo srce.

Sam si je trudio otežati život, kao pokoru za grijehе koje je smatrao da je počinio. Uslijed samoće koju si je zacrtao.

Premda izrijeком nije mogao naći uzročni grijeh ‘per se’, pa što je uradio? Sve je očekivano, čak zdravo, sve je bilo u redu i prirodno do prošnje.

Analizirao je duboko uzroke naspram kazne. Čak je u trenucima smatrao da mu je oholost bila njegov glavni grijeh. Sanjao je i majku i djeda i Petra. Vidio bi i dječачki čisto utonuće u pakao, koji nije tako katastrofalan. Vrtio se u kovitlacima vrućih mjehura koji su mu pržili tijelo i um i emocije.

Gubitak snage i pad životne želje izgledao je Marku kao zaslužena kazna. Svi su mu u snovima bili tužni, krivili ga za razne stvari.

Koristio je sve više i više energije za osnovne aktivnosti kao jahanje. Kako god je trauma utjecala na put je utjecao na osjećaje, a oni na zdravlje. Zdravlje mu je bilo u slobodnom padu od noći kada je napustio djeda i Petra na Korčuli.

Učahuren u najmračnijim mislima, silama i osjećajima.

Vidio je i zanemarivao zabrinutost u očima oca i strica. Prepoznao je i razočarenje tom smrdljivom, čudljivom mladom hrpom karaktera, kože i kostiju, koja više ni jahati ne može. Ni jesti.

No on si je i dalje narušavao duh i tijelo prepuštajući se najgorem osjećaju, samosažaljenju. Trudio se pobjeći od sebe.

No mrski ga je neprijatelj pratio svakim korakom, na moru i kopnu, kilometrima, miljama, predjelima. Prožimali su ga toksični osjećaji ukotvivši se nekoj dimenziji koja se nije zatvarala putovanjem na drugi kraj zemaljske kugle.

Isti je plamen izgarao njegovu svijest, duh i srce, bez obzira dali je oko njega bila nenasna vrućina, ili oduzimajuća hladnoća, bez obzira jesu li oko njega bili trgovci, prosjaci, ili se grijao uz devu u hladnoj noći.

Sve mu se pred očima konstantno mijenja. Crvena koja ne postoji u njegovom kraju, sve više se pojavljuje. Mijenja mu se sve osim bola, svakodnevno u vizualnoj, geografskoj, taktilnoj, osjećajnoj, mirisnoj, ukusnoj, atmosferskoj stvarnosti.

Snalaze ga, od zbunjenost, psihičkih, želučanih tegoba, poremećaja prehrane i metabolizma, osipa, čireva. Gubio je volju, a češće i životne tekućine. Povraćanje, proljev, jahanje s ozlijeđenom stražnjicom. Tuča, u svakom mjestu koje su posjetili se Marko potukao barem jedanput, dok ga bolest nije smoždila.

Kopnio naočigled oca i strica. Vrleti Pamira donijele su mu visoku temperaturu i tremor koji nije prolazio. Vrućica mu je sjela na tijelo i nije puštala. Nakon što se srušio na konja i gotovo otkotrljao u ponor. Vidjeli su da će ga izgubiti na takav način, da se moraju požuriti do Mongolskog teritorija, bez obzira na ishod Markove bolesti, jer ukoliko stanu, a on ne bude bolje, umrijeti će. Nesiguran kraj za korištenja Zlatne Bule zbog Nejamovih ophodnji.

Napravili su mu od konopa nosiljku kojom su ga kao u tobolcu vukli za konjem. Što ih je dodatno usporavalo, i činilo ih lakom metom za napade. Grupa s kojom su se uspinjali vrletima Pamira, nije mogla čekati, pa su ostavili Pole s njihovim problemom. Poli su bili prisiljeni skrenuli su s rute. Smjestili su se u graničarskom gradu, negdje u vrletima Taškurgana. Marko se trebao tamo izliječiti ili umrijeti, oba su im rješenja prihvatljiva, umorio ih je. Tamo su uspjeli naći stabilan smještaj u jedinom grijanom konačištu. To je bilo nekoliko soba od crnog kamenja, naslagana jedna na drugu, stisnuta među drugim sličnim građevinama. Konačište nije bilo popunjeno, no vlasnica ih je molila da Marka ne unose. Nego da ga ostave vani da umre. Tada se Markovo stanje već dobrano pogoršalo.

Dugo je već bolovao, više od godine. No sada je ozbiljno. Sve su kraća bila razdoblja svijesti. Ako umre Božja volja. Čak su razmišljali što s prstenom u tom raspletu. Nekako im se to nametalo prirodno. Putem su vidjeli da je dečko loše ispao. Bolesnog karaktera, razdražljiv, osoran tvrdoglav, i da samo donosi nevolju. Kako su si predočili, biće im teško, ali za svih je bolje da Marko nađe zasluženi smiraj. Da se ne pati više. Kao obitelj, napraviti će sve da ga na životu održe čim duže.

Hranili su ga kao dijete. Nije bio pri svijesti, ali bi mu tijelo reagiralo na unos hrane, čak je žvakao. Tijekom ovog razdoblja Markovog bolovanja; Mateo i Nikola su prihvatili sudbinu. Nastojali su mu u sve dužim periodima bez svijesti, održati energiju na način da bi mu kapali juhu u usta.

Prema svemu sudeći bio je smrtno bolestan.

Tada je Marko počeo umjesto buncanja, razgovjetno pričati u snu. Opisivao je i pričao i situacije, i odnose i smijao se i plakao u nekakvom lucidnom izražavanju u snovima, kao pripovijedanju. U jednoj noći im je posredno opisao svoj život i odrastanje na otoku, izrazio veliko poštovanje prema stricu kojeg mu je majka uvijek isticala kao primjer moralnosti, hrabrosti i velikog srca. Tako da je od najranijeg djetinjstva u Marku gorila velika ljubav prema stricu Mateu. Zatim je opisivao crteže, pisma koje je kroz cijelo odrastanje, spremao za svog veličanstvenog oca. Tek tada su se Nikola i Mateo osvijestili i ugledali bolesno dijete pred sobom. Upoznali pravo lice sina i nećaka, shvatili kakva se to divna duša pred njima gasila.

Žabac, a u stvari začarani princ.

Toga se razdoblja Marko nije sjećao. Ali kada bi Nikola ili Mateo pričali o tom periodu, uvijek bi im se ozarila i zažarila lica.

Smrt

Potpuno izgubivši nadu u Markovo ozdravljenje, sada im je bilo nepodnošljivo. Taman su se bili pomirili, onako hladno, da mu je bolje otići. Jer nije dobar.

Marko im se kao škorpionskim ubodom, za kaznu prikazao onakav kakav je stvarno bio. Skinuo masku, iako, više mu je spala. Nikoli se srce otvorilo. Koliko ga je prije bolio gubitak, najviše oca, pa i žene koju je jedva poznao. Sada nije mogao pojmiti da se oprosti od sina.

Snažno je odbijalo njegovo tijelo i um, pomisao da bi se mogao predati, pogotovu sad. Ostavljao bi ga Mateu, dok je sam prolazio sve u okolici kako bi našao ikoga tko god bi na bilo koji način htio pomoći u liječenju. Prije je radio isto, ali sada sa žarom. Muškarce i žene. Kako nitko nije uspijevao pomoći, propitivao je Nikola sudbinu. Sam je padao u samosažaljenje. Pitao se gdje je u životu pogriješio. Čije je grijehe plaćao. Svoje ili predaka. Zašto ih je i Šiva napustila, da je nije uvrijedio, čime? Možda ih napadaju njeni neprijatelji. U životu je bio poslušan i krotak, bez pogovorno je slušao, prvo Boga, pa oca, pa Kana. Sina svo to vrijeme nije poznao. Po putu ga se jezio. Sada, kad ga je upoznao iz sna. Bio je voljan se odreći svog, za jedan dan njegovog života. Spavao je na otvorenom, po uličicama, čekajući slijedeći dan kad će nadriliječnici otvarati svoje dveri, nekad po tamnim uličicama mjesta u okolici. Ujutro bi skočio na zaledene noge, tražeći dalje. Želeći osjećati da je rješenje tu negdje.

Možda je Šivu uvrijedio otac kad je prekinuo ciklus dodjele prstena, pa ga unuku predao. Znao je putem promatrati taj tanani prsten na Markovoj ruci. Jedan od njegovih dijamantata vrijedio je više od tuceta takvih, zlatnih prstenova. Sjećao se kad ga je kao dijete gledao na očevoj ruci. Prsten je poseban, vidjelo se na njemu. Nije to zlato kao zlato, sjaji na neki dublji način. Znao je odlutati u mislima.

Probude ga udarci, čučnuo je na ulici, blizu zalogajnice, misle da je prosjak pa ga palicama tjeraju, da ne bi zgadi mušterije.

Kad bi se vratio u konačište, s kakvim nadriliječnikom. Nikola bi nježno zagrlio svoje nejače, kao bebu u kolijevci. Posjedovao je Nikola tada nevjerojatnu snagu. Tjedni su prolazili, odjeća mu je bila poprskana blatom, ptičjim izmetom, te su ga sve češće zaticale batine namijenjene lualicama i prosjacima.

Nikoli se sve slomilo u jednom momenta kada se kroz oblak prolomila zraka koja ga je u srce dirnula. Hladno jutro nakon neprospavanih noći, provedene u traže-

nju ulicama mjestašca. Bole kosti, peku prsti od hladne noći, ostatak tijela i ne osjeća, pogađa ga zraka, samo njega, ostalo je sve u polutami, utiče se u toplinu sunca. Tada ga probije ta ljepota. Čista se zraka krene širiti kružno po kamenitom centu mjesta, kraj bunara, po blatu, po smradu životinja, po ljudima. Svi su u nekakvom kolopletu harmonije. Odsijava ta sada već ogromna zraka od izmeta, blata i lokvica. Nekako postaje bijela, kao dijamantom razlomljena svijetlost u spektru duginih boja koji mu odbleskom golicaju dušu. Ništa više nije prljavo ni smrdljivo oko njega. Zakleo se Nikola da je tad sve stalo, i da je znao da će sve biti u redu.

Kad se Marka sjetio, nesta ljepote. Poruka je već bila primljena. Trči nadahnuti Nikola ka sinu. Nada se, očekuje ponesen vizijom da je već ozdravio. Stiže u konačište. Objašnjava Mateu što je vidio, da će sve biti dobro. Mateu koji tjednima nije izašao iz sobička, nesiguran, preplašen.

Jednom je Mateo, oteo Marka od sigurne smrti, u borbi s odmetnutim Mongolskom grupom koja je bila poznata po sposobnosti da noć produže do sedam dana. Nije mogao Mateo prihvatiti Markovu smrt. Tješio bi se. Dobro će biti, kad bi mu obloge mijenjao. Tiho, jer ga je mučila nesnosna buka, šumova koja su dolazili izvana.

Strah je Matea, i očaj, da mu pred očima prestaje postojati obitelji Polo. Samo bi tri stara brata ostala. Onaj u Veneciji koji nikad nije ni živio. On i Nikola nisu više u snazi.

Uvjeravanja svih „svetih“ ljudi, nadriliječnika, svećenika i vračeva koje je Nikola uspio dovesti na vrata, nisu se ostvarivala. Svatko bi savjetovao druge stvari. Nosili su se Nikola i Mateo s Markovom bolešću kako su najbolje znali. Higijenom, oblozima, prisilnim hranjenjem. Kako su Marku udovi naticali u toj fazi, nisu mu mogli skinuti prsten s desnog prstenjaka. Pokušali su, prema zahtjevu vrača. Prema Šivinom naputku, samo ga je za život smio mijenjati. Umalo su prsten nožem s prsta odrezali. Kada su vrača napali nekakvi demoni pa on, vrišteći, izleti iz sobe, više ga nisu vidjeli. Vrač otišao, a prsten ostao. Markovo stanje je bez obzira na posjetitelje, vizije, ostalo nepromijenjeno. Odnosno gore, svijest mu se sve rjeđe „palila“.

Oni zadnji koji su dolazili su im savjetovali da iskoriste zadnje dane kako bi mu grijehe očistili te se oprostili s njime, pa bi odrješenje naplaćivali.

Tijekom boravka u konačištu, Mateo se nekoliko puta otresao, valjda zbog frustracija na isposnika koji se oko konačišta smucao. Prvi put prilikom useljenja u konačište i unošenja Marka u sobu.

Dok su oni još vikali na vlasnicu koja im je savjetovala da 'bolesnog' ostave vani, jer se ne isplati plaćati krevet za njega. No u stvarnosti u strahu od duhova. Pokušao je Marku prići blatnjav, šmrkljivi isposnik u prnjama. Doslovno prnjama, kao resama, iz kojih su provirivale genitalije. Krenuo je prema bolesnom Marku kad ga je sablaznuti Mateo grubo odbacio. Puno je isposniku trebalo vještine se ne ozlijedi od pada na kameni pod hodnika. Ustao se i bez riječi ostao gledati sa sigurne udaljenosti.

Par puta je pokušao isposnik ući u sobu, no Mateu je bio na straži. Toliko mu se gadio pogled na njega da ga nije ni vidjeti htio.

Vrijeme je prolazilo, Markov kraj bio je sve izvjesniji.

Kako Nikola više nikog nije uspio naći. Mateo se suspregnuo i pustio u očaju tog polu golog stvora da vidi što hoće od Marka. Netom prije Nikolinog nadahnutog dolaska.

Premda nije gledao, osjećao je kako vire stvoru genitalije kroz rite koje su ovlaš sakrivala koštunjavo tijelo. Gledajući na drugu stranu, dopustio je isposniku koji mu se predstavio imenom Makhala da pride Marku. Ništa osim imena nije ga nitko čuo da govori. Pitao je dali mu može pomoći, ali ovaj nije odgovarao, nego je blago kimao, potpuno usredotočen na Marka. Ipak mu je dao do znanja da je došao pomoći, sve u prolazu pokraj njega bez da je riječ izgovorio. Nikola još nije bio banuo. Mikula kako ga je Mateo kasnije predstavio bratu društvo dok je ovaj u ushićenju, bez da obrati na Mikulu pažnju pričao svoje iskustvo. Mikula se primakao tik uz Marka. Čekao je Mikula svoju priliku svo vrijeme njihovog boravka. Marko je bio u dubokoj nesvijesti kad je Mikula sjeo uz njega. U pozadini je sumanuto Nikola, objašnjavao Mateu kako ih je Bog pomilovao. Da zna će Marko biti dobro. Razveselila se braća, jedan s drugim. Pa gledaju jeli Marku bolje. No ništa se nije promijenilo. Sad je Nikola zamijetio svata koji mu sjedi uz sina. Nisu svjedočili nikakvom liječenju. Isposnik nije ama ništa radio, samo je prekrizanih nogu sjedio kraj njega zatvorenih očiju kao da spava.

Matea je opet uhvatila sumnja, borio s dilemom, ostaviti ga ili otjerati. Došao se najesti ili ogrijati. Oštro ga protrese za rame, „*moraš ga liječiti!*“. Kad mu je Mikula oštro svrnulo pogled, Mateo se zbunio i pitao: „*jel' ti što treba*“.

Kako je vrijeme odmicalo, nakon kratkotrajne radosti, kliznu obojica u antiklimaks. Tuga i žalost, ne obazirući se više na čudnog svata u sobi. Ipak je Mikula unio nekakav mir u sobu, pa ga je Mateo odlučio pretrpiti. Nakon par sati opet

ga je napao bijes vidjevši ga onako neaktivnog. Krenuo ga potjerati, ali ga Nikola zaustavio. Uskoro su zaspali blizanci, ostavljajući bijednika da sjedi kraj Marka. Lijepo su spavali, lijepo snove snili, kad god bi se probudili zaticali su istu sliku. Oba su sanjali susret s Kublajem, veliku vojsku i nekakve ljude da im se klanjaju. Čudeći se ujutro da su sanjali isti san, što nije čudno, blizanci su.

Razdražio se Mateo opet i ujutro. Opet je krenuo vikati na Mikulu. Strašno mu se gadio pogled na provirjelu Mikulinu muškost, a ni Marku bilo ništa bolje. Proždimala ga je pomisao da ih je Mikula došao iskoristiti kao lešinar. To nije bilo logično, jer Mikula od njih ništa nije tražio. Nikola je uzeo Mikulu u obranu. Ne bi ga ni on mogao gledati, ali. Primijetio je Nikola nekakvu promjenu. Možda opet, samo želi primijetiti poboljšanje. Obojicu je gušila sumnja.

Nije Nikolu brinulo da ih iskoristi, pa svi prije i jesu. Gajio je očajničku nadu, suočen s naizgled neizbježnim.

Mikula se nije micao kao ni Marko, od jučer.

Uočio je Mikula koliko braći smeta pogled na njegov ud. Pa se okrenuo od njih kako ih ne bi dalje sablažnjavao. Protekla su još dva dana Marku su mijenjali obloge i kapali juhu na ispucale usne. Uz Mikulu koji je kao kip sjedio uz njega, bez konzumacije vode ili hrane.

Marko je otvorio oči treći dan.

Okrenuo se prema Mikuli uspravio se sjeo bez bolne grimase i blago mu zahvalio. Nikola i Mateo su bili skamenjeni. Nisu očekivali ništa, a kamo li dobroga. Sada kad se Marko sjeo, pri svijesti, nisu znali što bi. Šokirani. Kao dva lika iz crtića, svjetlost im je zakovala kretanje, kako farovi zaključaju zeca. Otkad su Marka upoznali svjedoče kako mu kopni život. Sada iako se jedva micao iz njega je bliještalo! Slab, iscrpljen, ali živ i pri svijesti. Priča. Gledali su jednog pa drugog. Nisu bili u stanju verbalno komunicirati. Prvo su se počeli nekontrolirano smijati u valovima, pa cikati i udarati jedan drugoga po ramenima i prsima. Bacio se Nikola podno izmučenog sina sav u suzama, Mateo je stajao sa strane, također plačući, ridajući kao bakica koja je posvjedočila čudu.

Marko je oca tješio i rekao mu da je sad sve u redu. Rekao mu je da mu je Mikula pokazao put iz mraka.

Pa je nastavio da je vidio svih i majku i djeda Marka, Akila, Petra, Divu da su svi sretni da je prošao s njime sve trenutke, shvatio svaki moment svoga života.

Shvatio da je sve što mu se dogodilo, samo uvod u njegov život. Da je njegova život sazdan generacijama, prije nego se rodio. Da je vidio Aleksandra, da je vidio Đingis kana, da je pričao s Kublajem, ali da ga nije vidio. Da je oslobođen i izabran.

Rekao je Marko da je tada možda prvi put u životu udahnuo punim plućima, i zasigurno trenutak kada je prvi put osjetio vlastiti stomak.

Duboko je poštovanje usmjerio Marko prema čovjeku, koji je skromno bez riječi sjedio uz njegovo uzglavlje.

Prišao mu je u mraku pakla u kojem je bio, iz kojeg je vadio za pomoć. Opisivao da je Mikula ušao ravno u mrak u kojem se nalazio pa ga za ruku izveo. Dugo je lutao paklom u pratnji jednog čovjeka, pa u cikluse u kojem je svaki ciklus bio vezan za period života, traumu ili strah ili grijeh kojeg je mislio da je počinio. Tu je ušao Mikula i izvodio ga jako dugo vremena. Zbunjeni Nikola i Mateo nisu shvaćali odakle je Marko znao Mikulino ime u obje verzije i Mahala i Mikula. Čak da je bio polovično pri svijesti, nije ga mogao čuti, jer ga je ovaj rekao jednom ovlaš na vratima dok je Marko bio bez svijesti.

Zatražio je Marko da ih ostave na neko vrijeme.

Nakon sata, Mikula je došao po njih da se vrate jer ih je Marko trebao.

Nakon razgovora s Mikulom, zatražio je Marko hranu.

Rekao im je da je izliječen.

Od svega.

Naočigled se Marku stanje poboljšalo. Jedući je Marko skinuo Prsten i pružio ga Makhali. Sam ga je nekoliko puta pokušao skinuti, blizanci su ga skidali, nisu uspijevali, a sada je samo skliznuo. Tripud, rekao je Mikula. Pa gurnuo prsten pod prnje. Mateo je tu scenu opisivao i opisivao. Kao da se u tom trenutku po Mikuli, prostoriji i svima njima razlila čudna zlatna svjetlost, koja se migoljila kao živa.

Mikula je načas izgledao kao druga osoba, Marko nije vidio jer je jeo. Dok Nikola nije skidao pogleda sa sina, tako da nije vidio što je Mateo opisivao.

Zaklinjao se još Mateo da mu se učinilo da je Mikula imao tri oka. Načas se transformirao iz one odvratne spodobe, u najupečatljiviji lik kojeg je Mateo ikad vidio. Plijenio je veličanstvenošću, većom od Kublaja.

Još je neko vrijeme Mikula, ostao s njima u 'razgovoru', dok je Marko nakon jela zaspao s osmijehom na licu.

Po prvi put je Mikula s njima pričao. Razgovor su vodili kao u nekakvom snu. Nisu bili sigurni kojim su jezikom pričali, kao ni kada je i kako Mikula otišao, no u jednom trenu ga nije više bilo u prostoriji. Nitko od Polovih se nije sjećao nijedne njegove izgovorene riječi, osim Mateo, kad se predstavio.

Kako se Marko tada otvorio, počeo pričati u javi, zdušno su sjeli kraj njega slušati njegovu verziju prošlosti.

Bili su sretni. Napokon.

Opisivao je Marko kasnije i u Kalima, da ga je Mikula proveo kroz sve živote. Da mu je u mraku u kojem su se nalazili fizički razdvajao razna tijela, kosti i mišiće. Osvijestio mu prošlosti i budućnost. No viziju budućnosti mu je izvjetrila. Koncentrirajući se na događaje kada su se zaplitaji dogodili. Tu je Marko ostao nedorečen koliko je ta prošlost koju je vidio stara. Opetovano je spominjao Talijana⁶³ s kojim je putovao početnim ciklusima. Da su bili jako bliski, par po srcu. Pa su više, manje zajedno prolazili i kretali kroz grozomorne trenutke koje ne može ni prepričati.

Nikola i Mateo, nastojali su svoje bilješke uspoređivati i poboljšavati i preciznijim, nadmećući se tako jedan s drugim od rođenja. Zavolio je i Marko nakon Mikule nadmetati se s njima u njihovoj igri preciznog izvještavanja, uvijek bi pobijedio, od prvog puta kad je ušao u igru. Nije Marko bio nekakav zapisivač dotad. Samo nakon susreta s Mikulom, krenuo je pisati kratice, detalje i zanimljivosti, svega što se sjetio s puta.

Interesantno je da se u Milijunu negativno očitovao o Kašmircima jer je dvaput povjerovao da su našli Mikulu. Što se ispostavilo lažima. Za Mikulu nitko nije bio čuo, iako mu je sam rekao da ukoliko ga bude želio vidjeti da ga tamo nađe.

Gdje je tamo?

No ti su ga posjeti Kašmiru samo nagnali da ih opiše kao ljude koji se bave đavolskim stvarima.

⁶³ Dante Alegieri, do kojeg je došao kad je pročitao Božansku Komediju, u kojoj je prepoznao pasuse. Planirao se s njime susresti kad bude slobodan pred kraj života su se susreli, no nije nitko znao što su i o čemu pričali. Dante se odmah nakon susreta teško razbolio i preminuo.

Mikulu nije nikad zaboravio, svjestan da mu duguje život i sve što mu se dogodilo.

Naučio ga je ciklusima, tako da je lakše prihvaćao njihove izmjene nakon toga.

Jer imao je Marko još jedan emocionalni ciklus koji ga je još više ranio od prije opisanog.

Teškom mukom je ozdravio.

Kako je Mikula s njim prošao kroz prethodne i buduće živote, nije ga čudilo da je parafrazirao Arhimeda i Divu „*ne dirajte moje krugove*“.

Iz perspektive Nikole i Matea, koji su se složili kad je Marko inzistirao da Mikula primi prsten Šivin. Prvo jer su ga već htjeli dati vraću, dok je Marko vidio da ga samo njime može nagraditi, sve ga je ostalo bilo nedostojno. Mikula je prihvatio samo prsten. No, nije htio uzeti nikakve druge vrijednosti. Nudili su Mateo i Nikola druge dragocjenosti, u nadi da bi ga mogli zamijeniti natrag. Znajući koliku vrijednost taj prsten Šatalićima znači. To je bio zalag ponovnog ujedinjenja. Trenutno su otklizali u strah. Sjetili koliko im, familijarno, taj prsten znači, uvijek su razmatrali mogućnosti ponovnog ujedinjenja, još od odluke njihovog pradjeda Marko Šatalić – nadimkom Polo da će čistog srca vratiti se u svoj kraj, što je prenio na svako slijedeće koljeno. Romantično živi ta mogućnost i u ovim Polovima.

Nudili su otkup, posljednje vrijednosti koje su bile puno vrijednije od zlata iskorištenog u proizvodnji prstena.

Prsten je bio izveden jednostavno spirala na prstenoj alci. Kićeno zlato u zaobljenim ugraviranim polugicama kićeno završavao na području prsta koji je gledao unutar dlana, sve su polugice kao uvarene u pečatnu ploču prstena. Na kojoj je bila ugravirana ili je također bila izvedena od puno dulje zlatne žice, spirala. No kad si ga je Mikula stavio u njedra, nestao im je iz vida, gotovo i iz svijesti. Triput ste se od njega ogriješili, djed Ante kad ga je dao Marku, djed Marko kad ga je dao unuku Marku i vi kad ste ga Marku pokušali oduzeti i dati vraću. Ni meni ga niste trebali predati. No tada bi vam bio oduzet. Niste ni bili svjesni Njega. Nikad ga niste ni iskoristili, ni shvatili..

Tada ih je utješio da se ne trebaju bojati, da im ništa od onoga što im je prsten donio, nikad neće nestati, dok im god zadnja kap krvi kola u bilo kojem slijednom organizmu.

Marko se događaja sjećao jer se tada sve za njega promijenilo. Možda zbog blizine smrti. Prihvatio je svoj život i svoje tragedije. Ponovno je postao ratnik svjetlosti, iako se ne sjeća da je ikad i prestao biti. Shvatio je svoje poslanje, koje mu je jasno preneseno u svijest. Kad se vratio i opisivao ove događaje znao je da mora ispričati svoja putovanja svijetu. Jer će tako dirnuti milione ljudi kroz vjekove.

Kad su Himalaju ostavili iza sebe, sve je postalo drugačije. Marko je živio novi život. Prešao je „granice stvarnosti“.

Ništa tog čovjeka kasnije nije čudilo, zastrašivalo, sablažnjivalo, svemu se opet radovao. Dječak s mediteranskog bisera, igra se igre na ploči svijeta. Sve su žetoni, kocke, kartice i igra. Naučio je cijeniti i poteškoće.

Nema dana bez noći, znao je reći.

Iako se rado sjećao Papina blagoslova, i svih svojih ostalih vjera i vjerskih korijena, nadrastao je sva ta ograničenja u punini. Svakom je bogoslužju prisustvovao, kao da mu pripada, jer otkud dijete da sazna ime Oca, ako mu ga sam ne kaže. Vjerovao je da je ideja koja je sve pokrenula, opasna zbog svoje energije za ljudski um. Bitak mu je bio očaran svitanjima, koje su mu punila organizam novom snagom, utvrđivajući i čisteći novi stari skeleton koji mu je duša imala.

Svjesno je oprostio donosiocu svjetlosti, lučonoši, Luciferu, Lucijanu guranje u tamu. Time ga je pripremio za ovo svjetlo u kojem se probudio.

Apsolutnost smrti je prihvatio kao profit, na način da je u jednoj od vizija vidio svih i majku, djedove, čak i Divu koja mu se, kaže, tamo poklonila, njemu kao djetetu, kako se uz njega privijaju i grle u jedan prekrasan energetski, ljubavni, čedni, iskreni zagrljaj koji tješi ljudska srca bez obzira na kojem se svijetu ili dimenziji ukazala, kao srce ljudskog roda.

Prestao je bježati, krenuo je na put.

Spreman za prilike koje je svjestan da će se ukazati, ponovo i ponovo. Očekujući da će ga Kan primiti kao sebi ravnog. Posebna je veza među njima uspostavljena davno prije njegovog vremena, sve mu je došlo u snu. blizancima je objasnio da Kagan čeka čovjeka nebeski plavih očiju s kamenom. Na što su se blizanci sjetili da ih je pitao za kamen kakvih desetak godina ranije, oni su protumačili 'kamenom mudraca'. Marko mu nosi kamen, kako bi se identificirao, a i kako bi mu ga uručio. Kamen mu nosi zasluženu sreću. No što Marko nije znao na kraju je i odnosi. Kakav kamen pitali su se blizanci.

Ovdje slijedi anegdota iz pustinje Gobi. Tu mu se dogodio nekakav kumulativni napad na Markove duh i tijelo. Normalno su putovali, u raznolikom ali pitomom društvu. To večer ponio je Marka zalazak sunca. Malo odvojio uživati, u mir, šapat pustinje, meditaciju. Meditirajući se naišao u nekakvom snu, pred nekakvim vratima: Oklijevajući ih je otvorio. Iznutra su bolni vriskovi parali uši još dok su zatvorena bila. No kad ih je otvorio vriskovi su postali neizdrživi. Dlanovi nisu bili dovoljni da zaštite mozak od intenziteta vriskova. Marko se počeo migoljiti, svijati, kako bi nadlakticama pokušao zaštititi unutrašnjost glave od intenziteta vriska. Vrata ga gutaju udaraju, u stvarnosti se skotrljao niz dinu. Odjednom je vrisak i san presta, toliko da bi shvatio gdje je i ugruvan se pokušao po pijesku popeti natrag, ali nemoguće, sipak je pjesak, noge prodiru kao kroz vodu. Pokušao je zaobilazno naći put i pratnju, vikao. Tada ga kreću loviti zvukovi. Udarci nekakvi pljušte, kao da je pod tučom, samo nema leda. Tada su se zvukovi pretvaraju u glasove, koji razgovjetno ponavljaju glasove voljenih, a koji ga vuku u stanje agonije koju je osjećao do Pamira, prije izlječenja. Sve je ušlo iz podprostora u njegovu taktilnu stvarnost. Strah, fizički umor ga svladavaju a glasovi sve glasniji, razumije ali ne može prenijeti što su govorili. Izbijen u mračan i ljigav svijet straha. Riječi ga vrijeđaju, ponižavaju, najgore od svega, to ga je njegov glas koji ga vrijeđa. Strah ga je gurao dalje dok u jednom trenutku otvara se pjesak pod njime pa spiralno počne propadati u zapaljeni bezdan koji je po obodu načičkane ostrim stijenjem. Dodir otvara rane kojih nema. Kao kiselinom nadraže dio kože s kojom se sastaju, izazivajući pucanje kože i kostiju. Tad mu se pred očima pojavi Mikula i jednostavnim trzajem ga zaustavi u padu. Zakoči njegovo propadanje uz frustrirani uzdah tog zubatog bezdana. Pa ga polako podiže iz ponora, blagim letom bez zamaha krila ili tehnologije. Ponor se krenuo rasipati u trenutku trzaja.

Blago mu je rekao da pazi kuda ide, da pazi na koja će vrata kucati. Zadnje čega se sjećao da pada na pod polomljen i ugruvan. Slušao je šapat Mikulin dok je tonuo u san. Rekao mu je da će bezdanu morati dati svoju krv i meso. Krajnjim naporom je načas otvorio oči, dovoljno da osvijesti potprostor u koji je Mikula ulazio, siva hladna ravnica, blago osvijetljen prostor načičkan vrtlogom borbe parnjaka, blizanaca, ljudi istoga izgleda u žestokom sukobu, Mikalu je tada napao Mikala, no sjena nije bilo na podu. Odmah ga je podsjetilo na onog pretka koji je Šivu njegovao kada je valjda bila ozlijeđena. Ima li to sve kakve veze?

Tu je Marko potpuno gubi svijest.

Otac i stric su ga našli u nesvijesti ležeći u pijesku okružen koncentričnom kružnicom od sitnih kamenčića, veličine krupnijeg zrna grožđa. Trebalo mu je vremena da se razbudi i shvati gdje je. Tražio je po sebi posjekotine, lomove, ozljede ili modrice, ničeg nije bilo.

Grupu je fascinirala savršena kružnica oko zgrčenog Marka. Suputnici su Marka gledali sa strahom. Uplašeni, za sebe i svoju sigurnost. Blizanci su mislili da je kružnicu sam Marko napravio, a da nije bio svjestan. Još je pred kratko, dok je bio bolestan često imao takve refleksne aktivnosti, kada bi u snu znao slagati oko sebe stvari iz torbe ili u nju. Marko nije ni sebi mogao objasniti kamenu kružnicu. Ostalo što mu se dogodilo tu nije ni pokušao opisati. Samo je rekao da on to nije posložio. Jedan mu se kamenčić našao u ruci dok su ga dizali. Čim su ga osovili na noge. Vjetar ih je potjerao prema logoru i zaklonu. Novi je Marko odlučio zaboraviti događaj. Iako ga je mučila cijena krvi i mesom. Čijim, svojim, životom, nije ga to plašilo. Tada je osvijestio da ima kamenčić u ruci. Kamenčić je bio precizno izbrušen u kuglu, kao velika pikula. Izgledao je kao da lebdi, nad dlanom, nad stolom. Utvrdio je da kad bi ga držao u ruci, ništa ga nije umaralo. Mogao je danju, noću bez odmora jahati. Što je testirao kad su došli u nekakvu postaju ili gradić. Nikola i Marko nisu mogli dočekati izravnati kosti i zahrkati. Onda je Marko krenuo u istragu. Sve ga je zanimalo, svaki čovjek, svaki grad, okolicu. Svaki je dan u sebi zaticao novu, neprovjerenu moć koja se tražila afirmirati. Zar sve iz tog kamenčića. Da bi spavao morao ga je udaljiti od mjesta gdje je spavao. Kad bi se budio, odmah ga je morao u ruku uzeti, bez njega bi se osijećao kao bez udaha zraka. Ipak nije bio fasciniran njegovim moćima, jer znajući da on nije pravi njegov vlasnik.

8. KINA

Zanemarili bi Polovi novim jutrom sve probleme od jučer, tako i sada. Krenuli su, napokon, stići na odredište. Oluje su se smirile, bonaca je. Prijazno ih je grijalo istočno sunce prema njihovom usudu.

Kinesko razdoblje je do detalja obrađeno u Milijonu, molim vas da pročitate tamo. Greške koje su kritičari uočili u knjizi, kao o katapultu, imaju svoje objašnjenje, no o tome drugom zgodom. Iz Kine, opisivati će se samo vitalne momente, koji su utjecali na njihove živote.

U Kini je Marko shvatio da mu je svaki dan, dán. Među njima trojicom razvila se prava obiteljska ljubav i prisnost. Sada su Mateo i Nikola, koji su do Taškugana svaki dan ubrzavali Marka. Krenuli usporavati, uživajući u svakoj sekundi provedenoj sa ti svijetlim, divnim inteligentnim mladićem.

Marko je opet bio sunčanin kao u djetinjstvu, samo puno stabilniji i zreliji. Ostao u sjeni, u koju je bio bačen, pred toliko dugo vremena. Samo, sjena je sada osvjetljena tako je polumenila.

Nikad Marko nije opširno o tome pričao (osim možda sa Ainu) što je sve doživio onih dana s Mikulom. Kao odgovor na pitanje bilo je, *'ma pusti vradžbine'*. Kad bi sam o tome pričao znao je reći da sijaset toga ne može u riječi. Ono malo što je spomenuo, je u stvari sve. Rekao je da tamo ima puno života, da od tamo sve duše potiču, i da je nekakva luka ali da mijenja formu. Tih dana dok su se još pitali blizanci što se s Mikulom događalo. Oni su samo svjedočili sjedenju Mikule pokraj Markova tada, „odra“.

Dao bi im naslutiti kako mu je Mikula pomogao višestruko nadrasti sve okvire koje ljudskom biću nameće zajednica, životom, odrastanje, odnosi. Pričao da je to stvarno mjesto. Tamo je upoznao u zadnjoj divnoj fazi, Talijana, koji mu je pristupio dok je Marko kontemplirao. Nisu dugo bili zajedno, ali su poznavali jedan drugoga, u dušu.

Govorio je Marko, da viši rang, nosi veće odgovornost: Čovjek kakav je on, ne gleda na ovlasti. Gleda na dužnosti, rješenja. Tu ovlasti služe za rast, ne za užitak.

Užitak je jedini osjećaj koji raste odgađanjem. Nije im Marko morao reći, da rane nisu nestale, nego samo zacijelile. Još uvijek ga napinjanje mišića boli kao zmijice skrivene pod krutinom ožiljka i grizu.

Prvih tjedana je Marko imao slabine. Kroz plave bi mu oči, prostrujala sjena straha, koja bi mu bjeloočnicu zatamnila. Noć bi nastala. Takav mu je osjećaj bio prilikom napada Nogodara i njegovih „...*produžuju noć za sedam dana da se stanovništvo ne bi moglo čuvati.*“⁶⁴ u Reobalesu.

Prilikom napadaja bi mu organizam naglo gubio temperaturu. Dok bi ga otac i stric organizirano utopljivali svim tkaninama pri ruci. Neki su napadaja trajali satima. Nakon pustinje Gobi, više nije imao nijednog. Kratko bi nakon napadaja, govorio da se plaši cijene blagosti koju mu je Mikula predao.

Opisivao je vizije kako Lucijan s mržnjom gleda na sve Pole. Premda ovdje još nisu znali istinu, za koju su saznali tek godinama kasnije.

Primicanjem Kaganu, odvajali su vrijeme za sebe. Cjelokupno je putovanje trajalo četverostruko duže od planiranog.

Napokon su se otvorili blizanci Marku, a Marko ocu i stricu. Napokon su komunicirali! Prenijeli su mu sve svoje planove, strahove i saznanja, objašnjavali su mu tko je Kagan, tko je Čabi, veličanstvena kraljica. Nju su posebno zavoljeli i divili joj se blizanci. Objašnjavali mu nanovo sve što je već čuo kroz razgovore, prezentacije koje su braća često znala držati prije odlaska. No sada to više nisu bile samo riječi, sada su riječi izazivale slike, a slike su živjele u njegovom umu. Zbunjivalo ih je što je za sve Marko tvrdio da zna. Onda bi se on, nalaktio pa šeretski, nasmijsao, karikirano ih gledajući s visoka. Znao reći kako je sve što snuju, malo prema onome što će doživjeti. No sve što je pričao, napomene koje je davao, pitanja koja je postavljao su ih zbunjivala. Kako je znao toliko i puno više o mjestu u koje idu; od njih samih koji su tamo bili.

Marko im se napokon otvorio, krenuo pričati detalje svojeg života i odrastanja bez njih. Opisao im je opterećenje koje je njegovom životu izazivao njihov odlazak, odrastanje bez oca. Izgovorio je sve.

On se također čudio kad bi ga oni nadopunjavali, o onome što se njemu dogodilo. Tada su oni opisali kako su ga slušali noćima i noćima buncanja.

⁶⁴ Istina je da je u Reobalesu, Perziji, skoro izgubio život kada je s par pratilaca pokušao ući u okršaj s razbojnicima, spasio ga je Mateo.

Rekao im je kako su mu falili. Mada nikad nije nikome htio priznati u odrastanju da mu fali. Kako je u sebi zamišljao očev veličanstveni povratak. Požalio im se kako je grozno bilo slušati da ih se demonizira kao kanibale, pagane. Dok je bol kod njega bila puno veća od te epizode. Jer je on otkad zna za sebe slušao šapat mještana koji su šuškali, kako ga je otac napustio. Da se ni djedovima ni majci nikad nije požalio. Jer vidje da to njih pogađa još više.

Cijelim je putem od pustinje Gobi, Marko u ruci vrtio kamenčić iz kruga. Kamen je u ekvatoru propuštao pravilnu svjetlost kroz svoje žućkasto kristalno tkivo, s ljuskicama grubog kamena po polovima. Podsjećao je na žad, ali iznimno čvrst.

Upoznavanje s Kaganom je prošlo glatko. Pratio im je napredovanje davno prije nego im je poslao prethodnicu. Pred njih je poslao nekoliko kečiga⁶⁵ i regularnu vojsku da ih dočekaju pred Gianduom⁶⁶ Dočekao ih je šareno, bučno i bogato. Dajući im na važnost i pripremajući dvor da dolaze visoki izaslanici vladara zapada. Kečig koji je Marka doveo pred Kana. Bio je čovjek koji je Marku odmah odskakao od drugih, čim ga je vidio, u srcu mu se razlila ljubav. Jako ga je podsjećao na Mahdija, kako ga je i nazvao. Sve što bi ih trebalo čekati im je već bilo posloženo. Dočekala su ih kuće u Kanovom krugu.

⁶⁵ Keshig vitezovi koji su bili osnovna Kaganova tjelesna straža, no i puno dublje oni su jedina vojno-politička formacija, koja je pod isključivom kontrolom Kana, postrojba nad postrojbama. Čak su i istovjetnu odjeću nosili, kanovoj.

⁶⁶ Clemenfu, Shangdu, Ksandu

Kublaj Kan

Marko je potpuno miran stigao u Giandu. Blizanci nisu mogli sakriti uzbuđenost. Marko, nimalo, čak je žudio upoznati ključnog čovjeka svoje sudbine.

Zna da Kagan zna. Iako ne zna kako.

Nije Kagan pred drugima mogao pokazati koliko je povezan s tim golobradim barbarom. Kan je tome doskočio, te ga odmah po dolasku zaklinje u upravu vitezova čuvara, kečiga, koji su mu otac i stric bili još od prvog svog dolaska. Sva su mu se trojica zaklela životom.

Kublaj je dočekao dolazak čovjeka Tengrijeve⁶⁷ boje očiju s kamenom.

Čekao je još otkad su mu je svećenik najavio prilikom ženidbe, prije Čabi, puno toga mu je taj svećenik toga najavio. Kamen mu je medij stabilizacije života. Svjestan da dobija život na određeno vrijeme, no pravi je život, njegov nedosanjani san.

Marko u Kini, upoznaje čovjeka, koji je vladar nad vladarima. Mladić zadivljen svime što oko sebe vidi. Odnosi se prema Kanu s najvećim poštovanjem. Očito je prisutnima od prvog susreta da golobradog mladića i šezdesetogodišnjeg vladara, vezuje nekakva transcendentna veza. Zbunilo je i samog Marka, iako je znao da će biti tako. Prvom prilikom kad su bili nasamo Kagan ga je pitao za kamen. Ispočetka ga nije htio preuzeti, kao da se ustručavao, nije on Marku prenio baš sve što mu je rečeno za kamen, ali je shvatio da za njime žudi ali i da ga se boji. Marku je rekao da su mu svećenici najavljivali njegov dolazak. Kao i da je važno da prođe daljnje obrede. To je Marku bio prvi u nizu mističnih susreta s budizmom. Prvo mu je vrijeme bilo dodijeljeno nekoliko monaha koji su ga upućivali u nauk svoje vjere. Dok ga je Kagan sam upućivao u mongolski šamanizam.

Kao Kaganov kečig prvog kruga, često je uz njega prisustvovao raznim obredima i vradžbinama koje su provodili, o čemu se ovlaš pisalo u Milijonu. Posebno ga je dojmilo što su njemu dodijeljeni monasi znali sve o njemu. Mislio je da su detalje saznali od blizanaca. Iako su ovi poricali, govoreći da nisu imali kada, i da ne bi nikad. Njegov prethodni život su prepričavali kao da znaju sve detalje, zbog čega je bio van sebe prvih nekoliko mjeseci boravka u Giandu. Kao da su odrastali s njime, malo ga je to i plašilo i hrabrilo. Nekoliko je puta svjedočio kanibalizmima

⁶⁷ Vrhovno Mongolsko Božanstvo, plavoga neba

koje su svećenici pravdali raznim svrhama, prvom prilikom kako bi spriječili tuču (grad).

Upoznavali su se prvu godinu, sinkronizirali. Razvoj carstva je od Kublaja do tada tražio bezbrojne kompromise. Otkad je rođen drugi sin od četvrtog sina Đingizova. Otkad mu je brat Mongo postao car. Rođen od ambiciozne majke, kršćanke Sorkotani. Popustljivog, alkoholiziranog oca Tulaja koji se slomio u dokazivanju. Uvučen u bratske sukobe, između polubrata Jočija i brata Čagataja. Kao i kasnijim usponom najsajnijeg od braće Ogađaja.

Kublajevo djetinjstvo je bilo zatvor, kasarna. Sve je odrađivao kako se od njega očekivalo. Nakratko ga je promijenila očeva smrt 1232. Do tada je Sorkotani bila u potpunosti usmjerena na svoje sinove. Poslije smrti muža morala je politički afirmirati sinove i ishodovati im pozicije. Krenula je u promociju. Prilikom prvog dužeg majčinog odsustva. Kublaj je odustao od borbe za vlast, oženio izabranicu svoga srca, Tegulen, iz čiste ljubavi. Odustajući od vlasti, borbe, naivno vjerujući da može živjeti običan život, u ljubavi.

Na svadbi, šaman(svećenik) mu je svašta izrekao o budućem životu, između ostalog i o čovjeku s kamenom. Čula je i mlada žena što se sprema. Nije doživjela ni godinu u braku. Sorkotani joj je po povratku rekla da joj se ne uklapa u planove. Zagorčavala joj život, sumnjalo se i više, dok jadnica nije umrla. Sumnjalo se na trovanje. Odmah je Sorkotani našla Kublaju ženu, po svojoj volji. Čabi ju je u svemu slušala. Bila je kćer koju nije imala. Jaka i odlučna, organizirana princezu Kongirada, dijelila sa svekrvom vizije. Oženili su se 1234 godine. Kublaj je od tadašnjeg kagana Ogodaja, kao svadbeni poklon. Dobio prvu zemlju na upravljanje. Malu provinciju Habeji na sjeveru Kine. Odmah je Kublaj pogriješio, kada je Čabi dao previše ovlasti, nije mogao drukčije. Gušila ga je svojom neljudskom ambicijom. Ispijen odnosom sa majkom. Slomljen smrću ljubljene.

Sam početak braka je bio podnošljiv. Iskreno je Čabi prionula u građenje zajedničke sudbine. Nezadovoljna statusom, vidjela je jedino rješenje u podršci mužu u svakom smislu, kao žena, ali i organizacijski, logistički, politički..

Brat Kublajev, Mongo postaje kaganom 1251 godine. Nije se rastajao od Kublaja kojeg čvrsto stalno drži uz sebe narednih 6 godina u ratovima protiv Songa. Mongo umire 1259 godine. Tada se Kublaju događa vrhunac životne tragedije četiri godine mlađim bratom Arikom. Bratoubilački rat je bio okidač i za rat Plave i Zlatne horde (Berke-Hulagu), a Kublaj je nastavio i desteljećima kasnije ratovati s

Kaiduom. Za sve je Kublaj krivio Čabi. Koja je svojim spletkama pokidala odnose među braćom. Nebi se njegov mlađi brat pobunio da nisu Mongoli kojima je Čabi nametnula visoke poreze organizirali i poduprli Akrika. Tada umire Sorkotani, proklinjući nevjestu koja joj je sve moći i načine oduzela.

Kublaj je gurnut u sukob sa bratom kojeg je jako volio i štitio u djetinjstvu. Nastavlja, osvajanja, ratove, lov ili kampove. Čeka kamen koji će mu donijeti sreću, ljubav i prijateljstvo, ali..

Kroz sve to vrijeme Čabi razvija svoj sustav upravljanja carstvom. Deep state.

Kod Marka, iskrenost i povjerenje koje mu poklanja Kublaj, uzrokuje obožavanje. Prvo je vrijeme na dvoru, svo provodio uz Kana. Dok su otac i stric, odmah bili raspoređeni upravu za trgovinu i transport. Nikola je u Kini bio poznat kao 'Noa', Matea kao 'Teo', dok je Marko jedini bio nazivan 'Polo' i 'Mako'. Teo i Noa su, također, kao kečizi još od prethodnog posjeta, primili zaduženja u vezi razvojem prometa glavnog grada i spajanje zona, te poboljšanje uvjeta prijevoza, te su prije Kagana s Markom, pohitali u Camblau⁶⁸. Kan im je sto posto vjerovao i zavrbovao ih u prvi krug još za prvog posjeta. Slutili su, ali ne shvaćali tada Noa i Teo, kako se uklapaju u njegovu organizaciju. Kublaj se spremio izvršiti državni udar i svrgnuti korumpirani sistem koji je posadila njegova žena. Prvi mu je zadatak bio dubinska analiza sustava, identifikacija i uklanjanje korumpiranih činovnika.

Netom je Kagan doživio ozbiljan ratni poraz, fiasco prilikom pokušaja osvajanja Chipangua⁶⁹. Slušao je Marko svemu o čemu je Kagan pričao. Upijao je njegove riječi kao zrak potreban za disanje. Slušao je o nepoznatim krajevima. Tada aktualne priče o vazalskom Goreju⁷⁰ nakon propasti invazije. Koreja je riskirala najviše, za invaziju. Ljude, brodove, cjelokupnu ljetinu. Skupo je plaćen danak u krvi. Slijedom korupcije, nesretnih okolnosti i tajfuna nisu uspjeli u osvajanju. Veliki dio mladosti koja se priključila ratu je nastradala u stravičnoj oluji koja je invazijsku flotu otpuhala od Japana. Potonuli su brodovi, a s njima Korejska i Mongolska mladost ušla u scenarijo Đibonijeve pjesme Udica. No hranili su i opskrbljivali hranom Korejci nebrojenu vojsku. Hranu potrošenu u pripremama, trebalo je nadoknaditi ratnim plijenom iz Japana. Gubitak hrane, a pogotovo gubitak mladosti, gurnuo je Koreju u neimaštinu, bezvlašće, pobune i građanske ra-

⁶⁸ Kanbalig, Bejing

⁶⁹ Japan

⁷⁰ Korea

tove. Žrtvom previranja proizašlih kao posljedica neuspjele invazije, je i ubojstvo Korejskog kralja i kraljice.

Više godina pripremanja invazije na račun Koreje. Kralj Von Jong⁷¹ pokušavao je primiriti unutrašnje nezadovoljstvo i glad. Rješavao se opozicija kroz vazalsku poziciju. Sve je svoje probleme rješavao uz Kaganovu vojsku. Koja ga je ostavila nezaštićenog nakon povlačenja. Nakon smrti kralja Vonga, krunu nasljeđuje sin Čung Jeol⁷². Kojeg Kagan uviđajući opasnost gubitka teritorija Koreje godinama nakon neuspjele invazije opskrbljuje hranom i vojskom. Pomogao je Kagan zeta u obrani svojih interesa. Marko ga je upoznao drugom polovicom sedamdesetih, kada se zaručivao s Kublajevom kćeri Kutug. Tom je prilikom iz zahvalnosti, a nakon stabilizacije prilika u državi. Doveo je Čung Jeol svoju mlađu sestru, princezu u službu Kagana, a kao zalog savezništvu.

Odmah je princeza očarala Marka ugledao njezin ljutit, nepokolebljiv pogled, smiren i formalan. Poslušna, u skladu s ponašanjem dok su joj oči gorile u vatri neslaganja, te je svakim atomom svoga bića opovrgavala ono što je formalno prihvatila. Tu se Marko zaljubio, u tu vatrenu djevojku, divnog lica i stasa. Ime joj je bilo Ainu.

Ainu je primio kao na dvor kao kćer, bez dužnosti. Namjena joj je bila udaja u političkoj areni. Zbog čega ju je Kagan odvojio za caričinu pratnju. Čabi je nije htjela ni blizu. Odmah ju je odbila, pošto je ona njegovala svoju paralelnu organizaciju u kojoj mala Korejska princeza nije imala što raditi. Tako da je Ainu živjela sama na svojem imanju gdje je pohađala razne obuke, učila i razvijala se, posjećivala Kana.

Marko je bio spreman da će imati problema sa Čabi. Ipak nije slutio koliko su kompleksni bili. Nisu shvatili ni blizanci tijekom prethodnog posjeta, kako je kompleksan njen odnos s Kanom, ni kakvi su oni u biti suparnici. Čabi s druge strane, ništa nije znala o priči o čovjeku s kamenom. Nekoliko godina njihovog boravka je živjela u uvjerenju kako su to još samo bespomoćni podanici. Kako se sjećala blizanci su joj u potpunosti predani i jeli joj iz ruke. Čabi se u kritičnom razdoblju njihovog ulazanja u priču. Odnos prema njima s potpuno nezainteresiranošću (potcjenjivački). Smatrala ih igračkama od bjelokosti, kojima se infantilni muž igra, dok ona vodi carstvo. Kad je Marko pričao s ocem i stricem o njoj; nazivali su je 'Lucijana'.

⁷¹ Wonjong, kralj Koreje, živio 1219-1274

⁷² Chungnyeol, kralj Koreje, sin Wonjonga, živio 1236-1308

Primijetio je Kublaj nakon nekog vremena Markove reakcije na Ainuino društvo. Pa je preuzima, a ona postaje Kaganova osoba od povjerenja.

Otkad su Poli došli, raspravlja s njima o potrebi reforme uprave i čišćenja korumpiranog kadra. Konspiracijski kreće u preuzimanje carstva iz Čabi nih ruku. Iako je vjerovao da nije ona koja upravlja, nego je sumnjao na ministra financija Ahmeta.

Postepeno je i oprezno uvodio Kan Marka u svoj svijet. Prvo je služio kao pisar. Zaprimao i predavao izvješća emisara Kanu. Proučavao je Marko živućeg boga (makar u mongolsko/kineskoj kulturi) s puno poštovanja. Iako nije bio zaslijepljen njegovim likom kako bi se moglo očekivati zbog klasne različitosti. Godinama se Marko uspinjao po hijerarhiji, upoznao jezike, običaje, forme i formalnosti života u Kini s Mongolima a na Carevom dvoru.

Iz prve ruke, s distance je prvih godina Marko gledao grandioznost tog čovjeka. Gradio je s njime odnos uvijek iz početka. Afirmirao se u političkom smislu relativno brzo.

Ainu je od prvog pogleda zasjela u Markovo srce. Nastojao je što češće biti u njenom prisustvu. Znao je odglumiti da ga je Kan poslao da je posjeti i vidi kako se snašla, i dali joj treba bilo kakva pomoć. Suhoparno i napuhano, krijući zaljubljenost. Ničim mu Ainu nije pokazivala svoje emocije. Zbunjen, izložen neuzvraćenoj ljubavi Marko upada u krizu identiteta i frustracije.

Kad mu je Kublaj, kao prijatelj, rekao da vidi njegovu ljubav, i da bi bio sretan, ako bi Marko uzeo Ainu za ženu, i za stalno ostao u Kini. Što je izrekao ispred nje. Ainu je kao iz topa izrazila pristanak na Kanovu želju. Tu se dogodio veliki nesporazum. Kad je Marko trebao prihvatiti, on je krenuo Kanu objašnjavati svoje vizije, posebno u vezi *'stalno ostati u Kini'*. Ainuin temperament nije čekao objašnjenje, na prvo nećkanje (kako je ona to protumačila) uvrijeđeno je odjurila. Godinama poslije nije s Markom ni riječ prozborila, samo ga je strijeljala očima. Marko joj je odbijanje prihvatio. Kako se zarekao da neće biti s ženom koja ga ne voli. Njeno inicijalno prihvaćanje je protumačio Kanovom naredbom. Tješio se dok mu je srce vapilo za njom. Kan mu je znao reći da je Ainu njegova žena. Kaganova riječ je zakon. Druga je to Markova zaručnica u životu. Bez da se je s ijednom poljubio.

Marko uskoro kreće u službu izvan glavnog grada. Poslao ga je obračun s Čabinim sistemom. Zapovijeda udarnim snagama, upravlja kritičnim regijama, stalno

je na putu. No ne može izbiti Ainu iz glave i srca. Izvan glavnog grada svojim sposobnostima zahvaljujući, upotpunjeno Carskim prokazom. Otvora sva vrata i iznimno je uspješan u svakom projektu. Naučio je jezik svijeta, čita govor tijela, i temeljem mreže jezika koje govori sa svakim razgovara gotovo bez pomoći prevoditelja. Taj je prekaljeni putnik, mladi starac uspio dostići ionosferske razine. Levitira na organizaciji milijuna ljudi. Popravlja je.

Nedugo nakon toga umire kraljica Čabi, nije Marku tada dugo trebalo da ga Kan postavi za Guvernera Yangzhoua⁷³, kojim je upravljao tri godine. Nije naravno to bila njegova pozicija, on je zastupao Cara i upravljao upravom države. Regije, koja je bila, i sada je motor razvoja Kine.

Uvijek u izvješćima Kaganu ističe najbitnije. Izvještava sve bitne informacije o detaljima uprave, kao i o narodima, običajima, religijama, ekonomskom statusu i zanimljivostima. Nadasve je težio za objektivnošću, sva je izvješća radio nepristrano, nepogrešivo ističući relevantne elemente. Sav se je tome predao. Izvještavao zatečeno stanje i popravljao sustav u kojoj god se prilici našao. No od bolesti na Himalaji raste mu nostalgija prema svome domu. Sanja Korčulu. Sanja ona lijena ljetna prijepodneva, kada se sa barke zagleda u more bistro kao zrak dok je sunce mlado i miluje mu leđa, a mozak miruje inhibiran cvrčanjem cvrčaka zaliven krikom galeba.

Ponesen ulogama koje je obnašao, kao i skupljenim iskustvima. Sanjao je sva ta stečena znanja i uhodane sposobnosti preda razvoju svojega kraja.

Uspjela bi ta znanja popraviti sustav.

Samo, koji je sustav toliko agilan, zdrav da može uvažiti argumentaciju, i primijeniti nužne promjene?

Nostalgiju mu je podgrijavao i sam Kan, koji bi ga znao zvati da mu priča o svojem kraju i Europi općenito. Spominjao je Kublaj žal zbog Ogadajeve prerane smrti. Kada je trebao proširiti granice imperija makar par tisuća kilometara zapadnije. Smijali su se tada kao djeca, jer je Marko govorio da je sretan, da Ogadaj nije uspio. Jer ni njihov odnos, ukoliko bi u takvom slučaju došlo do njega, ne bi bio ovako blizak.

Trebalo je hrabrosti ili potpune predanosti na takav način razgovarati s gospodarom tvoga tijela i duše, na što se zakleo Marko, Kaganu kada se za kečiga zanovao.

⁷³ Pokrajina Jiangsu, u kojoj se između ostalih nalazi i današnji Šangaj.

Marko je nosio odgovornost kečiga prvog reda, kao i otac, dok je Mateo bio zadovoljan pozicijom drugog reda, kako bi mogao biti bliže bratu.

Kako je Marko opet živio život punim plućima, bio je svjedokom tisuća projekata, od modernizacije državne uprave, do ratne ekonomije, do diplomatskih aktivnosti, teritorijalnog ustroja, popravljjanja sustava uzbune itd.

Chabi

Tako je posredno sudjelovao u planiranju više neuspjelih invazija. Prva je bila osvajanje Vjetnama, druga, druga invazija Japana iz 1281godine. Posljednja je invazija Bornea. Svaka je uključivala oko 150,000 vojnika 4,500 brodova i koštale puno, i novca i vojske i svega ostalog, no najveći je utjecaj imala u političkoj sferi.

Dok je Kagan višestruko tugovao i slavio, tu godinu 1281 umrla je i Carica Čabi. Grozan se odnos stvorio između ostarjelih Kana i Čabi, nekad saveznika. Naime ova Kogradska princeza naporno je radila kako bi ostvarila svoj san.

Još otkad je morala ostaviti izabranika svoga srca i udati se za neambicioznog i letargičnog Đingisova unuka, uplakano derište koje je majka kaznila zbog nepodopštine koju joj je iza leđa učinio. Udala se za mlakonju koji je vladao najmanjom i najgorom Kineskom pokrajinom i to još u brdima. Dok joj je srce kucalo za nekim drugim. Odmah mu je to u lice rekla, prvi put kad su ostali nasamo. Dogovorili su se.

Pa je od njega napravila cara.

Koliko ga je samo morala vrijeđati da ga izvlače iz depresije nakon smrti njegove voljene prve žene.

Pa mu djecu, divnu rodila, stvarno su divni, u svemu je slušaju. Težak je njen život, nikad odmora, sve mora sama, za onim naivnim idiotom, kojeg uspije obrlatiti s par riječi.

Sama je pomoću poznanstava, sagradila cjelokupni državni aparat, dok je on bježao od lova do rata.

Strašno joj je žao što na vrijeme nije shvatila kakva se promjena u njemu dogodila nakon dolaska Polovih. Nepredviđeno je Kublaj mijenjao raspoloženje i odluke. Sve teže je ona provodila svoje namjere. Iako je posjedovala sve poluge vlasti i financija. Oba su glavna savjetnika pod njenom kontrolom. Ima dvor u rukama. Nije mu mogla stopirati one glupe, glupe poteze kada je hranio sirotinju. Malo je trebalo smanjiti pomoći, zabave, lovove. Željela je imati sve, često je bila u riznici. Svega joj je bilo malo. Slagala je i svoje paralelno bogatstvo potkradala državnu blagajnu preko Ahmeta, kako bi osigurala svojim sinovima i unucima planine novca. Preko njih je kontrolirala vlast na terenu.

Takva je postala, opijena moći. No potpuno se izgubila otkako joj je prvorodenac umro. Ona je tijekom godina postala najveća opozicija Kaganu u vladanju državom. Kao takva je uzrokovala probleme i polovično prenošenje kanovih naredbi kroz svoje korumpirane strukture. Takva je sabotaža uništila invaziju na Japan. Jer su stare riječne brodove, bez kolumbe prodali za flotu udarnih plovila u napadu na Japan, s desnog krila.

Naravno da je ta flota kad je isplovila raspuhnuta diljem zaljeva, u nemogućnosti manevriranja.

Veliki su to bili udarci za Kana posebno, no također na sve koji su učestvovali u planiranju. Polako ih se notorizira, zajedno sa vremešnim Kanom. Ova prljava organizacija prožima sve strukture, na pozicijama moći vrši kontraofenzivu. Kao odgovore na reformu koju Kulaj preko strukture kečiga vodi u svim strukturama kako bi oslobodio carstvo bolesti korupcije.

Kako se borba zahuktavala brzo su doprli do važnih igrača. Kad su udarili Čabi, udarili su je gdje ju najviše boli. Novac. Srušili su Ahmeta preko dva zakleta neprijatelja, poštenu ljude koji su svjedočili njegovoj bestijalnosti i zloći. Sebe su žrtvovali da ga zaustave u uništavanju carstva. Provedena istraga zabilježila je korupciju, dokaze, među ostalima monstruozne artefakata kanibalizma. Dokaze o krađi nije trebalo posebno tražiti, izvirali iz svake bilježnice. Tada je krenula i čistka njegove obitelji i prijatelja. To je jako oslabilo financiranje Čabinog klana, na kraju joj pospješilo fizičko stanje. Kanu su ipak ruke bile sputane, nije mogao dirati u vlastitu djecu. Ipak, Čabi je otpravio u samostan, pod stražom. Nedugo kasnije je preminula.

Dosta su ovi sukobi ugrozili poziciju Polovih na dvoru. Protiv reforme se diže sav taj ološ na visokim pozicijama, pa spinovima i spletkama Kanove namjere pretvaraju u opis da se stari bludnik rješava vjerne žene, da bi je zamjenio mladom. Dok je Pole u početku Čabi podcjenjivala i iskazivala im samo prijezir, bilo je u redu. No prije obračuna s Ahmetom, saznala je Čabi da je onaj mladić zmijskog izgleda, na neki način kreator Kanove renesanse i da mu savjetuje poteze koji njoj nikako ne odgovaraju. Puno je puta Marko izbjegao ubojstvo odlaskom na poslanje.

Carstvo Yin nije stabilno. Mongoli svisoka gledaju Kineze. Kinezi se vjekovima boje Mongola. Ostali stranci koje Kan dovodi ih čine još nervoznijima. Pa su Kinezi i Mongoli zajedno mrzili pridošlice. Svi skupa zajedno mrze Pole. Oni se to najmanje uklapaju.

Lokalno Kinesko stanovništvo, premda neki sa simpatijama, većina je u Polovima gledala nešto neprirodno, strašili su ih se. Blijeda koža, istaknutih vena, adamove jabučice, gusta brada, izgledali su ima kao kakvi dlakavi gmazovi, sličili su najviše majmunima. Posebno su se bojali pogledati u otvorene plave oči. Lokalna legenda kaže da šejtan kroz oči ulazi, zato nastoje oči stisnuti u tim krajevima. Suočivši se sa izazovom pogledati u oko boje neba, većinom bi se našli zaleđenima.

Paradoksalno,

uza sve izazove,

Marko je osjetio ponovo radosti života.

Uspješan, ponovno zaljubljen, oblijetao je AINUINE odaje, izdaleka, plaho, kao dječarac. Kada bi bio u Glavnom Gradu. Ohrabrio se vjerovati u ljubav. Prošle su godine da je nije uspio izbiti iz glave.

Nakon smrti Čabi, nije se puno promjenila situacija opozicija je ostala.

Ponadali su se, pomislili, poželjeli, možda prejako. Pokušati napraviti neki drugi svijet.

Kagan je, nakon što mu je priležnica Nambu ostala trudna. Pomislio da ima još jednu šansu. Obnoviti carstvo i ostaviti ga stabilno za buduće vrijeme. Vidio je kako sve što je napravio razdiru klanske borbe, prevaranti i hoštapleri. Znao je da će se sve raspasti nakon njegove smrti ako nešto ozbiljno ne promjeni. Pa je idealistički zaželio.

Druga Šansa

Ludo težeći za još jednom šansom.

Kublaj ženi Čabinu nećakinju Nambu.

Od samog dolaska na dvor carice Nambu, Ainu joj postaje nerazdvojna prijateljica. Doveo je Kan na dvor kao obitelj, pa se zaljubio. Uzeo je za priležnicu, još za Čabina vremena.

Nisu se strukture pomjerile kad je Kan objavio da priležnica postaje prva dama.

Bila je iz njihovog klana, lako će je kontrolirati, a i nema šanse da će stari debeljko dobiti dijete.

Kad je dobio sina. Svi alarmi oporbe su se upalili. Polovi su postavljeni u poziciju vođenja čistki. Sve su bliže Čabinoj djeci. Ainu je zbog svojeg nejasnog statusa, nakon godina čekanja na ženidbu tražila i postala pratilja Nambu.

Upozoravali su Marka otac mu i stric, kako se sustav Kanove uprave degradira. Marko to na svojim poslanjima nije primjećivao jer je vanjska organizacija društva bila besprijeorna. No unutra na dvoru, zamjene su se pokazale korumpiranije od onih koje su smijenili, kao zmaj kojem otkineš glavu a dvije izrastu. On je sve stariji, curi mu vrijeme koje može posvetiti ženi i djetetu. Prethodni uspjeh nije trajao vječno, sve je veći niz neuspjeha koje je zaredao. Nakon posljednje ženidbe a pogotovo nakon rođenja princa Tamečija. Druge strana koristi nova žena, da bi diskreditirali staroga vladara. Zbog Kanove pozne dobi, došlo vrijeme da se i Poli polako vraćaju kući. Samu pomisao je ispočetka Kan odbijao; kao dijete koje se trebalo odreći skupocjene igračke. No trendovi u imperiji su gurali u tom smjeru. Nakon što su pročistili upravne strukture, novi kadrovi, kao da su žudili ogresti u korupciju, svako je htio komad carstva. Pomagala je tome i tiha opozicija, budući vladar sa razrađenim shemama. Borbi za vlast, politikanstvo, generalno mnijenje kalkulira kome se prikloniti, kad Kan očito kopni. Najbolje su se primali spinovi protiv carice Nambui.

Sve je Kan radio po pravu i pravdi, iskreno je volio svoje podanike. Kad se oženio, prema svim običajima oženio je Čabinu nećakinju Nambui. Ona je u srce starca, uspjela donijeti novi život, novi početak. Kako mu je još šaman najavio, početak kraja. Klanovi su davno bili oformljeni oko ostarjelog lava. Napadali su Kana preko nje. Ni narod, koji se općenito osjećao okupirani, iako je život bio miran

i dobar, siguran nije joj pružio šansu. Nego je, blatiše, uništavaše, demoniziraše.

Glavni protivnici su bili krv Kanova, bojali su se sinovi, kćeri, unuci i ostali vlasnici dijelova carstva da će morati dijeliti s novim izdanjem. Da bi pod starost emocionalizirani Kan mogao dovesti u pitanje pozicije već utvrđene ranije, za života carice Čabi. Najviše motiva je imao unuk Timur, koji je kao Krunski Princ već vidio svoju vlast, no ni ostali sinovi nisu blagonaklono gledali na konkurenciju.

Čak je i Marko kratkotrajno potpao pod utjecaj javnog mnijenja i bio neko vrijeme protiv kraljice, ponesen glasinama povjerovao, da ona degradira imperij i manipulira ostarjelim Kaganom. Koji joj je prepustio sve odluke proporcionalno kopnjenjem njegove snage.

Marko se ponesen ogovaranjima u jednom razgovoru postavio protiv nje. Kad se vratio s poslanja, prvo je otišao pogledati Ainu, pa je naletio i na Nambui. Direktno joj je rekao kako se ima čuti da manipulira starcem. Rekla mu je da je svjesna i otišla. Shvatio je Marko da se opće mnijenje okreće protiv Kana, pa ju je i on počeo kriviti. Kanu se imputira neodlučnost, letargičnost, izgubljenost. Kan je stvarno tada bio kao u nekoj magli, klizao u prošlost, zbog proročanstava. Analizirao ga je opet i opet, stao je sa čistkama, nije nalazio pravog vladara koji će naslijediti carstvo, unuk Timur je nepredvidljiv, no sin je prvog sina, pa ga ne može svrgnuti, ostali sinovi su korumpirana bagra, Nambui i nejače jednostavno nemaju vremena steći snagu da se afirmiraju kod davno uspostavljenog rasporeda sila.

Markovu zavedenost spinom razriješila Ainu. Koja mu je došla u odaje. Otkrila mu se, objasnila svoje stanovište i prema njemu kao i prema Kaganici. Suze su bile iskrene dok mu je objašnjavala Nambuina karakter, sposobnosti i hrabrost. Opisala je sve što joj se događalo još od krunjenja, napade na sina joj, sve strahove koji je more. Kao i motive, jer mislio je Marko kako je Nambui sponzoruša. Tu mu Ainu reče: *'srce ne bira'*, pa ljutito rekla, *'i ja bih da mogu odabrati nekog normalnog, a ne tebe'*. Pa otrčala iz njegovih odaja. Marko je razumio jezik svijeta, vidio je istinu.

Zatečena u vlastitoj sudbini, Nambui je pokušavala sve napraviti pozitivno. Nastojala je smiriti starog Kana da ne srlja u daljnje sukobe koje više nije mogao voditi. Gospodari rata su to tumačili nedosljednošću. Kanu se pred očima degradirala moć. Što je u rizik stavljalo Nambui i sina. Vojna je aristokracija isticala prošle i sadašnje neuspjeha i propuste. Sve su ih pripisivali Nambu. Perfidno, jednim udarcem dvije muhe, napad je naizgled na Nambui, no opisuje Kana kao papka.

Kako je Kanova moć kopnila, proporcionalno je nećak Kaidu jače pritiskao sa sjeverozapada. Nije ga htio Kan uništiti, u vrijeme kad je mogao. Nije ni u vrijeme kada mu je saveznika Najma pobijedio. Sada mu nije bilo važno.

Kanu su to bili dani sreće. Koliko god da mu se vlast ljuljala, svejedno je bio neprikosnoveni vladar svijeta. Samo je jedan njegov sin bio uz oca. Togan, od najranijeg je djetinjstva obožavao oca, i svime htio dokazati da je vrijedan prijestolja. Unuk Timur jednostavno nije ratnik, on je knjigovođa. Togan ratuje po cijelom carstvu. Ipak mu se dogodio katastrofalni poraz u Vjetnamu 1288g. Za što javnost krivila osim Togana, naravno i Nambui.

Kana su prisilili da najstrože kazni sina. Kan imao je dva izbora. Pogubiti ili izgnati Togana kao kaznu za katastrofalni poraz. Kao da mu nije bila dovoljna jauci stotina tisuća pogubljenih. Zastrašujuća vojska je krenula na Vijetnam. Flota je išla uzvodno nitko nije primijetio da su Vijetnamci ukopali koplja na dno rukavca kojim je flota morala proći. Kao kandže su razderale trbuhe brodova, izbacivši vojnike koje su u rijeci, potamanili kao ribu u ludru⁷⁴.

Kan se dugo opirao prihvatiti realnost. Zanimarivao je snagu javnog poimanja i opasnosti u koju to stavlja mladu kraljicu i njihovog sina. Naivno je čekao da vrijeme dokaže suprotno, ali nije više bio u stanju ni dobi spriječiti proces koji se žestoko zahuktao. Godinama je podcjenjivao klanske utjecaje u upravi. Većina nas vidi ono što želi vidjeti a ne što stvarno jest. Što ga je podsjećalo kako ga je nekad Ahmet manipulirao i paralelno s njim vladao. Čabi mu je minirala, sličnim nagaznim minama svaki segment njegovog carstva.

Stanje je bilo sve očitiije kako je Kan slabio. Na trenutke je bilo tako teško suzdržati se. Ali bi bilo kakva ishitrena akcija zasigurno dovela do eskalacije sukoba. Kinezi su živjeli ne obazirući se na događaje, i trpio. Rašireni sustav stranih, velemoža koji su pozicije posjedovali desetljećima, višestruko premreženih, većinom ogrezlih u korupciji. Pozicije su stekli rođenjem ili zaslugama. No malo njih probranih zahvaljujući Kanu, velika većina zahvaljujući Čabi.

Sve je to ugrožavalo poziciju Nambui i sina, koji su se u životu starog kana pojavili očekivano, i zauzeli čelna mjesta.

⁷⁴ Ludar je način ribolova uz uporabu fraškana, okićenih ili neokićenih konopa, kaluma s plovcima, jednostrukih mreža stajaćica i kvadrana, pri čemu se sa svake strane fraškana razvlače konopi kako bi se.

Shvaćajući da mu se život primiće kraju. Kan se sve više sklanjao kod ljudi koje je volio. Najuzi krug su mu je uključivao Europske prijatelje i kečige sin i supruga. Koja mu je ulijevala plemenitu mongolsku upornost i hrabrost.

Polovi, su ga u više navrata upozoravali što se na dvoru događa, te artikulirali njegove slutnje. Isto su mu tako objasnili da je prekasno za potpunu reorganizaciju države, da bi osigurao budućnost žene i sina. Poduhvat je to koji bi završio u propasti. Veliki Kan, koji je moć apstraktnog razmišljanja, i prelaska vremensko-prostornih dimenzija primjenjivao cijeli život. Prvo od majke, Sorkotani⁷⁵

⁷⁵ Keritska princeza, žena Toluia (najmlađeg sina Ćingis kana), iznimno sposobna u politici, pomogla svoj četvorici sinova i odgojem da zauzmu vladajuće pozicije (Monke, Kublaj, Hulagu i Arik)

Preseljenje

Kan je u posljednjem, očajničkom aktu zaštite svojih najdražih, Nambu, i Tamečija ali i Togana. Odlučio ih zaštititi odmaknuvši ih od očite propasti. Odlučio je najmlađem sinu dati najviše što je mogao, ono čemu se u mladosti nakratko ponadao, život običnoga čovjeka. Raspravio je odluku s najužim krugom kečiga, koji su mu životom vjerni. Zadužio Polove za izvedbu fizičkog preseljenja. Uslijed poznih godina, opet u nadi da će moći zaustaviti kola prije provalije. Kan je sebi namijenio ulogu upravljanja i logistike preseljenja. Zbog nošenja sa svojom sudbinom, i jer je to jedino za što je u osmom desetljeću sposoban. Odbijala je Nambui otići. No Kanova se riječ morala slušati.

Pomoću saveznika, za koje je bio svjestan kako im rok trajanja ističe, kako njegova vlast kopni. Odlučili su se na varku. Koja bi odvela Nambui i Tamačija u slobodni svijet, do Europe uz zaštitu. Poslao je paralelno kopnom prijenos basnoslovnog bogatstva na područje zlatne horde. Zadatak je povjerio četirici najodanijih kečiga (jedan je Mahti). Blago koje će se onda transportirati izbjeglicama.

Kako je Kan bio među ostalim, pasionirani vrtlar. Znao je da je dobro sjeme presadivo. Da će uroditi plodovima gdje god da se posadi, samo će se prilagoditi svome podneblju. Nambui mu je podarila budućnost. Vjerovao je Kan kako će njegova krv prirodno uspjeti gdje god se našla. Vrtlario je Kublaj na 'Zelenom brdu' u Zabranjenom Gradu. Tu je dovukao svako stablo vrijedno pomena, bez obzira odakle potiče iz njegova carstva. Navodno je u tome vrtu i skončao, sanjajući divne pustolovine koje čekaju njegove sinove u novom svijetu.

Za planiranu prevaru trebao je konstruirati idealnu pozornicu i osmisлити igrokaz. Jedan od prvih činova igrokaza bilo je Nikolin istup pred Carskim savjetom, pred cjelokupnom upravom carstva u dvorani uprave. Službeno Nikola traži otpust od Kana. Na što ovaj reagira glumljeno grubo. Izrijezom branio Polovima odlazak.

Nikola se u molbi toliko zaigrao u ulogu da je preklinjao Kana da ih pusti da se ujedine s obitelji, kako je navedeno u Milijonu. To je služilo da protivnike uvjeri u raspad njihovoga saveza, i podrške starom vladaru. Uljuljali su neprijatelje u privid, brojni su ih pokušali tada zavrbovati, svjesni njihovih sposobnosti. Varka je polučila najbitnije. Nespremnost neprijatelja na aktivnosti koje će uslijediti. Iluzionizam.

Sljedeći se čin igrokaza odigrao da je Kagan iskoristio smrt žene Perzijskog Ilkana. Koja se dogodila pred koju godinu. Zahtjev Ilkana je bio da mu Kan pošalje

novu nevjestu iz istoga roda. Premda je Ilkanov Bajdov zahtjev, ukoliko ga je uopće bilo. Odlučio iskoristiti kao dimnu zavjesu. Na Ilkanov je zahtjev, organizirao je izaslanstvo s novom nevjestom. Naravno da je ispoštovao sve uvjete koje je sin Hulagu Kana zahtijevao.

Igrokaz je uključio imenovanje djevojke najvišeg roda u princezu, koja je dobila ime Kokočin. Našao je curu, pripadnicu plemena Bajad, neuku curu visokog ega. Djevojaka iz plemena Bajad Kan je na dvoru imao stotine. Svoje je strahove odabranica kompenzirala prividnom arogancijom, koja je graničila s plemenitošću. No, u stvarnosti srčana i dobra djevojka, lijepoga odgoja. Odlučio se Kan poslati je u Perziju, na granicu slobodnog svijeta. Pod vojnom zaštitom, među koje je planirao skriti ženu i sinove. Nijee dolazilo u obzir poslati ih kopnom. Imali bi neprijatelji godine da ih istrijebe. Odlučeno je ići morskim putem.

Slijedeći je korak bio službena naredba Polovima⁷⁶ da preprate princezu Kokočin do Perzije. Pratnji je priključio tri Perzijska poslanika koji su trebali pratiti buduću princezu, te ih posredno uključio u plan, na način da im je nadredio Marka tijekom putovanja natrag. Oni su bili godinama u Kini. Što je bila manja komplikacija. Pošto su vidjeli Nambui. Nambui se morala prurušiti i ući u pratnju na što nižoj razini, kao sluškinja, s velom. Obavezno odvojena od Tamačija, koji mora putovati nekim drugim. Odlučili su s muškarcem, koji će se predstavljati ocem, kako ne bi pobuđivao sumnju, nikako ih se ne smije povezati tijekom puta. Mali nije skoro godinu dana mogao majku zagrliti. Putuje sa bratom Toganom, kojeg predstavlja ocem, Nambuina tjelohranitelj je putovao s njima.

Sve je to dimna zavjesa za prokrijumčariti caricu Nambui. Ona čeka na putu u budističkom manastiru sa sinom i Ainu. Oficijelno je sa sinom otputovala u Mongoliju, kako bi Tamači prošao rigoroznu obuku za mongolskog ratnika. U stvarnosti su dvojnici krenuli u Mongoliju, a oni u budističku pagodu na putu kojim su se poslanstvo trebali kretati. Kan je pod zakletvom uputio nekolicinu monaha da im osiguraju u hramu život, dok čekaju na povorku).

Početkom 1291, poslanstvo s princezom Kokočin, sačinjavalo je 160 probranih članova, desetakom odanih, zaputilo se u Perziju. Putovali su jugoistočno rijekom/kopnom prema najvećoj riječnoj luci, Šangaju, kako bi od Invazijske flote za Borneo, dobili par brodova. Ovaj dio dionice uključivao je prijevoz rijekom i kanali-

⁷⁶ Na sreću tada se nije posumnjalo, kako je Kan, koji je Marka na poslanja uvijek slao samog, na ovaj put poslao i ostarjele mu oca i strica; kako su zavjerenici i planirali

ma. Kojima su putovali Kokočin, nužno osoblje, Polovi, Perzijanski ambasadori s tjelesnom stražom. Dok je oružana pratnja kopnom, zbog organizacije i manjka brodova. Kao i zbog planiranog sastanka u manifestu nespomenutih punika. Tjelesna su stražu koja je putovala brodom promijenjenili nakon dolaska tajnih putnika. Tajni putnici nisu bili toliko tajni, priključila im se još jedna princeza s osobnom pratiljom. Princeza Ainu i Nambui, njena dvorjanka. Priključile su se prije Hangzoua. Ainu se predstavljala kao kćer kralja Mangia. Odatle su kočijama nastavili do Zaitona.

Kako je Kan službenim prikazom prognao sina Togana. Da zadovolji zahtjevima dvora. Držao ga je godinama negdje u Mongoliji, povukao ga do hrama u kojem su se žene s Tamačijem krile. Oni su putovali odvojeno od svih. Najsigurnije nikakvu pažnju nisu privlačili. Nije bilo nikakvog napada, na njih. putovali su Kanovi sinovi. Putovanje dvaju muškarca s djetetom, poštanskim rutama nije predstavljao nikakav problem, ni sigurnosnu ugrozu za njih. Dijelom koji su i jedni i drugi prelazili. Koordinirali su putovanje na način, da su muškarci koristili iste poštanske rute, no u prethodnici. Naime, ostajali su u svratištu dok se ne bi poslanstvo pojavilo. Kako bi Nambui imala priliku samo ugledati sina, i znati da je dobro, nisu ni na kakav način komunicirali. Pričamo o poštanskim putevima koji su povezivali glavne gradove sa svakom pokrajinom. Kako Milijon kaže: *„... iz Camblaua, na svakih 25 milja nalazi se lijepa stanica. Kraj svake ima krasan dvorac gdje noće poslanici velikog Kana. U njemu je krevet pokriven svilenom tkaninom. Ako bi tu došao i kakav kralj, i on bi se također dobro smjestio....na svakoj od ovih stanica nalazi se bar 400 konja, koje je veliki Kan odredio, da tu stalno borave.. za poslanike bez plaćanja.. I neka znate, uistinu ima u ovoj mreži više od 200,000 konja i više od 10,000 dvoraca..“*

Žene su morale priključiti poslanju kako bi iskoristili obrambenu silu vojske koja je bila zadužena štiti princezu Perzije. Time su osigurali relativno siguran prolaz do Zaitona.

Relativno siguran, ali nije bio bezazlen, naslutili su neprijatelji kraljice koga Poli prevoze u Europu. Putem su bili izloženi dvama pokušajima ubojstva Nambui. Iako bi Solomonski bilo pustiti kraljicu da pobjegne, protivnici nisu tako razmišljali, dok god je živa ona i Tameči živ je i opasan neprijatelj. Iako tome nije bilo tako.

Sve te pripreme, kao i organizacija slanja blaga potrebnog ženi i sinu za život na vanjski rub svoga dometa u Soldaju na Krimu, gdje ga je kasnije Marko u više

navrata transferirao za Nambu. Bile su pogubne za Kana kojem je zdravlje bilo i tako ugroženo, a i umro je koju godinu kasnije (1294), navodno u svom vrtu.

Poslanje je dolaskom u Zaiton, iskoristilo invazijski stožer za posljednje pripreme i organizaciju. Na stotine ratnih đunki, teretnih punilo se logističkim potrebama za napadanje prekomorskog teritorija. Toliko je velikih ratnih brodova bilo poslano da ih se nije moglo efektivno izbrojiti. Marko bi mogao, no imao je prećih briga na pameti. Dvapat su ih po putu napali. Mora čim prije strugnuti u glavni stožer Zaitona, i čim prije se izgubiti od svih. Brojnost invazijskih sila⁷⁷, iskoristili su Poli kako bi unutar poslanja pročistili sumnjive članove iz redova posluge, pratnje i vojske, tražeći ubojice i rufijane. Pošto su protivnici slutili što se događa. Odabrali su Poli nakon inspekcije glavni i prateći brod. Pa su dalje uzeli nekoliko brodova kako je inzistirao stožer invazije. Koji su već smatrali rat dobivenim samim time što pokreću invaziju tih razmjera. Što nisu.

Pred sam polazak; poslanju se priključuju još tri člana, uz vjerodajnice od Kana. To su bila dva sina Kanova, prognani Togan, Tamači, i Nambu in tjelohranitelji enuh. Još je nakon poraza u Vjetnamu, Kan, koji nije Togana planirao u ovo poslanje, uslijed toga što ga je opozicija prisilila da ga izгна, pitao ga je dali je spreman za ovo. On je odgovorio da bi mu to bila jedina šansa u životu, jer on na rubu njegovog carstva i bližoj okolici nikako ne može preživjeti, braneći se sam.

Tada je kan zatražio od sina da se zarekne Marku, koji će mu pomoći početi životu u novom svijetu. Na što se ovaj i zarekao. Kasnije je Togan živio i umro u Europi pod imenom Petar.

U Milijonu je Marko opisao silu koje im je invazijski stožer prididao, do njihovog odredišta Jave⁷⁸. Pomorsko poslanje, je inicijalno uključivalo 14 brodova od kojih je svaki imao četiri jarbola, što je pretpostavljalo samo posade 2,800 veslača i moranara. No kako je kasnije naveo, to je bio dio desantnih snaga, kojeg je stožer posvetio obrani i pratnji poslanja do Jave. Kroz Indokinu su koristili vrijeme kako bi na brodu držali samo provjerene odnosno čiste ljude, nekonfliktne, hrabre. Uvjeri su Poli kapetane deset đunki- galija da nastave prema Borneu, a da nji puste s tri broda da nastave.

Kako su među ljudima brzo na brodu počela ogovaranja, koristili su ostale brodove kako bi premještali nepodobne. Nakon rastanka od invazijskih trupa, poslanje

⁷⁷ Spremanje invazije na Javu, koja je procijenjena na cca 20,000 vojnika na 1,000 brodova

⁷⁸ Napadu na Borneo

nastavilo svojim putem. Nastavili su s tri pročišćena broda, od kojih je svaki imao kapetana Pola. Koji su do tada svaki preuzeli potpunu kontrolu broda i posade. Preuzeli u upravu, te mobilizirali svo ljudstvo pod poslanje. Bilo kakav trač koji se približavao istini bilo bi brutalno prekidano ili od Togana, ili od Pola ili od enuha. Svi ciljevi putovanja, sve uloge na putu nisu se ni na trenutak preispitivale.

Marko nije bio s Ainu više nego bi prema ulogama trebali imati kontakta. Dodatno, Ainu je bila s Nikolom na brodu. Dok su kanovi sinovi bili s Markom. Poslanici iz Perzije su bili s Mateom na brodu. Nakon Bornea su prisilno stali na otoku na kojem je kasnije nastao Singapur (op.a. po vlastitoj kalkulaciji rute), Marko ga naziva Pentam, gdje im se oštetio na plicini Mateov brod, rebrom je udario u kamen, nije potpuno pukla oplata i otvorila se, ali je puštalo. Posada je organizirano praznila vodu iz trupa 24/7.

Koji su uspjeli privremeno popraviti u Malaki, odnosno Malaviru. Potom su se zaputili prema Sumatri, gdje su po putu skoro opet ostali bez Mateovog broda koji je opet počeo primati vodu. U Malaki su im pribili samo oplatu, bez pojačanja, tako da je prvo jače more otvorilo pukotinu nazad, manje ali je cjedilo. Imali su i žrtava, prilikom prelaska iz Malake, no prave su žrtve pretrpjeli tijekom pola godine dok su se povlačili po Sumatri.

Padale bi stvari, a brod je bio prenapučen, svaki. Kako su na prelasku paljali vodu prilikom nevremena, nečesto bi ljudi padali po skalinama noseći teška vjedra sa vodom.

Na Sumatri su išli u nabavke pa bi ih iz krošanja gađali domorodci strelicama. Moral poslanstva je bio na jako niskoj razini, tajna koju su štitili Poli i princeze, distanciranje od vojske, Perzijanskih izaslanika koji su se od početka držali po strani, konstantni izazovi, od insekata, prljavštine, gladi. Napadali su ih domoroci, bolesti. Reorganizacijom i nadoknadom upražnjenih pozicija, uspjeli su s tri broda stići do Andamanskog otočja, gdje su razmišljali napustiti Mateov brod, kako su već s naporom održavali tri posade. Kad su došli do Cejlona, otpustili su tristotinjak vojnika kojima je kralj Sendemain ponudio službu. Tu su ostavili Mateov brod, koji je s Perzijancima prešao kod Marka. Nikola nikad ne pušta Nambu i Ainu na kopno, iako su se obje već više puta borile s piratima prsa u prsa.

Većina je htjela nastaviti dalje, jer ih nije privlačilo ostati na otoku. Tako da su uspjeli s dva broda preći Adamov most. Prenapučenost brodova i nesigurnost putovanja je u posadi kulminirala. Pa su otpustili još polovicu pratnje. Isplatili su

svu vojsku i mornare koji nisu imali mjesta na brodu, odnosno koje nije privlačilo nastaviti taj mukotrpan put. Nakon Indije nastavio je jedan brod i 240 duša. Drugi se brod zaputio na osnovi skupljenih informacija da se nastane u Brahmanskoj pokrajini Jar, gdje je bio pokopan Sveti Toma (nevjerni). Taj se događaj spominje i u Milijonu

Marko je ostao kapetan, i vodio brod kroz razne izazove. Nije osjećao nikakav pritisak, pogled na Ainu i odgovornost povjerenog mu zadatka ulijevala mu je nadljudsku snagu koja mu je uza sve dužnosti koje je obavljao, dopuštala vrijeme da bi izvršavao zadaće, kao da je na poslanstvu od Kana. Kao da kamen iz Gobija ima. Nastavio je sakupljati informacije, od kojih je najzanimljivije unosio u svoj dnevnik. Put ih je vodio kroz niz sukoba i borbi, česti su bili uz zapadnu obalu Indije i gusarski napadi. Marko je stalno imao oko na Ainu, do te mjere da su svi shvatili da je voli. Enigma je bila sluškinja koju su poštivali više od princeza. Jednom je prilikom dobio strijelu u rame kad se pred Ainu bacio. Sprječavajući da nju pogodi.

Nastavili su svoj put prateći obalu Pakistana, pa Omana. Tamo su proveli neko vrijeme među lokalnim kršćanima kako bi obnovili snage, ali kako bi vratili sjaj princezi Kokočin, koja se primicala svom odredištu, dok joj je kopnila snaga i uvjerenje u ulogu u kojoj se našla, nakon što je promijenila svaki segment svoje svijesti našavši se tamo gdje nije mogla ni slutiti.

Puno su joj Ainu i Poli pomagali u tim trenucima, ona je svo vrijeme mislila kako je ona najbitnija tu, nije bila svjesna Nambu, koja se utopila u anonimnosti.

Marko joj opisao. Kako je i on bio u sličnom položaju kad jer išao Kanu gotovo prije 20 godina. Kako treba biti hrabra i oprezna. Uspio joj je dati snagu da nastavi.

Najtragičniji dio je bio da Nambu ne može zagrliti sina kroz svu pogibelj koja ih okružuje. Ne smije nitko živ znati istinu. Tko sazna umire.

9. POVRATAK

Puno se toga promijenilo i nije s Europom otkad su putnici otišli put Kine. Otac je još nije našao. Svjesni su bili da se prvo moraju upoznati s promjenama koje su se u društvu dogodile u međuvremenu. Pohvatati konce. Kako ne bi izazivali nikakva nepotrebna pitanja, i ugrozili osnovnu misiju od Kana, na kojoj su bili.

Krajem godine 1293, prilikom povratka. Po putu natrag suočivši se sa stotinama upitnika. Odbijali se od barijere informacija. Nailazili su po putu mahom na Đenovljane. Gdje im jedan s pozicije moći izbija iz džepa veliku količinu dijamanata, za prolaz kroz njegov grad, negdje na Orijentu. Shvatili su da nije idilično/nostalgичna slika koju su održavali u tuđini istinita. Idealizira nostalgичan čovjek konzerviranu i pročišćenu sliku doma.

Perzija

Do Perzije ih je od početnih tisuća stiglo samo dvjestotinjak. Princeza Kokočin, je davno saznala da joj je mladoženja umro još one 1291 godine. Mučila ju je tjeskoba. Hrabra je to bila cura, Mongolka, Bajadka, nije se bojala smrti, bojala se života. Hrabra cura, borila se u mnogo prilika po putu, i zadržala dostojanstvo pred Perzijancima. Bojala se da bi mogla ostati sama u tuđini. Koliko je god priprosta bila, bila je svjesna, da joj je Kublaj producirao scenu, no da je ona ta koja će odigrati ulogu. Ni ona nije do kraja shvatila kome je u stvari bila zavjesa. Nesuđenog ženika, preminulog Abaku. Naslijedio je brat Gajkat u poznim godinama. Primio je Kanovu naredbu, samo zbog nemogućnosti da bude muž, udao je za nećaka, Gajkana. Kao što će mu i tron prepustiti. Kazan se oženio sa Kokočin u budističkom hramu. Kasnije je poslije borbi za vlasti prešao na islam. Nakon čega je oženio ženu koju je od djetinjstva volio. Kokočin Mongolka, čvrsto je stajala uz muža tijekom borbi za vlast. No kasnije se nije snašla. Arogantno se odnosila prema Ilkanovim drugim ženama, smatrajući se kako je naučila u Peking, prvom ženom. Tužna ju je sudba zadesila. Nedugo nakon Ilkanovog uspostavljanja harema Kokočin je nađena otrovana, 1296g. Nisu Polovi čekali formalnosti vjenčanja kad su je doveli. Iako su bili pozvani na vjenčanje. Ispričali su se da moraju odmah nastaviti dalje. Sudbinu jadne Kokočin im je pričala veza za nabavku tkanina, Ka-ji-hatun. Upoznale su se na putu prema Hrvatskoj, a s kojom je Ainu prijateljerala godinama kasnije.

Ostali preživjeli put iz Kine su bili Perzijski ambasadori, dvojica s tjelohraniteljima, oni su Polovo ispratili uz veliko poštovanje, čak su i prema ženama iskazali isto.

Polovi, princeza Ainu sa svojom pratiljom (Nambu), 'Otač' sa sinom (Togan) i tjelohranitelj, i posada broda. Svi koji su putovali su do kraja imali dužnost i aktivno sudjelovali u operacijama brodom.

Kada su izašli iz Perzije. Tada su se svi otvorili jedni drugima. Kad je Nambui zagrlila sina, nakon par godina nije ga puštala iz ruku.

Uloge su preispitali, obzirom na novu scenografiju putovanja. Ainu će predstavljati Markovom ženom. Nambui će biti Nikolina žena. Nastojali su i dalje privlačiti što manje pažnje.

Političke Okolnosti

Evropa krajem trinaestog stoljeća.

Već pet stotina godina Venecija utvrđuje svoju dominaciju na Jadranu i šire. Na Jadranu nije imala nikad ozbiljnijih takmaca, samo sporadične neuvjerljive pokušaje. No šire ima ozbiljnog suparnika, Đenovu. Sustavno se Venecija pokušavala riješiti Đenove, i obrnuto, naciljali su isti teritorij. Glavni Venecijanski cilj, je monopolizacija 'puta svile'. Neodgovorno i brutalno koristi svaku priliku, stoljećima. Najgori grijeh iz pohlepe s početka, tog, 13og stoljeća. Izveli su nečuveni, prljavi, bolesni presedan, jedan od zadnjih čavala u lijes nevinosti zapadne civilizacije. Zloupotrijebili neodgovornost pape Inocent 3 koji 'nevino' mobilizirao četvrtu križarsku vojnu. Iz ove perspektive se nadajući da nije vidio što slijedi. Ratnu mašinu koju je nahuškao na 'nevjernike', poluslijep, bolestan starac, dužd Enriko Dandolo. Za Veneciju, hakira. Preusmjerava silovitu 'ruku Božju' na braću kršćane. Točnije, instrumentalizira ih da mu osvoje dva kršćanska grada. Katolički Zadar i Pravoslavni Carigrad.

Monstruoznim zločinom, preuzima Venecija nakratko potpunu dominaciju u geo-politici Sredozemlja. No taj je zločin u nekakvom paralelnom svemiru isprovocirao odgovor.

Tatare.

Nedugo nakon tog bezumnog čina, srušio se svijet. Prokuljali iz Hada Tatari. Preispituju granice Europske.

Križarski su se ratovi poduzimaju od jedanaestog stoljeća (1095.g.) na poticaje papa. Kao odgovor na Seldučka⁷⁹ osvajanja u maloj Aziji, posebno potaknuti gubitkom Jeruzalema. Osnovna je ideja ratova, bila je oslobađanje Kristovog groba, odnosno Jeruzalema iz ruku 'nevjernika'. Kršćani toga doba, posjet Kristovu grobu, drže samoostvarenjem; slično kako muslimani smatraju samoostvarenjem had u Meku. Vremena su to kada su iz svih dijelova Evrope tisuće hodočastile prema Jeruzalemu. Skandalozno i zlokobno je dočekan pad Jeruzalema na zapadu. Europljani su toliko uvjereni u superiornost, slično kako se nastavilo tisuću godina kasnije. Gubitak Jeruzalema zatekao ih je nespремne. Zapadno kršćanstvo uni-

⁷⁹ Turkijski Seldžuci, glavni su ogranak Oguza koji vladaju srednjom Azijom i Bliskim Istokom od 11 do 14 st, dio su turkijskih naroda koji se rasprostiru centralnom Azijom do Sibira, nomadi i ratnici

verzalna=opća=katolička religija, na sebe preuzima ulogu zaštitnika, kao i obrana duhovne dominacije. Koju su simbolizirali u obrani svetog grada. Papa Urban Drugi⁸⁰ poziva iz sabora u Clermontu 1095 godine na traženje Aleksija Komena Prvog, Bizantskog Cara, povrat Jeruzalema pod krilo zajedničke vjere. Iako raskoljenu, još su je smatrali, teoretski, istom crkvom. Zaziva okupljanje velike i moćne vojske. Tijekom priprema vojske, zapadnoevropskim se vladarima i velikašima od crkve svašta obećava. Rječito su svećenici široke ruke nudili. Nude im bogat ratni plijen, oprost od grijeha i sve svjetovne pogodnosti. Kako poziv koincidira sa socijalnom i ekonomskom degradacijom društva; uslijed teškog materijalnog života i epidemija bolesti, poziv je urodio plodom. Mobilizira se Evropljane u odgovor na jauk sa groba Sina Božjeg. Što se smatralo i žrtvom da se pročisti zlo kojem su svjedočili svuda oko sebe. Pokrenula se široka mobilizacija među trudnicima. Računaju na mjesto u raju, a ne zanemaruju ni materijalne pogodnosti. Računaju na velike zarade od osvajanja i pljačke bogatih područja Bliskog Istoka. Prvi su se ratu priključili Francuzi, Flandrijci i Normani. **Prvi križarski pohod**, 1099 godine uspjela je ta moćna nadahnuti sila, povratiti Jeruzalem. Grad osloboditelji nakon osvajanja pljačkaju, ispravak, naplaćuju svoje usluge. Posvećeni ratnici su prisiljeni zločinom uvjeriti stanovništvo, koje brani svoju imovinu. Ne znajući da je ratnicima namijenjena od Boga. Plaća gordim vitezovima. Osvojeni su krajevi pretvoreni u feude visokih ratnih zapovjednika. Nazvali su ih državama i oformili u četiri cjeline (Jeruzalemsko kraljevstvo, kneževinu Antiohija, te grofovije Ede-su i Tripoli). Pošto su uspostavili prijazan odnos s lokalnim stanovništvom putem genocida i pljačke.

Usprkos ujedinjenosti u zločinu, nisu ostali ujedinjeni u post-grabežnoj eksploataciji. Ti, nisu bili sposobni ni moralno ni ikako, održati vlast nad osvojenim. Sav im je interes bio isključiva materijalna dobit, pohlepa. Otvorili su pandorinu kutiju. Regionalna eksplozija nasilja i klasična tiranska vladavina. Čak su i redovnici osnivali ratničke redove; templari, hospitalci, biblija, mač i krv i materijalne vrijednosti. Ubijanje je bilo kao disanje, ubij ili umri. Potaknuti pričama basnoslovnim bogatstvima istoka se i puk organizirano i otiskivao u grabež. Bili

⁸⁰ Benediktinac, rođen kao plemić, organizator i govornik, obraća se vjernicima direktno. Jedan od prvih francuskih papa, rijetko boravio u Rimu, gdje se utvrdio antipapa Klement II (nakon ekskomunikacije Nemačko-Rimskog cara Henrika IV, njemu vjerni biskupi svrgavaju papu i postavljaju Klementa). Nakon preuzimanja Rima, reorganizira kuriju kao državno tijelo. Uključio Grkokatolike u katoličku crkvu. Sa Bizantskim carem Aleksejem Kominom, pokušava ponovno ujediniti crkvu.

su to tzv. križarski pohodi sirotinje, gdje su niži društveni slojevi organizirano krenuli promijeniti si sudbinu.

Slijedeći je rat, **drugi križarski pohod** potaknut gubitkom Edese koju je osvojio Mosulski Atabeg Zengi, 1144 godine. Ovaj je križarski rat bio potpuni neuspjeh, jer je francusko – njemačka vojska pretrpjela težak poraz pod Damaskom. Naravno, opet zavedeni vlastitom superiornošću.

Treća je križarska vojna uspjela vratiti Akru i Jafu pod kršćansku vlast, iako generalno nije bila osobito uspješna, oslobodilo se dijelove ranijih Ajubidskih osvajanja. Usprkos širokoj koaliciji Engleske, Francuske i Njemačke. Tri su velika kralja sudjelovala; Ričard Lavljeg Srca od Engleske, Filip Drugi August od Francuske i Fridrik Prvi Barbarosa, koji je platio pohod životom, neslavno se utopivši u Cilicijskoj riječici. Kralj Ričard je recimo odustao brzo od sudjelovanja u ratu, zaključio je u prvim borbama, da to nije za njega pa se iz Cipra zaputio kući. Pri povratku negdje između Hrvatske i Njemačke zarobljen od lokalnih velikaša. Kasnije oslobođen uz otkupninu.

Sto pedeset je godina bilo prošlo od velikog raskola. Praktično; inzistiraju denominacije na razlikama; zaboravili na sličnosti, isto ishodište, istu knjigu, istog Sina Božjeg. Demoniziraju jedni druge. Tko će u kojem trenutku što pročitati i kako tumačiti, kako izgledati i što odijevati. Raskol se prenio iz crkve u narode. Dije se, dok se drugi ujedinjuju.

Jeruzalem pod Saladina pada 1187 godine. Kao smokvin list nudi Saladin kršćanima sigurnost života i prolaza po putu i na grobu Kristovom. Status quo je trajao neko vrijeme, ali ne da zapad, gura opet isturene jedinice. Hospitalci, templari i franjevci kao redovi ulaze u muslimanski teritorij i kao pružaju potrebnu pomoć hodočasnici.

Nije to bilo dovoljno jer je zapad tvrdoglavo inzistirao na isključivoj kontroli svoje svetinje.

Pokrenut je **četvrti križarski rat** pod Papom Inocentom trećim, kako bi se oslobodio Jeruzalem. Dodatno je cilj bilo utvrditi se u Egiptu. Vojsku su vodili pretežito Francuski velikaši. Preusmjereni, prema Mletačkoj agendi. Po putu su se ciljevi potpuno promijenili. Potaknuti vječnom pohlepom nudeći vojnim lordovima vlast i slast, uvjerali su ih da genocid u Zadru i Carigradu traži Bog, koji ih je predvidio vladarima budućeg katoličkog Bizanta, Svetog Rimskog carstva.

Nakratko su uspjeli preuzeti kontrolu nad Carigradom, no kontrola je bila trula, zasnovana na pogrešnim motivima, isključivog subjektivnog prosperiteta.

Za vrijeme Markovog boravka u Kini. Evropa, kad gledamo na istočni sredozemni bazen i Jadransko more, se nije izmijenila mnogo. Rat među rivalskim gradovima državama Đenovom i Venecijom traje i traje na valove, službeno od 1256 godine. Bila su četiri Venecijansko Đenoveška rata, no mi ćemo promatrati Drugi, koji je fokusu djela.

Antagonizam među rivalima

Početkom trinaestog stoljeća. Želeći potpuni monopol nad trgovinom robama sa istoka. Venecija uz pomoć prosvijećene bagre preuzima vlast iz sjene nad Levantskim Carstvom. Nakon četvrtog križarskog rata. Uništili su gradove zauzeli posjede, od kojih su dohodak dijelili popola s nekad križarima, a monstrumima koje su sami stvorili. Na krilima osvojene moći. Precjenjuju svoju opoziciju. Ulaze u razne sukobe, od kojih neki ne završavaju kako je planirano. Rival je Đenova. S kojom zbog teritorijalnih aspiracija ulaze u sukob oko vlasništva nad manastirom Sv. Save u Akri. Sukob završava izbacivanjem Venecije iz Tira. Sukob je imao promjenljiv tijek. Rano je slavila Venecija kad je Piza prešla na njihovu stranu. Tako, Venecija nakon duge opsade osvaja Akru 1258g. Đenova se nalazi u bezizlaznoj poziciji, potpuno izbačena s Levanta. To je bila neizdrživa pozicija za Grad koji je živio od trgovine. Sva je ekskluzivna roba dolazi sa istoka.

Agresivno je tražila Đenova bilo kakvu priliku da uzvрати neprijatelju.

Prilika se ukazuje 1261. Gdje Đenova postaje mecena Nikejskog preuzimanja vlasti nad carstvom. Carigrad Nikejci osvajaju samostalno u srpnju 1261, predvođeni Strategom Aleksom⁸¹.

Pakt Nikeja-Đenova ostaje na snazi i dalje, jer novi bizantski car Mihael 8 Paleolog, bio je vrlo svjestan situacije u kojoj se istočno kršćanstvo našlo, njegovao svakog saveznika, pogotovo sa zapada.

Samo Veneciji(ancima) nije mogao oprostiti nakon osvjedočenog zločinstva prethodnog razdoblja, trpiti u svojem gradu, te ih se protjeruje na brutalan način. Đenova je sada preuzela iste i veće povlastice od Venecijanskih prije prevrata. Najvažniju, neograničeni prolaz Bosporom prema Crnom Moru. Obaveza Đenove je bila omogućiti mornaricu koja je štitila prijestolnicu od napada s mora, koju je obilato koristila u neutralizaciji Venecije sa istog. Zbog ovog su sukoba Nikola i Mateo tražili obilazne puteve. Na ruku Đenovljanima je išlo mongolsko zaustavljanje osvajачkih ratova (smrću Ogataja 1245), kao i stabilizacija vlasti. Koja je za produkt imala uspostavu stabilnog prometa putem svile. Nedugo potom, građanski ratovi mongolskih hordi nisu imali prevelik utjecaj na trgovinu putem svile.

Venecije je pak prihvativši poraz reorganizirala poslovanje prema trenutnim uvjetima i realnosti. Teško je to bilo razdoblje za Veneciju, koje

⁸¹ Strategopoulos Alexios Komnenos aristokrat i general

je uzrokovalo veliku krizu. Grad vrvi izbjeglicama iz prekomorskih teritorija, na nikakav način grad nije bio spremljen za realnost u kojoj se našao. Ekonomija Venecije je bila jako ugrožena, vlada strah od koncentracije velikih postrojbi neraspoređene vojske. Vojsku se nastojalo držati podalje od grada. Pa se galije šalju u pratnju ono malo trgovačkih brodova. Branile su ih od redovnih napada Đenoveške flote što od gusarskih napada. Ta mjera je dodatno smanjivala marže i opterećivala ekonomsku bilancu. Gubitke se nadoknađivalo povisivanjem poreza, s ostalih prekomorskih područja, uključivši i Korčulu. Gdje je život tih godina bio bremenit.

Nasuprot Đenova se afirmirala kao vojno/trgovačka velesila. Nemajući mjere ni jedna ni druga strana. Nastavlja se rat do istrebljenja među njima, sada s favoritom Đenovom. 1266g Đenova se notorno i neodgovorno ujedinjuje s Mamlučkim sultanom protiv posljednjeg Venecijanskog prekomorskog teritorija, Akre.

Uz teške žrtve uspjeli su osvojiti kulu otoka koja kontrolira ulaz u grad. Repetitivni sukobi i ratovi doslovno su uništili gradsku fortifikaciju.

Ovaj se 1. rat, „Rat Sv. Save“ završio 1270g Kremonskim mirom. Gdje je urgirao Francuski kralj Luj 9, velik vladar kojeg su templari otkupili od protivnika, kojima je iz zahvalnosti pružio sigurnost u Francuskoj. Luj je prisilio s Papom, Đenovu da prekine sukobe. Vidjevši kako je monopolistički rat ugrozio zadnje zapadne utvrde na istoku. Tijekom razdoblja mira, Venecijanci su opet dobili prava za trgovanje u Carigradu. Paleolog je to dopustio vjerujući u ekumenizam i ujedinjenje.

Nesmetano je Đenova kontrolirala zlatno razdoblje trgovine 70ih do 90 tih. Razdoblje je to kada Đenova utvrđuje svoju poziciju u prekomorskim teritorijima, potičući lokalno gospodarstvo, kroz stvaranje kreditnih institucija. Đenoveška trgovina istoku centralizirana je iz tri emporija – Kaffe na Krimu, Pere kraj Carigrada i Pireja, iz kojih djeluje đenovski trgovačko-financijski sistem. Kontrolirali su promet začina, svile, roblja, krzna, metala, voska, žita, drva, stipse, sušene ribe, alkohola. Svega.

Đenova je ne obazirući se na trenutnu dominaciju, i dalje nastavila obračun s takmacima na Sredozemlju, nakon mira s Venecijom.

Godine 1284 Đenova je potukla Pizu u pomorskoj bitci kod Livorna ispred Melorije, gdje je Uberto Doria potpuno uništio odnosno zarobio Pizansku flotu, pobio 5,000 ljudi, potopio polovicu Pizanske flote. Strateški je okupio galije kao cilj neprijateljskog napada. Pa je u žaru borbe napao odijeljenom flotom s leđa i sa strana. Ukupno je u borbi učestvovalo 160 galija. Uvijek je Đenova išla u borbe s 90ak galija, mlađi je brat Dorija četiri godine kasnije isto istu strategiju dvostrukog udara primijenio na ratu za Korčulu. Zašto su je napadali? Nevažan otok?

Nije se situacija Đenove nakon pobjede nad Pizom primirila. To je samo jedan od neprijatelja manje. Neko vrijeme im je fokus privukao rat s Kraljevstvom Aragonskim, Španjolci su polagali pravo na Sardiniju i Korziku. Đenova je agresivno branila otoke. Također je morala braniti stečeni monopol na svim stranama. Osamljena je pozicija na vrhu.

Venecija je iskoristila to razdoblje da konsolidira izvore roba. Nastavlja opskrbljivati europska sajmišta Francuske, Engleske, Flandrijske i Njemačke. Najvažnija su bila od grofova Šampanjskih (Lagny, Lent, Troyes) i Bruges.

Što tjera Đenovu dalje u progon Venecijanaca. Kad god naiđu napadali su im brodove. Rat se vodi na udaljenosti.

Posebno nakon pada Akre 1291, koju su u međusobnim ratovima potpuno devastirali. Čime su olakšali Mamelučkom Sultanatu osvajanje. Sultan Alkalil, unuk Đenoveškog saveznika Sultana Baibarsa, istjerao je jedne i druge te do temelja porušio Akru. Kako bi spriječio buduće okušaje osvajanja.

Opet su se svi stisnuli u Carigradu.

Sukob, odnosno drugi Venecijansko-Đenoveški rat počeo je 1293, kada su Đenovljani ponovo krenuli tjerati Mlečane iz Carigrada. Kako je Venecija ostala bez Akre i ne'mavši službeni pristup Crnom Moru bila u nezavidnom ekonomskom položaju. Prisiljena je na vojne akcije, koristi to kao povod da pošalje 40 galija pravo na Carigrad. Gdje pomorski uzvraćaju udar Đenovi, pa osvajaju njihov dio Carigrada, Zlatni Rog. Nastavila je uspješno Armada dalje, nakon Carigrada, preuzima Bospor, pa ulazi u Crno More i osvaja Sudak. No ubrzo je uslijedio Đenoveški kombinirani odgovor, koji je Mlečane koštao cjelokupne Armade od posljednjih 40 brodova, 1294g.

Venecijanci su i dalje, neuvjerljivo sporadično gusarili Đenoveškim prekomorskim teritorijem. No s dvadesetak galija što im je ostalo, nisu puno postizali. Pri-

kazivali su se jačima nego jesu da ne bi Đenovljani napali samu Veneciju. Kupujući vrijeme da ponovno sagrade armadu. Što je poveznica s našom pričom.

Dopirao je do Polovih u Kini neprepoznatljiv šum događanja u Europi. Važnije su vijesti bez detalja, stizale od Zlatne horde. Sada su imali novije vijesti od Perzijanaca, no još uvijek imaju puno nepoznanica.

Polako postaju Poli svjesni gdje se vraćaju i kako su se promijenile okolnosti i svijet u koji se vraćaju. Iskusni putnici putuju inkognito.

Nikome ne prilaze i ne dijele nikakve informacije. Prije ikakvih aktivnosti, trebali su subjekte misije skloniti na sigurno.

Uputili su se prije svega na otok Ugljan. Gdje su se smjestili u Preku. Na otok su došli Nambui, Ainu, Tamači, Togan, Nikola, Mateo i Marko. Nisu se služili svojim imenima, Togan je bio nazvao Petar, i predstavljali su ga kao roba. Dok su žene prikazivali kao svoje. Ainu je bila Cvijeta, a Nambui Marija. Nakon smještanja u konačištu, Mateo i Marko sami odlaze u Kali. Kako bi potražili Šataliće. Kako bi provjerili da li se još tko sjeća obitelji. Kad su ih našli, oprezno su ih podsjetili na sebe i zajedničke korijene.

Nikakvo podsjećanje nije bilo potrebno, odmah su Šatalići znali o kome se radi. Tada živući, Ante Šatalić sjeća se priče svog oca, i famoznog polovljenja obitelji. Sjećao se djeda Marka, a i Marka, kad je kao dijete dolazio u Kale.

Srdačno su ih primili. Pomogli prilikom prebacivanja cjelokupne družine u Kale. Kali su umornim putnicima napokon donijeli odmor i smiraj. Posebno je emotivno bilo ponovno ujedinjenje, nisu se mogli napričati. Prvo povijest, pa sjećanja pa aktualnosti. Nisu bili Šatalići korisni oko političkih odnosa, oni su živjeli u svojem balonu, od svojih ruku. Koliko god beskorisni s te strane, imali su neprocjenjivo. Marko je bio zaboravio takav mir srca. Našao se u ekvilibriju sa svijetom. Zadnji put kada je tako čavrljao s obitelji, bilo je prije trenutka kad je otišao zaprositi Mariju.

Kažu da je vrijedio trenutak, tri života, biti blizu Marku dok je bio u trenucima mirnog srca. Jednostavno je zračio zaraznom srećom, koja bi prožimala svih koji su se oko njega nalazili. Ovom se prilikom zračenje multipliciralo. Svi su kao jedan, Šatalići osjećali bezgraničnu sreću u trenucima s Markom i ekipom. Prebrzo su povratak Šatalići emotivno proživjeli jer su prtpostavljali ujedinjenje i nastanjivanje Pola u Kale. Naivni i prostodušni su to protumačili jer su Poli došli

direktno u Kale. Da su uslijed okolnosti, zavjeta; jer Marka više ništa ne vezuje s Korčulom. Da će se vratiti, naseliti u Kalima. Željeli su to. Zanimajući kompleksnost aktivnosti, razmišljanja i osjećaja Polovih.

Njihove priče i iskustva budili su u njima avanturizam, snagu za životom, čak ambiciju. Nakon nekoliko skladnih dana. Morali su Poli nastaviti prema poslanju. Trebalo je naći mjesto u kojem će se Nambui za stalno nastaniti. Nije mislila Nambui živjeti na selu. Htjela je veliko, htjela je živjeti u kulturnim centrima svijeta.

Trebali su Poli otići do Venecije, provjeriti strica Marka. Na Korčuli osigurati imanje, i ponovno pokrenuti život.

Kreću Poli i Togan/Petar i Nambu in tjelohranitelj dalje.

Kali štite i skrbe za Nambu sa sinom i Ainu. Ostaju u krinci anonimnosti a u krilu obitelji koja ih životom štiti. Stasitih je Šatalića dovoljno za obranu, a i cijelo je selo mornarički kamp, svi za jednoga jedan za sve. Odmah su se žene uključile u otočki život, intenzivno uče jezike. Ainu je fokusirana na hrvatski, kojeg je već neko vrijeme učila s Markom. Obje žene pokazuju velik interes za otočku kulturu.

Matea su Kaljani odvezli na Korčulu.

Dok otac i sin Polo praćeni Petrom i zaštitarom kreću u Veneciju.

Sve je ostalo isto

Mateo na Korčuli zatiče zapušteno imanje. Otok je bio isti ali sasvim različit, oni koji su nekad nešto značili redom su nestali, a javili su se neki drugi ljudi. Brzo je Mateo organizirao imanje na Korčuli. Tražio je audijenciju i posjetio kneza Korčulanskog Marina Zorzija, koji je posjetio otok nedugo nakon Mateovog povratka. Ukratko je Mateo, onako zatvoren kakav je bio prenio Knezu Marinu što su i tko su, te gdje su bili. Uključio se Mateo u život otoka, prema dogovoru s bratom i nećakom, ugovorio je i pokrenuo gradnju kuće na najboljem mjestu u Starom Gradu.

Dok je Mateo boravio sam na Korčuli. Na vratima mu se pojavila 'mala' Marija. Ona je došla provjeriti kakovog je zdravlja i gdje je Marko, nećak Mateov.

Ona je još uvijek čekala Marka.

On ju je isprosiso, a obitelj pristala, na ženidbu. Na stranu sve što se događalo, Lucijan je javno na karminama za djeda Marka prihvatio Markovu prošnju, i planirao njihovu svadbu. Netom prije nego je Marko napustio otok. Premda je Marija tada u zreloj dobi, zavjet je zavjet. Nadala se i čekala postati mu ženom svo to vrijeme. Nikoga drugog nije nikad nije ni voljela. Očito je bilo da je život nije mazio. Ostala sama, ocvala, sa još jedinom nadom u životu. Svaki je slijedeći dan od dolaska Matea, provodila kao nevjesta u Markovoj kući, pomagala, čistila, kuhala. Mateo nije ništa od toga javljao Marku. Znajući da za Marka Marija ne postoji. Znao je koliko je bio patio, kako ju je teško istisnuo iz svijesti, jer mu je iz srca davno ranije izašla. Osim toga je znao Mateo kakvom ljubavi Marko voli Ainu. Pokušao je Mariji to objasniti, no ona je iz očaja inzistirala, na tradiciji i časti. Objasnjavao joj je Mateo da nema šanse s Markom. Spomenuo je da je Marko našao ljubav kad ga je spojila avantura preko cijelog svijeta, sa izabranicom. No Marija je uporno inzistirala da se ona ta koja se treba udati za Pola. Tako je Mateu palo na um rješenje koje bi, potencijalno svih zadovoljilo. Zaprosio je Mateo Mariju, s obzirom na okolnosti, da ispuni obvezu, a i svidjela mu se lijepa, tiha i vrijedna (za njega) mlada žena. Večer kad je shvatila Marija da je Marko sigurno neće oženiti. Te da joj preostaje odustati od sna ili prihvatiti Mateovu ponudu. Prikazala se njena mračna, Lucijanova krv. Mateo je vidio svašta u životu, no takvu grimasu zla nije nikad, opisivao je da joj je cijelo tijelo gorilo, a lice žarilo, da su se odsjaji odbijali po zidovima kao u nekakav podprostor.

Kulminirajući, Marija u vrisku očaja prokle' i Marka i Ainu. Nebo je zaklela da se Marko nikad ne oženi s onom koju voli, da mu se zatre loza i da pati kako je ona patila.

Nakon što ih je proklela. Izjurila je iz kuće.

Mateo nije razmišljao tada o njenim riječima, izrazima. Prestrašio se Mateo da si život ide prikratiti i pojurio za njom ne bi li je spriječio, no nije je mogao stići. Potom ni naći. Tražio ju je Mateo u njenoj kući, lutao po otoku, tražeći je.

Nije druge u potragu uključivao da je ne osramoti, bojeći se objašnjavanja. Kasno pred jutro ništa više nije mogao, prekinuo je potragu. Strepeći od najgorega.

Nije zaspao sve do ranog jutra, kada ga san na stolici prevari.

Ujutro ga je na stolici zatekla Marija. Lijepa, uređena za razliku od prijašnjih dana. Ozarena i sretna, mu je došla reći da će se udati za njega.

Obzirom na svoju osamljenost, kako ju je oportunistički zaprosio bez dogovora s bratom ili Markom, nije bio baš sretan, ali nije se usudio povući ponudu. Marija ga je, očito, objeručke prihvatila. Udaje se u obitelj Polo.

Pozadinski je Mateo bio zabrinut, zbog lica koje je pokazala i riječi koje je izrekla. Marija je krenula tog jutra pričati sve o sebi i obitelji. Tada mu je prenijela sve boli svoga života. Objasnila mu je Lucijanovu opsesiju Polima, te koliko je i zašto mrzio Petra, i kako ga je grizla savjest zbog Anđele. Iako nije znala detalje. Priznao joj je da je počinio grijeh i da ga je Anđela opsjedala do kraja života. Pretpostavka je da je Lucijan doveo pirate i uputio ih na Petrovu kuću, kad ih nije bilo na otoku.

Nastavila je.

Otkad se Lucijan objesio, njena je obitelj doživjela potpunu propast. Otac joj je nakon tragedije otplovio, nitko nije znao gdje, i kako je skončao.

Majka joj je živjela do pred koji mjesec, prikovana za krevet. Pola godine nakon što joj je nijema i luda baka umrla, o kojoj se isto brinula.

Dok je Marija sama nalazila načine da ih prehrani. Noj je jako žao za sve loše. To je umrlo s Lucijanom. Ona želi samo miran život. Dovoljno je patila bez grijeha.

Mateo je bio star čovjek, isto tako željan ljubavi kao i ona. Sažalio se nad njenom boli, povjerovao da je u njemu našla smiraj. Ženidbom je dobio Lucijanovo imanje, tako da mu je prva kuća koju je dobio u životu, Lucijanova, tamo su se i preselili.

Predao se potpuno mladoj ženi.

Voljela ga je bez rezerve, nikoga fizički u njenom životu nije ni bilo. Mateo je nastojao ne misliti o ulozi sinovca u njenom životu. Time je Marku nastojao pomoći. On je razlog zašto je prihvatio tu ženu. Donijela mu je mir i ljubav. Opisivala bi mu kad bi tražio, opet i opet sve detalje Lucijanove mržnje i spletki, kako je navedeno u dijelu „Djetinjstvo“. Samo kad bi bila ljuta, vidio je onaj pogled, onu okrutnost iz svijesti potisnute noći.

Još mu je priznala da ne bi željela gledati Marka koji bi je podsjećao na neka vremena koja su za nju završila. Objašnjavala je to svojom patnjom, i godinama čekanja na imanju, misleći samo na njega. Šokovima kad je Marko otišao, kad se djed objesio, nestanku oca, koji se potucao po svijetu. Kako se nikad nije vratio, vijest o njegovoj smrti je došla godinama nakon što je već za njih bio mrtav. Sumještani su je izbjegavali. Pojavio bi se s vremena na vrijeme nekakav ženik, zainteresiran za posjed, ali ona je bila obećana. Osamila se, hranila se zemljoradnjom i skupljanjem morskih plodova. Baš je bila izgubila nade da bi joj se status ikako mogao promijeniti. Prihvatio je Mateo, sva objašnjenja. Prihvatio sugestiju da i njih dvoje odu u Veneciju i žive odvojeno od obitelji.

Tamo je živjela s njime u zahvalnosti i ljubavi. Mateo nikad više poslije u došao u Kale. Samo su stali na par sati putem u Veneciju, da predstavi nevjestu obitelji. Marija je Mateu bila zahvalna za život, daleko od Nikole i Marka.

Nikola I Marko U Veneciji

Venecija u koju su se uputili Nikola i Marko, promijenila se puno više od Korčule. Vladala je u gradu teška depresija. Velika je bijeda preuzela grad. Pred gradom je flota od tucet galija rasparenih jedara. Sva preostala flota nakon recentnih ratnih zbivanja, iako se to tada još nije znalo. Još su tri bile u arsenalima, ili na popravku. Zauzimale mjesta novogradnjama.

Armada koja je upućena u Crno More se još uvijek vodila kao uspješna kampanja, grijala nadu. Katastrofalni gubitak se dogodio nekoliko mjeseci kasnije.

Jad ljudi na ulicama koji su spavali pod mostovima, pod nadstrešnicama, pokriveni ritama na kojima su se ocrtavali nekad luksuzni dekorativni elementi. Što je neprirodnim isticalo luksuzno i monumentalno uređenje grada i javnih zgrada ispunjenog jadnicima. Smrdilo je po sukobima, ratovima, izmorenosti i očaju.

Nisu prepoznali Poli grad svojeg ranog djetinjstva. Nikad oni nisu vidjeli grad u takvoj krizi. Obojao se grad nijansama poraza. Odmah je bilo očito da uprava ne razmišlja o tim jadnicima, prepuštenima sami sebi.

Veliki broj izbjeglica iz prekomorskih dominiona je nakon višestrukih poraza od raznih neprijatelja, a najviše od Đenove.

Prepoznavali su naglaske osunčanih Venecijanaca iz Akre, obraslih gorštaka iz Sol daje, Krfa. Svi su sigurnost potražili u estuariju Poa. Koji im je sigurnost pružio, ali ne i život. Pogotovo ne šanse i standard na koji su zaboravili. Vikali su ti ljudi, jaukali, prosili, tražili, nudili, svađali se i plakali. Tukli se za koricu kruha, prosili i ječali. Osiromašena vlastela je za šaku grahorica praznila noćne posude. Nudili su zadnje luksuzne predmete umjetničke slike, vrjednote i zlato za koricu kruha. Kada su se pojavili Marko i Nikola na vratima svoje kuće u Veneciji, zatekli su u njoj neke nepoznate ljude. Jedva su našli plaćeni smještaj za dvojicu suputnika koje su ostavili da ne privlače nepotrebnu pažnju.

Ne predstavivši se. Tražili su pozvati gospara Marka Pola, čija je kuća. Stranci iz kuće ih izvijeste da je on vlasnik. On ju je naslijedio od „oca“ Marka. Koji je preminuo prije desetak godina.

Marka i Nikolu je rastužio gubitak strica i brata.

Ali su se ujedno pošteno nasmijali kad su stranci tvrdili da su djeca strica Marka. Zamolili su ih Polovi da im u kući osiguraju prostor za stvari. Te da se čim prije isele kako Poli ne bi bili prisiljeni zatražiti zaštitu od Državne uprave.

Tek su tada shvatili „rodbina“ o kome se radi, da su to brat i nećak njihova „oca“, govorila im je majka o njima.

Uveli su ih u kuću i prionuli objašnjavanju odnosa sa stricem Markom. Koji je oženio udovicu koja ga je doгледала. To se događalo još sedamdesetih godina. Oni su djeca njegove žene, a kuću im je Marko oporučno ostavio.

Bili su dobri ljudi, tako da su Nikola i Marko odlučili ne miješati se u više u taj posao.

Kako je i 'strina' koja je Marka doгледала također bila blagopokojna. Nisu imali temelja uspostaviti nikakav bliski odnos s njima. Tu su noć pričali s tim ljudima. Prespavali u kući svojeg djetinjstva. Ujutro su iz svoje kuće otišli i na nju i na nasljednike zaboravili.

Nisu oni znali ništa o stricu Marku, njegovom životu ili smrti jer ga nisu za života upoznali. Doselili su se iz Soldaje na poziv majke, nakon njegove sahrane. Čak mu ni groba nisu znali. Sahranjen je u zbirnoj, siromaškoj grobnici. Jer im majka nije imala sredstava za pokop. Što se ne bi bilo reklo, obzirom na standard kojim su djeca živjela. Majka im se upisala odmah po smrti muža u vlasništvo pod prezimenom Polo, Andra.

Sutra su Marko i Nikola napustili pradjedovu kuću zauvijek, prešli su na plaćeni smještaj. Naredne su dane proveli skupljajući relevantne informacije uspostavljali prekinute odnose. Tražili prijatelje i poznanike iz nekih drugih vremena. Potražili su i našli kuću koja se prodavala blizu mosta Rialto, pa je kupili. Prekontrolirali su da li ih se vodi u kakvoj koleganci. Namirili sve troškove koji su zatekli na svoje prezime. Proučili raspoložive poslove, pa se polako krenuli uključivati u aktivni život grada. Pokušali su izići pred Veliko Vijeće, no nisu uspjeli. Ništa se nisu razlikovali od stotina na ulicama koje su isto tražile audijenciju. Uzalud su pokušavali objasniti svoju važnost, kao i stotine bivših kraljeva, grofova, markiza i ostale vlastele s prekomorskih teritorija. Koji su isto trebali s Velikim Vijećem podijeliti svoje vizije. Vladao je dužd Grudenigo, osorni tiranin kojeg se jedva uspijevalo obuzdati putem dvaju vijeća.

Kako se nisu uspjeli probiti u Vijeću, a kamo li do dužda. Pokušali su se uključiti u socijalni život grada sudjelujući u svakom organiziranom skupu, bratovštinama, misama, posjećivali konobe, trgovce, zemljake.

Otad datira prijateljstvo s obitelji Bodoer, koji su im svesrdno pomogli u to vrijeme. To su prijateljstvo Polovi najviše pamtili i cijenili. Premda nisu mogli plasirati svoja znanja i sposobnosti, skupljali su raspoložive informacije. Polako slažući sociopolitičku slagalicu trenutka u kojem su svijet zatekli. Prilagodili su se trenutku. Nastavili su s agendom. Podijelili su se. Nikola je ostao opremiti novu kuću i sudjelovati u životu grada.

Marko i Petar i tjelohranitelj (tihi lik, koji bi doslovno nestao u svakom okolišu, kao da danom bio zavijen u svjetlo sjenom u sjenu a mrakom u noći, nitko mu nije ni ime znao) su se zaputili kupiti imanje na kojem će živjeti Nambui i Tamači. Negdje su u Toskani kupili imanje na kojem je ona živjela sa sinom. Ostavili su tjelohranitelja na imanju, a kad su se vratili u Veneciju, poslali su Nikolu, na imanje. On se predstavio kao Marijin muž, trgovac i putnik, vlasnik imanja, kojemu će žena sa sinom uskoro doći. Unaprijed objašnjavajući kako njega neće biti često na imanju, jer je trgovac i moreplovac.

Kaganova misija nije završila, još je koji korak dijeli od toga.

Zbrinjavanje Nambu, kao prvi.

Za to vrijeme su žene i dijete živjeli sigurno u Kalima na otoku Ugljanu. Nikakva im zaštita tamo nije trebala. Zaboravljene u svijetu iz kojeg su izišle, nematerijalizirane u svijetu u kojeg su ušle.

Uključene u obiteljski život Šatalića. Obije su brzo savladale govor, pričale sasvim pristojno. Ainu, koju su već zvali nevjestom, je bila puno bolja.

Bile su žene dobre i pristojne, čedne.

Nisu Šatalići uopće shvaćali tko im je u kući.

Ma ne bi se iznenadili čak i da su znali. Nije teško bilo primijetiti tko su u njihovom držanju, razmišljanju, znanju i iskustvu.

Sretni su i zadovoljni i činjenicom da su na ovaj način obnovili i njegovali obiteljske veze.

Puno su pričali s Ainu, koja im je sve ispričala o svojoj zemlji, svojem nacionalnom podrijetlu. Na krnjem hrvatskom koji je do tada usvojila, nije ih smetalo kad bi se zanimala i pričala na svom jeziku. Shvatili su Šatalići da su obje visokog roda, Nambui je bila poslovično rezervirana, za razliku od prostodušne Ainu. Tamači se opustio s lokalnom djecom i naganjao se s njima po selu.

Ainu se potpuno uključila u domaćinstvo djecu je učila svakakvim vještinama, a znala je učiti i odrasle, ako su bili voljni. Kako nije dobro govorila, znala bi po noći popraviti alat ili napraviti potpuno novi kad bi vidjela da je što potrgano. Sve je znala raditi. Uvela im je u prehranu nova jela, naučila ih nove načine pripreme hrane, posebno su voljeli paštu. Stalno je ukrašavala je kuću, odjeću. Što u ta mračna vremena i nije baš bilo uobičajeno. Šatali su tradicionalno bili skeptični prema promjenama, no njena ih je prostodušnost razoružavala. Žene živjele u sigurnost iskreno voljene.

Marko i Petar su čekali Nikolu u Veneciju, kad im se priključio nakon Toskane. Jer su se zaputili Papi u Rim. Predati poslanje od Kublaj Kana. Predali su ga u Rimskoj Kuriji, i to je bilo najdalje dokle su došli. Čekali su audijenciju neko vrijeme, ali se ponovila prošlost, ponovo se nije mogao odabrati Papa.

Već je Kublaj Kan u svome vrtu napustio svijet. Tada su to i čuli. Smatrali su da je to bio razlog što ih se ne poziva. Iako su, svejedno, htjeli prenijeti svoja iskustva. Samo se jedan kardinal zainteresirao za njih, po imenu Benedeto, čovjek arogantan, rođen u utjecajnoj Rimskoj obitelji. No njega su samo zanimala financije i organizacija istih u Kublajevom Carstvu.

Još su se jednom vratili kada se odabrao papa Celestin Peti. Opet ih je primio i vodio kardinal Benedeto, koji je opet dok su čekali audijenciju ispitivao financijama. Celestin V ih je primio potpuno nezainteresiran za njihove zgode. Nitko drugi nije nalazio nikakve vrijednosti u onome što su povratnici pričali, nitko od ostalih iz kurije nije htio saslušati što su imali reći. Dugo su čekali prije nego su odustali od audijencije, odustali od predaje koju su donijeli.

Promijenio se svijet, kad su odlazili na poslanje od pape, mogli su pričati sa svim relevantnim ljudima svoga svijeta. Iako su tada bili nitko. Sada kad su se vratili kao kečige, Mongolski Guverneri i Ministri, oni koji znaju brojati u milijonima, zanemareni su onima koji su brojali u tisućama.

Kao anonimusi su komunicirali s kraljevima, duždovima i papama. Kad nisu imali ništa za reći.

Sada ih nitko i ne želi saslušati. Kad imaju toliko toga za reći. Samo taj kardinal Benedeto, koji nije bio baš dobar, i očito je namjeravao njihovo znanje iskoristiti za nešto sumnjivo. Prvi instinkt ne vara.

Kada su Poli mogli dati najljepše, njihov ih svijet zanemario.

Odbili ih saslušati. Svijet je to bio, gdje se izgubila istina, pravda. Svi su u tom svijetu, ljudi postali isti. Svako se zabarakadirao u svojoj ravni, svojoj dimenziji. Nema komunikacije po vertikali, ravna zemlja.

Zaboljelo je Nikolu, ali još više Marka.

Hladan je to bio tuš.

Nije bilo lako prihvatiti ljudima koji su bili na ti s Vladarem nad Vladarima, da nisu bitni.

Opet im je tu Kublaj progovorio, ovaj put preko sina, Petra.

Togan im je objasnio kako je potrebna najveća snaga sahraniti biće prošle moći. Biće je to koje obuzima svu dušu, koje se treba jednostavno odrezati kad se razboli, pustiti ga da umre.

Prava je hrabrost početi ispočetka. Trivijalne stvari kao moć, vlast, ako su suđene, vratit će se opet. Radovati se trebalo svakom danu, biti zahvalan na onom što ti je život pružio, poštovati prošlost radujući se budućnosti. Znao je o čemu priča. Bio je na čelu i izgubio vojsku od dvjesto tisuća duša.

Iz Rima su se zaputili u Kale. Kada su stigli, opet su neko vrijeme proveli u idiličnom otočkom životu, izuzeti od svijeta, prepušteni kraju jednog života i početku drugog, ili trećeg ili.

Nikola se nije zadržavao dugo i nastavio je prema Veneciji. Planski se odnoseći prema slijedećim koracima. Tom je prilikom Marko, Šatalićima objasnio kako više nisu u posjedu Šivinog prstena. Opisao im je i detalje, koji su navedeni u poglavlju 'Mikula'.

Šatalići nisu uopće bili pogođeni gubitkom prstena, skoro su ga zaboravili. Čuli su o njemu i njegovoj važnosti, no to su bile bapske priče. Dugo ga nije bio u njihovim rukama, daleko od očiju, daleko od srca. Razveselilo ih je Nikola parafrazirajući Mikulu koji je garantirao da obitelji uvijek ostaju sve zaštite koje su im prstenom dodijeljene.

Žene i mali mongolski princ – već gotovo Kaljanin, su kod Šatalića proveli pola godine.

Došlo je vrijeme za slijedeći koraka, Marko i Petar su otpratili Nambui i Tamačija u novi dom, gdje ih je sačekao Nikola, Nambuina glumljeni muž.

Gdje je otišla, o tome se nisu ni Marko ni Nikola, a ni Petar izjašnjavali. Mateo je tražio da ga se i ne izvijesti o tome. To je bio plan zaštite identiteta kraljice, osiguranje anonimnosti.

Vratili su se opet u Kale, to ih je ostala čekati Ainu.

Nikola je tada sam po svojim poslima otišao na Korčuli, gdje je Marinu Zorziju ponudio pomoć, prema svojim sposobnostima, a u smislu koji je trebao u tom teškom političkom razdoblju za Veneciju. Marko i Ainu su ostali jo neko vrijeme sa obitelji, pripremao je Ainu za neovisni život među Hrvatima, jezik joj je već bio tečan, no trebala je još dosta naučiti.

Kako je to vrijeme kad je Venecijanska flota uništena, Marin Zorzi prenosi zahtjev Republike da se svaki velemoža uključi u gradnju makar jedne galije, kako bi država obnovila flotu. Gradnja dobre galije tog vremena trajala je makar dvije godine. Cjelokupni je Venecijanski Arsenal bio zakrčen.

Pokušavala je Venecija ubrzati gradnju, ali nisu mogli, falilo je materijala, mjesta za gradnju, obrtnika, kalafata, pa im se javljao problem s kvalitetom, odnosno prevarama i potkradanjem. Na sve su to Poli bili navikli kroz razdoblje uključenosti u dvije velike invazije, na Japan i Borneo.

10. AINU

Ainu je u međuvremenu postala dijelom obitelji Šatalića. Svuda je išla s Šatalićima, zavaljeli su je kao svoju. Nije joj, vjerojatno pravo ime bilo Ainu, tako se predstavljala. Marko je govorio da joj pravo ime nebi znali ni izgovoriti. Autoru raspoloživi podaci ne navode ime.

Zahtjev Venecijanski za gradnjom galija bio je moment kada Nikola nagovori Marka da se na taj način uključe i afirmiraju. Odlučili su tim projektom prijeći u provođenje drugog dijela plana, afirmaciju. Nosili su ludu želju pomoći svojoj Veneciji. Kao i afirmirati svoj dio svijeta, svoje otoke, vjerujući u kvalitete koje ovdašnji narodi posjeduju.

Naime, kako je spomenuto prije. Kublaj je četvoricu najvjernijih kečiga poslao s basnoslovnim blagom, namijenjenim za Nambuina život i za afirmaciju njegovih sinova u novom svijetu. Poslao je kečige na teritorij Zlatne Horde, na Krim. Njih su četvorica živjeli kao pustinjaci. Nikad ne dirajući sredstva. Koja je Kagan namijenio ženi i sinovima.

Marko je prema dogovoru znao da će ga za svakog punog mjeseca jedan od kečiga čekati na glavnom trgu u Soldaji, prerušen u prosjaka. Gdje će ga točno čekati, Marko će naći na plakatu na glavnom gradskom trgu na nekom od centralnih stupova na Ujgurskom.

Uspio je tako Marko u nekoliko navrata povući blago s Krima.

Početno je sve odnosio Nambui koja je tajno pohranjivala blago na svojem imanju. Nakon što je vrijednost na imanju postala pozamašna, te potencijalno ugrožavala njezinu sigurnost. Zatražila je od Marka da daljnja sredstva pohrani na sigurna mjesta, po svom nahođenju.

Raspravila je s Markom slijedeće korake, savjetovala se o ulaganjima. Obzirom na situaciju u kojoj se Venecija našla protjerana sa svih vitalnih točaka u Sredozemlju. Odlučili su financirati flotu. Dobrim je dijelom Marko rasporedio imutak i u Kalima, i u kući u Veneciji i na Korčuli.

Kako je već prema dogovoru s Nambu i ocem krenuo u brodogradnju za Veneciju, odlučio je među ostalima uključiti i Šataliće u projekt.

Šatalići su bili zaduženi za srednji Jadran. Toliko da su uspjeli angažirati stotine u procesu proizvodnje dasaka. Otad datira legenda kako su Mlečani ogolili Velebit, za gradnju svoga grada. Svo se drvo koristilo, hrast za konstrukciju, crnogorična za oplatu, čempres za kobilice i rebra. Murvu, maslinu. Svako je drvo imalo potrebu i cijenu. Prema planu posjećivao je Marko s Ainu sve velikaše na hrvatskoj strani mora nazvanog po Trajanovom nasljedniku Hadrijanu. Kako bi dogovorio otkup i prijevoz drveta kao i gradnju prema mogućnostima, za veliku flotu trgovačko ratnih brodova. Projekt je to bio kao prema gabaritima na koje je bio navikao u Kini.

Sve je hrvatske velikaše nastojao uključiti u Projekt. Kako bi se razvila brodograđevna umijeća diljem Jadrana. Željezo su nabavljali iz Bosne od Kotromanića i Srbije, platno su kupovali sa Bliskog Istoka. Pošto Marko nije imao nikakvih problema neprimjetno putovati po bazenu, čak i u Đenoveške zone. Ainuin tjelohranitelj ga je godinama podučavao svojim vještinama kamuflaže. Staklo se proizvodilo na Muranu u Zadru i Dubrovniku.

Osobito je bio ponosan na angažiranost u velikom otkupnom središtu srednjeg Jadrana, koje je vodila njegova obitelj iz Kali.

Šatalići zbog angažmana te velikog protoka ljudi koji ih traže, ubrzo dobivaju nadimak Kolega, kako su ih posrednici nazivali. Jer su nudili kolegance, ugovore.

Trupovi su se gradili u raznim mjestima diljem Jadrana, od Cresa, Osora, Raba, Rike, Bakra, Zadra, Betine, Segeta, Trogira, Brača, Hvara, Dubrovnika, Mokošice, Gruža, Bijele i Tivta.

Uključeni su bili Šubići, Snačići i drugi. Cijeli projekt i sve su se aktivnosti provodile u tajnosti. Proizvodnja je raspoređena. Tako da razni centri gradnje nisu bili svjesni o postojanju i aktivnostima drugih. Nije to bio neki problem jer je u personalnoj uniji Hrvatsko-Mađarskog kraljevstva, otklizao suverenitet natrag u ruke hrvatskih velikaša. Nisu Mađari tada previše kontrolirali događanja iza Velebita. Zauzeti svojim odnosima s Nijemcima, Kumanima, Mongolima, te previranjima i borbama za krunu među više rodbinskih pretendencata.

Samo je par izabраниh članova Velikog i Malog Vijeće preko Marina Đorđija, primalo informacije i isplaćivalo 1/5 troškova gradnje, dok su razliku investirali Nambui i Marko. Što bi im se vratilo za otkupa. Zbog tajnosti kao i zbog obima projekta, ni samog dužda nisu obavijestili. Nije bio poznat kao netko koji drži jezik za zubima.

Bile su to i godine zanosa Marka i Ainu.

Ni Marin Đorđi nije bio svjestan obima projekta. Plan je bio rizičan, a sav je rizik kompenzirao Marko, sa Nambui i Ainom.

Bili su strašno predostrožni, svjesni svoje ranjivosti a da ne bi privukli odmazdu Đenove. Godinama su u tajnosti gradili sustav gradnje brodovlja da ničiju pažnju nisu privlačili.

Sve se gradilo za Veneciju, sve je izgledalo legitimno, redovno su se isplaćivale kolegance. Iako je 1/5 venecijanskih sredstava redovito kasnila.

Kako im je legalitet dala Venecija ponudivši kolegance za svaki brod. Svi su bili zabrinuti da netko ne naplati nešto što nije napravio. Nikome ne bi bilo ni palo na pamet, da netko gradi višestruko više brodovlja nego je Venecija plaćala. No s brojem brodova rastao je i broj uključenih u projekt. Sve više se šaptalo. Sam Marko je znao u Veneciji prijateljima pričati o brodovlju. Slutio je dužd Grudenigo da mu se nešto radi iza leđa. Naravno ništa netipično za narcisoidnog tirana. Mada svjestan da ulijeva strah iz vlastite nesigurnosti tumači šaputanja urotom. Palo mu je na pamet i potkradanje, što je misao svakog lopova. Tako da se prometnuo u protivnika, bez znanja čemu se suprotstavlja.

Pokrenuo je državni udar, preuzeo svu vlasti. Raspustio je Malo Vijeće. Nakon čega je 1297 intervenirao u Veliko Vijeće i izbacio sve sebi nepodobne vijećnike. Kao i sve koji nisu plemenita roda.

To se dogodilo u najgoroj fazi projekta brodogradnje, kada je Venecija trebala uplatiti svoju petinu, odnosno za nju otprilike trošak deset galija, mada ih je većina na početku, broj novogradnji je blizu pedeset.

Avaj, Kublajevo financiranje Mletačke republike, kao i većina njegovih projekata zadnjih desetljeća klizalo je u neuspjeh. Zaustavio je Dužd sva plaćanja na par mjeseci. Iako ni prije nisu sve isplatili. Komplicira se gradnja pogotovo jer slijedi najskuplja faza, ugradnja oprema. Nije trenutno u financijskim problemima, ali je blizu. Marko je bio prisiljen zatražiti Marina da mu dogovori audijenciju kod dužda. Koji je odmah shvatio sve. Zahvalan na ljubavi za Veneciju, tiranin je cijenio pomoć bogatog trgovca, koji je sva svoja sredstva angažirao. Koji mu je bio i prije poseban, iako ga do jučer nije poznao. Odlučio mu je pomoći spasiti projekt i uplatio trećinu zadnje tranše sredstava. Nije ni planirao platiti više, jer je trebao mobilizirati posadu za 50 galija koje mu je najavio Marko. Marko je prisiljen razli-

ku namiriti kolegancama za koje su aplicirali tada već afirmirani Nikola a u ovoj prilici i Mateo. Jer se Marko u svemu ovome nije želio isticati, kao kos. Još uvijek nitko od puka, ne zna za njega, osim Šatalića, koje su sve češće nazivani Kolege.

Uključili su Kolege u projekt i druge obitelji, i Vitlove i Kurtine, Školjareve i Longine. Tako da je na kraju lokacija nuđenja i isplate kolegance iznjedrila grupno prezime za sve učesnike, bez obzira na obitelj kojoj su pripadale. Čak su se i preselili na buri okrenutu stranu mjesta. Slagali su drvenu građu na način da zaštiti kuće i osiguraju ugodne zime. Bura im je sušila i solila robu.

Tiranin, kako je očekivano, nije znao zatvoriti usta. Postepeno širi informaciju među pristašama. Šušalo se kako Hrvati, grade veliku flotu kojom će Veneciji uništiti Đenovu. Javna je tajna privukla pažnju Đenoveških špijuna.

Polako je Projekt izašao iz sjene. Marko je početkom 98e u Korčulu okupio spremne galije sa cijelog Jadrana. Tu se oformila lokacija za završavanje i opremanje. Odatle ih trebalo predati. Sada se već javno govori o hrvatskoj floti.

Ainu je s Markom nakon Kali otišla na Korčulu. Žudna živjeti u njegovom svijetu. Koji joj je Marko godinama opisivao, u kojem je vjerovala da ljudi mogu utjecati na društvo. Prekaljeni su oboje bili u prepoznavanju svih finesa vladanja, manipulacije, korupcije, oportunitizma i drugih devijacija. Tako su vjerovali da sve to mogu obrnuti i ispraviti u korijenu. Nastojali su naizgled malim akcijama izazvati velike valove promjena. Probuditi toleranciju, spojiti svjetove, utjecati na budućnost.

Usljed promjena i aktivnosti koje su se događale. Markov i Ainuin se život mijenja. Stiže ih tužna vijest da je Nikola umro kratko nakon Venecijanske demokracije, početkom 1298 godine.

Informacija je škrto došla od Matea. On je najviše izgubio. Jedinog i najboljeg prijatelja, vječnog suputnika. Mateo je morao preuzeti na sebe sve poslove u Veneciji. Posebno lobiranje projekta u Velikom Vijeću i među Venecijanskim financijerima.

Mateo je preuzeo sve poslove u Veneciji. Što je posredno uključivalo i Mariju u projekt, kako se odvijaju razni sastanci u kući. Jako je zamjerila Mateu što joj je tajio sve do tada. Prepoznao joj je onaj bljesak u očima.

Politička stvarnost u kojoj su se nalazili nije ulijevala naročite nade. Nesigurno je bilo razdoblje, kada se tek tucet galija nalazi u fazi pune osposobljenosti za plovidbu.

Po dolasku Ainu i Marko su se mimoišli s Mateom i ženom na putu u Veneciju. Još 1294. Ovlaš se upoznala Ainu s Marijom.

Ainu pre srdačna kakva je bila, sretna da si je Mateo našao družicu baci se na nju u zagrljaju. Marija se ukočila, Marko nešto promrmljao pa izišao jer Marija nije mogao gledati.

Marija se grubo istrгла iz njenih ruku i ošinula je takvim pogledom mržnje da su se Ainu noge odsjekle, izgubila ravnoteži i klonula na pod.

Otišla je Marija, ne obazirući se na Ainu. Marko koji je sve gledao sa strane dotrči do Ainu i podigne je. Ainu uz pisak ispusti dah. Nasmijala se, dok je ustajala. *‘Ub kakav okrutan karakter.* To je sve što je bila rekla, iako ju je jako protresao njen pogled. Kasnije se na nju referencirala kao tamna. Susret ju je podsjetio na osjećaj kad je brat došao po nju na otok Tamnu. Nakon smrti oca i majke. Jednom mu je opisivala da sanja kako je Marija vezuje u neko hladno mjesto pa je razapetu ubada mačem u trbuh. Sve dok se ne probudi.

Ainu je po rođenju princeza kako je spomenuto, kći kralja Vonga⁸² od Koreje. Jedna je od petoro djece, najmlađa princeza. Upoznala je Marka i ranije nego je postala pratilja carice Nambui. Doveo ju je brat Čung⁸³, kao curicu za zavjet. Prilikom dogovora ženidbe za Kanovu kćer. Nakon smrti očeve, a kad je preuzimao Korejsko prijestolje. Kao prikaz vjernosti vladaru. Čabi je to tražila, jer je planirala koristiti djevojku za svoje planove. Tih godina je kralj Čung osjećao veliku zahvalnost Kanu, jer mu je dopustio ostati kraljem nakon očeve smrti, te mu dao kći za ženu. Obraniti mu prijestolje od građanskog rata, i prehraniti mu narod u velikoj gladi.

Učestale su bile pobune u Koreji tog vremena. Krhko ujedinjenje Sile, Gorja i Bakje, koji se čupaju među sobom, ne želeći sudbu vazala pod mongolskom čizmom. Ponosni su to ljudi. Hrabar narodi ujarmljen u Kaganovom stroju.

Invazija Japana, bila je u potpunosti oslonjen na vazala Vonga koji je bio u čeličnom stisku protivnika sa dvora. Umorili su ga sa ženom. Nakon Japanskog fijaska i opće gladi. Kalkuliralo se da je i sin bio uključen u zavjeru i ubojstvo oca i majke.

Pričala je Ainu često o tome. Još kao malena posjećivala je otok Tamna⁸⁴. Znali su provoditi vrijeme na njoj tijekom djetinjstva. Jedno večer je otac poslao po nju

⁸² (1219-1274 op-a. Wonjong of Goryeo) Wang Chong

⁸³ (1236-1308 op.a. Chungyeol of Goryeo) Wang Go

⁸⁴ Jeju-Do, jugozapadno od Koreje

i bio neuobičajeno grub. Uvijek ju je jako volio i poštivao, bila mu je najmlađa, ljubimica. Ravnopravno je s njom razgovarao, što nisu smjeli drugi. Sve joj se promijenilo kad ju je pozvao i naredio joj da se odmah spakira i ide kamo je vojnici odvedu. Odveli su je na Tamnu.

Iz očiju mu je čitala da nema mjesta protivljenju. Kroz par sati bila je u kočiji. Nikad ga više nije vidjela, ni majku.

Godine je provela u samoći. Dok nije čula za smrt roditelja. Nedugo potom, brat joj je došao s luđačkim sjajem u očima po nju na otok. Isprva je očekivala da ju je došao ubiti. Otac ju je na Tamnu poslao kad je navršila osam, i boravila je na njoj do dvanaeste. Kad je Ainu došla na Kanov dvor, smatrala se obitelji Kanovom, zbog zaruka brata s Kaganovom kćeri. Bila je dvorjanka Čabina. No Čabi je iritirala njena naivnost i dobrota, pa je ubrzo digla ruke od nje. Nakon Čabine smrti postaje družica Kraljice Nambui, koju su kasnije doveli u Kale.

Marko je kroz smijeh uvijek govorio da su joj trebale godine da ga primijeti, dok je ona tvrdila da ga je zavoljela na prvi pogled.

Marko je na dvoru slovio za ženomrsca.

Nitko ga osim Kagana, oca i strica, u tome nije razumio. Nisu ni mogli razumjeti njegove porive. On se je, nakon šoka kojeg je doživio uslijed okolnosti nakon odlaska s Korčule. Ostavši bez obitelji, odbivši ženidbu s tadašnjom izabranicom srca. OGREZAO JE U GRIJEH, predao je nevino tijelo najgorim porocima, što god je za njega to značilo. Čist je ušao u mračne i prljave odnose.

Gdje mu se toliko zamjerilo, da se zarekao da nikad više neće konzumirati pohotu.

Tako je grubo odbijao svako udvaranje na koje je kao visoki kečig nailazio na svakom koraku. Kan mu je i samo pokušao, kao uvjereni hedonist, namjestiti žene, ljubavnice, ili po nekom širem izboru. Čim je Marko došao. No kako mu je Marko bez ustručavanja sve objasnio, da će kad se zaljube uzajamno, i jedino tada, uz Božju pomoć će imati odnose s njome. Želeći potomke, što će mu biti jedini motiv. Tada mu je Kagan pričao o svojim brakovima.

Ozljeđen nebrojeno puta obiteljskim nadmetanjima, bremenom Đingisovoga naslijeđa, redefiniranim aspiracijama, no najviše progonjen ubojstvom vlastitog brata. Žalio je Kublaj i sanjao mogućnost života normalnog, slobodnog čovjeka. Shvaćao je da ispašta grijeha svojih predaka, a da njegovi grijesi idu na naplatu njegovim potomcima.

Naplata je naravno viša uslijed razine moći i vlasti. Znajući da devijacije njegovog carstvu neće dopustiti Nambui i sinu život. Potreba je neutralizirati ih kao potencijalnu smutnju nakon Kanove smrti, tijekom borbe za prevlast. On bi sam isto eliminirao konkurenciju, dok se penjao i osiguravao vlast.

Kad bi obitelj pričala o spletkarenjima. Uvijek se spomenula priča o spletkama koje su potjerale Nambui, voljenu Kanovu ženu.

Kako je rečeno, Ainu se vratila s Markom na Korčulu, zaražena idejom slobodnog svijeta. Naučila je hrvatski jezik od njega, kroz godine putovanja prema Korčuli. Fizionomijom nije puno odskakala od lokalnih žena, te je nisu doživjeli kao čudo. Visoka, lijepa.

Mada se šušalo o njezinom kraljevskom podrijetlu, Korčulani to nije fasciniralo. Ta su doba bila ispunjena raspadima kraljevstava na dnevnoj bazi. Nije bilo neuobičajeno upoznavati seljake aristokratskog podrijetla. Bivši plemići nastanjivali su obje Mletačke obale Jadrana, radeći sve da prežive, najčešće obrtnička zanimanja. Vrijeme je to kad su države nastajale i nestajale, a kraljevi putovali kao i prosjaci, koji su neki i postajali.

Ainu se postepeno integrirala u otočki korpus. Prvih je par godina svuda putovala s Markom, u više su navrata posjetili Kali, gdje se najbolje osjećala. Odmah bi je otele Kaljske cure, da s njom po brdima skaču upoznavajući trave otoka.

Svakome je Ainu pristupala s potpunom predanošću i strašću, izbjegavala je razgovor o sebi. Samo je kasnije „*svojoj djeci*“ pričala o sebi, svom životu u detalje. Tajanstvena u odnosima, no izravna u inteligenciji, empatiji i osjećajima. Što je bilo neuobičajeno u tim godinama i uvjetima. Okrutna su to bila vremena.

Tijekom obrane od Đenoveškog napada, na Korčulu, doživjela tragediju kao iz Marijinog prokletstva. Poslije čega se više nije makla s Korčule na kojoj je u staroj kući Polovih organizirala sirotište i školu. Svu je seosku djecu okupljala oko sebe i obožavala, a oni su obožavali nju. Radila je lutkarske predstave, pantomimu, plesove, igre, pokazivala im trikove, slikala, modelirala, šila, tkala. Zasmijavala. Udomila je s vremenom djecu iz raznih pravaca, većinu su dovodili zajedno s brodskim trupovima iz angažiranih brodogradilišta, svi su znali da udomljuje i da je nešto posebno u njoj. Otočke su joj obitelji potpuno predavale djecu u obrazovanje. Ona je bila njihova Kraljica i Majka, te je kao takva ostavila duboke, neizbrisive dokaze o svojoj aktivnosti i veličini duboko u budućnost. Povezala je

kulture Kine, Koreje i Balkana, posebno Dalmacije. Podigla je tridesetak mladića i desetak djevojaka. No njezina je refleksija puno šira.

Rođena Korejanka, odrastala u Pekingu, imala je jaku potrebu za svakodnevnim pitoresknim odijevanjem. Pa je na takav način oblačila svoju djecu. Nije željela da izgledaju čudno, odnosno privlačiti preveliku pažnju stranaca: Tako je među življem pokrenula kulturu narodnih nošnji i folklora.

Prvo kod Korčulana, pa po cijelom arhipelagu i kopnu. Uporno je zagovarala izradu i ukrašavanje odjeće. Uspoređujući narodne nošnje sa područja Ilirije. Uočavala je sličnost nošnji sa dalekoistočnim slaganjem odjeće. Kao neka čudna spona. Zanimljivu su stvar otkrili Ainu i Marko u tom procesu. Naime, kako se širila narodna nošnja i kako su je zajednice sebi prilagođavale. Nošnjom su nekako eterično čitali povijest mjesta. Kultura predaka kao da je nekako vodila estetiku potomaka. Kao da im je u svijesti nešto šilo nošnju, koju su mještani znali prihvaćati ili ne. Albanska plemena su im bili najzanimljivija. Nosili su nošnje, koje su podsjećale na pod-odjeću najviših slojeva Kineskog društva. Bijele su to odore koje nije viđao običan puk, čak su obrubi pratili sličan uzorak.

Zatim su po ostalim otocima pratili izgled nošnji koji je određenom mjestu bio svojstven, pa bi procijenili podrijetlo većeg dijela stanovništva. Prema načinu oblačenja nalazili su na mjesta nastala od obrtnika, vlastele, ratnika, vođa i seljaka.

Kao da im se otkrio cijeli jedan novi svijet.

Slijedeća faza je bila smotre narodnih nošnji, po sajmovima.

Posebno je bila zainteresirana za natjecanja na kopnu, kako bi pomogla Marku u projektu brodogradnje. Gdje bi putem folklora i narodnih nošnji pristupali lokalnoj upravi. Marko bi pregovarao nabavku ili uslugu ili materijale, ili mjesto za gradnju.

Nošnje otoka je većinom sama izrađivala, dok su se njene cure, a i sve žene i cure otoka i šire, trudile od nje naučiti, i asimptotski joj se približiti u kvaliteti izrade i koloritu.

Svima je danas poznata Moreška; taj su ples razvijali uz pomoć muškaraca turskog plemena Kaj. Osmišljen i kreiran sa samom hatun plemena. Koja ju je došla u par navrata posjetiti nedugo nakon Rata u brizi za prijateljicu.

Upoznale su se prilikom povratka skupine iz Dadua. No istinski su se spojile u razdoblju kad su nabavljali tkaninu za jedra galijs. Kad je Ainu do rata svake godine išla kod hatun.

Ainu je poticala i njegovala bratovštine žena. Budila je i žensku svijest. Tada se gledalo na žene kao na objekt. Objašnjavala im je da su jednakovrijedne muškarcima i da je brak zajednica jakih, a nikakva druga kombinacija ne dolazi u obzir. Budila je Ainu žensku samosvijest, želju za rastom i razvojem iznad svih okvira koje su tadašnjim ženama bili nametnuti. Širila je stalno, sitnim koracima horizont, svima s kojima je pričala. Otad po otocima datiraju jake žene, žene koje i sada možemo vidjeti da veslaju u barki, dok muž sjedi zavaljen u udobnost.

Plemenila ih je ljepotama vezova, poticala pokrenula identifikaciju narodnim nošnjama. Kombinirala lokalne materijale kako bi dočarala šaroliku izražajnost u odjeći koja joj je bila potrebna da je podsjeća na rodnu grudu.

Tako je i Marko njegovao tradiciju kojoj je pripadao i inzistirao na bratovštinama muškaraca, prema pričama svojih starih. Bratovština odnosno vijeće staraca koji su upravljali cjelokupnim sustavom razvoja regija koje su pokrivale. Pomoću bratovštine su prema razrađenim nacrtima i ekspertizi razvili Stari Grad u obliku ribljeg kostura, koji je osiguravao kondicioniranje grada maestralom po najvećim ljetnim vrućinama, dok je ujedno osiguravao manji ulog u grijanje po zimama.

Fascinantan je u biti utjecaj koji je divna Ainu. Kako ju je Marko i Korčulani znali Cvita, jer su svi pridošli prilagodili imena za adekvatna na teritoriju na koji su došli.

Ainu je svojim životom i obljubljenosti utjecala na jezik i kulturu tzv. Južno-slavenskih naroda, a posebno na dalmatinsku kulturu. Na mnoge je sugovornike pretila svoj karakter, znanja i temperament, putem ljubavi kojom je zračila. Pokćerke su se natjecale jedna s drugom koja će joj parirati u veselju, u znanju, držanju i plesu. Kultura Dalmacije preko nje dobiva pečat, mentalitet i bliskost – bratstvo s velikim narodima Kine, Mongolije i posebno Koreje.

Svakome tko je htio slušati je ona naširoko i nadaleko opisivala odakle je. Puno je pričala o otoku gdje je provela mladost, s kojeg je krenula u svijet. Za svakog je sugovornika imala vremena, uzdigla bi se ili spustila na razinu sugovornika i pričala, i slušala, nikad osuđivala. Uvijek bi pomogla ako bi ikako mogla. No, pravi utjecaj na promjenu cjelokupnog Ilirsko-slavenskog jezika, izvršila je preko svoje

djece, njihovih prijatelja, kasnije i učenika, koji su prenijeli i prenose njezinu riječ širom izgovorenoga.

Tako iz njenog vokabulara potiče riječ „tamna“. To je otok na kojem je Ainu provela mnoge godine, tok s kojeg je brat vodi u Kinu. Zvao se Tamna. Nije skrivala osjećaj kad ju je s otoka brat odveo u nepoznato. Odatle ime otoka Tamna, ostalo je i kasnije riječ za zloslutno - mračno.

Poznata dalmatinska afirmacija, 'je', istovjetna je na Korejskom.

Također je opisivala djeci osobnu nacionalnu pripadnost. Pripadnica 'Joseon' nacije, uvijek je inzistirala istaći svoju nacionalnu pripadnost, pa bi stavila ruku na prsa, ako bi se o nacijama pričalo i rekla bi Jason. Što se formiralo u hrvatsku standardnu riječ „jesam“ i „ja sam“.

Kada je opisivala rat koji je prije ujedinjenja Koreje (iz korijena Goryeo), Jason vojevao sa kraljevstvom Silla. Opisivala ih je kao moćne neprijatelje. Danas se u standardnom hrvatskom koristi ista riječ za sličan smisao - „sila“, dok u svakodnevnom govoru opisuje „snagu“.

Zatim je tu još jedna učesnica u ratu za ujedinjenje, država 'Goryeo', i dan danas hrvati koriste „gorio, gorjeti, izgorio“ –prenoseći njenu viziju, države nakon ujedinjenja ratu.

Cijeli je mali riječnik, riječi koje kao čudne spona spajaju korejsku i hrvatsku (srpsku, bosansku) kulturu i jezik.

Tu je riječ „ljepoje“ i "ljepoto“, koja potpuno isto značenje ima u oba jezika, i u korejskom i hrvatskom.

Čudno podsjeća prizvuk u korejskom koji jako sliči na povratnu zamjenica 'se'.

„Čaka ma“ – je u hrvatskom jeziku formirana kao „čekaj malo“, potpuno isto znači na oba jezika.

Recimo riječ „pali“ se u hrvatskom koristi za „paliti, zapaliti“. Riječ je Ainu, koristila često, „pali, pali“, da ubrza paljenje komina, kada bi Marko nenajavljeno dolazio, da požuri paljenje vatre, jer „pali“ u korejskom znači „žuri, brzo“. Palila je vatru – koja ga je trebala podsjetiti na vječnu vatru, koju su joj Šatalići opisivali da se u njihovoj kući nje govala.

Dugo je autor razmišljao odakle u narodu koji nije prije ni poslije tog vremena bio uspješan. Uspon znanosti, tehnologije, diplomacije i svega ostaloga što je kasnije

Dubrovačka Republika značila za demokraciju današnjeg svijeta! Koji je korijen takvog kulturološkog uspona.

No, još je jedna riječ koju koriste Koreanci, nekako podsjeća na našu riječ, kako oni kažu 'čugiti' što znači 'ubiti'. Interesantno slično zvuče. Koliko je toga napretka ubijeno do danas.

Kuća, znači isto na oba jezika. Negacija 'ne' se izgovara isto, ali znači suprotno u ova dva jezika. To je valjda ako ima ikakve veze s Ainu, zbog njene ekspresivnosti i satiričnosti, kada bi je nešto tražili ona bi govorila Ne, Ne, potičući sugovornika da nastavi pričati, ali ne kao afirmacija, ili što vi rekli Englezi, verdict. Kako su često takvi razgovori završavali zabranom tinejdžerima da naprave kakvu glupost, stalno ponavljano ne (da), tijekom razgovora, je na kraju ostalo samo ne. Kako se kod nas koristi.

Nepresušno znanje i iskustvo su Ainu i Marko predali svojoj djeci. Što se izrodilo u ekspanziju kulture i znanja koji je kasnije procvjetao diljem područja gdje se govorio isti jezik. Dubrovniku, Hrvatskoj i Bosni i Srbiji i Makedoniji, a posredno i ostalim zemljama tadašnjeg svijeta. Ako zamislimo njihov impuls kao pigment boje, obojali su svoj svijet. Ostaci te boje su ostali na hrvatskom govornom području najtamniji. Iako se slojevi samo nižu. Kao freske u srednjovjekovnim crkvama. Jednom će neko, u razdoblju renesanse, 'restaurator', očistiti slojeve žbuke koji su u međuvremenu nanoseni, pažljivo s ljubavlju i prikazati je u punoj ljepoti! Fingers crossed.

Nije Ainu samo dobro nosila, a nosila je puno. Nosila je prepoznatljivost, karakter. Nosila je i svoje mušice. Ajoj što je znala beštimiti kad bi se naljutila, pa zajapurila, pištati je iz nje znalo, a ne podiže glas, kade ta faza završi ide faza psovki, ali najsočnijih, nitko je nije mogao nad-beštimiti. Znali su u šali krenuti psovati, nitko joj ne bi mogao parirati.

Marko je nastojao razvući taj pozitivni impuls i u Veneciji. No život je tamo bio prebrz, pa se iskre koje je puštao nisu ni zadimile, a kamo li zapalile. Plamen koji je buktio Korčulom, Dubrovnikom i Balkanom. Plamen renesanse. Venecija je usvojila puno maskenbal, sladoled, pašta, špageti, knedle...

Ainu je bila jedino i pravo blago koje je Marko 'donio' natrag doma. Sve ostalo dođe i prođe. Ainuin lik neće dok je dalmatinskih govornika.

Svaki je dan ostatka svoga života posvetio njoj i zajedničkim ciljevima. Ona nje-mu, njegovom otoku, njegovom narodu. Svim je srcem prihvatila sve njegovo.

Učila je svoje sumještane i prijatelje, živjeti, kuhati, izrađivati razne stvari, oruđa, oružja, podučavala ih praktičnoj filozofiji i matematici, botanici, zakonima.

Održavali su veze sa puno prijatelja koje su stekli na putu kojeg nitko nije ponovio, vjerojatno ni neće. Takva će se konstelacija teško ponoviti u povijesti ovog ciklusa ljudske rase. Sudeći prema zaključanom sustavu komunikacije, danas. Gdje je lakše izbiti elektron iz orbite, nego dotaći srce modernog čovjeka zatrovanog raznim otpadom. Očito je da ovaj primjer potvrđuje pravilo. Nije bio pripadnik nikakve elite, nikakvog staleža. Bio je čovjek, sa svim vrlinama i manama. Danas se čovjek najviše boji čovjeka. 21 stoljeće je razvilo taj strah.

Po povratku, sve se razvijalo idealno. Taman je Marko povjerovao, da će mu se ispuniti dječjački snovi, o obitelji i sreći. Da će se prepustiti zasluženom uživanju u ženi koju voli, svojem otoku i mirnom životu. Sve je uređeno, Venecija, Korčula. Divan je svijet u kojem živi. Đenoveške blokade mu u stvari odgovaraju. Pošto ih prolazi s brodovima bez ikakvog problema, mogavši se predstaviti kako hoće, raznim nacionalnostima, od Grka, Hrvata, Talijana, Dukljana, Gota, do egzotičnih. Poznaje principe vladanja. Poznaje kulture i jezike bazena, prošireno arapskim, ujgurskim, turskim, mongolskim. Svijet je njegovo dvorište. Ipak nisu mogli staviti prst u uho, živjeti u blagostanju špekulacijom privlačiti još bogatstva, nisu takvi ljudi bili. Odlučili su se služiti čovječanstvu. Pomoći svojoj državi. Opet ovdje je potrebno istaći da mu se svijest promijenila, kada je proširio sliku svijeta iza Alpa. Jako je poštovao otad Langobarde i Helvete. No promjena svijesti nije, kao ni ništa drugo, samo dobro ima i svoje mane. Potpuno je zaboravio mir sa Himalajskog masiva. Kao da je prelazak druge planine, sada puno ugodniji, izbrisao otisak one stare. To ga je uznemirilo.

Upravo tada, na vrhuncu, Markov se svijet kreće rušiti još jednom. Pad demokracije u Veneciji, očeva smrt su bile samo uvertira u glavni događaj večeri.

Za potrebe projekta ponovno je uspostavio trgovinu od Venecije, Carigrada, Akre, Soldaje.

Na Korčuli je Ainu školovala svu otočku djecu, dok je u kući udomljavala svu sirotu. U Markovoj obiteljskoj kući je živjelo petoro prije Đenoveškog napada.

Preko djece je Ainu, ostavila pečat na dalmatinski jezik. Njena nesavršena mješavina hrvatsko-korejskog jezika se s korčulanskog ognjišta raširila diljem ognjišta Ilirije i svijeta. Tako i danas dalmatinski dijalekt izrazito podsjeća na Korejski, dinamikom, izrazima, uzvicima i logikom.

Riječca ča „ići ča“ istovjetno znači na Korejskom. Sve male jedno, dvoslovne upitne ili potvrdne riječce od uzvika koje se koriste i dan danas u Dalmaciji, te karakteriziraju taj govor i komunikaciju generalno („aa, ae, e, o, ih, uh, hm, itd.). To je cijeli jedan poseban dijalekt govora tijela i minimalizma zvukova, koji može ispričati više od knjige. Takva komunikacija je karakteristična Korejancima.

Čak i ‘ve’, ono što dalmatinci misle da je kratica od vidi, u korejskom znači ‘tako’.

„Ovdje“ i „gdje“ također potiču iz korejskog, gdje je pitanje „oidje“ u stvari znači gdje. Za gdje je ide.

„Čuda“ je recimo, govorila djeci kad bi joj opisivala događaje, što je značilo „tako“, a stvorilo je riječ u Hrvatskom sa sasvim svojim značenjem (korijen za čudo, čudno, začuđeno). Svojom facijalnom ekspresijom široko raširenih očiju sudjelujući cijelim bićem u opisanome.

‘Ćuš’, koji dalmatinci koriste za potjerati magarca, je ‘istina’ na kineskom, sarkastično upotrjebljena.

Divnom su je opisivali, jednostavno opojnom. Kako Kaljani, gdje je provela skoro godinu, još više Korčulane gdje je proživjela do smrti.

Najljepši period Markova života iza djetinjstva događa se 94-98. Trebali su se oženiti 1298, ali državni udar u Veneciji, Nikolina smrt i naknadne poteškoće pomutili su im planove.

Nikad nisu imali priliku Marko i Ainu posvetiti se jedno drugom. Kad su je imali, nisu je iskoristili, dali su se svima.

Samo, tih par godina, bili su sretni.

Kad su bili u Kini, sprječavao ih je u komunikaciji protokol dvora. Putem, igrali su svoje uloge. Voljeli su se, kako su oboje zasebno tvrdili, od prvog pogleda. No odnos im je bio toliko formalno zapleten, da si to vjerojatno nikad nisu ni izrekli.

Marko je samo o njoj pričao i svi su za nju znali otkako se vratio. Ona mu je bila sve, u njoj je našao ljubav, a nadasve saveznika i prijatelja. Čim su došli na Korčulu sve što je tamo posjedovao joj je prepustio. Ainuina, korejska kultura, vatrene duše i beskonačnog suzdržavanja nije mu nikad išla na ruku. Ona je uvijek razmišljala o većem dobru naspram sebe. Sebe nikad nije stavljala u žarište.

11. RAT ZA KORČULU

Kako je rečeno, 1294 godina Veneciju je zatekla bez prekomorskih teritorija i bez mornarice. Potpuni krah sustava. Drugi je rat s Genovom i već su ga izgubili nizom tragičnih poraza. Akri, Carigradu, Krimu, Crno More. Izgubili su u ratu više od osamdeset galija. Četrdeset posljednjih, *'nepobjediva armada'*, kako su joj tepali. Pala je na Krimu krajem te godine. Upravo kad su se svi ponadali da se promijenio tijekom rata. Naime uspjeli su zauzeti Carigrad s tih četrdeset galija. Ogromna je to bila sila⁸⁵. Samo Armada je pala od izdaje i korupcije, prihvatili su ih na Krimu, uljuljkali u sigurnost, što vojnicima nije teško palo, pa denoveškom strategijom sekundarnog udara...

Ono malo trgovačkih brodova koje im je ostalo napadaju Đenovljani, onako usput, oni pak na raspolaganju imaju 160 galija, od Pize zarobljenih oko pedesetak. Obnovilo se dosta Pizanskih nakon bitke pod Malorijom, a stalno su gradili dalje.

Venecija jedva dvadesetak galija koje su ostale radi popravka, ili obrane grada, ako sve zaslužuju nazvati se galija.

Grudenigo, nervozna narcisoidna tvorevina, uspio je svojom vlašću i temperamentom dovesti Venecijansku državnost i demokraciju bukvalno do sloma, a za sve kriviti druge, bilo je i objektivnih poteškoća. No stvarna je slabost države počivala u njegovom stisnutom, uplašenom paranoidnom srcu. Ruku na srce bilo je tu i objektivnih okolnosti, no većinu je uzrokovao sam, svojom tiranijom i nesnošljivošću. Čisti tiranin osjećao se Velikim kao nekakva ružna kombinacija Kublajevog sjaja s Lucijanovim zmijskim karakterom i zloćom. Kao kakav zmaj.

Venecija je suočena sa kardinalnim teškoćama, ne može braniti ni sebe ni malo preostalih teritorija, a kamo li razmišljati o ekonomskom napretku. Država nudi sve pogodnosti, afirmaciju svim stanovnicima, kako bi se u okvirima svojih mogućnosti uključili u izgradnju mornarice. Svaka je pomoć dobrodošla. Nastojeći da bar Jadransko more nadziru. Dobava roba s bliskog istoka je u ozbiljnim teškoćama. Đenova se utvrđuje, preuzima potpunu kontrolu nad Egejskim i Crnim morem.

⁸⁵ U našim uvjetima; Kublaj je na Japan poslao tri tisuće petsto galija.

Ljubeći Veneciju, želeći joj prosperitet, a i malo iz želje za dokazivanjem vlastitih sposobnosti. Usprkos Grudenigu, Marko Polo se odluči, ući u izazovni projekt obnove Venecijanske mornarice. Temeljem poziva, uključuju se Poli u obnovu flote. Naoružan iskustvom, organizacijskim sposobnostima, osobnim i Kublajevim sredstvima, pokreće Marko za tadašnju Europu gotovo neviđen projekt jednoga čovjeka. Marko je tijekom slijedećih desetak godina organizirao ili djelomično financirao gradnju malo više od stotinjak galija. Prema gabaritima iz Kine, nije neka brojka. Opet više nego bi drugi u Europi mogli.

Glavnu logističku bazu smjestio je na srednji Jadran. Tamo se organizirano otkupljivalo drveni materijal, i prevozio gdje je bio potreban, gore ili dolje. Ovisno gdje se galija gradila. Prvu fazu sirovu gradnju, gradilo se diljem Jadrana. Druga faza opremanje, na Korčuli. Na Korčulu je Marko angažirao stotine obrtnika diljem Sredozemlja. Tamo su galije završavali i opremali do funkcionalnog bojnog broda. Zainteresirani za vojsku su dolazili na brodovima se obučavati, tako da je bilo i višestruko toliko mladih koje se obučavalo na brodovima koji su bili u izgradnji, dok su postajali vojnici tek kad bi zadužili brod. Usto su bili pomoćna radna snaga, hranilo ih se kao da su obrtnici.

Organizacijom koju je Marko uspio uspostaviti. Prepolovio je vrijeme dotadašnje gradnje galije. Iako su prve izašle istovjetno s ranijih dvije godine. Ubrzo su vrijeme gradnje uspjeli spustiti do godine dana. Uvodeći serijski rad – manufakturu, po čemu je kasnije Dubrovnik ostao poznat.

Operacija 'brodogradnja' je par godina bila strogom tajnom.

Početkom 1298 godine pred udar Đenove. Usidreno je pred Korčulom nekih pedesetak galija u raznim fazama gotovosti.

Dužd Grudenigo 1297 državnim udarom ukida dvodomni parlament u jednomni, i on bira tko će u njemu sjediti. Praktički pretvara politički sistem Venecije u autokratski. Gasi sva ostala zastupnička tijela, dok iz Velikog Vijeća izbacuje sve ne aristokrate i nepodobne.

Nakon smjene ključnih ljudi preko kojih je Marko djelomično financirao Projekt (gradnju, prehranu i plaće sve sile ljudi).

Marko ne preostaje drugo nego objasniti Grudenigu Projekt. Traži audijenciju i izvještava ga. Dužd zadovoljno pospješi traženju vojnika kao i posada za operaciju brodovljem. Nastavi djelomično financirati tijekom gradnje, no stvarnu isplatu

planira izvršiti nakon isporuke. Škrtac. Nije ga uvrijedilo što ga se nije uključilo u projekt otpočeka. Pragmatično se tješeći kako je sačuvao sredstva, a flota mu se gradi. Nije taj znao šutati, svima je rekao o Projektu.

Pročulo se i grijalo Venecijanska srca da ima nade, da se gradi velika flota. Pa privukao pažnju i Đenoveških špijuna. Poznato je da se negdje na području Hrvatske gradi flota. Detalji nisu raspoloživi. Nitko nema detalje, niti lokacije. Prate špijuni sve moguće aktere. Plaćaju za bilo kakvu informaciju. Jednostavno ne uspijevaju razbiti sustav kojeg je Marko sagradio, nitko ne zna sve, osim najbližih, koji nikad neće odati, ni pod prijetnjom smrću.

Ipak se Đenovljanima javlja doušnik sa svim podacima.

Utvrđuju gdje se nalazi flota, informator im precizno iznosi sve potrebne podatke. O broju galija, organizaciji otoka kojeg opisuje do detalja, o svemu Marku, životu.

Kakvog im je samo Bog doušnika poslao. Malo tko zna išta o toj divljoj strani Jadrana i tamošnjim narodima.

Đenova odmah pokreće preventivni napad, odlučuje uništiti flotu u nastajanju. Vojna kampanja angažira maksimalnu raspoloživu snagu dvije trećine Đenoveške flote. Nezamisliva sila kreće prema nevažnom otoku na Jadranu. Vrijeme je to kad Đenova osigurava sav promet po Sredozemlju, štiti Sardiniju i Korziku. Imaju neprijatelja na sve strane. Svejedno, odvajaju flotu, vrijeme i sredstva. Napadaju Korčulu pod zapovjedništvom admirala Lamba Dorije. Mlađeg brata Umberta, onog što je uništio Pizansku flotu pod Melorijom desetak godina ranije.

Godine 1298 početkom rujna, u jutarnjim satima pojavljuje se Đenovska flota pred Korčulom.

Nisu se Đenovljani zaustavljali napadati grčke otoke pod Mletačkom vlašću. Nisu, recimo nastavili prema Veneciji. Venecija je pred koju godinu s četrdeset brodova osvojila puno veći grad, Carigrad. Osvojio bi valjda i Dorija Veneciju sa stotinom galija. Ne, njihov je cilj Korčula. Osvoje otok, nakon što izgube tisuće ljudi. Da li ga zauzimaju, ne. Ostavljaju ga nakon par dana veselja, kao da ništa nije bilo.

Korčuli je cijelu tu godinu pravi mravinjak. Galije su usidrene oko Starog Grada. Grad je i područje oko, ogromno gradilište. Stotine obrtnika prelaze s jedne na drugu galiju povezane visećim mostovima. Stotine su klesara po bedemima, grade

i zidine. Gotove se galijske lica, vrvi od života, smjeha, na sve strane. Svugdje se oko mjesta prostiru šatorska naselja za horde obrtnika.

Otok vrvi klesarima, kalafatima, idrarima, kovačima, marangunima, i drugim radnicima iz cijelog Sredozemlja. Puno je brodograditelja bilo iz Đenoveških neprijateljskih država, posebno iz Pize. Bilo je Saracena i Turaka i svih ostalih istočnih nacija, no oni su se držali po strani.

Uslijed ovog idiličnog opisa aktivnosti. Puca vijest da je Đenova na putu s udarnom flotom. Vijest je najavila i nadu. Sve su raspoložive Venecijanski galijske na putu prema Korčuli. Na obranu nove flote, Gruđenigo šalje mladog Admirala Dondola, sa dvadeset i dvije galijske, u obranu flote. Sklepao ih na brzinu, ni na pamet mu nije palo priključiti se obrani. Plašljiv je bio, kakvi tirani najčešće i jesu.

Napadači vođeni Lamba Doriom uspjeli su prije stići do Korčule, s pola dana prednosti.

Mještani vođeni Markom i Ainu su imali par dana da isplaniraju obranu. Utvrdili su se u starom gradu. Na sve uvale su stavili snopove i male snage koje su trebale zapaliti stogove i izvijestiti mobilne snage na otoku, odakle napad dolazi. Ispred Starog Grada su postavili dvanaestak galijske da premoste do Badije, dva su isturena izbacili da ih zapale. One su branjene samo dobrim plivačima. Naoružani barutom. Iza njih su plovne galijske desetak, s minimalnom posadom, da dovedu do i da prebacuju udarne snage. Ostalih desetak je u Korčulanskom kanalu.

Samim jutrom ukazala se nevolja, ulaze galijske, jedna za drugom, broja im se ne zna. Oformljuje se bojište pred starim gradom. Iz dva su smjera došle đenoveške galijske i od Lastova i od Mljeta.

Korčulani su se organizirali, svjesni da se moraju srčano braniti dok ne stigne vojska iz Venecije. Tako da su vojnici koji su se zatekli, pripremili dvadesetak galijske za obranu, svo raspoloživo oružje su prenijeli na pripremljene galijske. Veslači i vojnici na njima su mahom bili obrtnici. Odlučili su se braniti frontalno od nadmoćnog napadača. Ainu je priprala male količine baruta od rakije, šećera, ugljena i sumpora. Radila je male bombice koje je pakovala u šalice za bacanje na neprijatelje. Napravili su stotinjak jačih lukova, i ostalih obrambenih sprava. Naslagali snopove šibla na plaže koje su se mogle koristiti za iskrcavanje. Oružja nisu baš imali, ono je trebalo doći s vojskom. Morali su uključiti što više načina obrane protiv nadmoćnijeg neprijatelja. Marko je na otok stigao iz Carigrada, par

večeri prije napada. Vraćao se iz Sudaka pokupivši zadnja sredstva i trojicu kečiga. Došli su s njime nekoliko prijatelja ne očekujući ovakav razvoj događaja. Većina je tog dana izginula.

Branili su se kao bič božji. Kečizi su dugo odolijevali nadmoćnijem neprijatelju. Svaki ih je na desetke neprijatelja posjekao. Svi su okončali od samostrijela, jedino im je on uspio probiti oklop.

Noć prije napada su iskoristili za planove strategije obrane, do razina su razradili kad tko napada, i gdje se povlači. Da je bio malo neiskusniji Dorijs... Nisu branitelji znali koliko brodova ide na njih. No spremili su se da ih je puno. Razne su trikove smislili, kako bi obranili civile od vojnika. Oformili su manje bacačke sprave na kopnu, no malog dometa. Većina je obrtnika učestvovala u obrani flote, iako nisu trebali. Naime, na otoku, kako je projekt bio u razvojnoj fazi, nije bilo više od jedne ratne posade broda bez veslača vojnika. Svatko tko je imalo znao ili sudjelovao ikad u kakvoj borbi, postavljen je za iskusnog borca, vođu odreda i sl. Svakakve su posade raznih jezika oformljene po brodovlju.

Obrtnici, mještani, zidari, pomoćni radnici su se popeli na brodove, svako sa svojim oruđima da se obrane od Đenoveške flote.

Za fokus Đenoveškog napada ostavili su desetak galija za koje nisu uspjeli oformiti posadu od raspoloživih obrtnika. Iza njih su oformili liniju od galija u početnim fazama opremanja, prve su odlučili zapaliti, ako Đenova krene preko Badije prema gradu. Pokretni i osposobljeni su brodovi trebali zatvarati prsten oko udarne fronte. Te ih udarati brzo i povlačiti se kako zatreba. Nisu smjeli ulaziti u direktan rat, nisu imali šanse protiv vojske. Najviše je branitelja postavljeno na zaštitu desnog krila koje je kao očekivano bilo pravac prodora pješačkih snaga.

Obranu su dobro razradili zanatlije. Kao i otočani.

Kad su napali na mamac postavljen Đenovljani. Nisu se potpuno sklopili u centralni otok, kako je uobičajeno iz Đenoveške taktike ratovanja na moru. Zbog pličina, pa se prema njima razvukla fronta udara branitelja. Marka je od udarca samostrijela spasio Mahdi, kečig koji ga je kao mladića u Kini prvi dočekao i odveo pred Kana.

Obrtnici i malo iskusnih vojnika prionuli su na vesla, pokušavajući opkoliti frontu napadača. Prilazili bi, i nastojali se prebaciti na brodove. Koji su oformili obrambenu liniju na bandi, pa zaustavili sukob u toj točki. Bacalo se bombice,

zapaljeno ulje. Prodirali su nedisciplinirani branitelji u ludom adrenalinu. Mješovita je bila uspješnost u tom kaotičnom napadu odasvud, iz svih smjerova. Srčano su se borili protiv vojske, kupujući vrijeme dok ne stigne vojska iz Venecije. Dođe prava vojska, i donesu pravo oružje.

Junački su se borili. Od jutra, pa satima, pa satima pa podne ljetno, pa satima. Pa je vrijeme stalo, udarci se produžili u neku neprirodnu dimenziju, koja se prostire brzo vertikalno uz ipsilon os gore i svjetluca na vrhovima. Zaglušujuće cvrčanje cvrčaka sa čvorova smrče. Zaprskivanje arhetipskih oblika zaigranih mlazova krvi u ritmu srca ispaljenih iz otvorenih žila. Pa se raspršte u kapi svjedočeći slobodno uživajući u hipu svoje svjesnosti i prolaznosti. Udarci, udarci tupi i odgovarajući jauk, udarci produktivni i adekvatni vriskovi, vriskovi od očaja, vriskovi od umora, vriskovi od očaja i straha. Hukanje od žeđi iz suhih grla. Oštre naredbe đenoveške vojne hijerarhije. Jauk i kuknjava na raznim jezicima. Mačevi paraju zrak kroz sijevanje kroz dnevnu noć uma. Fijuci strijela kao zujanje osica. Pogled na isto seže dokle god imaš priliku oko sebe pogledati.

Žrtve su padale s obje strane, no više s braniteljske. Ne znaju se boriti obrtnici. Bolje bježe. Začuđujućom su strpljivošću napadali Đenovljani. Pomiješale se galije na udarnoj točki. Barut je dobro odradio. No nema ih puno za održati teritorij. Mahdi je smrtonosno ranjen pao na Marka pa ga u smrtonosnom grču prikovao uz palubu. Prije nego je izdahnuo, zadužio ga je da mora preživjeti. Njih su dvojica ostala istureni. Poginuli su ili ih napustili obrtnici. Usto su mislili da nije preživio, kad su ih samostrijelima krenuli gađati. Marko je uspio savladati stisak tek kad je Kečig izdahnuo i opustio se. Na daskama palube prošaranom krvlju kao kad makovi procvjetaju po polju, a kamenje su trupla u neprirodnim položajima. Podigao se u ruke vojnika koji su potpuno okružili taj zagrljaj smrti, života. Od udarca se zamračilo Marku pred očima.

Lamba Dorija je izgubio sina u borbama u Korčulanskom kanalu. Nije stala borba. Cijeli su se dan tukli, šezdeset šest galija Đenoveških punih vojnika i četrdesetak galija obrtnika i voljnih mještana. Velike su žrtve na obje strane, veće naravno kod obrtnika. Na sve su se strane iskrcali Đenovljani, njih je par tisuća poginulo, najviše od vatre, baruta i zamki. Streličari i Ainu su dosta pokosili napadača u uvalama prilikom iskrcavanja s brodova.

Venecijanska flota pristiže kasno poslijepodne, oko šest sati. Od Lastova. Galije oštro ulaze u kanal. Tangencionalno uključuju u bitku oštro skrenuvši kako bi

ojačali lijevo krilo obrane. Ulaze duboko, i sastaju se s braniteljima. Udaraju na prazne brodove vojske koja se već iskrcala na otok i prsa u prsa se bori s braniteljima. Venecijanski vojnici iskrcani u gunguli, teško uspostavljaju kontakt s već umornim braniteljima. Grad je već u potpunom okruženju, od iskrcanih Đenovljana. Nastavila bitka novim impulsom. Obrani su sada smetale zapaljene olupine i prazne, nepokretne galiје. Koje su sve iscrpile braniteljske snage.

Taman kad su Venecijanci prešli u napadnu liniju sa svojih brodova i uspjeli konsolidirati redove. S Dorijinog broda, pomoću poznatog samostrijela, ispaljuju zapaljenu strijelu u zrak, u pravcu jugoistoka. Strijela je za sobom vukla tamni dim, i zujala. To je bio signal da se u bitku uključi još dva tuceta Đenoveških galiја, po poznatoj taktici sekundarnog udara. Otraga su udarili i zapalili tek pridošle napuštene Venecijanske galiје, jer je vojska već odjurila u bitku preko drugih brodova. Sa strane i odostraga. Vatra koja se proširila za ledima tek pristigle vojske, uznemirila je braniteljsku frontu. Potpuno se razbila komunikacija i obrana. Nisu se uspjeli prepoznati obrtnici i Venecijanci, koji su se i međusobno sukobili u žaru bitke. Krenula je bežanija. Osjetio je Doria pravi trenutak, pa pokrenuo proboj iz centra Đenoveške flote, kao matador. Napad je natjerao preostale obrtnike u bijeg za život, rascjepkane i razdvojene i prestravljene. Tek pristigla vojska je sporadično nastojala uspostaviti obranu, ali uzalud. Iznenadni centralni udar je prerastao u udar iz više smjerova. Dokrajčili su bitku.

Žrtve su bile katastrofalne za Veneciju. Preko tri tisuća duša izgubila je ova strana u toj bezumnoj bici. Danima kasnije su vadili i spaljivali tijela poginulih. Našlo se i živih kako se skrivaju među mrtvima. Admiral Dondolo se junački borio do samog kraja. Kao zarobljenik je podlegao ranama, kalkuliralo se da su ga ubili. No Đenovljani su se odnosili prema poraženima s dostojanstvom. Odmazdu nisu počinili. Mještane, Đenovežani generalno nisu dirali. Samo su nekoliko dana ostali na Korčuli proslaviti pobjedu i plijen. Zabilježeno je samo stradanje jedne otočanke.

Marko Polo je, zajedno sa stotinjak prijatelja, obrtnika i vojnika okovan u štivu Dorijine galiје, prvog je dana preminuo Dondolo. Ostatak obrtnika i vojske je raspoređena po veslima. Treba sve te galiје prevesti u Đenovu. No gubitak Markov nije tu stao, raste i dalje. Drugo večer slavlja, mala je grupa Đenoveških vojnika po Gradu i okolici tražila 'Cvitu', egzotičnu ljepoticu na kojoj se još ne ističe trudnički trbušić.

Kad su je našli, odmah su krenuli u napad. Ainu je bila majstor borilačkih vještina i prekaljeni ratnik, no nije uspjela puno. Kako se žestoko branila tako su i oni žešće napadali. Ainu je izdržala u obrani koliko je mogla, nije više bila pri svjesna kad ju je tucet gadova iskorištavao nakon što su je brutalno prebili. Krvavi je pir prekinulo što je prokrvarila. Kad su je dušmani iscipelarili. Izgubili su oštricu gacajući po lokvi krvi koja je istekla utrobe polumrtve zgnječene Ainu. Obavili skotovi što su namjeravali, pa je ostavili da izdahne. Kad su odmakli, brzo su je pokupile otočke žene, i odnijele je na sigurno.

Izgubila je plod i bila teško ozlijeđena i iznakažena. Dijete je bilo muško.

Nedočekan, Marko Šatalić-Polo od Koreje.

Ovdje je potrebno spomenuti još jedan simultani događaj. Marija se dan prije u Veneciji objesila.

Funkcionirala je sasvim u redu sve dok je Nikola bio živ. Kad je Nikola umro, Mateo je preuzeo poslove. Kako joj se većina raspravljala pred očima, saznala je za Projekt.

Napisavši Mateu u oproštajnom pismu kako je *‘sa svimin duge razriješila’*, ne spominjući njega u pismu.

Posumnjali su kasnije povedeni tim pismom da je baš ona izdala projekt Đenoveškim špijunima. Kojoj teoriji u prilog, je to što je vod vojske tražio i našao i na smrt pretukla samo jednu jedinu ženu na otoku – Ainu. Kasnije se govorilo da Marija za izdaju nije tražila novce, nego protuuslugu. Da se ubiju Marko i Ainu.

Sve ovo što pričamo ne bi bilo relevantno, da se nije sve to dogodilo, i da Marko nije završio u zarobljeništvu.

Jer nikad zlo nije samo za zlo. Kako je znao reći naš poznati golman Gabrić nakon izgubljene utakmice, *„tko zna za što je ovo dobro“*.

Marku je život doslovno ovisio o koncu tada. Bila je gungula, i vjerojatno su zamijenili važnost s činom, Dondolo, koji je ranjen preminuo tijekom ispitivanja. Nekako je to zadovoljio Đenoveški apetiti. Pa osvojenih tridesetak novih galija, uz to još desetak koje se dalo popraviti. No najvažnije od svega, ponovno uništenje Venecijanske mornarice. To ih je sve odobrovoljilo. Dovoljno im je bilo toliko plijena, zaplijenjeni alati i materijali, svi su dovoljno zaradili, tako da nisu ni otočane trebali pljačkali. Marka danima nisu mogli identificirati. Kad su identificirali da

je lokalac, zarobljen je bio kao vođa otpora. Nedugo to je navršio četrdeset i četvrti rođendan, našao se vezan u utrobi Đenoveškog broda. On je sebe predstavljao vlasnikom brodovlja.

Na putu za Đenovu često je Doriya pričao s Markom. Doriya ranjen gubitkom sina, nisu ni sanjali da dijeli sudbinu s Markom. Tek je Marko to saznao po utamničenju u Đenovi. Sam je Doriya zanemario naređenje da ga se ubije, pa je odveo Marka u Đenovu na suđenje. Bez svega opisanog, samo bi obitelj, svjedočila Markovom životu i pustolovinama. Nažalost, sva se povijest, sastoji se samo od negativnih i nelijepih događaja, spletki sukoba, ratova. Praktičan je razlog za to, kad je dobro svi se ulijene, kome se da onda pisati, pusti dobro je. Ha, vjerojatno zato iza Ilira ne postoje pisani tragovi. Njima je uvijek dobro.

Sam slučaj, okolnosti, događaj očito nije dovoljan. Marko je nemjerljivo doprinio čovječanstvu prvenstveno kroz lokalne aktivnosti. Ipak se jedino vezuje uz djelo Milijun preko kojeg je globalno utjecao na istraživanja, zemljopis, svjesnost, znanost, navike, financije.

Notorna je činjenica da Iliri ne uzimaju pero u ruke. Uvijek to drugi za njih rade.

Kada se Marko našao u zatvoru, ostaci njegovih voljenih se udružuju da ga spase.

Petar (Togan) koji je bio u Toskani za rata. Dovoljno je spreman za izazov, povezuje komunikaciju među Nambui, Mateom. Posjetio je i Ainu koja je preslaba za išta. Ne vidi Marka u zatvoru, tamo nema posjeta. Komunicira s njime preko papirića s nepoznatim črkarijama, potplaćuje stražare za distribuciju.

Šatalići, odnosno Kolege, čuju što se događa ali ih nitko ne kontaktira, nastavljaju po dogovoru. Kolegance se nude od njih sada, kako su s Markom dogovorili. Preuzimaju i koordinaciju završetka trupova. Nastavljaju s projektom, sami plaćaju, smanjen je obujam, a, ni šume više nema toliko oko Zadra, sječe se u planinskom dijelu. Ipak bez straha riskiraju svu dotadašnju dobit.

Mateo je lošem stanju, potresen osobnom tragedijom, propašću projekta, tragedijom Ainu i Marka. Najviše ga je mučilo zašto mu je mlada žena oduzela život bez ikakve najave ili razloga.

Ainu se prvih mjeseci nakon napada na sebe, rijetko budila iz kome.

Prisiljen je Petar osmisлити rješenje s Nambui. Koja je s Petrom masno podmazala da nakratko vide Marka u zatvoru.

Kad je sakupila potrebne informacije, nakon što je analizirala raspoloživa saznanja, odlučila je za spašavanje Marka iskoristiti strategiju, de-anonimizacije.

Tu su angažirali pisca, četu prepisivača i krenuli od Marka napraviti celebritija. Tako su ga odlučili zaštititi od pogibelji. Da Đenova jednostavno ne odluči smaknuti tog čovjeka. Ciljanja joj je publika bila Francuska, zbog savezničkog utjecaja Francuskog dvora na Đenovu. Kako nisu mogli do Marka koji je bio okovan kao vođa pobune. Petar je iz Venecije doveo Matea koji je donio Markov dnevnik puta. Svi zajedno su autori, većinu teksta diktirali su Mateo i Nambui, nekih se stvari sjetio Togan. Organizacija je bila besprijekorna. Počeli su od kraja. Kupili su sve zalihe najkvalitetnijeg papira, pera i tintu. Otvorila je Ainu na imanju pravu prepisivačku manufakturu, temeljem iskustava. Dolazilo je svakodnevno i odlazilo dvadesetak prepisivača, dok je na imanju stalno nastanjeno desetak muškaraca. Jednom tjedno su dolazili i uvezivači. Kad bi još došli distributeri, tada je imanje uistinu izgledalo čudno.

Nažalost, nije prošlo dugo da se lokalna zajednica počela pitati što se to na imanju te Tatarke događa. Cijelo su vrijeme bili susjedi predostrožni prema njoj. Pratili su je izdaleka, ne samo zbog različitog izgleda, sve je oko nje bilo nekako čudno. Onaj muž, joj je bio prijazan, ali rijetko je dolazio. Pa su čuli da je umro, ali nije bilo sahrane. Onda je došao još jedan rob s njom živjeti, isto Tatar. Sad joj je došao i mužev brat. Pa toliko muškaraca dolaze i odlaze.

De-anonimizacijom Marka, je de-anonimizirala i sebe.

Tijekom procesa izdavanja Milijuna, lokalna se zajednica polarizirala u potpunosti od Nambui, poznate kao Maria, kalkilirajući optužbama, od pobune, prostitucije do magije, sotonizma, pogotovo jer na imanju nije imala nijedan kršćanski simbol.

Privukla je pažnju stanovništva. Oprezni su bili zavjerenici kako bi zameli trag kojeg bi se moglo pratiti povratno do nje.

No sve skupa je izguralo Nambui iz Toskane.

Dogodila se hajka, osim prozivanje lokalnog svećenstva, naroda i uprave, kritični događaj je ipak krenuo iznutra te organizacije. Jedan od prepisivača, Maor. Ju je u jednom trenutku upitao 'da li zna možda koliko su Tatari voljni platiti za glavu Kublajeva sina.' Nambui nije pokazala paniku. Togan je Maora, prepisivača ubio taj dan, na imanju su ga i pokopali. To je bilo zadnje što su na imanju posadili. Isto večer, gospodarica je sa sinom otišla na putovanje.

Nambui se više nije vratila u Toskanu.

Otišla je. Iz Toskane, i gotovo potpuno iz Markovog i Ainuinog života. Petar ih je pratio, te nastavio pomagati bratu i maćehi.

Baka je rekla da je otišla u Bratanju.

Nisam uspio shvatiti, da li je to Britanija ili Bretanja, pitao sam baku, no ona mi nije mogla ponuditi zadovoljavajući odgovor.

Naime ona je slabo čitala, odnosno jako se mučila sa nekoliko slova koja je poznavala napisati ime i prezime. Takav joj je život ispisao scenarijo. Sada se to povezuje s intelektom, no nekad nije bilo tako. Njen je intelekt puno nadilazio to jedno ograničenje. Jero ona je bila puno više od toga. Pamtila je svih koje je u životu upoznala, sve njihove srodnike, i obiteljska stabla posebno stanovnike oba povezana otoka Ugljana i Pašmana. Pamtila im je datume rođenja i potpunu povijest, u stvarnom vremenu, računala je kao kompjuter. Kažu da je u kilo pogodila kupiti cement za kuću koju je sama projektirala i izgradila. Sama s djecom bez pomoći muža ribara koji je lovio po cijelom Jadranu. Bez problema je pod svakom miškom nosila vreću cementa od 50 kg, kako se nekad pakovala. Prvakinja u triatlonu, prvo je veslala desetak km u gajeti do Bibinja, pa pješačila 10 km do Babinduba, pa onda kopala nekoliko sati; pa sve obrnuto natrag. Tri put su je Talijani na strijeljanje postrojili. Ničeg se nije bojala, samo bi joj zadržtalo tijelo na spomen 'Starca s mora'. Mističnog lika, od kojega ju je strah prisiljavao da je potpuno uređena noću i danju. Kopao sam oko toga, vidjevši strahopoštovanje kada o njemu priča. Šaptom. Može doći kadgod, ako je nezadovoljan nestaneš, ako je zadovoljan, očisti ti polje, masline, kuću popravi, izravna brdo, daa ti brod, ili alat. Nije mogla locirati na vremenskom pravcu točku od kada i od koga potiče priča i strahopoštovanje. Ali duboko ga se je bojala, i izbje-gavala pričati o Njemu⁸⁶.

Iznimne intelektualne kapacitete joj je propitivao a time i razvijao samo odbaćeni mužev rođak Ante Škoda.

⁸⁶ Samo je jednom opisala čega se bojala. Opisala je nekoga tko je svemoćan; kako je pomogao nekakvom nedefiniranom pretku u preživljavanju, podario ga sadnicama biljaka, maslina-ma, orudima, znanjima da bi preživjeli na otoku. Nije se znalo kad će se pojaviti, iz zraka, sa mora, sa vjetrom, u kišnim kapima. Brutalan je bio kada bi zatekao ikakav nemoral, ne ponašanje, nečistoću. Svi su morali biti uredni i ispravni. Jer bi u suprotnom uzeo drugi lik, i brutalno kaznio počinioaca. Ovdje je catch 22, imao je i ime - Totan, koji neodoljivo podsjeća na Toth... Što bi bila tema izvan okvira ovog djela..

Njega su se braća odrekla i zamolili ili čak otjerali iz obiteljske kuće. Otišao je u intradu (intrada je obradivo i neobradivo zemljište u domeni mjesta). Okrutno je to bilo doba, negdje u razvoju nakon drugog svjetskog rata. Vjerojatni razlog je njegov autizam i jake glasovno-emocionalne reakcije. Kao Touret. Živio je u prirodi kao isposnik. Autor ga poznavao iz direktnog kontakta, zadnjih dekada dvadesetog stoljeća. Zanimljiv svat, samodostatan. Iako nitko nije vodio brige o njemu, on je vodio računa o svim stanovnicima obaju povezanih otoka Ugljana i Pašmana. Malo ih je znalo kakav je procesor bio u tom neuglednom kućištu. Naizgled, opis iz autorove perspektive, čovjek u kasnim šezdesetima, zdepasto čeljade sjede kose i brade, isposničkog izgleda, u starom zelenom kaputu ljeti i zimi, i obaveznoj marami koja je sezala duboko ispod pojasa, nalik kakvom patuljku iz nordijskih mitova. Uvijek se s poštovanjem odnosio prema potrebitima⁸⁷, i odlazio im pomagati, braniti ih iz ničega što je posjedovao. Kosu je imao, nekakvu posebnu, sijedo, naelektrizirano papperje - rezao ju je nožem nekako sinkrono dvodimenzionalnom odrazu ostarjelog nepravilnog ogledala slabog odraza, kao LED monitor sa degradacijom od 30%. Šišao se tako da mu je kosa okruživala bliješteće bucmosto lice visokog čela. Bijelim prstenom, izgledalo je to kurgavo svjetlo lice na planetu Saturn, dok bi kosa u toj prispodobi bila Saturnov prsten. Kao ekvator koji reže astralno tijelo ispred od onog otraga. Pred ogledalcem bi se samozadovoljno pokazujući koliko drži do higijene, na svojoj parceli ispred kašota okićenog raznobojnim smećem, šišao pokazujući zakr-
žljala prsa, gol do pasa. Stao bi lijevom navlačiti pramene gore i odrezivati ih ostrim nožem. Sigurni sat ga je brusio prije šišanja. Ne znaš hoće li mu u ruci ostati kosa ili prst. Ipak, ne bi se ozlijedio, sam. Iako je uvijek bio izudaran ili ozlijeđen po vidljivim dijelovima tijela. Produkt je bio, kako je opisano, oreola naelektriziranih sijedih dlaka cirkumferično oko visokog čela. Krumpirastog kurgavog nosa, i pre toplih kao ugalj crnih zjenica u plavo-ljubičastom oku. Ljuljajuće pažnje, koja kao pčela prelazi s teme na temu, nijednom obuzet ako se ne uključe emocije. Neuključen, tepa, ne priča dubinom koja se očekuje od privida starca, priča glasom dječaka, čak i višim frekvencijama. Emocija bi kod njega zaključala pažnju na sugovornika i pratio bi ga dok god mu ne bi odgovorio na njegovo pitanje. Znao je sugovornike koji su mu dugovali odgovor pratiti danima, dok odgovor ne bi dobio. Odvezli bi se u autu, a on bi ubrzo iznikao oko njihove kuće bez obzira na udaljenost. Čekao dok mu ne daju zadovoljavajući odgovor, ne mora biti pozitivan. Navodno je nekoga iz Nevidana

⁸⁷ Interesantna perspektiva, odbačen, ponižen, zanemaren, obespravljen, pokraden, on je tražio potrebite, svakome pomagao. Meni je kao dječaku dao nožić, tko zna gdje ga je bio pokupio, no nikad ukrao.

pratio danima dok ga nije zaskočio da mu odgovori na pitanje. Prepoznao sam tu karakteristiku godinama kasnije, napisanu puno ranije, kad sam pročitao Malog Princa. Koji je isto ponavljao pitanje dok na njega ne bi dobio odgovor. Ante Škoda je ipak išao dalje od toga. Pratio bi sugovornika, znalo je to na trenutke izgledati iritantno i čudno. Nisu svi shvaćali to ponašanje. Ponekad su ga ljudi shvaćali ofenzivnim, ili bi shvatili koliko je bezopasan. Uglavnom, takvi su ga prebijali. Valjda liječeći svoje frustracije. Znao je doći s oba oka zatvorenima hematomima. To što je bio, izravan i uporan ga je u konačnici koštalo života.

Tih godina pred raspad Jugoslavije, napokon su ga Kaljani prihvatili i shvatili da je taj čudak koji živi u kamenom kašotu okićenom tisućama raznobojnih zastavica žarkih boja koje je pomno iz otpada birao kako bi istakao grandioznost stanara na kraj Lamnjane, početak Podgore⁸⁸. Kraj je to socijalizma, utopijskog pokusa koji je ljudima dao dovoljno vremena da se uljuljkaju u samo uništavajući hedonizam. Na kraju, samo još jedne pločice na stazi ka paklu.

Socijalizam je višestruko na nebrojeno mnogo načina ozlijedio izravno i neizravno stanovništvo ovih prostora. Pa tako i obitelj o kojoj se ovdje radi. Neposredno je potaknuo izdavanje ove knjige. Zašto? Zašto se usmena predaja piše nakon tisuću godina? Zbog socijalističkog silovanja obitelji, osnovne jedinice života! Naime, ova je priča prešla iz srca u srce preko usta i očiju. Prepričavana kroz spomenuto razdoblje. Zadnjih nekoliko generacija je prenošena s nevjeste, kasnije majke, na nevjestu, kasnije majku. Upravo tu se umiješao socijalizam, pa sa svojim ludim idejama, poremetio obiteljske odnose. Otudio obitelji, globalizirao, odredzao od korijena. To se nastavlja i u ovom uređenju, kako god tko imao želudca da ga nazove.

U ovom primjeru, uslijed okolnosti, i cijelog kolopleta okolnosti. Nevjeste nisu bile zainteresirane za priče iz prošlosti, živjelo se tada, u tom trenu, budućnost nije bila bitna, a kamo li prošlost. Baka je tražila, a nije nalazila sugovornika, ni u nevjestama ni u sinovima, ni u unucima. Nije dobila onoga koji će saslušati. Vjerujte, nije lako dobiti nekoga da te posluša. Podsjeća na pumpanje goriva sa jednog u drugi avion u letu.

Prema kćerinoj strani nije ni krenula, to je protiv pravila. Ovdje se umiješao 'slučaj', autor⁸⁹ se razbolio i ostao neko vrijeme u krevetu (reumatska groznica, in total cca 7

⁸⁸ Precizna lokacija kašota u kojem je živio Ante Škoda, općina Kali, otok Ugljan.

⁸⁹ Ma, zapisivač (op.a)

near dead iskustava). Kako je taj put zalegao, ostao je u njemu i, tek se izdiže ovom knjigom.

Tom prilikom se baka razvezala, i nije završila pričati do prerane smrti.. Sebi je dušu olakšala, ispunila dužnost. No autora je time doživotno opteretila.

Pokušavao je kasnije autor u nebrojenim prilikama spomenuti dijelove, objasniti u razgovorima, usput, ciljano. Prijateljima, rodbini. Zainteresirati. Samo su ga tri sugovornika saslušala, povjerovala. Sinovi.

Kako, uostalom, svako dijete, bezuvjetno vjeruje roditeljima, svijetu oko njih, kao i većini odraslih s kojima dolaze u kontakt. Vjeruju u supermoći, i u pravdu, i jednakost, Zubić vilu, djeda Mraza, uskršnjeg zeku, religiju. Vjeruju u sve što im kažemo, ali svakim danom sve više osvješćuju da ih se pomalo i laže. Puno toga će propitivati kroz život, otpadati će puno uvjerenja, zbog njih, ne želim propustiti ispričati ovu priču. Ako se susretnu s pola nijekanja, s kojim se otac susreo, želim da odustanu. Nije laka borba s vjetrenjačama, a stvarno nije ni potrebna.

Autor zatim osjeća toliko poštovanje prema osobi bake, da se ne osjeća ni približno sugestivnim, ili spretnim/sposobnim da napumpa avion u zraku zapaljivom tekućinom. Neprihvatljivo je autoru vidjeti nestanak priče. Odgovornost ne dopušta, svako je dužan svjedočiti. Nek' bude tek kao anegdota, crtica. Priča se u svom ciklusu i tako izgubila. Okolnosti je kondenziraju, iz pare prelaze u rijeku.

Ante Škoda. Početkom ere Vodenjaka, svašta se ovdje mijenjalo, otvarale se svijest, prestajali su svi biti isti, shvatili su sugovornici kolikom bazom podataka barata Ate Škoda. Pa su ga polako svi otočani počeli uvažavati, cijeniti pa ga pomagali; hranom, odjećom, prijevozom. Svih ih je poznavao, sve je o njima znao. Napokon je počeo prevaljivati dotad nezamislive udaljenosti. Jer nikad nikakva izvora sredstava nije imao. Sad se vozio autima, brodovima, trajektima. Sve čime je raspolagao je izvanredna inteligencija, skakutavo ponašanje i marama i u veličinu uvjereni kaput. Jako je podsjećao, kad opet razmislim, na samog ostarjelog Malog Princa. Nikad taj nije proklinjao, samo blagoslivljao. Bez obzira na teškoće u kojima je odrastao i živio. Koliko je taj čovjek bio zahvalan, predan, koliko je volio, kojom je ljubavi raspolagao. Kao odgovor na sve loše što mu je život zapakirao. Malo je onih, koji plivaju kontra smjera, na koje sve tragedije svijeta ne utječu, nego oni i dalje šire dobro, valjda dok im se svaki atom ne polarizira pozitivno. Što je divno, ali i opasno, opasne su krajnosti. Pozitivni naboje, neodoljivo privlači negativni.

Renesansno je za njega bilo razdoblje osamdesetih prošlog stoljeća. Proširio je zonu ljubljenja ljudi izvan otoka, na trajektu su ga poznavali i puštali besplatno, nakon što bi ga nahranili. Zadrani su ga poznavali, prihvaćali, hranili i njegovali. Izbivao je s otoka po nekoliko tjedana, pa čak i mjeseci.

Kada bi se vratio uputio bi se direktno kod Perine, gdje su dvoje intelektualno i emocionalno sličnih ljudi vodili duge razgovore, koje su prekidali kada bi im se itko približio.

O čemu su pričali ne znam ni dan danas. Sretan je tih godina bio Ante Škoda. Ma svi su bili sretni i Muta i Ando.

Svi su u Kalima izgledali sretni, kao na zabavi vrhunca ljeta, kasni Kolovoz, još je toplo ali hladnoća se sluti, tako da ti je doista hladno, dok je još toplo.

Umrla je baka, najavila još veće zlo, rat. Rat je onda progutao i gutao, više pozadi nego na liniji. Oformila se santa leda, desetak tisuća žrtava, što je vrh ledenog brijega. Višekratna se multiplikacija žrtava manifestirala ispod površine.

Tužno je skončao Ante Škoda, na ulicama zadarskog varoša pretučen na smrt, šakama, drškom pištolja, navodno, dvojica pripadnika Četvrte Splitske brigade. Dečki za zlatni rez mladi od njega. Socijalno i intelektualno troznamenasto stariji od njega. Nema objašnjenja, popratni val kaže da su bili drogirani. Nitko ovo ubojstvo nije ni istraživao. Jedno od desetina, pa adolescenti su tada znali kladiti tko će prije razbiti bocu kokakole – staklenu, na glavama beskućnika. Znali su ulaziti kod bračnog para profesora matematike, sjesti im za stol i kinjiti ih, bez obzira što su bili ljudi koji su život posvetili znanosti i ljubavi prema djeci. Agnostici, ali porijeklom iz nepoćudnog bratskog plemena. Uvijek je isto objašnjenje, elementarna fizika kaže, pozitivno nabijena čestica privlači negativno nabijenu, što li takva može donijeti? Napustio nas Ante Škoda. Sidro starog vremena, širitelj ljubavi, plemenit, čist, kao janje.

Marko Polo je u Đenoveškim zatvorima, zbog svojeg duha i važnosti, proveo samo godinu dana (ne zaboravimo tog dana je Đenova izgubila oko dvije tisuće ljudi i desetak brodova). Ispitivali su ga Đenoveške vlasti, uviđajući da saznanja dobivena od njega nadrastaju službe koje ga ispituju. Pred sam kraj utamničivanja, ispitivanje je provodila uprava Đenoveške države. Pušten je nakon isplaćene otkupnine. Minimalne, toliko da mu se da do znanja. No ni tu malu svotu nije htio platiti Grudenigo za svoga građanina. Nije on i njegov dugačak jezik bio kriv za propast flote. Iz njegove je perspektive Marko bio jedini krivac.

Sve to nije toliko bitno, koliko je bio važan „Il Million“ i pisac Rusticheli (‘rustični’), koji ‘je u zatvoru’ pisao s Markom. No, nije tako bilo, Marka nitko nije mogao vidjeti prvih šest mjeseci sužanjstva. Odvojen je bio i suočen s ozbiljnom optužbom, neprijatelja Đenovske Republike. Obrana mu se sastojala od činjenice da je samo branio svoju imovinu. Okovan u tamnici. Teška je prolazio ispitivanja, s nesvjesnim ljudima. Dorija mu je stalno čuvao leđa. Pred kraj sužanjstva pomogla mu je popularnost koja je eksponencijalno rasla, uslijed poplave knjige Mili-jun, kada je sve više ljudi saznavalo da je veliki putopisac u Đenovskom zatvoru. Spas je to bio koji ga je preskupo koštao. Izgubio je zadnjeg, najvećeg saveznika koji mu je ostao, Nambui.

Marko, u stvaranju knjige nije sudjelovao. Premda je istinita i njime potaknuta. Nije sudjelovao ni u stvaranju ove :). Pisali su i pišu za njega ljudi koji ga vole i cijene.

Kako su Đenoveške vlasti gl 1299, nakon potpisanog primirja s Venecijom⁹⁰. Shvatili kroz ispitivanja veličinu Marka Pola, uvidjeli su da im ne mora biti prijatelj. Čak im odgovara da mogu računati na pomoć takvog čovjeka. Čovjeka koji je u međuvremenu postao poznat i popularan.

Nambui je preko Matea platila otkupninu. Marko je otpušten iz zatvora. Đenova ga je amnestirala i više ga nije držala neprijateljem. Marko izlazi nesvjestan što se na Korčuli dogodilo, zna da je Ainu izgubila sina. Ali nije vidio u tome problem. Još su mladi imat će drugo dijete. Njegov je pradjed izgubio četvero djece dok mu se nije rodio djed Marko. Opet, kao i u mladosti, kada je očekivao da će biti najljepše, bilo je najgore. Kad je Marko izašao iz zatvora pohrlao je ljubljenoj.

Zatekao je Ainu potpuno drugačiju. Naglasila je svima tko bi mogao pričati s Markom da mu se sve javi. Branila je da mu jave u kakvom je ona bila stanju. Čekala ga je da mu sama sve objasni. Prvo ga je odvela na grob. Tada mu je rekla da je Ainu tu sahranila svoju žensku osobu. Sada je mora prihvatiti kao prijatelja i saveznika. Sugestivna kakva je bila uspjela ga je odvojiti od šoka i tuge. Krenula je s činjenicama. Ona je sada nerotkinja, s puno djece. Trinaest ih je s njom. Na Marku je sada da nađe načina da nastavi biološko vodstvo Projekta. Odmah je nastavila, da Marko mora imati djecu, ako misle nastaviti po planu. Ainu je s njime, prijateljem, članom obitelji, odustala od spola i imena, postala je samo Cvita. To

⁹⁰ Pod pritiskom gvelfške ofenzive sa zapada, gdje je Venecija podržala obitelj Grimaldi kako bi rasplinula Đenoveški fokus.

večer su njih dvoje budističkim ritualom oslobodili dušu svoga sina pod maslinom, i postali nježno zagrljeni bliski prijatelji. Metamorfoza.

Tu noć je Marko sanjao Mikulu. Odriješio mu sve dugove. Pa ga zadužio da bratu preda kamen. Sljedeće se jutro probudio s kamenčićem iz pustinje Gobi kojeg je Kanu predao. Još mu je Mikula rekao da osobna sreća nije cilj ni razlog. Tu se noć vratio na Himalaju. Sam je bio, kad je opet umro, u onome zdanju koje se bizarno zove „rodna kuća Marka Pola“, Ujutro se rodio neki novi Marko.

Od tog jutra mu je Cvita u duši zauzela upražnjeno mjesto Divino. Odustanak od ljubavi joj nije teško pao, kompenzirala je ljubavlju dvanaestoro djece kojima je tada bila majka. Bez drhtaja je zahtijevala od njega da se čim prije oženi s politički moćnom ženom, i dobije nasljednike. U interesu njihova plana.

Po povratku iz zatvora se Marko našao i u nezavidnom financijskom položaju, izgubio je četrdeset galija koji dio je sam financirao. Deset ih je držao Venecijanskim, toliko su po prilici platili. Nije mogao računati ni na kapital koji su Kolege stjecale jer su ga kroz razdoblje njegova tamnovanja razdijelili. Oni su nastavili cijelo vrijeme, kao da se ništa nije promijenilo. Plaćali su dasku, drvo. Galije su se gradile. Projekt se nastavio, tako da je bilo krajnje vrijeme platiti troškove za nekih 30 galija koje su se sagradile dok je bio u zatvoru. Nikakvih sredstava mu nije ostalo na raspolaganju. Nambui je otišla. Marko ne oklijeva, skuplja sve preostale vrijednosti i ulaže ih da se ne sruši sistem koji je oformio. Pokušava se zadužiti u Veneciji. Također traži i ratnu odštetu od dužda.

No, koliko god da je situacija izgledala beznadna. Postojala je nada. Zbog vječnih bitaka dominacije. Utoliko je, zbog sve većih aspiracija, svijet dopuštao razvoj anonimnih, nevidljivih pojedinaca. Sve više pretendena sa sve jednakim moćima, plijeni fokus jednih na druge, tada najgori rade, jer intuitivno osjećaju manjak fokusa. Ujedno je to vrijeme kada mali, neagresivni mogli bez prevelikih teškoća naći svoju nišu. Tu je godinu zima bila oštija pa su se i radovi usporili. Priroda mu je omogućila predah, i povrat snage, zlobnici bi rekli, produžila mu agoniju.

Cvita mu je ono večer ritualno predala zadnji predmet koji ju je definirao kao ženu. bočatu⁹¹, mongolska kapa optočena zlatom i biserjem koju joj je dala Nambui, a koju je trebala nositi na vjenčanju. Nadala se da će je Markova nevjesta

⁹¹ Odakle potiče, vjerojatno hrvatski izraz bočata za slatko slanu vodu, vezan uz pad kape u Venecijanski kanal kojeg je pamtio po događaju a vodu tog kanala zvao bočata.

nositi na vjenčanju, jer je tako bilo namijenjeno za nju. No nije uspjelo, kad ju je nevjesta dobila, spremila ju je na sigurno, gledajući u njoj samo materijalnu vrijednost, jedino što je o kapi mogla zaključiti. Ipak, nije preuzela onu energiju koju joj je Ainu u njoj poslala. Bočatu je naslijedila Moreta, nije ni njoj donijela sreću; postoji i zapis da ju je sudskim putem tražila natrag od muža.

Začudili su se Kolegini, kako se Marko brzo oporavio, od serije ovih udarca. On je stalno ponavljao da ga je opet Mikula spasio. Dao mu kamen, jer bez njega ne bi bio preživio. Kao da je smrt u sebe kamen uvukao. On je sumnjao da mu je nekako Kublaj podvalio kamen u Kini, kad su odlazili. Što je nemoguće, jer bi bio svjestan njega do tada. Da ga je ispustio kad se vratio na Korčulu, i zaboravio, kako bi mu se u ruci stvorio. Ainu je poricala ikakve veze s ili znanje o kamenu.

Nastavio se neki novi život Krenuo neki novi ciklus..

Uskoro se Marko u Veneciji oženio iz obitelji Badoer g.1300. Dobio kolegance na nekoliko kaljskih imena, kako bi zatvorio dugove. Također iskamčio od Grudeniga odštetu za jednu galiju. Nastavio je s brodogradnjom. Brzo je povezao točke. Odlučio se potpuno predati novom životu koji ga je izabrao. Veneciji je isporučio stotinjak galija narednih godina. Bogatstvo koje je izgubio s prvim galijama koje su bile zaplijenjene, odnosno potopljene, odštetio mu je tek slijedeći dužd.

12. MLECI

Marko je sad oženjen čovjek 46 godina star, ona duplo mlađa, aristokratkinja nikad napustila apeninski poluotok. Koliko je ona stara, skoro toliko godina mu je prošlo od posljednjih zaruka u Kini. Treća sreća, kažu. Dvadesetogodišnjakinja. Zaljubila se u njega još kao šiparica. Kad se vratio sa ocem u Veneciju, u razdoblju kad su se kao stranci, povezivali s lokalnom vlastelom. Egzotičan, opet prijazan upečatljiv stranac, odmah si je rekla da će se jednom udati za njega. Opijena njegovim likom i njegovim dogodovštinama. Svaki bi mu put dala do znanja da je spremna sve žrtvovati za njega, otkad ga je zavoljela kao djevojčica. Njemu je to bilo simpatično, jer je tada njegovo srce pripadalo Ainu.

Čak se i u avanture upuštala za njega. Pokušala ga posjetiti u zatvoru u Đenovi, iako je došla samo do vrata u zatvor, predaleko od ćelije u kojoj je Marko bio okovan.

Prvu godinu braka Marko je proveo u Veneciji. Pomažući Mateu koji je sve više trebao pomoć u životu. Teško mu je bilo nakon Marijine smrti, seljenja u Toskanu, pa povratka u Veneciju. Svjedoči Marko uz sve ostalo daljnjoj samovolji Gru-denigovoj. Ustrojio je vlasti po svojoj volji. Umiješao Veneciju u sukobe sa svima.

Morao se Marko priključiti inicijativi svrgavanja tirana, pokrenutoj od Marina Bokona, Venecijanskog aristokrata, koji je izišao sa desetoricom pred Veliko Vijeće, da ga svrgne. Marko je bio u Rimu, kod Pape. Izostanak mu je spasio život, jer su pobunjenike odmah pogubili. Sam se Marko u odsutnosti našao među četrdeset trojicom osuđenih na smrt. Kao posljedicu pokušaja državnog udara.

Opet Marko provodi neko vrijeme u Kalima. Putuje diljem Evrope. Sada preko sjeverozapadne granice svijeta njegovog djetinjstva i mladosti. Prebire kamenčić u rukama. Kako da nađe brata, kakvog brata. Mučio ga je zadatak Mikulin. Ponovo mu je poznanik Papa, Bonifacije 8, upoznao ga je u Rimu prilikom predaje Kublajevih vjerodajnica, kao jedinog kardinala kojeg su interesirali. Povremeno su bili u kontaktu. Papa ga je isključivo ispitivao o financijama, novcu, akumulaciji sredstava. Isto su ga primali i ispitivali suradnici Luja četvrtog, kojeg je i sam upoznao u opskurnim okolnostima. Tih su godina svrgnuli Bonifacija, operaciju je vodio Nogareta, kojeg je i Marko upoznao. Na kratko je za papu izabran Benedikt XI. On poništava ekskomunikaciju kralja Luja. Nedugo

nakon čega su Bena (*od dragosti prema jednom drugom Benediktu, kojeg su svi poznavali kao 'Benó'*) otrovali.

Napokon je Luj konsolidirao snage i oteo Papinstvo. Izborom Klementa 5, na Papinsku stolicu. Vrijeme je krize religije u Francuskoj, kritičari, reformatori iz takozvane Galikanske crkve, ističu kako su svi apostoli, kod Isusa bili jednaki. Čime se dovodi u pitanje vodstvo Sv. Petra. Shodno i vodstvo mjesta na kojem je umro, kao korisnika te njegove nezaslužene prednosti.

Marko se nije smio pojavljivati pod Venecijansku jurisdikciju, sve do 1303 godine. Na Korčulu nije smio, tamo su ga najčešće tražili. Valjda jer je provodio većinu vremena na Korčuli, s Cvitom, s djecom, u planiranju i provedbi njihove agende.

Nije htio ugrožavati poziciju Marina Zorzija pa bi nestao na neko vrijeme ako bi se saznalo da je na otoku. Nitko se nije usudio suprotstavljati tiranu Grudenigu i sudskoj odluci. Jednom je u tih par godina posjetio Nambui u Bretanji. Nakon zadnjeg posjeta Nambui, spomenuo je da se dobro afirmirala, doprla do dvaju kraljeva.

Posjećivao je i širio znanje hrvatskim krajevima. Lijepo je prijateljstvo i odnose razvio s obitelji Šubić.

Žalio se, kad je shvatio kako mora stoput umrijeti, da bi se život mogao nastaviti. Vidjeli su da se promijenio. Srce mu je umrlo po drugi, treći, ma tko zna koji put. Suočen sa realnošću, odabrao je ponovno ući u sjenu. Dublje u sjenu u koju ga je Lucijan gurnuo.

Donata prostodušna aristokratkinja koja sanja avanturu iz daljine. Većinu vremena provodi u materijalističkog svijetu ogovaranja, politike. Ženidbom si je dokazala da može dobiti sve što zaželi. Zavolio ju je Marko, poštovao kao ženu. Samo ona nije mogla ispuniti ništa od onoga što je on trebao od žene.

Nakon ženidbe i ona je malo posumnjala u odluku. Primijetila je da nema novca. Koje je nadomještao prodajom umjetnina. Miraz je odmah po dobivanju nakrcao na brod i poslao u nepoznato. Nastavila je živjeti intenzivan socijalni život grada u koji se Marko sporadično uključivao. No brzo su je te brige prošle, sve sumnje su joj nestale kad je novac pristizao redovito, sve su njene brige završile, mogla je biti sretna.

Marko je sad poznata ličnost, putopisac, dogodovštine mu se sada prenose usmenom predajom. Nije gotovo nikad u Veneciji, ako i je ne ide na zabave. Sastaje se u

tajnosti s Donatinim rođacima i drugim zavjerenicima protiv dužda Grudeniga. Donata je gurnuta u poziciju da izmišlja u svojem društvu dogodovštine iz nje-gova života, o kojima oni nisu pričali. Što je pospjelo problem komunikacije. Marko nije uspio doprijeti do nje. Propustili su prisnost, iskrenost.

Ona u svojem svijetu, nije primjetila da su obitelj i Marko sudjelovali u pokušaju državnog udara. Nikad ga nije ozbiljno shvatila, iako ga je slušala bespogovorno. Samo bi durenjem pokazala neslaganje. Nije ga shvaćala kao čovjeka. Ostala je djevojčica zaljubljena u pustolova. Plišanog među. Kad se nije mogao vratiti u Veneciju, nije opet shvaćala što se događa. Na njegov bi poziv, bez oklijevanja došla. Tako je i do kraja živjela s Markom, nikad joj nije uspio prenijeti nijedno od svojih znanja. Slušala ga je, ali ga nije čula.

Uskoro je Marko očistio svoje ime, oprost od državnog udara te, isporukom još dvadesetak galija. One su mu u stvari osigurale odbacivanje optužbi. Te ponovo, počasnno mjesto za duždovim stolom. Da mu plati. Svjesno je Marko živio tu ulogu, planirajući bolja vremena, revolucije, poslovne poteze, afirmaciju svojih posinaka i pokćerki, i bolje odnose u društvu. Iako im se odnos popravio. Mrzio je Marko sebe što se pretvara pred tim snobom. Koji je tiranski i ograničeno vladao tom velikom nacijom. Posebno mu je zamjerao nepotizam i korupciju, kao i agresivnost, koju si vladar ne smije priuštiti. Grudenigo ga je s druge strane uključivao u politički život, uz uvijete da shodno statusu objavi svoju plemenitu lozu. Tako da je Marko osnovom Vjerodajnica Kublaj Kana, objavio aristokratski status. Marko kreira grb i nastavlja život kao plemenitaš. Kosovi sa grba, su predstavljali njih, trojicu kečiga, zadnje ostatke obitelji Polo.

Donata je Marka pratila, kamo god bi je pozvao, u danima progonstva. Jednom u Zadar, ta je posjeta urodila kćeri Fantinom⁹² 1303 godine.

Druga im se kći Bellela⁹³ rodila 1304.

Moreta⁹⁴, treća kći Marka Pola rodila se 1305 godine.

⁹² Fantina je kasnije imala tešku sudbinu, udajući se u obitelj Bragadin, kao petnaestogodišnjakinja. Nije imala djece. Život joj je zapečatila parnica s mužem kako bi povratila očevinu, između ostalog i Kublajevu zlatnu bulu za siguran prolaz kroz Mongolski teritorij.

⁹³ Bellela se sa 1326, sa dvadeset godina udala u obitelj Kverini, no preminula je dvije godine kasnije, nije imala djece. Na nju je Marko polagao velike nade, jer se udala u dobru građansku obitelj, dugogodišnjih Markovih saveznika u uroti protiv dužda. Umrli su iste godine otac i nesretna kći.

⁹⁴ Moreta je umrla 1348, nije se udavala i nije imala djece. Majku su joj opljačkali razni trgovci

Mislim ovo je biološki ‘vjerovali ili ne’, tri cure u tri godine. No takvi su zapisi, Marko kako je stario sve je više žudio za Korčulom, te sve češće izbivao iz Venecije, u kojoj su ga zaustavljali, ispitivali o prošlosti razni stranci. Svatko si je davao pravo, nadahnut njegovim putopisom diskutirati o Kublaju i svim čudima koja je opisivao. S curama nije uspijevao uspostaviti odnose, jer su njegove vrijednosti, uvijek bile dijametralno suprotne malenim aristokratkinjama iz Venecije.

Nikad Marko nije bio arogantan, ali ga je jako zamaralo sve to. Objašnjavao je to Donati na način da je zrak u gradu smrdi (što je i bio, strašno je vonjala Venecija tog vremena). Izvana i iznutra.

Markov projekt brodogradnje, bez obzira na gubitak brodovlja kod Korčule polako je nadrastao inicijalne štete. Gruđenigo je otkupio novu turu od 30 galija na imena raznih Kolega, pa narednih godina novih 30 na imena drugih hrvatskih velikaša. Nakon toga se Marko povukao iz projekta brodogradnje.

Venecija flotom dostiže prijeratne brojke. Više od stotine galija operira Sredozemljem. Sada su galije bile trgovačke, nije bilo potrebe za ratnima. Pristizali su temeljem ove organizacije brodovi, godinama kasnije sa istočne obale Jadrana.

Marko je godinu iza vjenčanja vratio ulog i počeo zarađivati od brodogradnje. Kad je boravio u Veneciji u to doba, podupirao je svaku aktivnost protiv Gruđeniga. Ovaj se prgav kakav je bio, zamjerio svima. No sad je Veneciju uvukao u sukob s Papom. Započinjao je Gruđenigo ratove, unutra i vani, ludovao i destabilizirao državu. Papa Klement Peti ga je ekskomunicirao. Istovremeno kada se obračunavao s templarima za Krunu.

15 lipnja 1310 pokušao je još jedan državni udar. Tiepolo, Kverini i Bodoer, su se udružili, ali ih nisu Venecijanci podržali u ključnom trenutku. Još je Marko suučesnik pokušaja svrgnuća dužda. Taj pokušaj je postao samo još jedan neuspjeh u nizu. Zaustavila je vojska njihovo napredovanje pobunjenika ulicama grada. Najgore od svega, što su ustanike građani sa svojih prozora gađali predmetima. U

kod kojih je ulagala naslijeđe od muža, tako da Moreta, nije imala ni za miraz. Obitelj Polo iza Marka nije ostavila bioloških nasljednika. Možda zbog Demolajevog prokletstva, pošto je nesvjesno pomogao u rušenju templara. Ista je kletva zaslužna za svrgnuće dinastije Kapeta koji vladaju Francuskom od 987 godine. Pokušao je Marko vidjevši kako je njegovo znanje bilo iskorišteno, kompenzirati Hrvatskim Templarima, kao i ostacima razasutima po Evropi, aktivno surađujući s hrvatskim ostacima reda, sve do 1312 kad su oficijelno prestali postojati.

nemirima je spaljen i most Rialto, Donata je pratila okršaj iz sigurnosti doma, u strahu za rođake. Tiepolo se predao, pokajao, i bio osuđen na progonstvo. Ostatak život je proveo u Hrvatskoj, točnije središnjem Jadranu, u Ninu, kod Jurja Šubića. Preuzeo krivnju, nije odao ostale zavjerenike.

To razdoblje je Marko govorio da ganja Grudeniga kao Lucijan Pole. U borbi je bio uspješan kao Kublaj u toj dobi. Naime, već je sve izgubio ljubav i sina, bogatstvo, sreću.

Star i umoran Grudenigo, nije proveo čistku. Slijedeće se godine priroda pobrinula da napusti poziciju dužda. 1311 godine, za dužda je izabran Marin Zorzi.

U Marku se probudila zaboravljena nada. Iako stariji od Marka, energični je Marin predano pristupio reformi Venecijanskog društva.

Marin je donio razdoblje preporoda za Veneciju. Odmah im je uljepšao život, demokraciju, odnose, ekonomiju, položaj. Svako toliko bi Marko otputovao do Korčule kamo bi produljio od Kolega, koje je svaki put posjećivao jer su napravili čudo i zadnjih godina opremili oko 150 galija.

Venecija opet hvata zamah, i očekuju se dobra vremena. Dužan je bio Marko više vremena provoditi u Veneciji radi politike i državnog planiranja. Za što ga je Marin angažirao, ali nije više Marko nalazio fokusa i snage. Previše ima projekata, a i kamenčić u ruci, kao podsjetnik nečeg drugog, zaboravljenih iskustava preko Himalaje.

Želi se što više posvetiti jedinome vrijednome u svom životu, projektu Korčula. Na Korčuli.

Uživao je u Cvitinom društvu, planovima, građenju budućnost preko djece, koju je podizala. To je bila za njega spona s Kublajem. Korčulanskoj siročadi osigurava uvjete za život, nazvalo ih se, Del Polo zbog toga. Viđao je odrasle i uspješne posinke i pokćeri. Obavezni su za njegova boravka na Korčuli bili sastanci bratovština, blagdanima su se organizirali festivali, fešte, plesala se Moreška. Sve su Markovi suradnici organizirali.

Dva sina su ostala na Korčuli. Dok ih se dvadesetak razišlo po svijetu, u Dubrovniku, u Bosni, par u Italiju, Francusku. Jedan je kod Nambu otišao živjeti. Šest ili sedam su pokćerki odgojili i oženili po najvećim gradovima.

Projekt im je širiti demokraciju, humanizam, ljubav prema znanosti, umjetnosti, lijepom. Širenje svijesti. Posredno su kao učeni ljudi širili Ainuin korejsko-hrvat-

ski jezik. Djeca koje su slali i raširili po svem tada poznatom svijetu. Gradili su i Stari Grad na Korčuli, utjecali na razvoj Dubrovačke republike, širili filozofiju, pismenost, pisali knjige, školovali druge po svojoj praktičnoj okolici. Kuća čiju je gradnju započeo Mateo, trebala je postati gnijezdo za Marka i Aina s potomcima. Zauvijek je ostala prazna.

Danas zvana „rodnom kućom Marka Pola“.

Bila je suprotno od toga.

Par su puta u njoj boravile Donata i cure.

Pokćerkama je davao obilni miraz i ženio ih sa ciljanim muževima. Kćeri su kao i sinovi imale istovjetna prosvjetiteljska zaduženja.

Širiti dobro po svijetu.

Kasnije se pričalo kako je i Cvita Zuzorić (još jedna izvedenica prezimena Zorzi) bila potomak Markove pokćerke.

Shvaćajući cikluse Cvita i on su pokušali usmjeriti zraku svjetla u budućnost.

Stvarao je uz Cvitu, „Tajno društvo“ po uzoru na kečige po znanju i iskustvima. No, njihovo tajno društvo nije mobilizirano za vladati. Nije tajno društvo željelo sredstva, privilegije. Htjeli su prosvjetljivati i voljeti, donositi ljudima utjehu i podršku, podići civilizacijski nivo, pazeći na dodatnu opremu, znanost, kulturu i umjetnost. Vlast je nužna, no nije sebi svrha, važno je osigurati uvjete da vrsta evoluirala.

San mu je bio društvo bez korupcije, u kojem bi ljudi jedni druge kontrolirali - ljudi nazbilj.

Svako je dijete imalo svoje dužnosti u organizaciji na Korčuli i u svijetu. Osnovno nakon dolaska na novi teritorij, dijete je bilo dužno osnovati bratovštinu, uz makar dvoje lokalaca. Njima podijeliti poslanje na individualan način, način većeg čopora, glavni je bio izaslanik, koji je lokanu mrežu informirao prema stvarnim znanjima. Zastupati raznolikost života, prihvaćanje razlika. Razvoj temeljen na čovjeku i širini znanja koje se nikad ne prestaje širiti. Miriti. Ne znam koliko su trajale.

Možda koja od tih Bratovština postoji danas, nadam se.

Bakino sestrinstvo u Kalima nije imalo takva saznanja. No se ni očekivalo jer Marko nije radio ništa na Ugljanu, tamo je Marko uživao tradiciju, korijene.

Donata nije voljela Korčulu, duboko joj je u unutrašnjosti odjekivala i ograničavala joj svijest kao svijet. Rijetko su dolazile Donata i cure iz Venecije. Na Korčuli ju je smetala prisnost Marka sa svim tim barbarskim, nepoznatim ljudima, na jeziku kojeg nije razumjela. Osjećala je tajanstvenost na svakom koraku izvan Venecije. Smetalo joj je i nepoštovanje Korčulanana koji su se prema njoj odnosili recipročno, iznenađujući je otvorenim prijezirom. Kako je u Veneciji zbog podrijetla navikla na poštovanje koje nije naučila uzvraćati.

Našli su Kolege opravdanje za nju, iako su je poznavali samo posredno. Odrastala je u uvjetima kad su se u Veneciju sjatili deseci tisuća izbjeglica, nije čudno da su stanovnici izgubili odnose s ljudima. Ni cure nisu pružile ruku⁹⁵.

Korčulanani tog vremena su njegovali staloženost, skromnost, krotkost, plemenitost. Opet, su tvrdoglavi, kao i svi dalmatinci, parafrazirano, poznatim *‘oprosti mi Bože što sam Dalmatinac’*⁹⁶.

Nije sav grijeh na njoj, jer joj nitko za stvarno nije prišao. Nisu Korčulanane fascinirale njene halje i nakit. O njenim vezama i poznanstvima, nisu imali pojmaniti su znali te ljude. Nikad je nisu prihvatili, jer je njeno mjesto desetljeće ranije zauzela Ainu, a nju se više nije dalo zamijeniti.

Nastojao je Marko u kćerima probuditi nešto, trudio se ugraditi im samopouzdanje, ne razvile su jedino samopoštovanje. Za Korčulu je Cvita predstavljala Marka. Nerijetka je suza mještana zalila zemlju u kojoj je zasađen njezin jedina. Ako postoji mjesto na globusu koje zrači. Onda pod ovom maslinom zrači, i zračiti će dovijeka. Kad jednom budući stanovnici utvrde zračenje te geografske anomalije, pitanje je kako će je objašnjavati, vjerojatno na način koji će im odgovarati.

Jednom je Marko odveo Donatu do sirotišta, no ništa, se nije dogodilo, premda je cijeli otok zadržao dah. Ništa nije vidjela u neuglednoj unakaženoj starici, ili hrpi siročadi. Nije primijetila plemenitost u njima, prijaznost je tumačila njihovom željom da joj se svidi. A nisu.

⁹⁵ Jednom su otočani s otoka Rivanja išli u Sestrunj po svećenika, no zaneveralo je, a poslanici se vratili pokisli. Što se dogodilo; paa umore i utopia se'. Pa kako ga niste spasili, 'ma kad je pao, govorili smo mu' "daj pope ruku". On gledao ali nije posegnuo za ponudenom rukom i potonuo u dubinu... Eh, budale jedne, trebali ste reći "na pope ruku i sve bi bilo dobro".

Teško je uspostaviti komunikaciju preko granice, ako svaki akter 'uživa' na svojoj polovici.

⁹⁶ Sv. Jeronim

Bježao je Marko na Korčulu, svakom prilikom. Diveći se i voleći Cvitu, koja je neumorno svoju ljubav, snagu volju utkivala u otok i svoju djecu. Djecu kojoj je ona bila majka a Marko otac.

Kad je bio na otoku večeri je tradicionalno provodio s sinovima i kćerima. Testirao njihova znanja, razmišljanja. Pričao im uz vatru dogodovštine i čuda koja je vidio na putovanjima. Vatra, kulisa priče, vremena i mjesta. Zaklinjala su se djeca da ih je vatra vodila uz riječi, kreirala scenografiju, bacala scene, čak i glazbenu kulisu svakoga Markovog podviga, svakoga grada, svake osobe, avanture ispričane uz vatru. Znala je vatra prevoditi, prikazivati simbole. Skicirala je vatra svaki događaj kratkotrajnim bljeskovima po zidovima.

Kuća je bila dugačka osam petrica i široka četiri. AINU je napravila mono-prostor, kao u crkvi. Kad ju je preuzela i podigla krov za cijeli lakat, ili oko 6 šaka. Prednji dio, predsoblje je odvojen drvenom građom a slijeva i sdesna su bila vrata, a služio je kao skladište. Srednji dio je bila spavaonica duljine četiri petrice s četiri reda po tri kreveta sa svake strane, u nastavku ležaja je svako dijete držalo svoje stvari. Ukupno je dvadeset četvero djece moglo spavati, spavaonica je zavjesom bila odijeljena od stražnjeg dijela. Na samom dnu kuće bio je veliko ognjište s stolom, klupama, i Cvitinim ležajem.

Nije ona ležala uz vatru da bi joj bilo toplo, nego da bi je održavala po hladnim noćima, da pripravi hranu dok se još djeca nisu ustala. Kad god je Marko bio na Korčuli cijelo je vrijeme gorjela vatra, bez obzira na godišnje doba. To je bila i postojana kulisa njihove pozornice.

Djeca su imala drvene boksove s obje strane kuće uzduž, kao saće, na tri nivoa. Na kraju ležaja je svako dijete imalo svoj ormarić. Najstariji, su spavali na najvišim ležajima i imali najviše prostora za stvari, zbog pada krova. Kada bi stasali, birali bi gdje su željeli ići. To bi se potom vijećalo među svim aktivnim članovima društva. Morali su se vraćati u svakoj prilici kad su mogli i dijeliti s „braćom“ situaciju sa svog područja.

Kad bi dogovorili gdje će živjeti odrasli život. Marko bi našao vezu, kupio im kutak, i predstavio ih preko utjecajnih ljudi lokalnoj zajednici odabranog mjesta. Imali su na raspolaganju svotu od dvije dote na raspolaganju, za početak, dok se ne snađu. Dok ne postanu samoodrživi. Još su jednu dotu mogli dobiti, ništa preko. Svaka je od cura dobila bogat miraz. Ukoliko bi dijete došlo kod starijeg člana, ili ukoliko bi neko nosio „*pismo pomoći*“, pismo po kojemu bi se tom čovjeku

pomagalo pod svaku cijenu, i života. Nema tu puno da se doda. Osim da su djeca bila od najranijeg doba naučena na kodiranu komunikaciju.

Koliko je ovaj Ainun model obitelji zaživio kasnije nije poznato.

Starost

Do kraja Markovog života nije bilo nekih velikih događanja, a i Marko je smanjio posjete Kalima.

Pričali su kako je Marin vođen Markovim savjetom pokrenuo Venecijanske kralbuljne plesove. Naime, naučivši iz projekta Narodnih nošnji Ainu i Marko su otišli dalje u analizi. Kako je Marin bio velikim problemima oko vladanja nakon jednoumlja tirana prije njega. Koji je potpuno izbrisao i promijenio cjelokupnu upravu zločinačkim poltronima tijekom svoje tiranije.

Poznavao ih je Marin, sve te ljude, ali nije poznavao njihove uloge naspram tirana, te koliko su zabrazdili, odnosno, može li ih se uključiti u novu demokratsku vlast. Proveo je Marin potpuni oprost i novo doba, ali kako otkriti pravi karakter ljudi koje je u upravi naslijedio. Ako ih sve zamjeni, nije izmjena nego novi nepotizam.

Karneval, bal pod maskama. Potaknuo je ljude da skinu maske gdje se pratilo tko je tko pod maskama. Usporedbom zaključaka Marin je 'kandidata' uključio na pravi način u svoje planove. Karneval je učinio ljude sretnim, i mase su uživale. Permanentna je težnja ljudi za maskiranjem. Uspjeli su puno tu godinu koliko je vladao. Nažalost, bolestan u poodmakloj dobi. Marin je stigao izgadio spor sa susjedima, oponentima i Papom. Nedugo nakon smrti građani tražili kanonizaciju Marina Zorzija. Što je bio.

Marinovim razdobljem koje nije počelo jednostavno. Prvo je drugi Dužd odbačen. Ali Stefan Đustinijan se odrekao pozicije, pomogao je i Marko svojim kanalima. Poslije toga Marko je vratio nadu, ali i izgubio interes za politikom. Koncentrirao se na pomoći djeci i biološkoj i Cvitnjoj.

Uspješan koliko je uspješan mogao biti. Zainteresiran još samo za projekte u Hrvatskoj. Krenuo se povlačiti.

Maskenbali su ušli u modu, diljem Europe. Što su njegovi posinci i pokćeri znali koristiti za svoje akcije. Marko Donatu i cure nije nikad odveo na Ugljan, samo kad se skrivao, jednom je Donatu pozvao u Zadar, kojim je tada vladao Ivan Soranza.

Projekti koje su Cvita i on počeli nije buktio onako kao su očekivali. Ipak. Stari Grad se gradio. Poticao se slobodarski i napredan načina života. Korčula, koja je i tako bila slobodarsko mjesto, spremno je nastavila u tom pravcu.

Suradivali su s Poljićanima, dokazivali vrijednost malih zajednica. Voljeli su Srbe. Uključivali u projekt svih koji su željeli suradnju.

No nije im bila važna ni slast ni mast, vidjeli su sve, planine zlata, i polja izmeta pomiješanog krvlju i mesom ljudskim. Razdoblja propasti i razdoblja rasta. Znali su da se ne može čovjek pripremiti za događaj, može se pripremiti na princip. Poznavajući dublje cikluse, u narodu su širili znanje, vrbovali pojedince u Trojanskog konja.

Petnaeste ga je napustila Cvita, dugo je kopnila uslijed starih ozljeda. To ga je potpuno promijenilo. Ugasilo sjaj u očima. On je tada umro. Opet mu je srce puklo. Opet je kamen odradio svoje, usisao smrt. Čak mu nekako neprirodno vratio volju za životom. Cvitu je potajno sahranio u Crkvu Sv. Lovre, u Veneciji.

Sada je već star. Ponovno slomljen. Game over.

Još nije ni brata našao da mu preda kamen. Kamen mu je trebao. Kao i pred petnaest godina, kada ga je 'našao'. Glupi kamen kako ga je zvao, postaje nepodnošljiv teret. Sad je samo o njemu razmišljao, nikad ga iz ruku nije ispuštao, spavao je s njime u ruci, stalno u strahu da ga ne izgubi.

Tješio se da je s Cvitom odapeo strijelu u budućnost, ako je išta iz religija istina. Onda će se opet jednom s njom sastati i biti hrabriji, ranije joj prići, bolje joj pokazati koliko je voli.

Ostao mu je život sa obitelji u Veneciji. Slabo je putovao, zbog korpulentnosti i bolova. Odabrao je jednu klupu na arsenalu. Gdje je čekao predati kamen i potom zasluženi prelazak.

Tamo je komunicirao s raznim 'zamišljenim' sugovornicima Mikulom, Kublajem, Divom, Marcelom, didom, majkom a rijetko i s Cvitom. Samo ju je jednom, u vječnosti platonske ljubavi, potpuno volio.

Znao se pitati, kako biti lav kad te odgoje kao kosa.

Vrtio je u mislima onih par godina sreće, nadanja kad je Ainu procvjetala kao žena.

Koliko god si se u životu propeo, rođen će umrijeti, kao čovjek.

Viđao bi je u sretnom zanosu kad je rekla da nosi sina. Rano ljeto, mirisi, cvijeće, obilje.

Znao je zamišljati svoga sina, znao ga je prepoznati prolaznicima, u svojim kćerima, posvojenoj djeci. Viđao je puno toga o čemu nije govorio, samo je znao reći kako je u planinama umrijevši naišao na mnoga vrata.

Cvita je tražila da je pokopa pod maslinom, kraj maloga Marka. Ispred stare kuće, bez natpisa, romski. Kako su joj i sina sahranili.

Marko nije mogao na to pristati. Dva je razloga imao. Sama slutnja njene blizine, makar njenih bioloških tragova, uljepšavala je perspektive kraja koji neumitno slijedi.

Prvi, on će se pokopati u Veneciji, što je uslijed okolnosti jedino moguće. Mora je dovesti, za dan kad će svi ustati, da se probude jedno uz drugo.

Drugi se razlog stvorio 'ad hoc'. Kako je bio na Korčuli zadnjih dana njenoga života, i ispratio je. Često se susretao s tužbama na Cvitino ponašanje. Kao da je pred kraj života znala biti gruba i osorna. Niti su oni to tako mislili niti je tome bilo tako; ali povrijeđeni Marko je kliznuo u ljutnju. Nije bio u stanju tolerirati nezahvalnost prema Njoj, vili koja je oplemenila sve čega se takla. Koja je svu sebe uložila u Korčulu. Vjerojatno mu je to olakšalo nepoštivanje njezine posljednje želje.

Trenuci njenih karmina podsjetili su na karmine djeda Marka. Kad su o Ainu govorili, Marko je htio pobjeći, ne vratiti se više. Naljutio se Marko na kritičare, i nije im je htio ostaviti. Već je ranije odlučio odvesti je uz njeno tijelo provesti vječnost. Star i izranjavan životom, prilikama, razlomljenim srcem, umom i dušom, projektima, tiranskom vlašću, popularnošću, multi nacionalnošću, da ne spominjemo religije, zakletvama predaka, Cvitom, Donatom, djecom, svime. Puno kasnije je shvatio da su se njemu Korčulani obraćali, da je on bio taj koji je bio osoran. Od bola.

Donata ništa od toga nije razumjela, ona je svoje kćeri odgajala dobro, pozitivno. Na klasičan materijalistički način. Udala ih je uz Markovo odobrenje. Marko je kao uvijek bio popustljiv i pozitivan. No povezala je Donata točkice, jer su šaputanja bivala sve glasnija i dolazila sa raznih strana. Pokvarila su im odnose, iako se Marko svojski trudio za svoju obitelj. Došao je još jednom Marko nakon što je sahranio Cvitu, u Kale. To mu je vjerojatno bilo zadnje putovanje, uopće.

Dogodilo se prije tristo i dvadesetih, jer je još tražio brata, nije spominjao Dantea. Spomenuo ga je par godina kasnije, kad su Kolegini mladunci sjedili s njime na klupi kod arsenala. Rekao im je da je upoznao Talijana s Himalaje, po imenu Dante, pisac. Kad je pročitao Božansku Komediju, poslao mu je Marko pismo. Nakon čega mu je brat došao. Strah je bilo Marka da će umrijeti prije nego stigne

naći brata i predati kamen. Sad mu je žao da ga nije i kasnije našao. Odmah nakon odlaska Dante je obolio i preminuo. Još je nešto pričao ali nisu mlađi čuli ni zapamtili, jer je knjige citirao.

Onaj zadnji put kad je došao u Kale, da obavijesti rodbinu o smrti Cvitinoj. Znali su Kolege da se došao oprostiti. Da ga više neće vidjeti u Kalima. Pitali su ga iz očaja zbog rastanka. Premda dotad nikad nisu; kad će cure dovesti u Kale. Prvo nije odgovorio, povukao se, bez riječi. Nije tu noć u svojoj sobi u kući spavao. Cijelu je noć u magazinu prosjedio. „*Koga si ga vraga iša to pitati*“. Grizli su se Kolege da su ga dodatno povrijedili. Kad su ujutro došli u magazin po njega, u strahu. Iznenadilo ih je kako su ga sretnog zatekli. Često bi ga zaticali u magazinu. Mirisima magazina se vraćao u djetinjstvo, dane kad ga je djed u rukama nosio naokolo. Kad je Akil vikao na tovara da nema što lizati pršute i sreći, iskonskoj sreći.

Onda se uozbiljio i odgovorio da neće dovesti cure, zakletva se ne odnosi na ženske članove obitelji. Rekao je da je njegovim kćerima život, i onako dovoljno kompliciran. Za njih, je on Venecijanski trgovac, i neka tako ostane. Ali je zatražio od Kolega da koliko god mogu, pomažu njegove posinke i pokćerke ako im dođu na vrata. Rekao im, svjestan da s njime odumire linija Polo iz korijenja Šatalića. Da neće biti u mogućnosti ispuniti zakletvu predaka, o povratku. Usljed okolnosti. No, za kompenzaciju zakletve. Pokopati će se u Sv. Lovre (zajedno sa ocem, Mateom, Cvitom). Što mu je sada čast nakon pozitivnog smjera koji je Venecija napokon uzela.

Onda je još jednom odahnuo među bogatim, sretnim članovima obitelji, koju je uzdigao svojim projektom. Kolegini su se tužni složili. Shvativši da je to zbogom. Oni su Pole davno još kao Šatalići, odriješili svih dugova. Razvezao se Marko, tom prilikom, kao dijete, ‘*zaboravio kose side*’, opisivao je sve što se događalo u međuvremenu, kao i planove. Pokazivao je kamen, no nitko ga nije htio dirati. Bojali su se osim djeda koji ga je uzeo nakratko, tu noć je preminuo, sa smiješkom. Ta epizoda s djedom ih je prekinula u okupljanju zajednice i formalnom odrješenju Pola od dugova. Ovo djelo im to potvrđuje.

Kasnije, nakon ovog posjeta, svi su Kolegini, koje bi put nanio u Veneciju, svratili do strica Marka. Koji se pod stare dane malo udebljao, pa se šalio da mu je to od Kublaja prešlo.

Posjet stricu je bila svetinja.

Govorili su, kako je sve do kraja sjedio na klupi Venecijanskog arsenala, gledajući sutone.

Po svakom vremenu, i po najvećoj kiši, kada bi ga majstori iz brodogradilišta ogrnuli ceradom. Do samog je kraja ostao lucidan.

Kad bi mu živi pristupio, znao bi prekinuti razgovor sa zamišljenim sugovornicima, pa pričati sa svakim koji mu se obrati. Kad bi se vratio u priču *‘sa samim sobom’*, i kad bi podviknuo *„jepoto“*, znali su da je Cvijeta sugovornica.

Nakon smrti Markove. Kolege nisu dugo ostali bogati.

Nisu imali kapacitete,

u par generacija od regionalnih trgovaca, opet su postali ribari. Tješeći se vinom. Stari hendikep, sad su vodili brigu o izvoru dobara, ali ne o cjelokupnom procesu. Nisu se usidrili u Veneciji, kad im se sidro otrglo, lagano ih je vjetar otisnuo od obale. Premda je moguće da su i bodulski, filozofski, odrezali konope kad im je brod bio u opasnosti.

Slično kao i kćeri Polove, koje je otrgla mijena uza svu financijsku, političku moć i položaj naslijeđeno od oca. Čovjeka kojeg nikad nisu sagledale, vječni hendikep žena tog vremena. One su ga vidjele kao komet. Koji im je proparao nebo, prerzao im život na pola.

Zanimljivo je kako je zaštitnik Korčule Sv. Marko. Dijeli ime s čovjekom koji je sve dao za obranu Korčule a kojeg neki od nas, također drže svetim.

Koji je svo svoje biće utkao u taj otok, kamen, škrape, more, val i maretu, taj grad, tu naciju i ljude. Povezao Korčulu s Venecijom, i Veneciju s Korčulom, iako se ljubav nije baš prakticirala. Ilirski.

Korčula je sebično zatajila najljepši pup, vrhunac koji se toj epohi ljudskog roda mogao roditi. Sina Marka, putnika i kraljevine Ainu od Koreje. Plod, za kojeg očito zemlja nije bila pripravna. Malog Ilirskog Koreanca Marka Pola, mlađeg, koji je i u otočkoj zemlji ostao sam.

Marka je Donata pokopala u Veneciji, samo prateći godinama planiran i do detalja razrađen pokop Marka (Šatalića) Pola u crkvu svetoga Lovre u Veneciji. Tako da se nijedan Polo od noći polovljenja nije pokopao u Kalima.

Sv. Lovru je svakodnevno Marko posjećivao zadnje godine života, možda zbog toga što je bila na putu u arsenal. No išao bi on i dalje za priču s Cvitom. Kraj života mu je donio tužne sudbine kćeri, koja nijedna mladice nije bacila. Srećom u nesreći nije te tragedije doživjelo to izlomljeno srce puno ljubavi za svih vas.

Prestalo je kucati ranije.

Eh.

Da nije bilo tako, da nije toliko bio povezan, tijelom pradjeda, strica uz Veneciju tada. Možda bi Marko po povratku iz Kine, odabrao Dubrovnik za centar i distribuciju svojih sposobnosti i znanja.

Varijabla. Želja, egoizam. Lokal patriotizam. Želja Liburna, Hrvata brutalis.

Svejedno je utjecao i razvijao Dubrovnik, direktno i pomoću Zorzija, no najviše putem posinaka i pokćeri.

Poslušala su ga pokoljenja, ne izričito i ne u potpunosti. Njegove su riječi uvijek bile mistične, on je znao kriti svoje tragove. Mimikriji ga je učio Nambuin eunuh, čovjek kojeg su školovali najbolji vojni stratezi, ratnici, najveće vojske u povijesti čovječanstva.

Primijenjeno je doista razvilo tu mikroregiju u geometrijsku progresiju. Nije Marko Šatalić našao Korčulu, Korčula ga je pozvala, kako i Kadma, Eneju, Odisēja, i sve druge, sina Lamba Dorije.

Neka druga bi to priča bila, možda ne bi završio u Đenovskom zatvoru, dobio bi sina, ah, kamo li nas to vodi.

Vodi nas do toga da Milijun ne bi bio izdan, da ne bi bilo ovog opisa nakon tisućljeća šutnje.

Eh, da,

znao je pred kraj govoriti da ga je prva tragedija na Korčuli zaštitila, kao prst sudbine i oformila ga u čovjeka. Nema čvrstine bez slomljenosti.

Kao koprena bol je zaštitila njegovo biće i odgodila manifestaciju grandioznosti u pravi trenutak, kao i dala mu priliku da ravnopravno učestvuje u životu s ostalim ljudskim bićima. Da ne izgori prerano. Nije jak kao Ahilej, sve mu je to dido Akil, sto puta rekao.

Donijela mu je bol pravu sreću, i pravu tugu, i tuuuugu, i šok, i tragedije, i bol i bol i bol, pa ljubav kakvu rijetki dožive, što ga je kasnije silno rastuživalo.

Zbog nemogućnosti da sretan, pokuša isto pružiti ljudima oko sebe!

KRAJ

ISBN 978-953-46419-1-0

